

URICARUL

SAU

COLECȚIUNE DE DIFERITE ACTE

CARE POT SERVI LA

ISTORIA ROMÂNILOR.

VOLUM. IX

DE

THEODOR CODRESCU.

IASSI.

TIPO-LITOGRAFIA BUCIUMULUI ROMAN,

— 9. STRADA CODRESCU 9. —

1887.

DOMNILOR CITITORI !

În mijlocul sbuciumărilor vieții mele mângăierea ce o simțesc este, că bunul D-zeu îmi dă putere ca să pot munci. Tinereța și bărbăția am pus-o în lucrările politice, bătrâneța am consacrat-o lucrărilor literare (1838) și istorice. Pururea am urit trândăvia și petrecerile lumei. Prin muncă am ajuns de a însemna ceva în țeara mea. Tot-deauna m'am gândit ca să nu mă 'ncurc în daraveri de bani. Teama cea mai mare a fost ca să nu rămân dator. Neconținut m'am gândit să'mi plătesc datoriile ce le făceam. Viația mea o datoresc numai hazardului și muncei neobosită. N'am rugat pe nime ca să mi se deie funcții. O dată în bătrâneța mea am fost măgulit cu o înaltă promisiune, dar trecerea jidanilor m'au luat pe din nainte.

De la 1868 de când m'am retras din

politică, am făcut mai multe lucrări literare și istorice, dar nime, nime nu m'au încurajat, dovadă că am doue poduri pline de cărți. Disperarea nu m'au cuprins, căci munca este viața mea. Cu toate documentele ce le-am dat Arhivei Moldovei, și Academiei Române, nu am traficată. N'am trăit în lume, ca ținta vieții mele să fie banul; banul l'am considerat ca mijloc, ear nu ca scop. Vai de acel ce ajunge de a cere de la altul ajutor, căci i se întoarce dosul.

Ca dovadă de muncă, vă oferesc volumul al IX-le de Uricariu.

Cu ajutorul lui D-zeu, gândesc să public și volumul al X-le. În el, poate că voi da o skiță, de peripețiile ce am avut pe la Tribunale, și cu alte împrejurări, pentru ca viitorimea să aibă o icoană fidelă a timpului de față.

Th. Codrescu.

INTIMPINARE
LA
MEMOARUL OPOSITIONEI BOERILOR

din 1835 *)

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Art. 17.

Despre partea judecătorească.

Starea cea ticăloasă în care Domnul a găsit partea judecătorească este obștește cunoscută, precum și îngrijirile înălțimei sale cele de tot minuntul și trudnicile sale lucrări, pentru a scăpa pe public dintr'un labirint în care era împins de grămădirea a 29 mi de le, ce se afla la toate tribunalurile.

Nici odinioară Domnul n'a oprit pe Adunarea obștească de la înputernicirea sa de a alege trei mădulări la Divanul Domnesc. Adunarea

---

*) In partea a VIII-a a Uricarului am publicat Memoarul opozițiunei Boierilor din Moldova, contra lui Mihaî Sturza Vodă. In acest al IX-le volum, publicu o parte din întimpinarea făcută contra acestuî Memoriu, pre cât am putut să mi-o procurez. Eū unul nu'î cunosc autorul, de aceia nici potū dice ceva cu certitudine. ***Th. C.***

care au dat această dreptate șefului ocârmuirii nu au reclamarisit'o.

Pe lângă aceasta Domnul au găsit pe acest Divan, alcătuit de Ocârmuirea vremelnică, și n'au făcut alte prifaceri, de cât numai cele neaparate. Dacă în curgerea unei singurâ sesiî Obștești care au urmat de la suirea Domnului pe scaun, deputații, între cari se află și din păritoriî ocârmuirii, ar fi voit a întrebunța alegirea acelor trei mădulări, Domnul negreșit nu ar fi făcut nici o înpiedecare.

Prihănitoriî în pârilor lor cele deșarte pentru catahrisuri de putere în partea judecătorească, nu pomenesc de cât despre două pricinî: la care Domnul s'au mărginit cu totulul tot, în atribuțiile ce îi sînt date de reglement, adecă pricina spatar. Petrachi Roset, în care se afla dizbinare de socotință, s'au hotărît în conglăsuire de cătră Divanul Domnesc, în urmarea observațiilor pe care înălțimea sa iaă făcut, pe temeiul articolui 363 al reglementului, și pricina spatarului Gherghel cu sârăimaniî copiî ai cumnatului său, care judecându-se de cătră doă mădulări și trei supleanți ai divanului Domnesc, partea ramașă au protestăluit și s'au jăluit Domnului despre neregula judecății, arătând necuviincioasa amestecare a trei supleanți, în locul a trei mădulări alcătuitoare a acestui tribunal. Aceste protesturi s'au recomenduit de Domnul la luarea aminte a acestuiaș Divan, de la care s'au cerut lămuriri asupra cuvintelor priimiriî supleanților, și în așteptarea dovedirilor lămuritoare

a acestei înpregiurări, Domnul s'aŭ oprit de a întări acea hotărâre.

Aceasta este aratarea simplă a încungiurării în amândouă singure procesurile pe care prihănitorii aŭ putut arata.

Art. 18.

Despre jalobe,

Un obicei înrădăcinat în deprinderile locuitorilor aceştii țări, este de a alerga deadreptul la șeful Statului pentru orî ce pricină. Domnul departe de a favorisi întinderea acestui obicei, care pe de o parte îl îndatorește a întrebuița la cercetarea jalobilor o vreme prețioasă, și care pe de alta, pricinuește jăluitoților întârziere și pagube zădarnice, au făcut ce aŭ fost la puțința înălțimei sale, pentru a îndrepta în legiuite hotare năzuirea cu jalobe deadreptul, la locul de la care atârnă pricina. Cineva poate a se încredința despre aceasta, cetind copia aice alăturată sub litera (c) a ofisului ce aŭ adresuit Sfaturii ocărmuitorii.

În sfârșit cuprinderea a tuturor jalobilor înfășoșate Domnului, de la înturnarea sa de la Constantinopol până astăzi, se află trecută în condicile ținute spre acest sfârșit, unde se arată în prejma cuprinderii a fiește căriea jalobe, copia buiurdiului pusă pe original, care buiurdiuri nu cuprind alta de cât recomandării cătră tribunaluri „pentru a păși în pricină după formele reglementului, pentru a se

povăţui cu scumpătate de cuprinderea pravilelor, şi pentru a păzi cu cuget curat dreptatea şi cuviinţa, care trebuie să caracterisască pe judecătorii fără părtinire. Dacă o samă de persoane însumetându-se în poziţia lor, aū voit să scape de lucrarea pravilei şi a întârzie aplicaţia a hotărârilor date cu desăvârşire ; la asemenea înpregiurare Domnul s'aū găsit datoriu a poronci împlinirea judecăţii' fără deosebirea persoanelor de care se atinge. La ce dar ar sluji în adevăr jârţfirile ţarei întru aşezarea tribunalurilor, dacă judecăţile lor ar rămâne zădarnice şi fără lucrare ? toată stăpânirea care ar îngădui slăbăciune în aducerea întru împlinire, ar păşi fără îndoială peste cele mai sfinte a sale îndatoriri.

Art. 19.

Despre personalul tribunalurilor.

Este îndestul a cunoaşte personalul tribunalurilor, pentru a se încredinţa că s'aū făcut cea mai bună alegere putincioasă, drept aceia n'aū atârnat de cât de la aceştii prihănitóri a fi mădulări în deosebitele instanţii judecătoreşti, dacă fieşte carele dintre dânşii nu ave cugetări a se face ministru. Nu este tăgadă că clevetitorii însoţându-se în intrigile lor cu feţe ne bagate în samă, să ispitesc de a înfăţoşa pe judecătorii în poziţia în care s'aū aşezat însuş ei, puind iscăliturile lor, alătore cu acele a feţelor, de cea mai de pe urmă defăimare.

Prihănitoriï n'au de cât a arata macar o singură pildă a vre unui judecătoriu depărtat mai înainte de termin, afară de demisioane cerută de însuși ei, din înpotrivă se află o samă ținută în posturile lor, și după trecerea terminului de trei ani. Fiind că ei zic, că pildile depărtărilor din slujbă, sînt așa de înmulțite, ar fi aratat cel puțin macar una.

Art. 20.

Despre sobornicescul Hrisov din 1785.

Este foarte lesne a se încredința că sholiile propuse de iurisconșulți, pentru a lumina pe public și pe judecători asupra cuprinderii hrisovului din 1785, sînt potrivite cu condica politicească și pravilele în lucrare în țară. Aceste sholiï s'au supus de cătră logofătul Drepătății cunoștinței sfatului preziduit atunce de cătră unul din iscălitori, logofătul Alecsandru Ghica, iar Sfatul după ce liau cercetat, au răportuit Domnului pentru tipărirea acestui hrisov, cu desvălrile tălmăcitoare, de care toate tribunalurile aveaū neaparată nevoie. Drept aceea n'au fost nici cum cuvânt de vre o nouă pravilă, și nu ar pute a se afla nici o potrivire între acest act, și între alcătuirea legiuită și înbracată cu toate formele, care s'au închiet cu logofătul Teodor Balș, și s'au întărit și de consulatul Rosiei, pentru că datoriile D-sale Balș, pe care Domnul liau plătit, privea pe un supus rosienesc.

Art. 21.

Despre dispoziția pentru hotărârile ce nu sunt supuse unei de iznoavă cercetări.

După aceste când ar pute cineva să găsească un abuz de putere în simplă aratarea dispozițiilor pe care ocărnuirea vremelnicească, pe temeiul unui decret al Curții Împărătești a fost publicarisit, atingătoriu de hotărârile Domnești ce ar fi fost închiete după forme. Sfatul și Prezenții Divanurilor a fost întru adevăr chemați a se aduna după pilda chipului urmat de vremelniceasca ocărnuire în asemenea împregiurare. Această întrunire n'a avut de pravăț decât a adeveri formele ce se urma din vechiū supt ocărnuirea Domnilor, pentru ca hotărârile înbrăcate de acele forme potrivit cu pomenitul decret, să nu fie mai mult supuse unei din nou revizii, și asemenea și în accia ce se atinge de hrisovul aratat mai sus, n'a fost nici cum cuvînt de vre o din nou pravilă, ce numai de o simplă desvălire, care să aibă de pravăț de a apara pe particulari de șicană sau acolisire, și de a închide drumul înnoirei pe toată ziua de procesuri. Așa dar această măsură s'a înbrășosat de cătră toți acei cu bune cugetări, și de cătră proprietari cu mărturisirea unei obștești încuviințări, și a unei adânci recunoștinți.

De ar fi fost cugetarea Domnului, precum prihănitorii săi a avut obrăznicie a zice, de a scormoli averile și de a se folosi de prigonirile judecătorești, Înălțimea sa în loc de a

pune o stavilă la înoirile procesurilor, precum
aū făcut, ar fi lăsat un curs slobod dūhului
de judecāŃi Ńi prigonirilor nesfârŃite care ar
naŃte între particulari.

Ce însemnează învinovăŃirea *de poronci date
grabnic*, pentru a se aduce în împlinire o ho-
tărîre desevrăŃită? ... o asemenea hotărîre tre-
buie neaparat a se îndeplini, Ńi orî ce poroncă
dată spre aceasta, este o urmare neaparată a
actului formalnic din care ea purcede.

Art. 22.

Despre ascunderea de acturi.

Clevetirea se arată înbracată de forma cea
mai hîdă în pîra că acturi de mare cuviinŃă
s'aū îndosit din dele la Tribunaluri. Nu'î în-
doială că paza Ńi cercetarea a 29 miū dele, nu
ar pute nici de cum privi pe persoana Domnului,
Ńi dacā asemenea îndosiri ar fi urmat, nu s'ar
pute atinge de cāt de cinovnicii cei mai de
gios ai tribunalelor, Ńi cum părŃile asuprite
din aceste n'aū rădicat reclamaŃii, Ńi nu aū stă-
ruit asupra unei întîmplări aŃa de lesne a se
adeveri? Ei nu ar fi avut trebuinŃă a se adre-
sui întru aceasta cătră Domnul, în vreme cānd
fieŃte care mādulare a tribunalului, putea fi
chiamat întru o precăutare de asemenea fire, iar
adānca tăcere a înpricinaŃilor, desfiinŃază for-
malnic niŃte aŃa cutezătoare minŃiri.

Art. 23.

Despre pricina Dornii.

La clevetirea despre răŃluire de acturi în-

semnătoare din dele, pîrătorii pominesc de pricina Dornii. Pentru a se încredința cineva de adevăr, nu are de cât a lua sama la împregiurările atingătoare de această pricină. Satele Dornii în munții Carpați sînt locuite mai bine de trei mii suflete, care din vreme nepovestită bucurându-se în pace de această proprietate, aũ fost desbrăcați de dînsa de cãtrã Domnul Constantin Ipsilanti la 1800, puind așa stăpînire pe aceste sate, sub pricinuire cã se afla o domenie convenită țării, Domnul Ipsilant aũ făcut'o danie fiului sãu, mai pe urmã această moșie prin deosebite tocmele, aũ trecut cu preț de 80,000 lei, în stăpînirea familiei Bălșești, care sub toate ocãrmuirile ce s'aũ petrecut în Moldova, în curgere de trei zeci de ani, aũ cerut în zadar stăpînirea ei, din pricina statorniceii împotrivirii a locuitorilor acelor părți, cariĩ bizuindu-se întru o stăpînire necurmatã de multe veacuri și în poziția lor prin munți i potice nestrãbătute, s'aũ ținut în stăpînirea proprietãții lor, ear îndatã dupã numirea Domnului, frații Bălșești aũ cerut întrebuințarea puterii înarmate, pentru a seoate din stăpînire pe acești trei mii suflete, și tot cu acest prilejũ ei aũ pus înaintea Domnului, ca sã priimeascã acele moșii cu preț de șese mii galbeni, însă Domnul aũ depãrtat o asemenea propoziție, avênd în vedere neputința în care s'aũ aflat toate ocãrmuirile de mai înainte, de a desbrãca trei mii de suflete în favorul unei singure familii, precum și pribegirea acelor trei mii suflete în Bucovina, care se aflã pe marginea

aceștii proprietăți. În urmare dar înălțimea sa
aŭ rânduitor prin cerirea a îmbelor părți o co-
misie îndemnând pe răzășii aș alege vechilii, și
toată această gălceuire care se lăntue de trei
zeci de anii, s'aŭ curmat printr'o învoire cu
bună primire, în puterea căriea două spre-zece
mii de galbeni, se da familiei Bălșești, de că-
tră locuitorii Dorni, pentru ca să fie stânsă
oră ce pretenție în sarcina lor.

După această alcătuire, bieții locuitorii ne
având de unde plăti cea întâi vadea la împli-
nirea ei în sumă de patru mii de galbeni, Dom-
nul aŭ plătit spre înlesnirea unui norod nen-
rocit această sumă de la sine, fără vre o do-
bândă și în singurul scopos a slobozâniei lor.
Din această sumă care s'aŭ numărat fraților
Bălșești, Domnul până în ceasul acesta are a
priimi peste 2000 galbeni de la răzășii.

Duhul acel mai rău voitoriu putea oare
să găsiască clenciū de rășuire de acturi în a-
ceastă pricină ale căriea împregiurări nu pot
fi nici cum tăgăduite? însă oamenii nedesto-
nici de un sentiment marinimos, se întunecă
de ivala unei fapte pe care demoralizația lor,
nu ar putea ca să o înțeleagă.

Art. 24.

Pricina Brateșului.

Clevetitorii își iaŭ putere de tribunal pen-
tru a da căștigare de pricină unuia din tova-
rășii lor, postelnicul Gheorghie Ghica, carele

voește cu toată vîrtutea a pune mîna pe o mare întindere de pămînt, cuvenită fiscului, în apropiere cu balta Bratișului. Această baltă care după însuși mărturisirea prihănitorilor este o proprietă particularnică, s'aŭ făcut obiectul unor alcătuirii legiuite și formalnice între adevărații proprietari și Domnul, alcătuirii cu atît mai temelnice și sfinte, cu cît nici unul, din vînzătorii, după publicațiile ce aŭ urmat, și paza tuturor formelor cerșute, nici aŭ gîndit macar ca să rădice vre o pretenție. Cum deci niște persoane cu totul streine de pricină, pot a se rădica ca advocații, în vreme ce nu se află nici o reclamație, și cînd nu aŭ nici o împuternicire la mîna lor? Este de cuviință a se însemna aice, că Domnul nu aŭ reclamarisit de cît stăpînirea bălței Brateșului cu o parte de pămînt, așezat între această baltă și Dunăre, și că această parte închipește cea mai mică întindere a pămîntului, ce s'ar cuveni proprietarilor cu documenturi temelnice, saŭ în lipsa acestora fiscului.

Proprietarii ar pute cu dreptul a se tîngui, dacă alcătuirii așa de sfinte ar da pricină de cea mai mică jignire.

Art. 25.

Despre impresurari.

Este cu totul neadevărată prihănirea de împresurării, pe care Domnul ar fi făcut moșiei unuia din megieșii seî. Este adevărat că re-

posatul seü părinte aü rădicat pretenție pen-
tru înpresurarea moșicî sale, de cătră moșiea
Păstrăveniî, și că tribunalurile competente iaü
dat sub ocărmuirea vremelnică, aceia ce i se
cuvinea, în puterea documenturilor temeinice
ce aü fost înfășoșat. Această parte de pămënt
aduce d'abia pe an un folos de 20 până la 30
galbenî, și propunerea de orî ce lucrare samo-
volnică, este cu atăt mai fără temeiu, cu căt
această gălcevire s'aü trăgănat mai mult de
căt cere formele procedurî, și numai după
nenumerate chiemări în curgere de mulți anî,
și după o însemnătoare trecere de vreme, în
urma împlinireî tuturor terminelor cerute de
reglement. Divanul țäreî de Sus, aü rostit cu
desăvârșire hotărârea sa, în nefința părții pro-
tivnice, care s'aü îndărăptnicit a nu se înfă-
șoșea, și de a nu scoate nici documenturile sale.

Art. 26.

Mihăilenii.

Prihănirile atingătoare de târgușorul Mi-
haileniî, înfășoșază o nouă dovadă a cutezării
clevetitorilor, care îndrăznesc a arata înpre-
giurări fără nici un temeiu, și cu totul min-
ciunoase; este cunoscut că logof. Teodor Balș
se află în deplină stăpânire a acestui târgușor,
fără vre o reclamație din partea locuitorilor,
care petrec acolo în liniște și în pace, în pu-
terea invoelilor cu bună primire, închiete cu
proprietarul, și întărite prin hrisoave a Dom-
nilor de mai înainte.

Ce să se zică despre cuviosul jidov, care aŭ zădărit așa de tare duioasa simțire a clevetitorilor? Este adevărat, cu toate aceste, că toți locuitorii Mihăilenilor, împreună și cu jidoviŭ aŭ întins nenumerate tânguiri în potrive șicanelor și a obijduirilor de tot felul, pe care acel evreŭ nu înceta de a face în acest târgușor. Ei aŭ venit până acolo de a arata că vor părăsi locuințele lor, dacă acest om de scandal nu ar lipsi din mijlocul lor. În sfârșit Agenția austrieciască încungiurată de tânguirele îndreptate în potrive acestui evreŭ, aŭ adresuit Domnului o notă de pe care să alătorează aice copie sub litera D, rugându'l ca să orânduiască o comisie, pentru a curma cu totul gălcevirea între jidov și logofătul Teodor Balș. Drept aceea în toată această pricină nu se află nici o înpregiurare, care să poată privi pe Domnul. Cu acest chip clevetitorii făcându-se advocați obștește prin neștiința părților, își însușesc dritul de a pîrî, de a sprijini și de a da hotărâri.

Aceștiea sînt niște areopagiți de un felii nou, acărora.... în iurisdicție nu cunoaște nici un hotar.

Art. 27.

Despre catahrisuri.

Orî ce catahrisis nu poate ave de pravățu de cât o lucrare samovolnică, o faptă nelegiuită și o călcare a dreptului, în favorul ace-

lui ce dă. Drept aceea pricinile atingătoare de episcopul de Roman, Mihalachi Cantacuzino, fratele său Costachi Cantacuzino, au fost toate hotărâte de Divanul Domnesc, și Domnul era după reglement îndatorit a le întări, după care Domnul povățuit de așezământurile țării sale, au întărit toate acele judecăți și au poruncit aducerea întru împlinire. Cu toate acestea înălțimea sa voind a pătrunde acest lucru, au recomendat Sfatului de a chema de față pe d-l Mihalachi Cantacuzino, carele este singur, asupra căruie s'au fost răspândit mai înainte asemenea vorbe, ca să arăte de cumva au făcut vre o oareș care jărtfă în procesul său, și isprava au fost întovărășită cu o deplină și întreagă tăgăduire din partea sa, dar pentru care sfârșit ar fi făcut el vre o jărtfă, într'o pricină ce au sevêrșit'o prin învoială cu locuitorii târgușorului său? al treile frate Cantacuzino, va fi fără îndoială cu totul în mirare de a auzi că au făcut o jărtfă de una mie galbeni, pentru rânduirea sa la Divanul Domnesc, care nu l'au costisit un ban macar. Vine acum desființarea contractului tutunului, care nu se atinge nici de cum de hazne, ce de municipalitale, și cu acest titlu însuși Ministrul din lăuntru de mai înainte Alexandru Ghica, au pus la cale cu deseveșire acest obiect, carele era în atributurile sale, și Beizade Mavrogheni este slobod a cere de la dânsul, soma ce se zice că s'ar fi dat la aceasta.

Iar încât pentru pavea, darea ei în vânzare au urmat sub vremelniciasca ocărmuire,

și se vederează din acturi formalnice, că Domnul atunce ca un simplu particulariu, aŭ dat moșiile sale zălog pentru siguranța lucrării, sub condiție, de o a treia parte în folosul de peste an ; însă după suirea înălțimei sale pe scaunul Domniei, cu toate că ar fi putut fără vre o neîncuviințare a urma această alcătuire, însă povățuit de înalte simțiri, aŭ îndatorit pe oțcupic ca să deie alte siguranți, și cu acest chip s'aŭ depărtat de un curat folos de zece mii galbeni, ce i s'ar fi convenit în socotiala anilor următorii până la împlinirea terminului.

Să venim acum la trei-zeci mii de galbeni a contobandei de rachiū, dați de cătră o companie de jidovi, unde este această companie și care sunt acei ce o alcătuesc ? să se eie bine sama că pentru a se apropiea de o asemenea somă, trebuie a se socoti că mai bine de două sute mii vedre de rachiū s'aŭ adus în țară, că pentru transportul a unei cătimii atât de mare, mii de cară aŭ fost întrebuițate, și că aŭ trebuit mai mulți ani pentru a sa consumație. În sfârșit pentru a se tăia în scurt aceste minciuni vederate, Domnul dă suma de trei-zeci mii galbeni la casele de facere de bine, de vor înfățoșa clevetitoriū dovezi, că aŭ luat asupra acestui articol macar trei-zeci galbeni, însă tot într'o vreme înălțimea sa cere ea și ei să fie îndatoriți a da asemenea somă la aceste case, de îndată ce nu ar putea a înfățoșa dovada părei lor. Pe lângă aceste pue în vedere actul în puterea căruie privigherea marginiei s'aŭ rădicat de la cel de mai înainte

Ministru din lăuntru Alexandru Ghica, precum și de la hatmanul, pentru a se încredința Visternicului, cu toate că precum s'aū aratat mai sus Alexandru Ghica, aū cutezat sub ocărmuirea vremelnică, tot feliiul de catahrosis în contrabanda de rachiū. Acestui de pe urmă, nu' șede fără indoială bine, de a voi a arunca asupra altora catahrosis ne adevărate, în vreme când cercetările controlului aū pus în ivală că o somă aproape de 170,000 lei, orănduită spre plata producturilor pentru armiiile împărătești, s'aū sfiterisit de cătră dēnsul, în vreme ce ocărmuea Departamentul. Ear încăt despre clevetirile îndreptate cu acest prilej, asupra d-sale Canta, d-sa nu se înstânjinește a respunde cu averea sa pentru orī ce contrabandă de rachiū, ar înfățoșa acum pârâșii dovezi că ar fi făcut deadreptul saū lăturalnic; haracterul seū și destoinicia sa i-aū invrednicit sub ocărmuirea vremelnică posturile de vornic de Aprozī, și de Secretariū de Stat la introducerea reglementului, și în sfârșit îndemnarea ce i-aū făcut Eselenția sa aghiotantul general Kisilev, scriindu-ī pentru a fi mădulariū Divanului Domnesc. De la suirea Domnului pe scaun, acest dregătoriū aū dat dovezi de râvnă și neinteresateță, pe care prihănitoriī ne fiind în stare a le urma, socotesc că l'ar putea ponegri prin învinovățiri mincinoase.

Asemine și pentru două spre-zece miī de galbeni, pe care Domnul Miloș ar fi dat înălțimeī sale pentru ocne. Singură cunoștința înpregiurărilor care sunt obștește cunoscute și

dovedite, arată cutezarea unei asemenea pârî. Oc-nile s'au vîndut prin mezat obştesc colonelului Lăţescu, drept preţul de 700,000 lei. După închierea tuturor acturilor, acest cumpărătoriu căindu-se, aŭ pricinuit că nu este în stare de a ţine acest rusumat. Ocărmuirea i-aŭ vestit că această împregiurare se atinge cu totul tot de dînsul, că el nu avea de cât a se alcătui cu cine ar pute, pentru ca hazneaua să nu cerce nici o pagubă din soma vîndării; şi întru adevăr, el aŭ lăsat ocele numitului sardar Opreanul cu preţ de 650,000 lei. Drept aceia, ce trebuinţă aŭ putut ca să aibă acest al doile cumpărătoriu, de a da în zadar două-spre-zece mii galbeni, în vreme când rusumatul ocelor nu era al ocărmuirei, şi nu o privea nici cum?

Oare mai este de cuviinţă a se sirgui cine-va de a zădărnici aşa de măşave clevetiri, care nu aŭ cât de puţin macar umbră de adevăr, precum este pricina de judecată între protoiereul Iftime şi visternicul Neculai Roznovanul. Pricină care nu aŭ avut nici odinioară fiinţă, şi alte pârî atât de zădarnice cât şi de greţoase, precum soma de trei sau patru sute de mii de galbeni încomorate de Domnul. Toate veniturile Principatului de la suirea sa pe scaunul Domniei, până astăzi nu se sue la această sumă, şi se află anume orânduite prin budget la deosebitele trebuinţi, după care aŭ şi fost purure întrebuinţate. Aşa dar, de la particularnici, Domnul ar fi luat acea sumă cumplită, însă în Moldova toţi particularii la un loc, ar pute cu greu avea patru sute de mii

de galbeni gata, și ar trebui să se socotiască că Domnul a scormolit în toate lățile particularilor, și a răpit cu sălnicie toate capitalurile lor; însă după toate aceste nu se află nici o reclamație din partea orî și cui ar fi, afară numai din partea clevetitorilor, între care nici unul nu zice, nici adeverează, că a dat cevaș.

Cu acest chip îndemnați de demoralizație, ei a cutezare a zice că destrămarea are îngrijire de a desființa pe toți acei ce pot dovedi vinovăția, și alte multe rostiri de asemenea fire criminalicească, însă toți acei pomeniți în Memoarul lor, sunt de față fără a fi loviți de nici o simptomă de periciune, din împotriva ei sunt pătrunși de urgie, pentru că a compatrioți, a căroră ființă este alunecată la toate rălile năravuri.

Art. 28.

Pricina Neamțului.

În sfârșit clevetitoriî însuflețiți de o râvnă evlavioasă în priința soborului de la Neamțu, la care nu a gândit în vieța lor, de cât numai în acest prilej, pentru al face obiectul unei mârșave clevetiri, strigă asupra trei puncturi, adecă pentru moșia Davideniî, pentru schimbul Mogoșeștilor și a Volintireștilor, și în sfârșit pentru scoaterea starețului.

a) Moșia Davideniî este alătura cu proprietatea reposatului marelui logofăt Grigorie Sturza, carele în vieța fiind, a fost reclamarisit un pământ împresuraț de cătră zisa moșie,

s'aũ propus de cãtrã stareþ și sobor a se da această pricinã în socotinþa unui compromis, pentru a dovedi adevãratele hotare pe temeiul documenturilor și a uniea și a altiea părþi. Domnul aũ lãsat cu totul pricina la compromisari, care mergẽnd la starea locului aũ aþezat hotarãle, trãgẽnd o linie cu totul în folosul mãnãstirei, care dupã cuprinderea documenturilor ar fi trebuit se întoarcã o mare întindere de pãmẽnt. Prin acest compromis aũ siguripsit deseveþit hotarele moþiei Monastirei, prin întoarcerea unui mic colþ de pãmẽnt al cãruia venit nu se sue la cincĩ-spre-zece galbenĩ pe an.

b) Schimbul Mogoþeþtilor și al Volintireþtilor, s'aũ propus în multe restãmpuri de cãtrã însuþ soborul de la o vreme foarte îndelungatã, în vieatã fiind încã stareþul Domeshtian, a cãruia scrisoare în această pricinã se aflã încã de faþã. Această scrisoare slujeþte a dovedi cã mãnãstirea da în schimbul unei moþii numitã Cioara, alte moþii mai mari și cu un venit cu mult mai însemnãtoriũ decãt acel amãnduror moþiilor sus aratate. Dupã suirea Domnului în scaun, soborul aũ înorit cererile sale, propozarisind moþiile Mogoþeþtii și Volintireþtii în schimb cu moþiea Cioara, de care mãnãstirea avea cea mai mare trebuinþã pentru þinerea mulþimeii vitelor ei, care o costiseþte peste cincĩ-zeci miĩ lei pe an, precum cerirea formalnicã ce se aflã la Mitropolie, unde ea este adresuitã, adevereþte, însã Domnul s'aũ vëduť nevoit de a departa, această

propoziție, și de a nu priimi, schimbul pentru cuvintele eă moșia Cioara avea o întindere îndoită de cât aceia a amînduror moșiilor propuse, și că venitul Cioarei era de una mie galbeni pe an, în vreme ce acel al Mogoșeștilor și al Volintireștilor date de mănăstire nu se sue la cincî sute galbeni.

Așa dar alcătuirea cerută de mănăstire n'aū urmat, și este vederat că Domnul nu avea trebuință nici de silnicie, nici de mijlocire pentru a veni la o ispravă cu totul păgubitoare lui, și care era cerută ca un harū de cătră mănăstire. Depărtat de voința de aș înființa folosuri cu jignirea soboarelor călugărești, Domnul încă le hărăzește pe tot anul de la sine 6000 miū lei, spre ajutorul călugărițelor bătrâne și neputincioase.

V. Ear departarea starețului, care precum aū putut cine-ya să se încredințeze din împrejurările sus arătate, nu pūtea se aibă nici o înrudire cu schimbul propus de sobor și ne priimit de Domnul. Departarea lui vine din aceia, că de la rînduirea sa, el aū dat pricină soborului la jeluri vrednice de a se lua în bagare de samă, și la drepte tînguri păn într'atâta că toți călugării aū făcut pasuri în protiva lui, aū cerut scoaterea sa, și aū pășit cătră alegerea altui stareț, al căruia haractir cuvios și bunele fapte sînt obștește mărturisite.

La aceste Domnul nu aū gîndit nici odinioară a se amesteca, precum nici la numirea nici la scoaterea stareților. nici la ocărmuirea mănăstirelor, ca niște pricini ce nu privesc pe

înălțimea sa, și în sfârșit Adunarea se poate încredința de la însuși prezidentul ei, de adevăratele pricină ale scoaterii aceluși stareț.

INCHEIERE.

După această în scurt arătare a înprejurărilor, acărora singura ființă este îndestula a dărâma acea nepotrivită clădire de minciuni precugetate și de ziceri clevetitoare, poate cineva judeca despre demoralizația clevetitorilor, întrunind în puține cuvinte țelul pasurilor și țintirea cugetărilor lor. Intru adevăr oborând rînduiala statornicită și bajocorînd legile pe care ei le chiamă într'ajutor, ei s'au înbracat cu însușirile Obșteștii Adunări, s'au alcătuit în tribunal înalt, s'au ridicat ca niște catigori amarnici ai ocărmuirei, și au înfățoșat țerei o pildă neîngăduită de ne orînduială și de nesupunere. Nicî un lucru sfînt nu au scăpat de obraznica lor pornire, pășînd peste toate hotarele slobozeniei. Ei s'au atîns de ocărmuire, de cliros, de Adunare, de tribună, și în sfârșit de orî ce într'o societate organizată, trebuie a fi încunjurat de respect și de cinstire. In a lor rătăcire adresuindu-se către înalte persoane, ei au cutezat a preface firea înprejurărilor celor mai vederate, a încurca cu vîpseli urîte faptele cele mai lăudate, și așa au hrănit nădejdea de a face ca să treacă drept adevăruri vinovatele lor amăgitori, de a prihăni buna credință a reprezentanților Curței împărătești, de a întoarce către folosul cu-

getărilor lor celor oborâtoare, înalta buna vo-
ință ce umbrește soartele acestei țări: această
prescriere obrăzuitoare, a sentimenturilor și a
scoposurilor hrănite de dânsii, slujește a în-
semna curat poziția în care ei s'aũ pus. După
aceste, cum dar s'ar socoti că acei din Depu-
tați, cari s'aũ făcut părtași la toate aceste meș-
teșugiri, și cari nu se înstînjinesc de a mărtu-
risi prin iscăliturile lor, că aũ fost smomiți
și mituiți, ar putea în viitorime fi mădulări
unuĩ trup legiuitoriu, și pázitoriu acelor mai
scumpe interesuri ale țerei. Urmează dar că dacă
despre o parte poziția și pasurile clevetitoriu-
lor, sint de așa felit, încãt nimicã se nu'ĩ poa-
tã desvinováți. pe de alta ocãrmuirea se aflã
prin mărturisirea lucrurilor și aceia a obșteștii
bune cugetări, așezată mai pre sus de toată
jignirea.

FĂGĂDUINȚA JURĂMENTULUI*)

Eũ cel mai jos numitul, daũ fãgãduință
înaintea a tot puterniculuĩ Dumnezeũ, și mẽ jur
înaintea sfintei evangheliei lui întru aceasta, că
impãrãteștei sale mãrirĩ, adevãratuluĩ și firesc

---

*) Manuscrisul acestuĩ jurãmẽnt, eũ presupun cã dateazã de pe la anul 1815 sau 1816, pe când s'aũ publicat Ucazul impãrãtescũ cuprinzetoriũ într'o carte, în limba romãnã și cea rusascã, a tuturor legelor vechi, dupã care avea sã se judece locuitorii Basarabiei. Eũ presupun cã acest jurãmẽnt il prestaũ toți impiegații administrativi și judeciari, la intrarea lor în servic.ũ. *Th. C.*

după sînge, prea milostivului meu marelu
Domn Împărat ALECSANDRU PAVLOVICI,
singur stăpînitoriului a toată Rosiea, și a îm-
părăteștii sale Măririi, moștenitoriului carele
va fi aratat spre Tronul a toată Rosiea, voesc
și datoriū sînt a sluji cu credință și ne fățăr-
nicie, și întru toate a mă supune, necruțîndu-mi
vicața până la cea mai de pe urmă picătură
a singelui meu, cum și toate de înaltă împăteștii
sale Măririi, stăpînirea, puterea și oblăduirea
atârinate dreptățile și proterinata, ce acum sînt
legiuite, și care și de aici înainte se vor în-
legiui, cu întocma dreaptă înțelegere, virtute
și putință, am a le păzi și a le apăra, și pre
lîngă aceasta la cea mai de pre urmă macar
a mă sili în toate întâmplările, a face spori-
rea la toate cîte se pot atinge de credincioasa
slujbă a împărăteștii sale Măririi, și de folosul
împărățicî. Ear pentru scăderea, stricăciunea
și păgubirea interesului împărăteștii sale Mă-
ririi, îndată ce mă voiū înștiința, nu numai că
de cu vreme am a face arătare, ce cu toate
chipurile silindu-mă, am a le depărta și a nu
lăsa ca să se facă unele ca acele, cum și orî ce
feliū de taină mie incredințată, cu mare tărie
o voiū păzi; asemenea și ofichium pus și în-
credințat asupra me, atît după această (ghene-
ralnică cum și îndeosebî) date, și din vreme
în vreme în numele împărăteștii sale Măririi,
de la cei ce vor fi puși preste mine mai mari,
rânduite hotărîri, instrucții, regulamenturi și
ucazuri, am a le sevêrși deplin cu cel mai cu-
viincios chip, după știința cugetului meu, cum

și pentru vre o dobândă a mea, sau pentru rudenie, prieteșugă ori vrăjmășie, în protiva haracterului și a jurămîntului, nu am a o urma, ce cu acel chip am se urmez, și se mă port precum este încuviințat, și se cade unu credincios supus împărăteștii sale Măririi. și precum eu întru aceasta tot-d'a-una pot ca se dau respuns înaintea lui Dumnezeu, și înaintea înfricoșatei judecăței lui; așa domnul Dumnezeu drept sufletește și trupește se m'ajute. Acum dar spre închierea acestui al meu jurămînt, sărut cuvintele și crucea Mintuitorului meu, amin.

EPITROPIEA SCOALELOR NAȚIONALE.

După adresa cinstitei comisiî din 19 Iulie 1830 arătătoriu jalobei, și protestului ecsarhilor sfîntului munte Aton, asupra scolei naționale din mănăstirea sfinților Trei-Erarhî, se grăbește a răspunde: întăiū, că această scoală este așezată aice după cerirea făcută prin anafora din partea Epitropiei scoalelor naționale către Domnul Ioan Sturza Voevod, și prin hotărîrea întăriturei Domnului din 23 April anul 1828, ce zice: întăiū, că monastirele pămîntului închinat pârșilor de jos, să deie pe an la casa scoalei de odată un mic ajutoriu de 25,000 lei, urmându-se cu neștrămutare, până când aducându-se documenturile ctitorești ale mănăstirelor, se va pune la cale o adăogire mai folositoare pentru aceste scolî.

Al deile, asemenea întărește Măricea Sa, ca în mănăstirea sfinților Trei Erarhî, unde de a

pururea aũ fost scoalã, pentru învãțatura tinerilor, întemeietã de însuși ctitorul mãnãstirei Domnul Vasile Voevod, fãrã cît de micã întârziere, sã se întocmeascã cu cheltuiala aceștei mãnãstiri, toatã casa ce se aflã despre amezã-zi a bisericei, ca sã fie spre așezarea și urmarea învãțaturilor; apoi pentru întemeierea din început a aceștii școli naționale în această mãnãstire, respunde Epitropiea. cã la 1640, Domnul Vasile Voevod, ctitorul mãnãstirei sfinților Irei Erarhî din Iași, înzestrând acest Dumnezeu locaș cu moșii și alte acareturî, aũ hotãrât în ctitoriceștile sale L'omnești documenturî, ca din venitul zãstrei monastirești, sã se sevêrșeascã multe faceri de bine a omenei, și aceștii patrii, precum :

Intãiu, sã se ție o trapezã de toate zilele pentru trei-zeci saracî neputincioși.

Al doilea, sã se mãrite pe tot anul un numêr de fete sarace, dânduli-se o hotãrâtã zestre.

Al treilea, aũ întemeiet o scoalã începãtoare și un gimnaziũ, în care dupã modul și a altor gimnaziũ ale Europei, sã se învețe literatura limbei latinești, elinesti i românești și ale altor limbi. Aseminea științele, precum filosofia și legile, în care s'aũ procopsit mulți fi ai Patriei, dintre care spre dovadã este și d-lui marele logofãt al țerii Evstratie, traducãtorul cãrței de legi, alcãtuind din orãnduirea numitului Domn, în care carte la proimiea, însuș autorul mãrturisește, cã Domnul Vasile aũ cercat prin multe țeri de aũ gãsit oameni procopsiți, dascalî, și filosofi în cartea latineas-

că și elinească, și că după întocmirea și nevoința Măriei Sale Domnului, datus'au învățatură și lui, adecă logofătului Evstratie, de au alcătuit aceste legi pe limba românească.

Al patrulea, au făcut în aceastași mănăstire o tipografie, în care s'au tipărit, atât această carte de legi politice, precum și alta de canoane bisericești în anul 1649, care cărți spre dovadă se află acum în biblioteca scoalei. Documenturile pentru toate aceste îmbunătățite fapte ale ctitorului Domn, se află în mânele părinților proiostoși greci, pre care sînt datori ale înfașoșa Guvernului. Pentru scoala însă pre care o mărturisește și Doctorul Volf în Istoria sa: Descrierea Moldaviei, tipărită în Sibiū la anul 1805, partea a 2-a foaia 138, zicând: „Domnul Vasile pe lângă alte felurite scoale, pentru partea bisericească, și fii de boeri, la 1644, pentru învățăturile latinești au urzit în Iași, un gimnaziū la 1648, o tipografie, o bibliotecă, și încă o școală publică.“ Față se află și această carte, asemenea că în această mănăstire și acestieaș casă, au fost până în zilele noastre școală și tipografie, între alții este vii mărturiū, și bătrânul preot Teodor Efimeriul de aice. carele însuși au stătut profesor până la anul 1821, atât la gimnasia cât și la începătoarea școală autentică. Inșă dovada ce s'au aflat în anul trecut 1829 la Martie, pentru această școală a fericitului ctitor Domn Vasile Voevod, este Documentul Domnului Grigorie Ghica din 1765 Iulie 6. care Domn întărind anaforaua Divanului obștesc, făcută

după slobozită țidulă Domnească, pentru așezarea veniturilor școalei, cuprinzându-le în 4 condeie, zice :

„1) Că pe lângă cei doi lei ai scoalelor ce dau preuții pe an, să se lipească și baniș muca-remului, — al doile

„2) Să se deie câte un ban de tot drobul de sare de la ocnă.

„3) Mitropolitul țerei, făcând isvod se pue toate mănăstirele atât a le țerei, cât și acele închinat în jos ale Ierusalimului, sfânta Agura, Sinaï, și altele, îndatorind să se eie de la fiește care după puțința venitului seü.

„4) Ear mănăstirea Treïsfetitele, afară de baniș ce i se va orânduï, să deie pentru scoală după eșirea ei, ca și cele-lalte, să se mai adaugă peste aceia, earăș ce va socoti Mitropolitul pentru venitul scoalelor, ce au rânduït reposatul Domn Voevod, adecă pentru trei sate, pentru feredeü, i pentru locul școalei ce l'au făcut egumenul schimb cu Dima Suiulgiu.“

Deci aceia ce zic părinții ecsarhi, că școala avënd veniturile și locul ei, o au vîrît de la sine Epitropiea în casele mănăstirei gătite, pentru locuința clericilor mănăstirei, respunde Epitropiea, cum că zisul lor este cu totul depărtat de adevăr, căci după ce Epitropiea autorizată mai întâi de stăpînitorul Domn, vrând a așaza școală în Treïsfetitele, au aflat casele arse de focul tîmplat la 1827, și după hotărârea Domnească, fiind datoare mănăstirea cu a sa cheltueală ai face casele, și ne urmând, Epitropiea nevoită au trebuit ca să le facă cu

a sa cheltuială ce aue peste 15,000 lei, precum arată socotelile păstrate în casa scoalei. — Drept aceasta Epitropiea cere : 1) după hotărîrea Domnească a i se respunde acum de cătră mănăstire toată această cheltuială. 2) Epitropiea în puterea așezămîntului ctitoricesc arata: în documentul Domnului Ghica din 1765, cere nu numai cele trei sate, feredeu, și locul scoalelor ce se socoate a fi fost locul hanului; — dar al 3-le aî respunde și toată suma acestor bunuri, de când n'aū urmat a se da la casa scoalei de cătră egumen. — Al 4-le fiind-că numiții egumeni, n'aū urmat așezămîntului ctitoricesc cu ținerea scoalei, ce înstrăinându'î locul sfetarisindu'î și fundația, adecă veniturile celor trei moși, și ale feredeuului, o aū stricat, și folosindu-se de împrejurări aū ținut documenturile ctitorului, precum până astăzi ascunse, și călcând condițiile sub care li s'aū dat această beneficiu, aū stăpânit monastirea cu ră credință, în puterea praviliceștilor dreptăți, Epitropiea ca o iconoamă așezămîntului ctitoricesc, se găsește în drit a face pretenție asupra întregii beneficiu. Pentru care până ce Epitropiea va întinde în osebit ale sale pretenții asupra acestor drepturi, poștește pe cinstita comisie, a alătura cu raportul seū, cătră Eselenția sa d-nul prezident, și acest adres al Epitropiei în original, pentru a se lua din acesta de odată pliroforia dreptăților acestei scoale din mănăstirea sfinților Trei Erarhi.

(Iscălit) *Veniamin Mitropolit Moldovei.*

Această adresă în copie se află în păstrarea mea. **Th. C.**

Conservatorului filarmonic al elevilor Moldoveni.

Dumnealui I. Furo prin înscrisul ce a adresuit către jos iscălitul, arată că la propoziția ce i-a făcut d-lui Aga Gheorghie Asachi, de a se parastisi în teatru piesele în limba Moldovinească, a cerut pentru chirie și cheltuelile celor trebuitoare, să i se deie o a treia parte din banii ce s'ar aduna; că la aceasta d-lui Aga Asachi a pus înainte că bileturile de antre la niște așa reprezentații, urmează a se da gratis; că d-lui Furo sprijinit pe acest temei, și a osebitelor făgăduinți din partea d-sale Aga Asachi, a dat teatrul cu toate cele trebuitoare pe a sa cheltueală, și acum sub cuvânt pe de o parte, că ar fi rămas înșelat în făgăduință, ear pe de altă parte, că bileturile de antre, nu numai nu s'a dat gratis, ce încă s'ar fi vândut și mai cu mare prețuri. Dacă acele de mai înainte întorcându-se la cea dintâi tocmală, cere de a i se da o a treia parte din banii ce s'a adunat. Această cerere jos iscălitul Secretar de Stat, de trebuință socotește a o împărtăși acelu Conservator, postindu'l de a se înțălege cu d-lui Furo, spre punerea la cale, după cuviință. *N. Suțul.*

No. 289. Anul 1837 Mart 2.

Originalul se află în păstrarea mea.

Th. C.

D-le Referendariu Gh. Asaki.

Corposul profesorilor marturii ai ostenelilor ce a'ți sacrificat întru înființarea scoalelor publice, întru înființarea Gazetei românești în Moldova, întru înființarea Teatrului Național și cu un cuvânt întru înființarea culturii compatrioților, și a Moldovei patriei tale, carea întru adevăr, după sentința vechiului filosof al Daciei Anaharsis, se cinstește a te ave de al seă fiu și cetățan, marturii zic privitori de aproape, căci sub a ta înțeleaptă povățuire împreună lucrând, te am vădut că întru constituirea literaturii și a luminării Moldoromânilor, ai trebuit nu numai se asuzi lucrând cu brațul, sfātuind cu cuvântul, îndemnând cu pilda, și înduplecând prin rezultaturii, dar ai trebuit în sfârșit a te și lupta parte cu prejudețiile amăgitoare, parte cu uneltirile răutăței înșălătorilor, cari prin părute bunurii, prigonea binele adevărat al patrioților, în urma cărora te-am vădut mântuind vasul acestei apostolii a renașterii morale, și în sfârșit înălțând trofeul biruinței dreptului cuvânt.

Drept care mădulările corpusului unii veterani, eară alții noviți producturii a le așezământului acestuia, la prilejul desărcinării d-tale de directoratul scoalelor, se mângâe a vă înfătoșa sentimentele de recunoștință și de servul ce poartă cătră asemenea persoană, însuflețită și însuflețitoare de zilosul patriotic, și de curata credință cătră România.

Iași, 1837 Septembrie 1.

(Subscriși) *Căminariul Flehtenmaher, Gheorghe Seu-*

Ilescu paharnic, Vasile Peltechi medelnicer, Teodor Verescu medelnicer, Samoil Botezatu medelnicer, Eustrati Carinos, Vasile Pauline sulger, Neculai Drăghinici, Iancu Stavrat, Vasile Popescu-Scriban.

Acest original se află în pastrarea mea. *Th. C.*

NOTICE

SUR L'ÉTAT DE L'INSTRUCTION PUBLIQUE EN
MOLDAVIE 1841.

L'administration et la direction de l'instruction publique, est confiée à une Curatelle composée du Métropolitain, de M. M. le Log. N. Cantacuzène, les Princes Nicolas et Georges Soutzo, et du Référéndaire Georges Asaky.

Un comité académique est chargé de veiller à l'exécution des dispositions du Règlement spécial des écoles. La surveillance des écoles des districts est confiée à un Comité d'inspection de trois Boyards. L'instruction publique se compose de: 1 Ecoles primaires, 2 du Collège, 3 des Facultés de la philosophie, 4 de Jurisprudence et de la théologie, qui est enseignée au Séminaire.

Il y a 10 écoles primaires dans les districts de: Jassy, Romano, Houche, Bottochany, Berlad, Fokchany, Bakeou, Galatz, Piatra, et Faltichény.

A Jassy une école primaire, une école pour les jeunes filles, le collège, l'Académie

Michel et l'école des arts et métiers, ainsi que le Séminaire Benjamin à Socola.

Les études se font en langue moldave :

Le cours des écoles primaires dure trois années ; on y enseigne l'écriture, la lecture, grammaire moldave, religion, morale, principes d'arithmétique, élémens de géographie, lecture latine. Dans la capitale il y a une classe pour ceux qui ne peuvent faire des études supérieures et qui y apprennent en outre l'art épistolaire, la géographie et l'histoire du pays, la tenue des livres, le dessin linéaire, un abrégé d'histoire naturelle.

A l'école de jeunes filles, on enseigne dans quatre années les mêmes objets et encore toutes sortes d'ouvrages de main et le dessin.

Au Collège, dont le cours dure quatre années, on enseigne : Religion, Grammaire latine, géographie spéciale, arithmétique, algèbre, géométrie, chronologie, langue grecque, archéologie, mythologie, réthorique, poésie et histoire naturelle.

Les élèves de ces classes peuvent apprendre en outre à leur choix, la langue française, russe et allemande.

Dans les facultés de philosophie dont le cours est fixé pour deux ans, on enseigne : la logique, les hautes mathématiques, l'histoire naturelle, la physique théorique et expérimentale.

Les élèves qui désirent se perfectionner dans les langues classiques, fréquentent un cours de littérature latine et hellénique.

Dans la faculté de la Jurisprudence, dont le cours dure trois ans, on enseigne la théorie des lois, la statistique, droit civil de Moldavie, droit pénal, procédure civile et pénale, droit commercial, style politique et judiciaire. Dans le cours des Mathématiques appliquées, qui dure trois ans, on enseigne : les mathématiques, géométrie descriptive, dessin linéaire, géodogique et topographique, mécanique, architecture, et la construction des ponts et chaussées, ainsi que la projection des machines.

Dans la classe du dessin, les élèves apprennent le dessin historique et la peinture à l'huile.

A l'école des arts et métiers dont l'ouverture aura lieu le 20 mai prochain, on enseignera six différens métiers à l'objet de former des artisans indigènes et de construire des machines utiles à l'agronomie et à l'économie.

La Curatelle s'occupe du projet d'établir une ferme-modèle aussitôt que les circonstances permettront de le réaliser.

Une bibliothèque de livres choisis, sera bientôt ouverte à l'usage du public ; l'instruction publique, possède à Jassy sept édifices, consacrés à cette branche et dans les districts, les écoles ont presque dans toutes les villes, leurs propres maisons.

Dans les pensionnats on entretient aux frais de l'état 145 élèves ; au Séminaire Benjamin 60 clercs et à l'école de jeunes filles quatre demoiselles qui deviendront à leur tour institutrices.

Le nombre des élèves qui fréquentent les écoles publiques, est à Jassy de . . .	786
Dans les districts	605
Aux écoles comunales et publiques	1446
Total . . .	<u>2837</u>

Il y a en tout professeurs . . . 36

employés . . . 15

Le revenu fixe des écoles, monte à . 200,000 P.

Et le dixième des appointements
aproximativement à . . . . 180,000 P.

Acest act se află în păstrarea mea.

Th. C.

REGLEMENT

de

L'INSTRUCTION PUBLIQUE EN FRANCE.

§. 1. L'enseignement public se divise en enseignement mutuel, primaire, secondaire et supérieur.

§. 2. Enseignement mutuel : on y apprend à lire, à écrire, à calculer de mémoire, les prières. Les élèves qui sortent de cette école entrent, selon la volonté des parents, dans l'enseignement primaire, ou dans le secondaire.

§. 3. a) Enseignement primaire : Il comprend trois classes d'une année chacune. Dans la première année, on apprend la 1 partie de la grammaire du pays, l'histoire sainte, le catéchisme, la géographie, (l'Europe) l'arithmétique.

tique jusqu'aux fractions ordinaires inclusive-
ment et le dessin linéaire.

b) Dans la seconde année, on termine et l'on répète le Catéchisme, on continue la grammaire, en répétant la 1re partie; la géographie (l'Asie et l'Afrique en répétant aussi l'Europe) la 1re partie de l'histoire du pays; on termine l'Arithmétique et on la répète toute. On apprend les 4 premiers livres de géométrie élémentaire et le dessin linéaire; on fait des cartes géographiques pour mieux apprendre la géographie. Dans cette année on peut commencer le cours d'agronomie et le terminer dans l'année suivante.

c). Dans la troisième année: on termine et l'on répète la grammaire. On apprend l'Amérique et l'Océanie et l'on répète toute la géographie. On termine la géométrie et on la répète toute; on termine l'histoire du pays et on la répète toute. On apprend la physique et la chimie élémentaires avec les expériences. On apprend l'Algèbre jusqu'aux équations du second degré inclusivement; et à résoudre des problèmes pour l'Algèbre. On apprend le dessin d'après la bosse, l'Académie et le paysage, on apprend aussi l'arpentage et à lever des plans.

d). Les élèves qui ont bien fait ces trois années, peuvent se vouer au commerce, à l'agriculture, à l'industrie mécanique, aux bureaux des chancelleries, à la carrière des ponts et chaussées, seulement ces derniers sont obligés de suivre, au sortir de ces classes, les cours de mathématiques concernant la construction et

la tenue des routes et canaux ; mais ceux qui ne sont pas assez forts, sont obligés de recommencer cette dernière classe. Les élèves de ces trois classes apprennent aussi les langues suivantes : comme le français, l'Allemand et le Russe. Les cours de ces langues commencent dans la seconde année.

§. 4. Enseignement secondaire : Il comprend sept classes d'une année chacune. Les bases de cette branche d'enseignement sont les langues : latine, grecque ancienne et celle du pays ; on y admet en second lieu les langues suivantes devenues indispensables dans le commerce de la vie. Les langues sont : le français, l'Allemand, le Russe et l'Italien. On y apprend toute l'histoire, toute la géographie qui se subdivise en géographie physique, astronomique et politique. Les mathématiques élémentaires, savoir : l'Arithmétique, la géométrie, la Physique et la chimie ; l'Algèbre jusqu'aux équations du second degré inclusivement, avec application aux problèmes. L'histoire naturelle. La Rhétorique et la Philosophie proprement dite. Le dessin linéaire ; le dessin d'après la bosse, l'Académie, le paysage et la peinture.

§. 5. *Programme des matières que l'on enseigne dans chacune de ces sept classes dans le courant de l'année scolaire qui est de dix mois et demi.*

A. Première classe : On y apprend la partie étymologique de la grammaire du pays et de la grammaire latine. Le catéchisme,

l'histoire sainte, la géographie en général, les quatre premières règles d'Arithmétique. Dans le 1er semestre on fait des déclinaisons, des verbes et dictée, dans le second semestre on commence à traduire l'Épître de l'histoire sacrée, et l'on fait des thèmes et des versions et analyse grammaticale.

B. Seconde classe : Dans cette classe on répète le catéchisme, et l'on continue les deux grammaires jusqu'aux syntaxes, en répétant les parties étymologiques. On commence la grammaire grecque dont on apprend jusqu'aux verbes : la géographie (l'Europe en détail) ; l'histoire depuis la création, jusqu'au commencement de l'état Romain ; c'est-à-dire, l'histoire des Hébreux, des Médes, des Assiriens, des Perses, des Égyptiens et des Grecs. On traduit du latin dans la langue du pays : pendant le 1er semestre, de *Veris illustribus urbis Romae*, *Épître historiae graecae*, *Cornelius Nepos* ; dans le 2e semestre on continue les mêmes, et l'on ajoute les fables de Phèdre, dont on apprend par cœur ; *selectae historicae*, et en grec les fables d'Ésope. On a pour devoir de classe pendant l'année et tous les jours : des thèmes et des versions alternativement, des dictées, des analyses grammaticales, des compositions (narrations historiques et fables) ; l'Arithmétique jusqu'aux fractions ordinaires inclusivement avec problèmes et le dessin linéaire.

C. Troisième classe. Dans cette classe on voit la moitié de la syntaxe, des grammaires latines et celle du pays, et l'on répète

tout ; dans la grammaire grecque l'on voit jusqu'à la syntaxe générale et on répète le tout. Dans la géographie, l'Asie et l'Afrique avec la répétition de l'Europe. L'histoire Romaine jusqu'à la chute de l'empire Romain d'Occident et l'invasion des barbares. La Mythologie en abrégé. l'Arithmétique jusqu'aux règles de trois simple et composée, inclusivement avec problème On traduit du latin en la langue du pays, pendant le 1er semestre : *selectae historicae*, Quinte-Curce, les métamorphoses d'Ovide dont on apprend quelques morceaux ; du grec les dialogues des morts de Lucien ; des passages Moisis d'Élien. Dans le second semestre : on continue les mêmes auteurs et l'on y ajoute : les commentaires de César, les Catilinaires de Cicéron et Saluste, les guerres de Jugurta. En grec *Plutarque* : vie d'Alexandre, de Marius, de César. On a pour devoir de classe des thèmes latins et grecs et des versions idem des analyses grammaticales et logiques, des compositions (narrations, fables et lettres de famille dans la langue du pays), le dessin linéaire. Les élèves de cette classe, peuvent commencer l'étude des langues vivantes.

D. Quatrième classe. Dans cette classe on termine les deux grammaires, la latine et celle du pays et on les répète ; on voit la syntaxe générale de la grammaire grecque, avec la répétition des autres parties. On voit la prosodie latine (ou l'art de faire des vers latins) et l'on commence à en retourner dans le 2e semestre (c'est un devoir de classe) ; on

voit l'histoire du moyen âge qui commence à 476, ou à la chute de l'empire romain d'Occident et va jusqu'à la prise de Constantinople par les Turcs en 1453. Dans la géographie : l'Amérique et l'Océanie avec répétition des autres parties. L'Arithmétique avec la théorie des Logarithmes et des problèmes. On répète la prosodie latine et l'on fait des vers latins. On continue l'étude des langues vivantes que l'on a commencées dans la classe précédente. On traduit les auteurs latins : 1er semestre : Ovide, Metamorphoses, Cicéron le pro Milone, le pro Ligaris; auteurs grecs : Plutarque : vie des hommes illustres; Xénophon : les deux premiers livres des mémoires sur Socrate. 2. Semestre : Virgile les bucoliques, Homère le 1er chant et l'on continue aussi les auteurs du 1er semestre, on en apprend des passages. Devoir de classe : thèmes latins et grecs et version idem; vers latins. narrations latines et dans la langue du pays; Analyse logique, Dessin.

E. Cinquième classe : Dans cette classe on apprend dans la grammaire grecque la syntaxe particulière et l'on répète toute la grammaire. L'histoire moderne depuis 1453, ou la prise de Constantinople par les Turcs jusqu'à nos jours. La géographie ancienne et celle du moyen âge. Dans la Géométrie, les 4 premiers livres; les 4 règles d'Algèbre. Dans l'histoire naturelle, la minéralogie et la Botanique; on continue l'étude des langues vivantes. On traduit, auteurs latins : 1er semestre, Virgile, les géorgiques, Lucain la Pharsale, Homère le 2

et le 3ème chant de l'Iliade, Xénophon le 3ème et le 4ème livre des mémoires sur Socrate. 2ème semestre : Cicéron, Songe de Scipion et les Tusculanes. Tacite le premier livre des Annales et la vie d'Agricolas. Sophocle : Oedipe roi. Démosthène les philippiques. Devoir de classe : emplifications en latin et dans la langue du pays ; vers latins ; problèmes de géométrie et d'Algèbre, Dessin. On pourrait ajouter à cette classe la 1ère partie du cours d'Agronomie.

F. Sixième classe Dans cette classe on apprend la Rhétorique dans la langue du pays. L'histoire de la littérature. La cosmographie ou astronomie pratique, toute la géométrie et l'Algèbre jusqu'aux équations du 2ème degré inclusivement. La physique et la chimie avec des expériences. Dans l'histoire naturelle : la Zoologie et la géologie. La prosodie de la langue du pays avec l'application des règles. On continue l'étude des langues vivantes On traduit, auteurs latins : 1ère semestre : Virgile l'Eneide. Horace, les odes, les épîtres et l'art poétique. Pline-le-jeune, panégérique de Trajan. Homère, le 6ème chant. Démosthène les 2. premières Olynthiennes. Narrations et discours tirés de Quinte-Curce et de Saluste. 2ème semestre : on continue les auteurs précédents et l'on ajoute : Platon, Alcibiade premier, Théocrite première idylle. Narrations et discours tirés de Tite-Live et de Tacite. Les discours de Cicéron contre Verres sur les Offices et sur les supplices. Sophocle : Oedipe à Colone ; et à l'Hécube d'Euripide. Devoirs de classes : vers latins (et

dans la langue du pays), discours en latin et dans la langue du pays. Problèmes de géométrie, de Physique, de chimie et d'Algèbre. Analyse littéraire des auteurs que l'on traduit en classe. Agronomie, Dessin et peinture.

G. Septième classe : Dans cette classe on apprend la Philosophie proprement dite, qui se divise en cinq parties, savoir : la Psychologie, (c'est la partie théorique de la philosophie et dont les autres ne sont que l'application); la Logique; un aperçu général sur l'Esthétique, la morale et la théodicée et l'histoire de la philosophie. On répète l'Arithmétique, l'Algèbre, la Géométrie, la Physique et la chimie. Les élèves de cette classe préparent les matières nécessaires pour l'examen de Bachelier-es-lettres. Dessin et peinture. En Philosophie les compositions se font en latin et dans la langue du pays alternativement.

H. Les élèves qui ont fait tous ces cours, peuvent embrasser immédiatement, les uns l'instruction publique, où par une longue expérience et du travail, ils arrivent à la Licence, à l'agrégation et même au doctorat-es-lettres; ou bien, ceux qui ont du goût et du talent pour les sciences, arrivent aux grades de Bachelier-es-sciences, mathématiques, ou physiques. Mais pour obtenir tous ces titres, il y a une école nommée Normale supérieure, ou faculté pour les belles-lettres et les sciences, et après avoir obtenu le grade de Bachelier-

es-lettres, les élèves qui se vouent à l'instruction publique, et veulent y débiter dans un poste élevé, vont dans cette école où ils restent pendant plusieurs années, pour obtenir un ou deux des susdits grades.

I. Mais les élèves qui ne veulent point de l'instruction publique, peuvent, avec le titre de Bachelier, suivre les cours de droit ou de médecine; ou enfin embrasser l'état militaire; ou devenir simples cultivateurs.

L. Pour préparer les élèves aux écoles militaires, comme pour l'école polytechnique, ou pour celle de St. Cyr, ou pour les écoles des mines et de la marine; il y a dans tous les collèges royaux un cours de mathématiques élémentaires et un de spéciales, où l'on apprend la géométrie, toute l'Algèbre, la géométrie descriptive, une partie de la géométrie analytique, la trigonométrie rectiligne et sphérique et la statique. Dans tout établissement littéraire et scientifique, il y a un aumônier, c'est un ministre de la religion, il est chargé des instructions religieuses qu'il fait à tous les élèves deux fois par semaine, outre les leçons de catéchisme qu'il donne tous les jours pendant une heure. Les dimanches, les jeudis et les jours de fête, il officie dans l'Eglise où vont tous les élèves ensemble et qui y ont une place réservée et que le public respecte. L'aumônier du collège y fait une instruction religieuse profitable et pour les élèves et pour le public.

§. 6. *Programme des matières que l'on enseigne dans les classes d'une des langues vivantes.*

(Supposons que ce soit la langue française que l'on étudie), l'étude de cette langue se compose de trois classes d'une année chacune.

a). Première année. Dans cette classe on apprend la grammaire jusqu'à la Syntaxe ; des dialogues ; quelques livres du Télémaque que l'on traduit aussi dans la langue du pays. On fait force thèmes et versions ; beaucoup d'exercices sur les règles de la Grammaire et analyse grammaticale, et pour faciliter l'étude de cette langue, on donne aux élèves à apprendre de mémoire, soit de la Géographie, soit de l'histoire, et on lit pendant la classe dans : la Morale en Action.

b) Seconde année. Dans cette classe, on apprend la syntaxe entière avec l'application des règles. (exercices de Noël) on apprend de mémoire et l'on traduit des fables de La Fontaine ; Télémaque, le petit carême de Massillon. Les fables de Florian, et d'autres auteurs qu'indique le programme annuel. Devoir de classes : Analyse logique ; thèmes et versions et compositions, (narrations, fables et lettres de famille).

c). Troisième année. Dans cette classe tout en répétant la Syntaxe, on commence la Rhétorique française : on explique aux élèves les règles de la versification française ; on leur fait apprendre de mémoire des morceaux choisis dans les meilleurs écrivains français 17e et du 18e siècle. Un abrégé de l'histoire de la

Littérature française. On leur fait traduire et analyser littérairement des oraisons funébres de Bossuet, des tragédies de Racine; les meilleures comédies de Molière, des épîtres et l'art poétique de Boileau, et d'autres écrivains du jour. On a pour devoir : versions, compositions, narrations et discours. Analyse littéraire des auteurs que l'on traduit.

Pour activer l'émulation parmi les élèves, il a été arrêté par le Ministre de l'instruction publique et inséré dans le règlement des établissements littéraires et scientifiques, un article qui porte que : tous les Mardis matin il y aura composition dans toutes les classes sur les matières que l'on y enseigne, et suivant l'ordre indiqué par le comité qui surveille l'enseignement dans chaque établissement. Le professeur de chaque classe dicte aux élèves le sujet de la composition, pendant laquelle, toute communication est défendue entre les élèves, qui ne peuvent avoir aucune espèce de livre, où il pourrait se trouver quelques traits de la composition; ils ne doivent s'aider que des moyens intellectuels. Le professeur reste avec les élèves jusqu'à la fin de la composition; il prend leurs copies, les corrige chez lui, et donne les places aux élèves suivant l'ordre arrêté par le mérite de chaque composition. Il tient un registre de toutes ces places, il y en a aussi chez le censeur des classes à qui le professeur a remis les compositions corrigées. Les places obtenues par les compositions, font donner des prix aux élèves qui ont mon-

tré dans leurs compositions plus de savoir, d'intelligence et de talent. Mais si la conduite de l'élève, sous le rapport moral est réprochable, il est frustré des prix qu'il peut mériter dans ses études.

Am reprodus acest regulament al învățăturilor din Franca, ca să arătăm, năzuințele Guvernului de atunci a Moldovei, de a introduce în scoalele țerei sistemul urmat în Franca, cu modifițiile cerute de moravurile și datinele Moldovei. Acest Regulament s'a adus din Franca de către Dl *Maisonab*, directorul superior al Academiei Mihailene. El a făcut mai multe inovații, în privirea igienei.

Guvernul rusesc aflând despre acest plan, a înrîurit foarte mult, ca să nu se introducă sistemul acestui Regulament. El a propus un altul, cu aceasta ca învățăturile să se predea în limba franceză, în Academie, după dorința mai multor boieri mari, cari voiau să se deosebiască de clasa societății de jos. Această dorință s'a pus în lucrare, chemându-se în fruntea instrucțiunii franceze pe Dl *Malgouverné*, protegiatul logofetului Scarlat Miclescu. În acest interval limba română a fost înlăturată din toate clasele din Academie, sub cuvînt că ea nu este în stare să exprime cu acuratețe toate ideile înalte ale diferitelor științe.

Acest original se află în pastrarea mea Th. Ç.

STAREA

INVĂȚĂTURILOR ÎN MOLDOVA LA 1844.

Potrivit cu cererea Secretariatului de a da știință de starea scoalelor pe anul scolar 1843—4, Epitropia cu cinste împărtășește următoarele :

Prețuind folosul carele derază din înmulțirea elementară pre lângă scoalele din sf. Trei-Erarhi, Epitropia așă înființat în mahalalele Capitaliei alte trei scoale începătoare, și anume: la Păcurari, la Târgușor și în Tătărași. De asemenea s'așă deschis în Iași și la Galați doue scoale începătoare, pentru subofițeri în care se învață a citi, a scrie, catehis și cele patru speții de aritmetică.

Afară de aceste după îndemnul Epitropiei închiriindu-se de Isprăvnicie la Folticenii o casă pentru scoală, s'așă deschis și în acea politie o scoală normală, după cum se află și pe la alte rezidenții ținutale, rămâind Epitropiei a afla mijloace spre a pute de asemenea a înființa scolii la Mihaileni, Dorohoiu, Herța, Târgul Ocnei, a Neamțului și la Fălciu. Cursul acestor scoale normale, este de trei anii, în care pre lângă cunoștințele elementare mai sus însemnate, se învață: Istoria sfântă, Gramatica românească pe scurt, Geografia și în special a Principatelor. Aritmetica practică cu numere complexe și fracțiile incluzive, Hronologia, Istoria Moldovei, Biografia oamenilor virtuoiși și caligrafia.

Urmând principiului de a îndemăna tinerimei mijloace, spre a pute învăța cunoștințe positive, prin care să se facă în practică folositori obștiei și chiar lor, Epitropia așă organizat în Vasiliană un clas pregătitor real, în care tinerii ce n'așă mijloace de a urma în Academie clasele înalte, vor învăța cunoștințele practice și mai speciale, pentru a lor a-

plicație în deosebite trepte sociale, precum : gramatică pe la boeri, negustori, iconomi de țară și practicanți la oare care întreprinderi de industrie. Pre lângă obiectele ce se învața în scoalele normale în acest curs de doi ani, se învață : Stilul feliuritelor compunerii, regulile societății și scriptura, geometria practică și arhitectura cu desenul liniar, și înalta calligrafie, cunoștințe practice de fizică, himie și mecanica populară.

. La scoala fetelor este de însemnat că postul de profesori, în parte îl țin tinerele care s'aũ crescut și aũ învățat în acea scoală, și pentru un asemenea scop, se mai cresc cu cheltuiala Epitropiei alte zece fete.

Intre cursurile claselor Academiei se deosebește acela al legilor în care 13 elevi încheie în acest an învățătura lor, și după un examen riguros de Epitropie, se vor recomanda Guvernului, spre a putea întrebuința în ramul judecătoresc, potrivit cu dispozițiile într'aceasta înalt întărite.

Pe lângă aceasta pentru practisirea elevilor în limba franceză, afară de profesorii ordinari, s'aũ mai așezat în institutul academic și un guvernor francez, îndatorit a repeta și a esercita pe elevi în limba franceză.

Pentru specialitatea matematicii aplicate unul din elevi s'aũ înturnat în patrie, iar altul s'aũ trimis în locul seũ la Paris, și în urma-rea examenului făcut acolo de științele pregătitoare învățate în Academia Mihaileană, acel elev s'aũ priimit în scoala politehnică.

Ur. alt elev carele se învrednicisă la Universitatea Vienei, de doctoratul jurisprudenței, capătă în acest an la Paris și doctoratul de medicină, și va pute fi întrebuințat în unul din aceste științe înalte. Iar la Minhen și Roma se țin doi elevi, pentru îndeplinirea în arta zugrăviturei.

Scoala de arte și meșteșuguri menită de a înființa un clas de artizani pămînteni, atât de trebuitori în țară face propășiri dorite, Moldovenii țin acum locul calfcilor streine ce erau întrebuințate mai înainte, 36 ucenici lucrează în șapte ateli. tot foliul de obiecte cu folosul scoalei. care din productul ei după ce au acoperit cheltuelile ținerei sale de peste an, au adus, casei scoalelor un folos de 25,000 lei în bani gata, în lucruri făcute de vîndare și unelte pentru ateli. Nu are cea mai mică datorie și ceia-ce este mai mult, au căpătat creditul cuvenit unui asemenea așezămînt.

Cu toate aceste așezămintele sporitoare din venitul scoalelor pe anul 1843—4, s'au cheltuit 434,032 lei 75 bani. în cît catră capitalul anului trecut, s'au adaos suma de 42,935 lei, în care intră și venitul moșiei Vălenii cu parte din Sirbi, afară de astă proprietate a casei scoalelor. la 1 Octomvrie 1844, capital era în suma 248,272 lei cursul pieței.

Numărul scolerilor în capitalie este de 725, între cari 113 se țin internî cu cheltuala Statului. Numărul scolerilor de la scoalele ținutale este de 1031, acel ce petrece în țări

străine este de 4, încât numărul total ce învață cu cheltueala Statului se sue la 1937.

Afară de aceste, se află în capitală 14 pensionatură private de tineri și de fete, ce se povățuiesc după instrucțiunile date, în care 42 învățători și pedagogi paradosească la 118 tineri și 65 fete.

Elevul care aș căpătat la Viena titlul de Doctor în jurisprudență, și apoi de la Paris acel de medicină, au fost repos. Anastasie Fētu.

Elevii de la Minhen sunt : Panaiteanu, actualul director școalei de Belle-Arte, și răposatul Lemeni ; acel de la Roma este răposatul Nastasanu.

Elevul primit în școala Politecnică este Martino. Despre el, avem la dispozițiune următoarea corespondență :

Cătră cinstita Epitropie a învățăturilor publice.

În anul trecut aflându-mă la Paris, tânărul Martino pensionar al cinstitei Epitropii, s'a îndreptat cătră mine făcându-mi cunoscut că se afla la închisoare pentru datorii la Clichy, și cerându-mi prieteneste ai veni în'ru ajutor.

Cercetând bilanțul sumelor pentru care se află oprit și aflând, de la chiar stăpânul casei unde ședea, precum și de la toți ceilalți creditorii cari ceruseră arestuirea tânărului student, că viața ce petrecea era foarte regulată, și cu totul aplicată la învățătură. Am socotit de datoria omenească a face tot prin puțință ca să scape tânărul de la păsul în care se afla. Secundatū de d-nul Scarlat Vărnăv, am isbutit a lua asupra-ne toate datoriile, plătind și toate cheltuețele de arestuire, judecată, hrană ș. a. încât a putut tânărul Martino eși de la închisoare.

Acele sume cu toatele, se sue aproape ca la două mii franci, adecă 170 galbeni. Dacă cinstita Epitropie, aprobează purtarea ce am avut într'această împrejurare cătră pensionarul ei, să bine voeasca a porunci sa se sloboază suma mai sus pomenită după socoteala ce lamurit voiū așterne, după adevărințele creditorilor ce voiū trimite ; acele hărții aflându-se la DI Vărnăv la Paris, doresc mai înainte de a cere sa mi să trimită, să cunosc dacă cinstita Epitropie încuviințază plata acelor bani. Repetez că toată

suma nu trece peste două mii franci, pentru care o rog să mă cinstească cu răspuns.

Ion Ghica.

București, 1847 Septembrie 19.

R E Z O L U Ț I E.

Să se împărtaşască copie elevului Martino, după această cerere, cerându-se răspuns de urmare.

(Iscăliți) Costachi Mavrocordat. Prințul Gh. Sutzu.

1847 Octombrie 30.

Acest original se află în pastrarea mea. După asigurările ce ne-au dat verbal fususși fostul principe de Samos Ion Ghica, actualul Președinte al Academiei Române, Epitropia învătăturilor n'au voit al despagubi de soma cu care au scos pe Martino de la închisoarea celor datornici.

Th. C.

Patriarhul Tarigradului

Adeverim.

Prin aceste ale noastre pecetluite scrisori, din alcătuire, se face știut, că cu bunătatea noastră a 20 mănăstiri de la sântul Munte, având la Moldova în orașul Iași o sfintă domniască și stavropitiecească mănăstire, închinată și dănuită ei, prin hrisoave domnești de fericitul întru pomenire ctitorul ei, Domnul Vasile Voevod, unde se prăznuște hramul marilor dascalii a sfinților Trierarhi, și fiind din învechime rândueală, după aceste înalte hrisoave, și alte ale bisericeii sinodicești închierii, ca cei după vreme egumeni și purtători de grijă la dânsa, să se triimată din adevărații ei frați părinți, după comuna alegere, spre a o cărmui și a o povățui. Ni s'au propus, și s'au cerut de cătră soborul mănăstirei sf. Pavel, de la comunitatea noastră a 20 mănăstiri, a sfinților Trierarhi, că să o deie, sub chizășia sfintei mănăstire Pavel, fratelui și împreună viețuito- rului Părinte Arhim. Sofronie; se o cărmuească

precuvioșia sa. Deci fiind că comunitatea noastră cu obștească socotință, alegere și voință, au priimit propunerea acestui sobor, au orânduit și au statornicit deplin egumen, și adevărat purtător de grijă al acestui sfânt locaș din Iași, a sfinților Treierarhii, pe pomenitul părinte arh. Sofronie, de aceia îi și dă această pecetluită scrisoare de alcătuire cu următoarele condiții :

1-iū. Să egumenească la această comună mănăstire a sfinților Trierarhii arh. Sofronie Atio-Pavlitul, în termin de 6 deplinii ani, No. 6, care se vor începe de la 1843 April 23, și se vor împlini la 23 April 1849, ear mai înainte de împlinirea terminului acestuea, să nu poată comunitatea să-l depărteze, sau să'l clinească din egumenie, plătind embaticurile după următorul chip.

Al 2-lea. Să deie pe fiește care an, ne aparat arh. Sofronie 2500 galbeni olando-împărătești, dintre care 1250 să-i deie la 23 April, ear ceilalți 1250 la 26 Octomvrie, trimetându'i la mănăstirea Sf Pavel, și comunitatea noastră va priimi toate căștiurile până la împlinirea protizmiei, de la chinoveul sfântului Pavel, la întâmplare însă de ne îndemănare să se înpăsuească în vade de 30 sau 40 zile.

Al 3 le. Precuvioșia sa are toată dreptatea să se folosiască cu toate veniturile aceștei mănăstiri aflate astăzi de față, fără se poată comunătatea noastră a cere oareș care socotială în toată dieastima acestor 6 ani, ce orî ce căștig s'ar întâmpla, sau pagubă, să fie a precuvioșiei sale.

Al 4-le. Este dator precuvioșia sa negreșit să facă casele egumeniei, precum au fost și mai înainte de ardere, fără să ceara comunătatea zidirea acestor case să fie mai bună, de cât au fost mai înainte.

Al 5-le Precuvioșia sa nu are voie se vîndă pădurile aflate pe moșiile monastirei, ce are voie numai după obiceiul și legea pămîntului, să taie numai cate ar fi de trebuință peste an, pentru casele numite boerești și pentru meremetul din nou faceri, i acareturilor de pe moși.

Al 6-lea. Se îndatorește precuvioșia sa negreșit se facă din nou vechile danuite dugheni de boerul Dracachi Băston, zidindu-le de cărămidă, și acoperindu-le cu șindilă.

Al 7-le. Dacă (ferească Dumnezeu) în terminul acestor șese ani, s'ar întâmpla pojar, sau cutremur, și ar topi ceva din cele din lăuntru și din afară a mănăstirei adecă casă, dugheană, hanul, feredeul bisericei, și alte acareturi a mănăstirei, să fie datoritu precuvioșia sa se înștiințeze îndată pe comunatate, și ea să se îngrijască ne întărziet pentru cea din nou facere sau meremetisirea lor, ne prețenderisând precuvioșia sa alt venit decât să se scadă din acel an el, cu prețul carele se găsea în posesietă sau închirietă arsul acareț, ear dacă binaoa arșă sau biserica ar fi proastă, să nu poată prețenderisi venit, fiind că asemenea proaste binale nu aduc venit anual.

După înființarea însă ce ar face, comună-

tatea unor asemenea, dacă s'ar adăogi venitul, să-l tragă.

Al 8-le. Fiind că în toate zilele nasc pricină de judecăți asupra moșiilor mănăstirei, de aceia se îndatorește Precuvioșia sa cu toate neaparatele cheltueli ce ar trebui a se face, se fie de la sine, fără să se ceară de la comunătate vre o para, și este ne oprit datoriu ca să stărueasca, ca însuși noi comunătatea, spre câștigarea dreptului mănăstirei; dacă însă ar câștiga vre o bucată loc sau și întreaga moșie, să nu aibă dreptate comunătatea noastră să'i ceară de la precuvioșia sa vre un folos pe această bucată de loc, sau și pe întreaga moșie, ce câștigul ce ar priimi pentru acele, să fie a precuvioșiei sale.

Al 9-le. Precuvioșia sa nu are dreptate a schimba moșii, sau case, ori dugheni și alte mănăstirești lucruri nemișcătoare, ce este dator a le teslimarisi toate la împlinirea protezmei, după izvodul cu care le ar priimi.

Al 10-le. Este dator precuvioșia sa să aibă cuviincioșii psalți și cei-l-alți slujitori bisericești, pentru buna rânduială a sfintelor slujiri și celora-lalte neaparate datorii către biserică, ne scumpindu-se a împlini și către sfânta legătură orândueli a fericitilor întru pomenire ctitori.

Art. 11. Fiind că de la o vreme încoace, epitropia de acolo a scoalelor publice, stăpânește în putere cea mai mare parte a acareturilor mănăstirei din lăuntru ogrădei, precum și din nouă a zidit pe locul mănăstirei, casă,

întrebuințându-le școală, pentru aceia precum se nădăjduște și precum după pravile, dreptățile o haractirisesc pe mănăstire întru aceasta, și trebuie să se deie stăpânirea ei după ce s'ar împlini aceasta, atuncea casele cele vechi ctitoricești se vor da precuvioșiei sale, fără să ceară comunătatea noastră de la precuvioșia sa vre un adaos anual pentru dênsele, ear cele din nou zidite de pământeni, dacă ne vor îndatori se plătim materialul lor, cheltueala aceasta o va plăti comunătatea noastră, rămăind casele aceste în stăpânirea ei, fără să ne poată cere părintele arh. Sofronie cu cuvânt de dreptate, ca și când i s'ar cuveni precuvioșiei sale, ce se remăe în deplina dispoziție a comunătăței noastre, se facem ce vom voi cu dênsele.

Al 12-le. Dacă în terminul șeseaniei aceștia va așerosi cineva, vre un lucru mișcător, sau nemișcător la mănăstire, această dănuire se remăe dreptă a mănăstirei, fără se aibă dreptate precuvioșia sa, să ceară ceva din asemine dănuiri, că adecă ar fi date în zilele egumeniei sale, asemine și dacă i s'ar da ceva milostenii pe numele comunătăței, sau pe numele macar a altei mănăstiri, să fie datorii a trimete la comunătatea noastră.

Al 13-le. Este neaparat datoriiu precuvioșia sa. se teslimarisască zisa mănăstire, după împlinirea protismiei sale la orânduitul atuncea egumen, de comunătate fără a ave dreptate precuvioșia sa, a pricinui cea mai mică greutate sau opriri la întrarea în egumenie, și fără se facă cea mai mică pretenție, ear când

preacuvioșia sa ar urma din potrivă, și noul egumen ar întâmpina greutate la intrarea sa în egumenie, și ar fi silit a cheltui mult sau puțin, atuncea asemenea cheltueli să le răspundă comunătăței mănăstirei Sf. Pavel în chezășia căriea se dă pomenita mănăstire a comunătăței părintelui arh. Sofronie.

Al 14-le. Dacă în această șesanie s'ar întâmpla moarte (ferească Dumnezeu!), preacuvioșiei sale părintelui arh. Sofronie, atuncea este în dreptate mănăstirea Sf. Pavel, ca o adevărată a sa elironoamă, a trimete alt frate spre împlinirea protizmiei, ce după cuprinderea aceștiea alcătuirii, n'aū apucat a împlini zisul fratelui lor.

Al 15-le. Este dator preacuvioșia sa după împlinirea protizmiei alcătuirii aceștiea, să trădeie toate moșiile, dugheni, hanuri, și celelalte acareturi, slobode cătră acel de atunci triimes ecsarh sau egumen de comunătate, și nu numai slobode, adecă de a'și priimi căștiurile de tot anul, ce nici poate să le vință venitul la cineva pentru vre o pricină, cu tocmală înscris sau neînscris fără voea comunătăței.

Al 16-le. Fiind că comunătatea trădă astăzi această mănăstire sfinților Trierarhii, slobodă de toată datoria cătră zisul arh. părinte Sofronie, pentru aceasta dacă la sfârșitul șese aniei s'ar afla multe sau puține datorii, sau personală pe numele precuvioșiei sale, ori pe numele mănăstirei sfinților Trierarhii, atunci așa feliū de datorii va plăti cu de la sine, fără se

ai bă drit saū cuvînt de pricinuirî cătră comunitate, ce mănăstirea sf. Pavel, ca o chizașă se respunză această datorie pentru fratele lor părintele arh. Sofronie.

Al 17-lea. Dacă s'ar întîmpla a fi resboiū (ferească Dumnezeū) și vreme tulburată, în care oamenii să înprăstie, atunci preacuvioșia sa este dator neaparat să eie împreună cu sine toate sfintele vase și cele lalte sfinte odoare a mănăstirei sfinților Trierarhî, și toate scrisorile și documenturile, avîndu-le întru deplină siguranță și sub de aproape luare aminte, și a urma întocma precum și cei-lalți egumeni ai mănăstirilor celora-lalte.

Drept aceia s'au făcut această scrisoare de alcătuire sub toate pecețile, și s'au dat mănăstirei sf. Pavel, priimindu-se de la aceia ce după rîndueala mănăstirească pecetluită chezășie în sf. Munte Aftonul în 25 Iulie 1842.

Toți aflătorii în obșteasca adunare proistoși și deputați a 20 sfinte împărătești și dumnezești locașuri a sf. Munte Atonul.

Iscălit de întocmai cu original, *C. Manoliu*.

Tălmăcirea decretului Patriarhieii și acelor lalalte sf. mănăstiri, cu care arhimandritul Sofronie este rînduit egumen sfintei monastiri Treisfetitelor și a averilor ei, și înputernicit a dispozarisi averea cum va voi întru folosul mănăstirei. 1844 Iunie 20.

(Iscălit) *Capșa Sulger*.

Acest act tradus se află în păstrarea mea.

Th. C.

*Copie de pe adresa Epitropiei învățăturilor publice
cătră Comisia cercetătoare semilor caselor obștești
din 4 Martie 1844, sub No. 147.*

Cinstita comisie reveduind socotelile înfașoșate de cătră Epitropia învățăturilor publice pe anul 1843, va vede că ele se întind numai pe 9 luni, adecă de la 1 Ianuarie până la 1 Octombrie 1843, epoha deschiderii cursului după vacanția de vară. Epitropia a socotit de neaparat a cere încuviințarea prea Înălțatului Domn, ca de acum înainte anul finanțial, să înceapă odată cu anul scolastic pentru că numai la închierea cursurilor, se poate cu de amănuntul prevede strămutările trebuitoare pentru anul următor, și regula budgetul fără a mai fi supus la niscaiva schimbări neprevădute, sau fără să fie Epitropia nevoită a întârzie cu înbunătățirile cerșute, și care nu s'ar fi aflat trecute în budget, tot-odată Epitropia pătrunsă de trebuința de a introduce în principiele și modul învățării, oare care faceri folositoare, s'aun îndeletnicit despre aceste cu mare sirguință în cursul anului trecut, din care parte precât s'aun putut le-aun și pus în lucrare cu începutul anului scolastic.

La prilejul acesta, cinstita comisie se va pute încredința de adinca bagare de samă, ce povățuește pe această epitropie întră întrebuințarea sumelor menite pentru învățătura publica, dorința fiind numai ca prin sporul iconomiilor putincioase în partea materială, și de pe cît se va pute da o mai multă întindere

învățăturilor, ce din Ți în Ți cer o mai mare dezvoltare.

Epitropiea cunoaște bine că partea financiară, intră numai ca un obiect secundar în îndatoririle sale, și de aceea am dori ca să poată de asemenea pune sub ochii cinstitei comisii și a Obșteștii Adunări, principiile ce ea au priimit în direcția învățătorei. reformele ce s'au chibzuit și acele ce în parte saū și pus în lucrare de cătră ea, într'ă încredere că rezultaturile dorite a unor asemenea măsuri, nu vor întârzie a respunde nădejdele sale, însă aceasta este pe atita cu anevoe, Epitropiea, adevă de a înfătoșa și ea zisele reforme în toate amănunțimele lor în totul și în parte, precât este cu neputință cinstitei comisii și Obșteștii Adunări de ale prețui, fără de o cercetare specială, urmată cu de aproape luare aminte într'o curgere de vreme mai îndelungă.

Deci Epitropiea cu stăruință cere o asemenea cercetare, pentru că într'o administrație ce înfătoșază tot felul de greutate, atât în practică cât și în priimirea teoriilor felurite, ce să desbat încă, chiar în staturile cele mai înaintate în civilizație, ar fi aratat o sumeție vinuitoare, dacă ea s'ar încrede numai în părerile și în vrednicia ei, o cercetare atingătoare despre sistema urmată în învățatură din partea unor persoane, ce ar fi în stare a se îndeletnici cu aceasta, ar da Epitropiei prilej de a înainta cu nemerire cătră sfârșitul mântuitor al chemărei sale, saū cel puțin ar îmbărbăta-o și ar înputernici-o în lucrările sale.

Aşa dar Epitropiea cu cinste pofteste pe comisie, ca să propue Obşteştii Adunări de a orândui câte va mădulări din sinul seü, care pe de o parte să se puie în relație cu Epitropia învățăturilor, pentru ca în cursul anului acestuia, să se poată lămuri cu deplinătate despre principiile priimate în învățătură, se urmeze de aproape aplicația lor, și se prețuiască rezultaturile. Ear pe de alta să se înțeleagă cu Epitropiea, pentru reformele ce s'ar socoti de cuviință a se mai introduce, raportul ce se va da Obşteştii Adunări, în cea viitoare, de cătră ace comisie, va fi singurul mijloc îndestulător, de a se încredința de starea cea adevărată a învățătorei publice.

Acest actü se află în pastrarea mea.

Th. C.

---

*Domniei-sale Referendarului învățăturilor publice
Postelnicul Gheorghie Asachi.*

Comisia injghebată din sinul Obşteştii obicinuitei Adunări, după adresele Secretariatului de Stat No. 3051, pentru regularisirea atingătoare de scoale, pe temeiul jurnalurilor inchiete de ea, aü găsit de cuviință a pofti pe dumneta, ca unul ce te afli în însărcinarea de referendariü, încă de la urzirea scoalelor, și care ne apărat trebuie să cunoști și toate neîndeplinirile ce ar sta pedecă propășirei învățăturilor, și creșterei morale, a le împărăși comisiei înscris cu lămurire, și cu alăturare

de ideia dūmitale, asupra mēsurilor pe care le ai socoti pe viitoriū, cā sunt mai bune și mai nimerite întru statornicirea propășirei învțătūrei, asemenea ai trimite și o listă de toate cărțile în ramurile învțătūrilor ce vor fi tipărite și manuscrise.

(Iscăliți) *Balș Vornic, Sturza Vornic, A. Sturza Vornic, Aslan hatman, V. Beldiman, Cost. Negruzzi.*

Nó. 4.

Iași, 1845 Ghēnar 25 zile.

La această adresă repos. G Asaki ai trimis comisiunei Adunării toate lămurirele cerute în 5 Martie 1845. Acest act original se află în dispoziția mea.

Th. C.

Cătră cinstita obștească obicinuită Adunare.

În sesiea anului trecut, la prilejul cercetării semei casei scoalelor, cinstita Adunare, potrivit cu atributele sale, îngrijindu-se de starea învțătūrilor publice, și dorind a lor îmbunătățire, ai ales din sinul ei o comisie, însărcinându-o a se îndeletnici în cursul anului, împreună cu Epitropia despre mēsurile cele mai nimerite pentru dobândirea aceluai scop dorit. Anul se apropie a se închee, și scoalele nu s'ai învrednicit a fi vizitate de acea comisie, încât Epitropia ai fost nevoită prin adresele din 28 Dechēmvrie 1844, ai înprospătă punerea la cale a cinstitei Adunării și toc-

mai în 25 Ghenar 1845, comisia înjghebându-se, a cerut de la Epitropie oare-care știință asupra scoalelor, precum și de la referendarul, acăruiua lucrare încuviințată și de Epitropie, s'a dat comisiei împreună cu un proiect de îmbunătățirea scoalelor, cerut de experiența a mai multor ani. adică: a reorganiza scoalele începătoare și gimnaziale, tot în limba patriei, a îndemna traducerea și tipărirea cărților scolastice în limba românească, și în loc de a trimite peste hotar tineri, pentru de a forma acolo în epanghelma de Profesorie, a aduce aici câți-va buni profesori din Franța și Germania, ceruți de la guvernerile respective, numai pe un termen hotărât, care acești învățați în deosebite specialități, să fie însărcinați nu numai de a forma sub ochii Guvernului profesori din pământeni în ramurile lor, ce încă a paradosi a lor știință în public, și la alți fi de boeri.

Ne îndestulându-se cu aceasta, comisia a cerut socotință asupra scoalelor și de la șese profesori, cari propuind că punerea în lucrare a proiectului de mai sus, ar putea fi lor de vătămare prin înscrisuri date formal comisiei, restălmăcind țintirea proiectului, nu numai că s'a degradat pe sine, ce încă a cutezat a atinge și pe Direcția învățăturilor, care prin reglementul organic și al scoalelor, este încredințată Epitropiei. Această lucrare a comisiei răzemată numai pe științele capitale, de la unii din acei profesori, ear nu cercetată la fața locului, a împărțit cinst. Adunări numai de

fecturile, fără a propune măsurile pentru a lor înlăturare și îmbunătățirea scoalelor, și din care pricină nici s'aŭ iscălit de toate mădulă-rile comisiei.

Drept aceia fiind că comisia nu aŭ fost următoare însărcinării date de cinst. Adunare, nici Epitropia nu se poate uni cu acea lucrare, ca una care nu răspunde la așteptarea cinstitei Adunări.

No. 145.

1845 Mart 23.

Acest actŭ se află în pastrarea mea.

Th. C.

A N A F O R A .

1) În urma catastrofei de la anul 1821, pe temeiul anaforei din 1 Ianuarie 1823, în-tărită de Domnul Ioan Sturza, Epitropia învă-țăturilor rădicând din ruine zidurile Domnului Vasile Lupul, adăogând și altele din nou, aŭ restaurat în monastirea sfinților Trei-Erarhii scoala publică, înființată și inzestrată de ctitorul acestei monastiri la anul 1644.

2). În asemine încungiuurări, egumenul nu-mitei monastiri și ecsarhii muntelui Aton, aŭ pârît pe Epitropie la Ecselenția sa fostul Pre-zident al Principatelor D. general-adiutantul Pavel Kisilev, propuind că cu ne dreptul și cu' dé la sine înputernicire, Epitropiea ar fi deschis scoala în acea monastire, cerând să se scoată din cuprinsul ogrădei acest așezământ.

3). Indreptându-se jaloba ecsarhilor către obșteasca Adunare a diivanurilor, cu adresa d-lui vice-prezident generalul Mircovici, dată în 10 Noemvrie 1830, s'aŭ luat în tratație pâra Ecsarhilor în ființa reprezentanților îmbelor părți, și chiar din documentele înfătoșate de vechiliŭ monastirei, și anume: 1° din actul de la 7149 Aprilie 15, cu carele cumpără Domnul Vasilie VV. de la comisul Mihaiŭ Fortună, locul unde aŭ zidit scoala. (aice vine de însemnat că egumeniŭ n'aŭ scos și actul, prin carele Domnul Vasilie VV. aŭ dat monastirei Trei-Erarhilor acest loc cu scoala zidită pre el, ca să nu se vădească). 2° din hrisovul Domnului Ilieș de la 7174, August 20, prin care întărește aceste case monastirei, arătând numitul că ctitorul monastirei le aŭ cumpărat de la Com. Fortună, aŭ zidit scoala, care zice că era și atuncea, și aŭ supușō monastirei; 3° din acel hrisov de la d-nul Antonie Roset dat la 7270 Septemvrie 19, repetitorŭ și întăritor celui de mai sus; 4° din mărturia hotarnică a vornicilor de poartă Stefan Popescu și Tănase Meleghe, de la 7263 Ianuar 28. 5° din actul de schimb ce face Dima Suingiul la 7269 Iunie 30, cu egumenul monastirei dând un loc peste uliță de la poarta monastirei, și luând locul pre carele fusese scoalele Domnești, ce era acum arse de 37 ani.

Din asemenea documente, dovedindu-se că casele școalei publice, întemeete de ctitorul monastirei Domnul Vasilie VV., aŭ fost pe locul de lângă Ferădeul cel mare, și că acea

școală au avut a sa ființă, până în zilele Domnului Mihail Racoviță la 7232, în curs de 80 ani, când arzând casele, Egumenii nu s'au mai îngrijet după testamentul ctitorului, de a ține școala în ființă, dar au vîndut și locul ei lui Dima Suingiul. Pe temeiul acestor documente, Obșteasca Adunare a Divanurilor, prin al ei act din . . . au hotărât: ca Egumenii, datorii fiind după testamentul ctitorului, a pastra în ființă școala, au pe locul unde au fost, au pe altul potrivit pentru un asemenea așezămînt, să zidească case încăpătoare după cum sunt acele restaurate și rediccate de Epitropie în monastire, și atuncea să se strămute școala întru acele case nouă 6°. Apoi fiindcă din documentele ce i-au înfățoșat și Epitropia, și anume din Anaforaua Mitropolitului Gavriil, și a boerilor țarei întărită de Domnul Grigorie Alecsandru Ghica, din 1765 Iunie 6, prin care hotărăște Domnul, ca pre lângă dările preoților, și analogul luat de la toate monastirele, atît pămîntestii precum și cele închinete locurilor din gios, mănăstirea Trierarhilor, să deje și analogul venitului școalelor ce au rînduit reposatul Domnului Vasilie VV. adecă pentru feredeu, pentru trei sate, și pentru locul unde au fost școala, și l'au făcut schimb egumenul, cu Dima Suingiul, s'au dovedit că ctitorul Domn, nu numai că au zidit casele acelei școale, dar au și inzestrat'o cu trei moșii și cu feredeul, și că Egumenii precum au doșit documentele atîngătoare de zidirea școalei, de asemenea au tănuit și acturile atîngătoare de zestrea acelei

scoale, încredințată de ctitorul purtărilor de grijă, ca unor Epitropi pe temelul că : paguba urmată prin viclenia uneltită din partea cuiva, să socoate pururea în dauna uneltitoriului, mai vartos în cele atingătoare de Epitropi, și încă de averi publice, și ne împliniri a unor astfel de îndatoriri, aș hotărât ca potrivit cu așezământul ctitorului, pe de o parte se răspundă la casa scoalelor publice acea zestre, adecă fe-redeul cu trei moși, care întru neștiința numelui satelor s'aș însemnat Copoul, Trușeni și Agiudeni și Răchiteni, pân la descoperirea acelor adevărate sate, care apoi din hrisovul Domnului Gheorghie Stefan de la 1656 April în 2, s'aș dovedit că sunt Răchiteni, Tămășeni și Iugani, din pământul cărora trupuri astăzi s'aș înstrăinat o parte mare. ear pe de alta, aș hotărât să deie monastirea samă Epitropiei învățăturilor, de veniturile acestei zestre a scoalelor publice, de la înființarea lor. Și pentru că din glăsuirea documentelor mai sus arătate, se dovedește că Egumeni sf. Tri-erarhi îndatoriți de ctitorul, a ține în bună stare scoala publică, nu numai că nu s'aș îngrijet de aceasta, dară aș înstrăinat până și locul ei, îndosind și ființa și documentele încredințate lor, ca unor Epitropi formal, i-aș îndatorit ca până la sf. Gheorghie a anului 1830, adecă în diastimă de 6 luni, se înfășoșeze Divanului toate documentele fundamentale, atingătoare de înzestrarea scoalelor, îndatorire pre care egumenii n'aș îndeplinit'o nici până astăzi.

4). Această hotărâre a divanurilor s'aș

recomenduit atuncea de D. Prezident al Principatelor, Domnului viitoriu. Drept care Epitropia la 1835 Aprilie, cerând prin anaforaua sa de la Înălțimea Voastră, ca sa porunciți a se aduce întru împlinire dreptățile casei scoalelor, câștigate prin hotărârea actului pomenit, Înălțimea Voastră, prin înalta rezoluție din . . a'ți recomanduit divanului Domnesc ca să facă lucrările cuvenite. pentru aducere întru împlinire a hotărârei Obșteștii Adunări a Divanurilor.

5). La acest prilej Epitropia descoperind în o veche condică ce se păstrează în arhiva sf. Mitropolii, un hrisov al D. Gheorghie Stefan din 7164 April 2, l'aū infătoșat Divanului. Acest hrisov, în copie alăturat, este întăritoriū. Divanul, abătându-se de la rostirea înaltei rezoluții, fără a lua în băgare de samă că prin actul Obșteștii Adunări a Divanurilor, Egumenii ca Epitropi, în mâna cărora s'aū încredințat de ctitorul documentele scoalei Vasiliene, spre păstrarea și punerea în lucrare a glăsuirei lor, au fost datorii a infătoșa și documentele, cum le-aū fost infătoșatū și Domnului Gheorghie Stefan Voevod, a da și samă de administrația acestei case obștești până în șase luni, adecă până la 23 Aprilie 1831, și îi n'au fost uraători, drept care, urma a încheie hotărârea întemeietă chiar și pe ne urmarea egumenilor, dupre îndatorirea pusă asupra lor, să înbunătățasca hotărârea judecăței Obșteștii Adunări, și prin anafora, să o supue Înălțimei Voăstre, spre întarirea și

întocmai aducerea întru împlinire. Divanul a vrut să între în fondos, și a vrut ca nu E-gumenii, dar Epitropii să înfățișeze documentele pre care ctitorul le-a vrut încredințat E-gumenilor. și la care s'a vrut după vreme, și în sinul cărora de bună samă se păstrează până astăzi.

6). O asemenea judecată a Divanului Domnesc, protestuită de Epitropie, fiind a) cu totul abătută de la rostirea înaltei rezoluții, b) înprotiva glăsuirei legilor atingătoare de dreptul înzestrărilor hărăzite la casele publice, c) în protiva îndatoririlor cărora să supun Epitropii, și ocărmuitorii unor astfel de averi publice, cum se dovedesc a fi E-gumenii sf. Trierarhi, d) înprotiva glăsuirei documentelor ce are casa scoalelor și a hotărârei Obșteștei Adunări a Divanurilor, e) și în protiva rostirii art. 419 din Regulamentul Organic, carele sfințește înzestrarea scoalelor de trei moșii dănuite de Domnul Vasilie Voevod.

Acastă Epitropie plecat rógă pe Înălț. Voastră, să bine-voiți a lua în tratație această pricină sub prezidenția Înălțimei Voastre, pentru a se putea folosi casa scoalelor în viitor de dreptățile ce și s'a dat prin hotărârea obșteștii Adunări a Divanurilor, spre vecinică pomenire și a Înălțimei Voastre, restauratorul unor astfel de așezăminte mântuitoare, întemeete de fericirii procatohi ai Înălțimei Voastre, și apoi de împrejurările asupritoare a timpurilor înmormântate, ca să se bucure și sufletul feri-

citului ctitor și patriot, prin asemine al vostru
Domnesc act de dreptate și facere de bine.

No. . . . Iași Fevruar 1 anul 1846.

Rezultatul acestei Anaforale aŭ fost că Mihai Sturza Voda, aŭ prezidat Divanul Domnesc, și după desbaterile urmate în ființa mai multor fețe streine, s'aŭ datŭ dreptate Epitropiei scoalelorŭ. Toți cei prezenți, între care am fost și eu, aŭ fost deplin mulțamiți, de luarea averei scoalelor din administrația călugărilor greci.

Această Anafora în copie se află în păstrarea mea. **Th. C.**

EPITROPIEI SCOALELOR,

Prin înțălegere cu comitetul scolastic acelaș ținut, va pune în lucrare a se zidi în vara viitoare, la târgul Hușiŭ, casa scoalei, pentru care se va alcătui și smetul fără cheltuielile de prisos
9 Dechemvrie 1847.

(Urmează șahul său parafa Înălțimei Sale).

PREA INALȚATE DOAMINE,

Obștia acestuŭ oraș, plină de recunoștință pentru îndurarea cu care Înălțimea Voastră, întră simțiri adevărat patriotice și filantropice, încă de la suirea pe Tron, fără a cruța sănătate și mijloace, v'ați jărtfit pentru fericirea Patriei noastre, spre care scop a'ti înființat așăzămintele de învățatură, puind Principatul nostru în rândul staturilor civilizate, și făcând a răsări soarele luminei și preste orizontul nostru, îndrăznește a supune la treptele Tronului Înălțimei Voastre, că încă din anul 1844 de când prin focul tâmplat în politia aceasta Hușiŭ, s'aŭ prefăcut în ruine și casa scoalei publice, în care tinerimea noastră să renaște moralicește, bântuiți de pedepsele dumnezeesti

care au certat ținutul acesta de câți va an
încoace, obștia acestui oraș nici până astăzi
nu s'au putut îndemăna, spre a contribui la
rezidirea scoalei.

Mulțămită Înălțimei Voastre, sub acăruia
bună și înțeleaptă ocărmuire, tinerimea noas-
tră nu s'au întrerupt de la învățatură, prin
măsurile ce întru a Voastră îndurare, v'ați mi-
lostivit a lua. Inșă fiind că numai cu zidirea
scoalei, s'ar putea mai bine și mai cu desevir-
șire scopul acestui așezămēt implini, obștia
acestei politii supune Înălțimei Voastre nevoia
în care se află, rugându-vă ca întru a Voastră
milostivire luând în privire lipsa mijloacelor,
de care este încunjurată, se vă milostiviți a
pune la cale zidirea acesteia scoale din Casa
scoalelor. Fapta Voastră va cuprinde o filă în
Istoria Patriei. ear obștia aceasta va întipări
în inimele sale nemuritoare recunoștință către
Înălțimea Voastră, pentru întemeierea acestor
așezăminte, menite a forma credincioși supuși
ocărmuirii și cetățeni folositori Patriei.

1847 Dechemvrie 7.

Ai Înălțimei Voastre prea plecate și credincioase slugi.

Costachi Teodoru aga, N. Cerchez spatariu, Bu-
tucea ban, Costachi Cerchez comis, Costachi Șendrea
paharnic, Costachi Dabija paharnic, V. Tutov caminar,
Dimitrache Lupașc sulger, Miler pitariu, Ioan Nică șat-
rariu, Vasile Petrov, Petrachi Trifan, Atanasi Mahovici,
Pavel Neculau, I. Neagu, Hagi Gheorghie Cibanu, Hagi I-
rimia Ghilănu, N. Staiu, Dănilă Dinu, Radu Chiruvici, Gh.
Dobre, Panaite Velicu, Dobre sin Gheorghe, Ioniță Buz-
nea, Gheorghe Buznea, Mihail Cojocariu, Gheorghie Di-
mitriu, Panaite Frunză, Gheorghie Gavru, Todorachi
Zanfir, Dumitru Neculau, Stefan Obreja, Răducanul I-

săcescul, Vasile Isăcescul, Ioniță Suceavă, Donică Heruvin, Neculaî Golaș, Vasile Gavoazde, Stoian Balecciu, Vasile Mileghe, Gheorghie Maiadul polcovnic, Tudurachi Giurcăneanu, Toader Costachi, Sava Doncio, Gheorghie Paladi, Vasile Paladi, Dimitrie Cișman, Stoian Dobrovici, Miron Dobriu. (Urmează încă câte-va iscălituri ce nu se pot descâlci, fiind scrise reu și cu multe aruncături).

Acest original se află în pastrarea mea

Th. Ç.

Jurnalul Comitetului privitor la îmbunătățirea boerescului.

Anul 1849 Dechembre 31. Comitetul în urmarea închierii sale din 10 a trecutei luni, întrând cu pătrundere în cercetarea reciprocilor îndatoriri, între proprietariu și lucrătorii de pământ, statornicite prin legiuirea Reglementului, și acele în urmă a obșteștii Adunări, pentru locuitorii de munte, și dijmă; aū venit întru încredințare, că lucrătorii de pământ nu este nici cum asuprit, în acelea din partea sa îndatoriri pentru locul de hrană ce primește de la proprietar, socotindu-se acel loc a se acoperi îndestul capitalul locuitorului, adecă munca care el depune proprietarului, cu deosebirea unor localități, ce nefind destul de locuite, locul de hrană este mai puțin scump, și altele care fiind destul de locuite, scumpetea locului este covârșitoare. Dar aceste deosebiri dacă s'ar lua în privire, ar desvâli poate trebuință de a se face și osebite legiuiri, pentru fiște care ținut, saū pentru fiște-care ocol. De aceea comitetul aū luat de bază la cercările sale, pentru locurile ce se dau locuitorilor un preț de mijloc, ear pentru lucrul cu

care el despăgubește pe proprietar, mijlocul macesimului prețurilor politice, și prețându-se cu aceste, cu țilele de pont (numire nenorocită, care a dat lunei o părută dreptate de a socoti pe proprietarul moldovan împilătorul locuitorului, sub pretecestul că cu numire de doue-spre-zece zile, l'ar pune a lucra o muncă hotărâtă la care nici întreitū numărū de țile n'ar ajunge), dar însuși cătimea muncēi ce să face de cătră locuitor, aū venit la rezultatul că după pământul ce el priimește de la proprietar, se plătește lucrul locuitorului: și spre a dovedi lămurit că cu legiuitele îndatoriri ale locuitorului cătră proprietar sunt izvorul inbrîncirei lor în cădere, se cuvine a întoarce mai întâi luarea aminte asupra stărei locuitorilor răzeși, care fiind singuri proprietari de pământ, nu sunt supuși la lucrul boerescului, dar se găsesc cu mult mai în proastă stare de cât locuitorii satelor celoralaltși proprietari.

Ne depărtându-ne dar de principiul dreptăței, și de acel consfințit astădi în toate părțile lunei, că proprietatea trebuie a fi respectată, spre a nu se răsipi legăturile sociale, comitetul nici s'ar socoti în dreptate a propune vre o scădere, cu atâta mai vârtos, că în nevătămarea cugetului, poate declara, că nu îndatoririle locuitorilor cătră proprietari, i'aū adus în netăgăduita de nimene ticăloșie în care se află, ce abuzurile întrebuintate asupra lor în tot chipul acum de la o vreme.

Prin abuz, locuitorii aū ajuns a plăti ca-

pitația lor întreită și împătrită; întâi : prin nedreptele catagrafii în care se încărcă până și copii nevrâsniciei, să încărcă de două și trei ori un nume : se scutea din comunele sătești acei mai înstăriți, trecându-se prin mituire în numărul nedajnicilor, fără a se lua în băgare de samă tânguirile și reclamațiile satelor, când îndrăsnea a le face; al doile : prin adăogiri încărcate la legiuita lui capitație, a banilor slujitorului ; al treile : prin plata foarte însemnătoare a recrutului, și în sfârșit prin plata foilor sătești, pe care ei le plătesc fără a ști sau a pute ceti, prin plata demerliilor, a peceților, și altele, și altele.

Prin abuz cutiea sătească, menită spre ajutorul satelor în plata capitației morților de la o catagrafie până la alta, nu era de ajuns în cheltuelile ce era strîmtoare a face satele cu zapcii, ce să purta prin ele spre a lor osinda.

La înființarea Reglementului s'aũ fost rădicat toate havalelele, rămăind locuitorul a plăti numai capitația, și a lucra la drumuri, care lucru, după cea din urmă dispoziție a cãrmuirei, s'aũ mărginit în șese țile pe an de fiește-care locuitor ; abuzul însă nu numai aũ adus pe locuitor a face aceste întreite și împătrite, după necumpănirea ecsecutivă, și întrebuițându-se ele de multe ori în interesuri private, ba încă s'aũ îndatorit de multe ori la alte nenumărate havalele, despre care pravila l'aũ fost apărat : așa s'aũ îndatorit el a căra materialurile trebuitoare antreprenorilor pavalelor din Iași, când aceștia în condițiile lor,

erau mărginiți a'și năimi lucrători și cărăuși, cu bună învoire, ear administrația a' silnicit pe locuitorii la aceasta, sub numire de plată, care tot deauna era de o cătime defăimătoare, și ne respunzând nici la a treia parte a vremei, ce bietul muncitor era silit a perde.

Asemene s'a' silnicit locuitorii în cărături de sare, pentru care tot deauna s'a' lepădat în casele lor bani cu deasăla, și când nevoile, ear mai virtos neputința sarcinei, nu' erta a o face, să împlinea de la dênșii, nu banii ce li se lepădase, dar prețul cu care sarea s'ar fi vândut la locul unde era se o ducă.

Abuzul a' adus pe locuitor a lucra și pentru unii din posesorii, poate și pentru unii din proprietarii, prin restălmăcirea legiurei, mult mai mult decât ea îl îndatorește, une ori sub numire de învoială, care după pravilă, trebuia a fi de bună voe, ear în adevăr era silnicită, sa' meșesugită, alte ori sub numire că locuitorul, nu poate lăsa pânea boerească în perzare pe câmp, și îndatorit a lucra peste datoria lui cu plată, atuncea când pânea lui era în aceiaș primejdie; alte ori cu prefacerea lucrului în bani, și din bani earăș în lucru; alte ori cu prefacerea din prașila popușoilor, în lucrarea cartofelor, fără scădere analoghică cu greutatea ce se sporea, asupra căroră administrația închide ochii, sa' le și învoea, și le sprijine.

Prin abuz, privighitorii de ocoale, meniți după alegere de cătră sate, a fi scutitorii cei mai de aproape a dreptăților lor, era nu numai lipitoarea cea mai sugătoare a locuitorului,

dar pășind la cele mai mari abuzuri, și sfetarisind chiar banii Visteriei, să îndatore pe sate a răspunde, pentru că pecetea lor figura pe forma alegerei, de și privighetorul era rânduit, ear nu ales; câte încă alte nedrepte răspunderi au prilejit satelor pecetea sătească, ar fi cu neputință a se înșira aici!

Abuzul încuibându-se și în ramul judecătoresc în loc de a fi apărătorul dreptății, s'au făcut adese împilătorul ei prin nematerialnica responsabilitate, și ne practica judecătorilor ce se rândue, și prin multele de la o epocă încoace introduse contradictoare pravile, și forme ce incurcă și învăluesc pe împricinați.

Abuzul a adus cea de istov dărmare a creditului, și prin urmare negoțul întreg pătimeste, ear locuitorul suferă nu puțin, făcându-se pradă uzurei la nevoile sale, când din protivă negoțul, ca una din cele mai vitale chestii, ar fi trebuit închizăsluit, și îndemnat prin toate mijloacele, pentru că a lui înflorire aduce cu sine belșugul și fericirea tuturor locuitorilor țerei.

De și pravila a îngrijit pentru învățătura publică, abuzul însă a făcut pe toate treptele să nu aibă parte din ea, încât că astăzi mai ales țaranul se găsește ca o ființă între om și între vită, căci împilarea și earăș împilarea din partea cărmuirii trecute, i'au întunecat chiar și fireasca înțelegere, și religioasa lui simțire. ne aflând macar în preuți, păstorul ce ar fi în stare al lumina, și ai întregi moralul, pentru că și învățătura tagmei

bisericești prin degetul abuzului, au fost abătută de la adevărata ei chemare.

Comitetul dar pătrunzându-se pe de o parte că spre împlinirea pusă asupra'i, ar trebui să întindă pătrunzătoarea sa cercetare în toate ramurile legislației, spre a urmări abuzul, care nici una din ele n'au respectat, al dovedi, și a propune modificările cele mai potrivite spre al înlătura, ear pe de alta cunoscând că vremea de la 6 Noemvrie, până la sfârșitul lunei lui Dechemvrie, ce i se însemnează prin Domnescul ofis, și aceea mărginită numai în câte trei seanțe pe săptămână, abie de ar ajunge spre descoperirea și enumerarea abuzurilor tuturorora, care aice sunt numai pe deasupra atinse, silit se vede a mărturisi că este cu neputință în îngrădirile ce-i sunt prescrise, a răspunde cu cerșuta acurateță, chiemărei sale; și în lipsă de aceasta, se mărginește a declara că răul din care isvorăsc, și netăgăduita ticăloșie a locuitorilor, și pătımirea tuturor claturilor, sunt abuzurile, și prin urmare, că cea mai întâi și neapărată trebuință a țerei este închizășluirea sistematică despre dênsele, care nu se poate nădăjdui de cât prin o statornică, și ne prihănită privighere întru neclintita păzire a pravilelor plivite de neghina introdusă în ele, căci fără ea, orî ce pravilă, cât de bună, nimica nu folosește, ce încă degenerează în abuz.

Comitetul deci pe nepărtinitoarea științe câte au putut aduna, și în curățenia cugetului ce l'au povățuit în toată această lucrare, au așternut alăturatul proiect.

Ear apoi ceea ce se atinge de toate îmbunătățirile privitoare la obștescul folos, la care cu păzirea condițiilor prescrise, îl chiamă luminatul ofis al înjgebării sale, comitetul cunoscând atât importanța unor așa lucrări însemnătoare, țintitoare mai cu samă la stărpirea abuzurilor mai sus arătate, recunoscute și de însuși art. al 2-le și al 3-le al Convenției de Balta Liman, și prețuind nevoea unei asemenea ne urnite întocmiri, dar tot-odată mărginit de scurtimea terminului lucrărilor sale, ce nu l'aū ertat a intra în cercetare, desbatere și regularea chestiilor vitale, a acărora reășezare pre calea adevăratei lor țintire, singur pot întemeia înflorirea țării. Dar toate aceste s'aū recunoscut că asemenea lucrări, nu pot fi mai bine operate și închizeșluite, de cât la vreme de o obștească Adunare, chiar organizată pe toate bazele în modul alegerei, precum prin înțeleapta și părinteasca îngrijire a augustelor Curții, art. 2 a pomenitei Convenții, aū consfințit, ca un vechiū drit, întărit prin trataturi și hatișerife.

Indată după întronarea lui Gr. Ghica Voda, s'aū rânduit un Comitet care sa chibzuiasca îmbunătățirile ce aveau a se introduce în relațiunile dintre proprietarii de moșii și clacași. Acest Comitet, având în vedere Memoarul făcut de Prinții frați Neculai și Gheorghie Suțu, unul logofet al Dreptăței, și altul Visternic Mare, aū servit de bază în redactarea unui proiect, care s'aū prefacut în lege, după ce mai întâiū au căpătat asentimentul canțelarului Neselrod și al vizirului Reschid Pașa.

Acest Jurnal în copie se află în păstrarea mea. *Th. C.*

T A B L O Ū

DESPRE

STAREA SCOALELOR IN PRINCIPATUL MOLDOVEI PE ANUL 1837 - 8.

NUMIREA SCÓLELOR	OBIECTELE INVĚTĂTUREI	No. și felul sco- lerilor următori.
<p>Clasele organizate de la anul 1828, când s'au înființat de nou școalele naționale în Moldova, se împărțesc în următoarele :</p> <p>a) Clasa elementară No. I.</p> <p>b) Clasa normală No. II.</p> <p>c) Clasă Gimnaziale, cu clase ordinare și extraordinare, pre-</p>	<p><i>A. ȘCOALA LANCASTRICĂ</i></p> <p><i>Clasele</i></p> <p>No I. Clasa elementară.</p> <p>a. Citirea.</p> <p>b. Din Catehism în învățatura credinței.</p> <p>c. Din Aritmetică, calculul de rost, num. și subtr.</p> <p>d. Scriere după înadîns modeluri.</p> <p>No. II <i>B. IN ȘCOALA NORMALĂ</i></p> <p>Clasa I Normală.</p> <p>a. Din gramatica românească, partea etimologică.</p>	<p>Pe cheltuiala Statului :</p> <p>42 elevi în Academie.</p> <p>59 st. la inst. gimnaz.</p> <hr/> <p>101</p> <p><i>Externi.</i></p> <p>118 în școala lancastră,</p> <p>68 în școala normală.</p>

cum se arată la No. III și IV.

De aceste în capitalie se află :

1. Vasiliana în mănăstirea sf. Trei-Erarhi, întemeată de ctitorul ei Domnul Vasile Voevod, la anul 1644, unde sînt așezate clasurile de mai sus, și un institut pentru creșterea fiilor sărăimanii.

2. În mănăstirea sf. Ilie, Inst. pentru învățătura fetelor, unde sînt 3 clase element. și clase politehnice, No. V.

b. Din geografia, preliminările.

c. Citirea latină și scrierea.

d. Din Aritmetică : Adunarea, subtragera, înmulț. și împărțirea.

e. Din testamentul vechi, Istoria sfântă.

Clasul II Normal.

a. Gramatica românească : partea sintactică.

b. Din Geografie : Europa, Asia, Africa în general.

c. Declinația limbii latine.

d. Din fracții, adunarea, subtragera și împărțirea, asemenea și din numere complexe.

e. Din catihis, tălcuirea simbolului credinței, a rugăciunii Domnului.

38 în clasa I.

30 în clasa II.

68

NUMIREA SCOLELOR	OBIECTELE ÎNVĂȚĂTUREI.	No. și felul sco- lerilor următori.
3 Academia Mihai- leană, cătră care sîntă adăogite 4 clase și u- manioare, și clasele es- traordinare No. 3.	No. III. <i>IN SCOALA GIMNASIALA</i> Clasul I. a. Limba latină, etimologia de la verburî păn la interjecți. b. Geografia specială, Imperiul A- ustriac și toate statele. c. Aritmetica : despre fracții co- mune incluzive. d. Caligrafia. e. Hronologia.	<i>Gimnazii</i> 42 la clasa I.
4. Facultatea filoso- fieii anul I.		
5. Șese scoale ele- mentare și normale, în- ființate pe la ținuturi, și anume :	Clasul II.	
1. Roman 67	a. Limba latină : sintacul păn la regim. norm.	17 Clasa II.
2. Huși 78	b. Hronologia de la căderea Imp. Roman păn după Cruciati.	

3. Botoșani	83	c. Geografia despre statul Prusiei în special și a le confederației germane.	
4. Bărlad	113	d. Aritmetica : regula de trei, a societății și a dobânzei.	
5. Focșani	78	e. Caligrafia.	
6. Galați	125	Clasul III a Umaniorilor I.	13 clasa III.
și Peatra sub privigherea Epitropiei.		a. Hronologia de după Cruciade până la pacea Vestfalică.	
Insemnare.		b. Ritorica toată. Invenția.	
De la anul 1828, Epitropia are în această trebuință, în a ei proprietate următoarele case :		c. Geografia Moldovei în special.	
a. Vechea Gimnazie Vasiliană.		d. Limba latină : sintaksa până la regim. nom.	
		e. Algebra până la ecvatiî de treapta întâia.	
		f. Istoria naturală.	
		Clasul IV al Umaniorilor II.	10 în clasa IV.
		a. Geometria elementară.	

NUMIREA SCÓLELOR	OBIECTELE ÎNVĚTĂTUREI.	No. și felul sco- lerilor următori.
<p><i>b</i> Alăturate un Institut.</p> <p>„ altul „</p> <p><i>d.</i> Casele în care se află Academia.</p> <p><i>e</i> În prījma acestora Institutul.</p>	<p><i>b.</i> Mitologia.</p> <p><i>c</i> Ist. literaturē și poezia.</p> <p><i>d.</i> Limba lat. despre principiile poezicī.</p> <p><i>e.</i> Hronologia de la pacea Vest- falică până în zilele noastre.</p> <p><i>f.</i> Geografia veche, Europa și A- frica.</p> <p><i>g.</i> Limba Elină.</p>	
<p><i>f.</i> Lângă sf. Ilie pen- tru Scoala Fet</p> <p><i>g</i> La Roman pentru scoala cumpăra- tă de la D. post. G. Sturza.</p>	<p>No. IV. <i>FILOSOFIA</i></p> <p><i>a.</i> Logica.</p> <p><i>b.</i> Matematica.</p> <p><i>c.</i> Istoria universală rezonată.</p> <p>No. V. <i>Clasurile Estraordinare.</i></p> <p>1. Desemnul linear.</p>	<p>26 în Filosofie</p> <p>159 în clasu- rile estraord.</p>

h. La Bărlad, cumpărate de D. spat. Negri.

i. La Galați se pregătesc a se zidi de nou.
La Focșani.

2. Zugrăvitura.
3. Limba rosiană
4. — elină.
5. — germană.
6. Literatură elinească.
7. Limba franceză cu 3 clase

No. VI. Școala pentru fete la Institutul Sf. Ilie.

- a. Clasă elementară.
- b. Clasă normală.
- c. Lucrul de mână.

No. VII. Școlile ținute în număr de 6, urmează ca acele din capitală.

111 în clasa fetelor.

544 la ținuturi

Peste tot . .

1208

Acest tablou în original se află în pastrarea mea. Th. C.

I iteră A

Foaia Cărților și a Manuscrisurilor după care se paradosesc obiectele în scoatele publice.

CLASELE GRADULUI I

1. *Abecedar Românesc*, sau întâiele cunoștințe de litere și idei, compus cu învoirea cinst. Epitropiilor, a doua ediție la anul 1836, de paharn. Gh. Seulescu.
2. *Mic Catihis*, sau învățăturile creștinescilor și Istoria sfântă, pe scurt, după învoirea Preaosfințitului Mitropolit, tipărit la anul 1836, de Aga G. Asachi.
3. *Aritmetică*, pentru începători. Elementele Aritmetice până la proporții, cu aplicații practice, manuscris, de Aga G. Asachi.
4. *Gramatica Românească*, sau pe scurt învățatură a Etimologiei și Sintaxul românesc, după învoirea cinstitei Epitropiilor la 1837, tipărită de Paharnicul Gh. Seulescu.
5. *Geografia*, pe scurt cu introducere, compusă și tipărită la anul 1834, cu învoirea cinstitei Epitropiilor. de reposatul Paharnic V. Fabiean.
6. *Abecedar latin românesc*. tipărită după învoirea cinstitei Epitropiilor, la anul 1837, de Prof. N. Drăghinic.

7. *Caligrafia*, după modelurile Profesorului P. Antonoo.

CLASUL II REAL

8. *Mica Geografie a Moldovei, țerei Românești*, alcătuită și tipărită, de Pitarul V. Scriban.
9. *Stilul epistolar*, compilat (manuscris), de Profesorul I. Stăvrat.
10. *Istoria Naturală*, pe scurt compilată (manuscris), de Prof. C. Zefirescu.
11. *Desenul liniar*, duple manualul alcătuită (manuscris), de Ağa Gh. Asachi.

La Școala fetelor se adaugă.

12. *Istoria sfântă*.
13. *Istorie morale*, ce se propună a se paradosi și a se tipări, de Ermiona Moruzi.

CLASELE GRADULUI II.

În clasele Colegiale.

14. *Catichisul*, pentru cele două clasuri colegiale de pe a Mitropolitului Moscovei Platon, de Înalt Preasfințitul Mitropolit Veniamin.
15. *Istoria Scripturii Vechiului și Noului Testament*, pentru al doilea și al patrulea clas colegial, de părintele Mitropolit Veniamin.
16. *Gramatica latină*, tipărită după învoirea cinstei Epitropiei, pentru clasul întâi și al 2-le colegial, de Sulgerul V. Paulini.

17. *Sintacsul latin*, cu Hristomatia, manuscript, învoit de cinstita Epitropie, a se tipări pentru al 2 le și al 4-le clas colegial, de Prof. N Drăghinică.
18. *Aritmetica*, tipărită, după învoirea cinstitei Epitropii la anul 1836, de Aga Gh. Asachi.
19. *Geografia Universală*, compilată după a lui Balbi și Hofman. rămâne de făcut.
20. *Istoria Hronologica*, după autorii clasici, tipărită cu învoirea cinstitei Epitropii la anul 1837, de Paharn. Gh. Seulescu.
21. *Istoria Naturală*, tipărită după învoirea cinstitei Epitropii. de Doctorul Iacob Cihac.
22. *Ritorica*, după manuscriptele compilate de cei mai aleși autori, de Paharn. G. Seulescu.
23. *Elementele Algebrice*, tipărită după învoirea cinstitei Epitropii, de Aga Gh. Asachi.
24. *Elementele Geometrice*, tipărită după învoirea cinstitei Epitropii, idem.
25. *Mitologia*, compilată din cărți scolare, (manuscript), de Paharn. Gh. Seulescu.
26. *Antichitățile*, manuscript, compilat de Prof. Drăghinică.
27. *Abecedar Greco-Romănesc* } manuscripte alcă-
28. *Gram. și Hristom-Elina* } tuite de Profeso-
rul C. Evnomie

INVÊȚATURILE INALTE.

29. *Filosofia*, compilată din autorii Crug, Ver-

ner și Ședius. de Doct. P. M. Cămpeanu, manuscript.

30. *Istoria Rezonată*, după cartea tipărită și manuscriptele autorilor clasici, încuviințată în Austria, de Paharn. Gh. Seulescu.
31. *Inalta Matematică*. Manuscripte, după autorii Cnara, Salamon, Bihmiler, Baumgartner, Pope, de D. Th. Stamate.
32. *Fizica*.
33. *Geometria practică*, alcătuite manuscripte de autorii clasici,
34. *Arhitectura*, te de autorii clasici, Neto, Ștamprer, Gherstner, Hristian, Rondelt, Renmand.
35. *Mecanica*, alcătuite de pe auto-
36. *Ilimia Pract. Tennolog.* rul Maïzner, de Profesorii A. Costinescu și C. Zefirescu.

Pentru învățătura limbii Franceze

37. *Abecedar Româno-Francez*, tipărit, de Doctorul Th. Stamate.
38. *Intăile cunoștințe*, tipărită, de Pitarul V. Scriban
39. *Carte elementară*, Româno-Franceză, tipărită, de Aga Gh. Asachi.
40. *Gramatica Româno-Franceză*, manuscris, alcătuit, de Profesorul Jourdan.

Învățătura limbii Rosiene,

41. *Abecedar Româno Rosian*, tipărit, de Medel. V. Pelteki.

42. *Gramatica Româno-Rosiană*, compusă (manuscript), idem.

Limba Germană

43. *Abecedar German.* din cele tipărite în Austria, de Medeln. Samoil Botezatu.

44. *Gramatica Romăno-Germană*, manuscript de Medeln. S. Botezatu.

Această listă de cărți școlastice, parte tipărite, parte în manuscrite, se află în pastrarea mea. *Th. C.*

PROGRAMA

OBIECTELOR PRECUM AŢI A SE URMA ÎN CLASELE
GRADULUI II ŞI III, PE ANUL SCOLASTIC 1844 5.

Clasul 1.

RELIGIA. Semestrul I *) Din Catihisul cel mare, încheetura 1, 2, 3.

Din Istoria sfântă de la facerea lumii până la Agar şi Ismail.

Semestrul II. Din Catihis, încheetura a 4, 5, 6, 7, 8.

Din Istoria sfântă de la jertfa lui Avraam până la scoaterea lui Moisi din apă. (Catihisul tipărit la sfânta Mitropolie, Iaşi).

---

*) In tot cuprinsul acestui Program numerile I şi II, înseamnă Semestrul întâiu şi al doilea. *Th. C.*

Clasul 2.

I. Din Catihis, încheetura 9, 10, 11, 12.
Din Istoria sfântă de la Israilteni în pustie, până la Samson și Filistenii.

II. Din Catihis, partea a doua și a treia.
Din Istoria sfântă de la Samoii, până la templul lui Solomon. (Istoria sfântă de D-na Ermiona Asachi).

Clasul 3.

I. Din Istoria sfântă de la desbinarea Samariei, până la Macavei.

II. Nașterea lui I. Hristos și din Minunile lui.

Clasul 4.

I. Din Istoria sfântă, Minunile lui Hristos, până la înălțarea sa la ceri.

II. Tălcuirea Evangheliei, două capite.
(tălcuirea Evangheliei după Teofilact arhiep. Bulgariei, tradusă).

Clasul 5.

I. Tălcuirea Evangheliei, două capite.

II. Tălcuirea Evangheliei mai departe,
(Pr. Gheorghie Ionescu).

GRAMATICA ROMÂNĂ.

Clasul 1.

I. Din Gramatica până la verburii, inclusiv, exerciții.

II. Urmarea cu analis gramatical. (Loga, Pop și Seulescu).

Clasul 2.

- I. Din sintax până la sintaxul verburilor.
- II. Urmarea, cu analis.

ANTICELE ROMANE.

Clasul 3.

- I. Din antice până la Ministrii celor sfinte.
- II. Urmarea. (Bojinca și Bernard).

MITOLOGIA

Clasul 4.

- I. Mitologia Grecilor și a Romanilor până la Zeii subalterni.
- II. Urmarea. (Geruez și S. Capățineanu, prof. D. Lăzărescu).

GEOGRAFIA NOUA ȘI VECHIE.

Clasul 1.

- I. Moldova, Valahia, Serbia și Turcia.
- II. Imperiul Austriac, Rusia, Polonia și rep. Cracovia. (Balbi, Croza, Lalemand, Meissas și Mișelo, Ansard).

Clasul 2.

- I. Regatele: Prusia, Danimarca, Norvegia cu Svedia, Olanda, Belgia, Confederațiunea Germană și Republica Svițerei.
- II. Grecia, Italia, Anglia, Franța, Spania cu Republica Andora, Portugalia și Republica Ionică.

Clasul 3.

- I. Asia modernă.
- II. Africa, America și Oceania.

Colegia IV.

- I. Introducerea și Asia veche.
- II. Africa și Europa veche. (prof. D. Gusti).

Colegia V.

- I. Din Geografia statistică. (Pr. I. Stavrat).

ISTORIA PATRIEI.

Clasul 1.

- I. Introducerea Istoriei Universale, și din Istoria Patriei până la suirea pe Tron a familiei Movileștilor. (I. Albinetș)
- II. De la Movilești până la introducerea Regulamentului Organic.

ISTORIA UNIVERSALA

Clasul 2.

- I. Istoria năvălirii neamurilor cu înființarea Staturilor de astăzi, Istoria Turciei și a Rusiei.
- II. Istoria Poloniei, a Staturilor nordice și a Prusiei.

Clasul 3.

- I. Istoria Imperiei Romano-Germane, a Italiei, a Elveției și a descoperirelor.
- II. Istoria Angliei, Spaniei, Portugaliei și a țărilor de jos. (după Miler)

Clasul 4.

- I. Istoria Franței

II. Istoria staturilor Asiatice și Americane.

Clasul 5.

I. Istoria Egiptului, Persiei, Greciei și Macedoniei până la căderea ei sub Romani

II. Istoria Romanilor până la sfărămarea Imperiului Bizantin. (Prof. I. Albineț).

LIMBA LATINA.

Clasul 1.

I. Din gramatica latină: numele, pronumele și eserciții.

II. Verbum et 14 Præcepta, traduceri și fabule (de V Paulini).

Clasul 2.

I. Din Gramatică: genurile, declinațiunile regulate și iregulate, omissionses, traduceri din Aurelius Victor.

II. Conjugationes irregulares, formațiile numelui și verburilor, ablativii absoluți și syntaxis concordatiae, traduceri din Eutropius, (traduceri din Aurelius Victor, Eutropius, Plinius Minor, Cornelius Nepos, Cicero, Ovidius, Virgilius et Iloratus).

Clasul 3.

I. Syntaxis Regiminis, traduceri din Cornelius Nepos.

II. Syntaxis Ornata în compendie, traduceri din Plinius Minor, Cicero.

Clasul 4.

I. Prosodia și scanziile versurilor, traduceri: o orăție din Cicero și patru Elegii din Ovid.

II. Compendia poeziei, traduceri din Virgilius și Horatius, de prof. D. Stoica.

MATEMATICA.

Clasul 1.

I. Din Aritmetică până la fracțiile decimale.

II. Frațiile decimale și patratele, de D. Gh. Asachi, după autorii Reino, Fursi.

Clasul 2.

I. Din aritmetică de la patrate până la regula dobânzei.

II. De la dobânzi până în sfârșit.

Clasul 3.

I. Din Algebră, până la Ecuațiile de gradul I.

II. Progresiile și logaritmi.

Clasul 4.

I. Din Algebră Ecuațiile de gradul II și puterile, de Prof. Vasiliu (Lazarini).

II. Din Geometria Elementară până la Steriometrie, după Solomon prof. de înaltă matematică la scoala politehnică din Viena.

Clasul 5.

I. Steriometria, idem.

II. Trigonometria plană și sferică, după Burg prof. de înaltă mecanică la scoala politehnică din Viena.

Anul I al Filosofiei.

I. Matematica înaltă, teoria Ecuațiilor,

șirurile, logaritmi și funcțiilor trigonometrice, calculul probabilității.

II. Geometria analitică în plan și spațiu.

Anul II al Filosofiei.

I. Geometria descriptivă

II. Calculul diferențial și integral, după Burg de prof. A. Costinescu.

RITORICA.

Clasul 3.

I. Introducerea, invenția, dispoziția și exercițiul.

II. Elocuția, acțiunea și exercițiul, după Filon et Louis-Gabriel Taillefer.

POEZIA.

Clasul 4.

I. Versificația română și poeziile ușoare sau fugitive, de Seulescu și Gusti.

II. Poemele mici și poemele mari (l'abbé Gomiens, traité de littérature) Prof. D. Gusti.

ISTORIA NATURALA.

Clasul 3.

I. Funcțiile hranei, funcțiile relației, clasificarea regnului animal; din mamifere: ordinul bimanilor, patrumanilor, carnasierilor, marsupialelor.

II. Ordinul rozătoarelor, nedînțatelor, pahidermilor, rumegătoarelor, cetacee. Păsările cu toate ordinele lor. (Zoologia după Edwards

et Comte, membre de l'Institut, professeur au museum d'hist. naturelle.

Clasul 4.

I. Clasa târîtoarelor, peştilor, tipul moluștelor, a articulatelor, a zoofitelor. (Botanica după Jussieu, membre de l'Institut, prof. au jardin du Roi).

II. Botanica.

Clasul 5.

I. Mineralogia, gazolitele.

II. Mineralogia, metalele, botanica descriptivă (Minéralogie par Beudant, membre de l'Inst. inspect. général et prof. à l'Université) de Prof. I. Ionescu.

LIMBA ELINA.

Clasul 2.

I. Citirea, scrierea, gramatica până la numele contrase, fabulele Esopice.

II. De la numele contrase până la pronume. Anecdote filosofice, (după gramatica ce se propune în gimnasiul din Viena).

Clasul 3.

I. Pronumele, formația timpurilor, tălmăcirii.

II. Forma activă și pasivă a verbului variton *τύπτω*, prepoziția, adverbia, conjuncția și interjecția, tălmăcirii. (Cristomatia lui Iacob din Berlin).

Clasul 4

I. Verburile contrase, tălmăcirii din Lucian.

II. Verburile în μ tălmăcirii din Csenofon.

Clasul 5.

I. Continuarea verburilor în μ tălmăcirii din Csenofon.

II. Verburile neregulate, sintacsul. Csenofon (profesor Evnomie).

ELEMENTE DE FISICA.

Clasul 5.

I. Despre trupuri îndeobște, despre trupurile solide, despre fluide și despre trupurile solide în unire cu cele fluide. (după manualul lui Cris).

II. Despre atragerea chimică, despre trupurile simple ponderabile, despre sări și pământuri, despre apă, gazuri, lumină, foc, electricitate, magnet, despre univers și despre împărțirea pământului matematiceste, despre însușirea cea fizică a pământului, despre fenomenele aerice, de prof. T. Stamatii.

FIZICA.

Anul I al Filosofiei.

I. Trupurile ponderabile, despre materie în general, despre mișcare, statica și mehanica solidelor, idrostatica și idraulica, aerometria, aerostatica, pnevmatica, acustica, producerea sunetului, proplântarea sunetului, mai de parte a legilor atragerei.

II. Despre imponderabili, căldura, lumina, optica proprie, catoptrica, dioptrica, dis-

persia luminei colorate, plecarea luminei, dubla ei frângere, polarizația luminei, iscarea colorilor în pături subțiri, umbre colorate, coloruri subiective, teoria fenomenelor optice, instrumente optice, camera optică, camera obscură și clara. camera lucidă, ochiul, ochene-microscop, după Munke, Pouillet și Baumgarten.

Anul II al Filosofiei.

I. Electricitatea și galvanismul. magnetismul, termospectivitatea. magnetismul prin electricitate.

II. Fizica aplicată, Geografia matematică și fizică, treptele prifacerei pământului, de prof. D. T. Stamati.

IIIIMIA.

Anul I.

I. Introducerea: despre metaloide și a-crimă.

II. Despre sări și metale, de Veler, Berzelius; profes. D. T. Stamati.

ANTROPOLOGIA.

Clasul 5

I. Somatologia.

II. Psihologia. (Verner, Burdah și Vasici, de prof. P. Câmpeanu).

FILOSOFIA

Anul I, al Filosofiei.

I. Filosofia fundamentală, și din logica partea întâia.

II. Din logică, partea a doua. (Crug, Verner și Trentovschi).

Anul II al Filosofiei.

I. Guozologia și estetica.

II. Filosofia morală, de profes. P. Câmpeanu.

Dritul firesc și principii ale poliției îngrijitoare de siguranța din năuntru a Statului.

Anul I de Legi.

I. Istoria dritului firesc, și partea I despre driturile firești ecstra-sociale. (Crug, Viroșin, Sibenlist și Bortenhaim).

II. Partea a II a. Driturile sociale, driturile gintelor și poliția îngrijitoare de siguranța din lăuntru a Statului, (prof. Doctorul Câmpeanu).

DREPTUL ROMAN.

Anul II de Legi.

I. Istoria dreptului civil roman, și precunoștințele dreptului și a legelor în genere. Din partea I, despre drepturile persoanelor. Despre drepturile lucrurilor până la capul al 4-le. Despre amanet exclusiv.

II. Din partea II-a. Despre amanet până la despre dreptul îndatoririlor exclusive. (Sibenlist).

CODICA CIVILA.

Anul III de Legi.

I. Din partea a 2-a. De la capul 7, tit-

lul 2, despre câștigarea moștenirii, până la sfârșit. Din partea 3. Despre drepturile îndatoririlor până la capul 2. Despre îndatoririle din fapte rele exclusive.

II. Din partea 3. De la capul 2. Despre îndatoririle din fapte rele, până la sfârșitul Dritului civil roman.

Tălmăcirea codicei civile a Principatului Moldovei și practica ei aplicație, de banul Dam. Bojinca senior prof.

LIMBA GERMANA.

Anul I.

I. Citirea, scrierea, traduceri și gramatică până la numerale.

II. Numeralele și pronumele, traduceri, citire și scriere.

Anul II.

I. Gramatica de la verburii până în sfârșit, traduceri și scriere.

II. Ortografia, dictele și analisis gramatical, de Filipescu Leon.

Anul I.

I. Din syntax până la sintaxul verburilor, exerciții și traducții.

II. De la verburii până în sfârșit, exerciții și traduceri. (Deutsche Sprachlehre für Schüler der 3-ten und 4-ten Classe der Hauptschulen in den k. k. Staaten. Wien 1842).

Anul 2.

I. Construcțiile participiale, înlocuția cuvintelor, exerciții.

II. Cunoaşterea autorilor clasici, de Samoil Botezatu

LIMBA FRANCEZA. Clasa I.

Anul 1, Secția I.

I. Citirea, cuvinte, dialoguri, traduceri, verburile auxiliare și cele 4 conjugatii, (Cărțile: Dialoguri, gramatica și analiză, lucrate de D. Th. Codrescu)

II. Din gramatică Etimologia până la verburile auxiliare, cuvinte, dialoguri, memorizații, traduceri, secția II.

I. Dialoguri, cuvinte, traduceri, secția I.

II. Etimologia toată, fabule, traduceri, secția II. de Th. Codrescu.

LIMBA FRANCEZA Clasa 2.

Anul 2. 1ra Division.

I. Enseignement. Syntaxe et difficultés grammaticales Notions de Grammaire générale. Eléments de Rhétorique.

Devoirs. Exercices sur la Syntaxe et les difficultés, narrations, discours littéraires.

Leçons. Résumés de Rhétorique. Morceaux choisis en prose et en vers

II Enseignement: Complément du cours de Rhétorique. Littérature générale. Devoirs. Exercices sur les difficultés de Syntaxe et autres narrations, discours. Leçons. Résumés de Rhétorique, Morceaux choisis

2. Division

I. Enseignement, première partie de la

gram. ou Lexicologie. Syntaxe depuis l'analyse logique jusqu'aux pronoms (incl.) Devoirs; Exercices sur la lexicologie et la Syntaxe. Leçons. Grammaire de Noël et Chapsal. Morceaux choisis de littérature.

II. Enseignement: Complément de la Syntaxe, figures grammaticales. Developpements sur les observations particulieres. Revue rapide de la 1er partie de la Syntaxe et de l'enseignement du semestre précédent. Devoirs: Exercices sur la syntaxe et sur les observations particulières. Leçons: Grammaire de Noël et Chapsal, Morceaux choisis. (Profes. Armand Loisel).

LIMBA ROSIANA.

Anul 1.

I. Citirea, scrierea, cuvinte, dialoguri
Secția 1.

Gramatica până la verbură și traduceri
Secția 2.

Gramatica până la verburile neregulate, analiză și traduceri, Secția 3.

Sintaxul tot, până la ortografie.

Analiză sintactică și traduceri, (Marțela, Vostocov, Bulgarin, Caramzin, Batiușcov).

II. Citirea, scrierea, cuvinte, dialoguri,
Secția 1.

Gramatica până la verburile neregulate și traduceri, Secția 2.

Etimologia toată, analiză și traduceri.
Secția 3.

Ortografia, eserciții, memorizații și traduceri din românește în rusește. Secția 4. (P. Costandachi).

Acest Program se află în păstrarea mea. Th. C.

BUDGETUL

CASEI SCOALELOR PE ANUL SCOLASTIC ÎNCEPĂTOR DE LA 1 Oct. 1844 PÂNĂ LA 1 Oct. 1845.

Scoalele Departamentale.

- .....Huși, 3333 lei.
- Sulgerul Ioan Vișul, Galați 5500 lei.
- Profesor Scoalei începătoare pentru militari la Galați 1500 lei.
- Medelnicer Ioan Zăhărescu, Bărlad 3333 lei.
- Stoln. V. Paulini, Botoșani 4000 lei.
- Sulgerul Ioan Zamfirescu, Roman 3333 lei.
- .....Focșani 3333 lei.
- Sulgerul C. Platon, Bacău 3333 lei.
- Sulgerul Gh. Nicoleanu, Tecuci 3333 lei.
- Stolnicul N. Drăghinică, Vaslui 3333 lei.
- .....T. Frumos, 2400 lei.
- Sf. sa catihetul V. Elad, adjunct profesor la Peatră, 1333 lei.
- 10 suplenți dintre care cel de la Galați cu 720 lei pe an. 5720 lei.
- .....Folticen 3333 lei.
- Mihaileni, Dorohoiu, Hârlău, Fălciu.
- Total 47,117 lei.

Scoalele elementare din capitală.

D. N. Măcărescu profesor la Lancastru, 3333 lei.

D. C. Nanu, idem, 3000 lei.

Stoln. Gh. Stihî, profesor de Gramatică și Biografie, 3333 lei

Stoln. V. Peltechi, profesor de Aritmetică și Geografie, 3333 lei.

Stoln. A. Parteni, Caligrafia, lei 2400 lei.

Sfinția sa catihetul Ioan Poenariu, Religia, 2666 lei.

Șef pedagogul Inst. Vasilian Gh. Stihî, 2500 lei.

Trei pedagogi repetitori, 2400 lei.

D. Gh. Filipescu profesor scoalei începătoare pentru militari, 1500 lei. Total 24,132.

Clasul Real. (Religia)

D. Leon Filipescu, Aritmetica, Registru și Istoria Naturală, 3000 lei.

D. Panaite Cristea, Stilul și Istoria Principatelor, 3000 lei.

D. Neculaî Ionescu, Gramatica română și Geografia, lei 1500 lei. Total 78,749 lei.

Scoalele începătoare din mahalale.

D. Dimitrie Nanu, în Tatarashi, 1500 lei.

D. I. Praja, în Păcurari, 1500 lei.

D. M. Luponî, în Târgușor, 1500 lei.

Total 4500 lei.

Scoala Fetelor.

Director și ca profesor camin. S. Botezatu, 3000 lei.

Sf. sa catihetul Ioan Poenariu, religia, 600 lei.

D-nei Catinca Fabian, învățătoare și pedagoagă. 1500 lei

Două învățătoare, 1800 lei.

D. Stavschi de desen, 2000 lei.

Ținerea a 10 fete interne, 5400 lei, total 14.300 lei

Gimnaziile.

Sf. sa catehetul Gh. Ionescu, 2666 lei.

D. Dimitrie Lăzărescu, Gramatica Română, Anticele romane și Mitologia, 4500 lei

D. Dimitrie Stoica, limba latină, 4500 lei.

D. Stoln. I. Albineț, Istoria Universală și a Patriei. 4500 lei.

D. Sard. D. Gusti, Ritorica și Poetica, 4500 lei.

Idem, Geografia veche și nouă, 4500 lei.

D. Gheorghie Vasiliu, Matematica in toate clasele, 4500 lei.

D. Cam. K. Evnomie, limba Elină, 4500 lei.

D. Sard. Ioan Ionescu, Istoria Naturală, 3000 lei.

D. Paharn. T. Stamati, Fizica poporană, 3000 lei, total 40,166.

Facultățile.

D. Paharnic. T. Stamati, Fizica și Himia 6000 lei.

D. Camin. P. Campanu, Filosofia, Teoria legilor și științele, despre siguranța obștească, 9000 lei.

D. Banul Damaschin Bojinea, Dreptul civil roman și al Moldovei 9000 lei.

D. Paharnic A. Costinescu Matematica, 6000 lei.

D. Sard. Ioan Ionescu, Agricultura, 3000 l.

Un suplent la Fizică D. N. Bojinea 1000 l.
total 34,000 lei.

Limbi străine.

D. Pitar, Th. Codrescu, clasul I al limbei Franceză, 3000 lei.

D. A. Luazel, clasul II, al limbei franceza, 6000 lei.

D. Camin. Sam Botezatu, limba Germana, 2336 lei.

D. Petru Costandachi, limba Rosiană, 2666 lei, totalul 14,002 lei.

Direcția și personalul.

D. Posteln. Gheorghie Asachi, referendar, 6666 lei.

D. Sard. Gh. Caliman, secretar și casier, 5500 lei.

Trei lucrători la cancelarie, 4000 lei.

D. Gheorghie Rozali revizor, 3600 lei.

D. Camin. P. Campanu Inspector Instit. Academ. și Vasilian, 3000 lei

D. Sard. Dimitrie Gusti, șef pedagog Instit. Academic, 2500 lei.

Un bibliotecar, T. Codrescu, 2000 lei.

(Apoi au urmat D. Popp).

Trei repetitori, 2400 lei.

D. Doctorul Aga C. Vărnăv, 3333 lei.

D. Inspectorul scoalelor din mahalele, G. Stihi, 600 lei.

Slugele la Academie, 8652 lei.

Sluga la Bibliotecă, 600 lei.

Ceasornicarul, 240 lei.

Vatavul și slugele la Institutul Vasilian, 7932 lei.

Trei rânđași la scoalele de prin mahalale, 1500 lei. Total 51,123 lei.

Personalul Institutului Fetelor.

Vătavul N. Popovici cu mâncarea lui, 1000 lei.

Un rânđaș cu mâncarea lui, 480 lei. Total 1480.

Pensiile.

Văduva Elisaveta a repositului profesoră Pahar. Fabian, 2400 lei.

Văduva Elena, a reposit. profesor Pitară Nanu, 1000 lei.

Maica Sosana, 300 lei, total 3700 lei.

Scoala de măestrii.

Maestrii și calfele, 34,403 lei.

Directorul D. Paharnic A. Costinescu, 9000 lei.

Profes. de cunoștințele Elementare 1500 lei.

Profes. de desen, 1200 lei.

Contoristul, 3500 lei.

Comisionerul, 2000 lei.

Sluga cancelariei, 840 lei.

Doi rânđași, 1200 lei. Total 53,643 lei.

Cheltuiala tinerii Instituturilor.

Menajul, 66,000 lei.

Lemnele, 140 stânjeni, 9525 lei.

Cheltuiala cancelariei Epitropiei, 900 lei.

Ținerea tinerilor prin țări străine, 17,500 lei. Total 93,925 lei.

Ajutor la Cabinetul Natural, 6666 lei.

Ajutor la Comitetul central, 3600 lei.

Cheltuele estraordinare, tipărirea cărților și reparații, 30,000 lei.

Adecă patru sute trei decii și una miș cinci sute opt-decii și șapte lei, cursul pieței.

Acest original se află în pastrarea mea.

Th. Ç.

Onorabilului Boer Mare Postelnic și Cavaler Domnulu Gheorghie Asacht.

Desvölindu-se trebuința de o marcă pentru capitala Iași, care să serveze pentru toate autoritățile orășanești, ca unele ce ele nu pot să întrebuinteze nici marca țerei, nici a ținu-tului, și în încredere că Dv. ca părintele li-teraturei române, veți avea mai deplină cu-noștință, despre marca ce au avut din înve-chime astă politie, Sfatul Municipal cu onor vă poștește se bine-voiți ai împărtăși explicația unei asemenea mărci, și desenul ei în două esemplare, întemeet de este cu putință, pe o

autenticitate, rămăind a vă fi și în aceasta publicul recunoscător.

Prezident, *N. Istrati.*

N. Tacu, Hristachi Ioan, Iacov Gatovnin.

Secretar, *Ivanovici.*

Șef Secției, *Pilatov.*

Secția I. No. 148.

Iași, 1851 Ghenar 20

Originalul este în pastrarea mea.

Th. C.

Marca Moldovei.

Nestatornica politică și arbitrariul, la care erată supuse dregerile din lăuntru ale Moldovei, de când puterea Domniei, încăpusă în mâni streine, aũ desnaturat caracterul național al locuitorilor, și aũ păraginit titlurile, i acturile, pe carele se rezemaũ drepturile Patriei. Aseminea soartă avu și Marca Țerei, în căt de la bourul, ce odinioară pășcea, între flămurile legioanelor, rămasă de paza coloniilor Romane în Dacia, astă Marcă ajunsă a fi reprezentată, prin un cap de bou dumesnic.

Nu vom vorbi despre toate fazele, prin care astă Marcă petrecu, până ce ajunsă a fi însoțită de soarele și de luna, din epoca turco-fanariotă, însemnând încă și nările bouului, în verigă cătușită. Uricele și dresurile cele mai vechi, ale lui Bogdan al 2-le 1373, Iuga 1400, Alecsandru 1402, și a lui Stefan al 5-le 1458, poartă în sigilul lor capul bărbos, al bourului cu stea între coarne, la care capũ, mai în urmă din neghibăcia artiștilor, ce nu cunoșteau

ființa unui bour, ci numai pre boul dumesnic, barba o prefăcură. în un feliu de ornament arabesc, ce și astăzi se înseamnă pe la marcele mezo-moderne, de și mărturia cea mai puternică, este chiar numele, căci nu numai documentele și cărturarii, ce chiar țărani, vorbind de Marca țarei, o numesc bourul (Bosurus). Cantemir încă, ne incredințază, ca pe zidul cetăței Hotin, și chiar pe aceia, a bisericei sf. Dimitrie de la Suceava, se vedu în timpul seii la Marca Moldovei, bourul cungiurat de duoi Delfini. Cum că astă din urmă Marcă era cea oficială a gloriei Moldovei, mărturisesc, monede din Domnia lui Stefan cel mare, în care pe de o parte e figurată efigia Domnului, ear pe de alta bo-urul între doi delfini. *)

Nu mai puțin vrednic de știință este că astă Marcă, aũ fost a Daco-Romanilor, precum să mărturisește, de o monetă de argint, având despre o parte efigia Marcu Aurelie (de Antonio adoptat în junie la 161 înaintea lui Hristos) ear pe de alta, capul bourului între duoi Delfini. **)

---

*) O asemenea monetă de aramă aũ găsit'o la Piatră boeriul Mirișescu, care spre știință s'aũ litografisit.

**). Astă monetă de argint, estă proprietatea D-sale Gh. Asachi, și se vede repro lusă în litografie, sub Harța Daciei, destinată pentru unũ tablou hronologicũ al Moldovei.

Acest original se afla în pastrarea mea.

Th. C.

CAIMACAMIA

Principatului Moldovei.

D sale Post. Gheorghie Asachi.

Pe temeiul ofisului meu cu data de astăzi No. 16 adresat Sfatului Administrativ, restatornicindu-se acuma așezământul din 18 Noemvrie 1848, atingătoriu de presă, eu am găsit de cuviință a numi și numesc pe Dv în calitate de censor, împreună lucrătoriu cu d-lui Vorn. Costachi Negruți, și vă însărcinez ca, având în vedere zisul așezământ, cum și dispozițiile cuprinse în depeșa ministerială, ce este alăturată pe lângă sus citatul meu ofisă, să pășiți cătră lucrările atingătoare de cenzură, împărțindu-le între Dv., dupre cum veți găsi cu cale, spre înlesnirea trebuinței.

Secretariul Statului, *A. Sturza.*

D. D. A. Fotino. (L. S.) No. 7.

Secția I din Secretariatul de Stat No. 18.

în 8 Septemvrie 1856.

J u r n a l.

Anul 1856, Septemvrie 9, în urmarea ofiilor Es. Sale D. Caimacam No. 17 și 18, însărcinându-se pe sub iscăliții cu lucrările censurei, acum de odată următoarele dispoziții s'au luat.

Eū Post. Asachi voiū cenzura F6ea „Steaua Dunărei“, cărțile scolare și piesele teatrale franceză sau italiene.

Eū Vornicul Negruți voiū cenzura foile,

„Zimbrul și Nepărtinitorul“ precum și osebitele scrieri originale, și traducții românești.

Toate celelalte lucrări, după legiuirea publicată prin Buletinul No. 90 din anul 1848, se vor face de cătră noi amândoi.

Se va invita pe onor. Secretariat de Stat de a insemna un amploiat al seș. spre ținerea registrelor și espeduirea hărtilor.

Gh. Asachi, C. Negruți.

Acest Jurnal în original se află în păstrarea mea, precum și ofisul Caimacamului Todiriță Balș. *Th. C.*

CUVÎNT PRONUNȚAT

de

D. Neculai Rcsetti Roznovano

în sala Primăriei, în ziua de 29 Martie 1866.

Prea tânăr, și nedeprins încă a vorbi în fața unui public numeros, ertațimă dacă sînt silit a citi ceea ce dorim din gură a vă esprima.

Intâmplările de astăzi m'aŭ silit, ca un fiŭ al Patriei, a intra în viața publică, și nădăduind că prin fapte, faptul din 11 Fevruarie, Ocărmuirea aclamată de norod, va veni să descurce situațiunea nenorocită în care se găsesc țerile noastre, am acceptat și un serviciu public, ca se arăt cu câtă căldură vroesc se'mi îndeplinesc îndatoririle mele de cetățan.

Astăzi, vedënd niște oameni triimeși în numele Ocărmuirei pentru a ne lumina asupra

drumului ce avem a urmări, am avut onoare a publica atât propunerile D. Iorsale, precum și răspunsul ce am socotit de a me sf. datorie de a le da, adică: că dacă ar fi vre o nădejde, vre o speranță pentru a căpăta un Prinț străin, spre a se sevêrși faptul Unirei, prin care fapt să se poată statornici politicește drepturile națiunei Române, atuncea mă vor găsi pe mine împreună cu toți prietini mei politici, gata de a face ori ce jertfă, pentru dobândirea aceluî țel.

Aud că s'au confundat acest răspuns al meu, cu credința mea, adică, dacă se poate sau nu, a se realiza acest vis! în împrejurările de astăzi; Domnilor, nu pot se nu espui și eu, neîncrederea ce am de a vede acest vis realizat, și ca unŭ visŭ, socot că nu merită a se face nici o jertfă din partea noastră.

Astăzi toate mișcările noastre, după mine trebuie se tindă numai la scaparea nenorocitei noastre Patrii „Moldova“ de un jug mai crud și mai rușinos de cât ori care, de jugul acelor care din gură se numesc, îndrăznesc a se numi frații noștri, ear prin faptele lor, au demonstrat în deajuns că, n'au alt scopŭ de cât a se sluji de noi ca de robi, a sugere puținul avut care ne-au ramas, a sugere până și singele nostru, a ne sacrifica, ca niște victime nevinovate, desfrănatei lor ambițiuni.

Astăzi Domnul străin fiind o imposibilitate politică, nu ne mai rămâne de cât a invoca reîntrarea în convențiunea de la 58, și prin urmare a da deputaților care se vor alege,

nădăjduesc, pe basisul unei legi conforme Sta(tu)tului politic a țerei, consacrat de puteri la 58; ear nu de legea fabricată și creată la 2 Mai, pentru a ușura consfințirea tuturor neleguirilor făcute de Guvernul lui Cuza, a le da zic mandatul imperativ, ca înainte de ori ce, trebuie să se constituie ca Adunarea Națională a Moldovei în vechea Capitala noastră.

Neculai Rosetti Rosnovanu.

Acest actū tipărit, în tipografia A. Berman, se află în
pastrarea mea. *Th. C.*

PRINCIPATELE-UNITE ROMÂNE.

1866 Aprilie 14. — No. 461.

COPIE.

In Numele Legei și al Locotenenții Domnești.

Noi V. Călinescu Judecătorū de Instrucțiune la Tribunalul Iași, mândăm și ordonăm la toți Agenții puterei publice de a aduce înaintea noastră, conformându se legei pentru ziua de 15 April curent, la 10 ore de dimineață pe inculpatul Gheorghie Asachi, din acest oraș Iași, despărțirea 3, pentru ca să fie ascultat asupra factului de rebeliune de la 3 Aprilie sub care este cădūt.

Chiemăm pe toți depozitarii puterei publice, de a da mână de ajutoriū în caz de trebuință, spre esecutiunea acestui mandat, pentru care l am iscălit și sigilat cu sigiliul nostru.

Copie de pe acest mandat, se va lăsa în priimirea numitului.

Dat în orașul Iași.

Judecător Instructore, *V. Călinescu.*

Conform, *Ianoliu.*

Acest original se află în păstrarea mea.

Trebuie să mărturisim, că pe la acea epohă vântul bătea a separatism, probă este discursul publicat mai sus al d-lui Neculaï Roznovanu. Nu scimú până la ce punct reposatul Gh. Asaki au luat parte la rescoala de la 3 Aprilie 1866. Este în interesul istoriei ca să se cunoască adevăratele motive a le acestei împrejurări. Numai oamenii iubitori de a spune curatul adevăr, pot să ne deie o relațiune esactă despre toate apucăturile acestei cărnosiri de pe stradele Jașilor. Eú unul în frica lui D-zeú mărturisescú pe conștiința mea, că fiind oficer al stărei civile în despărțirea a III, am fost chemat la Palat, unde se afla locotenența Domnicsă, de la care am primit ordin să constat numărul morților, ce se adunase de pe strade, și să înșirase în maneja din ograda Palatului. Acole am aflat numai *nouă* cadavre, despre care dresând prescript-verbal am eliberat permisiune de Immormintare. — Dl. Stefan Mandre, ca Directore Mitropoliei, în acel timp, ar pute să ne deie o relațiune despre părțasia ce au făcut repos. Mitropolit Calinic Miclescu, în acea manifestațiune politică. Cunoascem încă și pe dl. Nicu Ceaur-Aslan care cu pana sa cea măleastră ar putea să ne deie cu esactitate și cele mai mici amănuntimi a le acestei mișcări, căci duple cât ni s'aú spus, d-sa au luat o parte activă în această manifestațiune politică. Eú uu pot să arătú nimicú cu siguranță, căci multe am auzit, dar probe pipăite n'am avut. Despre făcătorul meu de bine Gh. Asaki, sub auspiciile căruia am pășit în lume, imi vine greu a crede că el ar fi luat o parte activă, tocmai în vrista sa înaintată. Noi tinerii moldoveni ne

deprinses-mă a vedea întrânsul pe zeul nostru, ear nu pe *înculpatul Gheorghe Asaki ca să fie ascultat asupra factului de rebeliune de la 3 Aprilie sub care este căzută.*

Ca proba, reproducem felicitarea adresată din partea tinerimeii, lui Gh. Asaki, de dl. N. Voino, astazi ajuns deputat de mai multe ori în Cameră, fost ministru al Justiției, orator distins și avocat emerit.

LA DIOA ONOMASTICA

a d-sale Post. și Cavaler

Gheorghie Asachi.

— —

Tu ce'n astă țară adus'ai
Mai întâi gustul științei,
Tu ce vârsta'ți consacrat'ai
Pentru luminarea minței.

Lucrând cu necontenire
Ca să faci la ist popor,
Un secol de înflorire,
Pentru timpul viitor.

Ție Moldova'î datoare
Monument a înalța,
Ear Români' spre adorare
Calea'ți cu roze-a smalta.

Ție-cela ce făcuta'î.
Cultura de-a propășit,
Domnul D-zeu păstreze'n urna'î,
Fericți ani de trăit.

Bucurându-te de roduți
Ca ș 'albina 'n al seî fagurî,
Vedînd că acum poporu'ți
Aû ajunsû de-a fi matur.

Trăește mulți ani, trăește!
Pentru țeara ta lucrînd,
Ce precum veđi se grăbește
Spre cultură, tot pășind.

Fii sigur că 'n avenire
Urmașii te vor cânta
Căci orî ce, după peire
Incepe-a se căuta.

Ei mergînd pe a ta cale
Vor fi mîndri de-al tău nume
Și plîngîndu-te cu jale
La mormînt cununî ț'or pune.

Trăește mulți ani, trăește
Bun renume'ți pregătește.

1855 Aprilie 22.

N. Voino.

Pană se va rădica unû monumentû spre a se eterniza memoria lui G. Asaki, al mecenatului culturii Moldovei, s'ar fi cuvenit ca casele sale zidite n Iași la 1834, sub a sa de aproape privighere, să se vîndă Statului saû unei case publice ca aceia a Spitalului Sf. Spiridon, spre a se face o scoală pentru copii eșiți din orfelinatul Grigorian, păstrîndu-se cu sînțenie fruntila pusă de reposatul Asaki pe frontonul casei sale: „*Lucrul și al meu repaos.*“ Casele s'aû vîndut, cu un prețu de nîmită, pentru o datorie neînsemnată. Nimă, dar nime nici că s'aû gîndiț ca să eternizeze memoria lui G. Asaki.

Th. C.

București 22 Maiu 1869.

MINISTERIUL CULTELOR ȘI AL INSTRUȚIUNEI PUBLICE

Divisiunea Școlilor No. 6399.

— —

Domnul meu,

Am onore a răsponde la hărtia ce ați adresatū Ministeriului că, până când Statul va putea dispune de fondurī pentru imprimarea și scóterea la lumină a operilorū repausatului Ionū Buday, a cărora desmormântare o datorim cu recunoșcință numai neobositului D-vóstră zelū și activitățī, acele precioșe manuscrise s'aū depus în Biblioteca centrală din București, spre a se consulta de erudiții și literații, cari se ocupă cu scrutări limbistice și Istorice, în interesulū limbey și Istoriei naționale.

Primiți, Dómnule, asigurarea osebitei mele considerații.

Ministru, *Al. Crețiescu.*

Capul Divisiunei, *G. Bilciurescu.*

Domniei Sale D-lui G. Asachi, la Iași.

Acest actū se află în pastrarea mea ; cred că este bine să arăt că din operele lui *Buday*, am reprodus în-troducerea și cele 12 cânturī a le *Țiganiadei* în tomul I și al II-le al Revistei *Literare „Buciumul Român.”* Ar fi de dorit ca și celelalte precioase manuscripte să se deie la lumină, fiind că Ministerul de Instrucție și Academia Română, dispunū de fondurī suficiente spre realizarea unui atare scopū.

Th C.

L I S T A

*Persoanelor ce au a asista in Biserica Sf. Nicolai
la sacrul Inălțimei sale Grigorie Alex Ghica Voievod
Duminică in 2 Oct. 1849.*

No. pers.

- 50 Clerul bisericesc cu cântăreții.
- 7 Adiotanți ai Inălțimei Sale.
- 2 Ofițeri de ordonanți.
- 6 Consuli.
- 2 Generali Rosienești.
- 6 Adiotanți Rosienești.
- 1 General-Inspector.
- 4 Adiotanți ai Excelenției sale.
- 6 Ministrii ai osebitelor departamente.
- 4 Ștabi ofițari Rosienești.
- 12 Secretari și Dragomani.
- 2 Colonei comandiri.
- 6 Directori.
- 1 Prezidentul Epitropiei Sf. Spiridon.
- 2 Prezenți ai Divanurilor.
- 1 Prezidentul Tribun. criminalicesc.
- 6 Cilenuri ai divanului domnesc.
- 4 Cilenuri ai Divanului apelativ.
- 1 Prezidentul comisiei Epitropicești.

- 2 Prezenții judecătoriilor ținutale.
- 3 Președintele Eforiei, Vorn. de Aprozi și șeful Poliției.
- 1 Ispravnicul ținut. Iașii.
- 2 Arhivistul statului și referendariul scoalelor.
- 2 Profesori.
- 1 Controlorul statului.
- 26 Deputați de pe la ținuturi.
- 6 Cucoane a consulilor.
- 6 Cucoane a angloiaților Rosienesti.
- 1 Directorul curții.
- 5 Paji.
- 1 Protomedicul.
- 1 Doctorul Ștabului.
- 2 Din doctorii comisiei doctorești.

182. Persoanele mai sus cuprinse au a asista la ceremonie în biserică, iar pentru celelalte câte vor mai dori a veni la biserică, precum și dănele, își vor procura biletul de la înșercinații cu păzirea rânduelii după programă, fără care nu le va fi slobodă intrarea.

Din suplimentul esttraordinar al Buletinului Oficial No. 77 din 29 Sept. 1849. **Th. C.**

S U R E T

după arătarea Consulului rusesc, către Măria Sa Vodă.

A ei mărire a toatei Rosiei : General-Consul, al Moldaviei, al Vlahiei și al Basarabiei, are cinste ca să arăte, pre luminatului Domn al Moldavei, acea peste măsură și fără cale dare de dajdi, care au adus sevêșire stricăciunei Moldovei. Aũ ajuns și la auzul Mărireii lui a pre milostivului Impărat, silindu-se de a sa bună milă, pentru ticăloasa stare ai celor de o credință cu elũ. Bine-voește Impărăteasca lui mărire, ca să arăte acea părințască ocrotire, pentru ușurarea acestui pământ.

„Pentru aceasta peste cele obicnuite porunci, și îndreptări, spre ocrotirea norodului, pentru toate greutățile, acestũ mai jos iscălit, are de iznoavă poruncă, ca să cercetez toate greutățile, și poruncele de dat bir, care cu răũ jafũ, aũ intrat din vreme de când să dieafintepsescũ aceste doue Principaturi, cu legătura sfântului tractat, care hotărește privilegiurile lor și ușurare, fiindũ întărite cu hatișerifũ a mărireii otomaniceștii Porții, intru care anume se hotărește, dajdie pe fiește ce anũ.

„Acea puțină sumă a dajdei este știută bine de Măriea Sa. Cunoscut este, decĩ că nici intr'un chip, nu este spre sarcina norodului, și de tot neasemănată, cu cele grele sarcini, cu care acum îi chinuescũ, așa fără nici o ascultare spre resuflarea lor.

„Toate aceste, acele vechi, și de iznoavă

dajdiî, și fără cale orânduele, neunite, și ne asemădate, cu tractatul pământului acestuia, nu trebuie să aibă locul lor, de ce că cel mai jos iscălit are poruncă, de acum înainte să se împotrivască, la toate cele de mai sus zise, de isnoavă aflări și iscodiri, și pentru aceasta face și Măriei Sale arătare după datoria lui, cu câtă ar fi fost cu puțință, ca să cunoască din cele scrise, a Domnilor de mai înainte.

„Acest mai jos iscălit a găsit, că mai înaintea tractatului, a păcei de la Cainargic, să strângea pe an: optă sferturi, fiește care sfert de șase-zeci mii de lei, și o ajutorință de eamnă, de: patru sferturi; apoi D-nul Constantin Moruz, a scos și altă ajutorință de vară. După aceasta din vreme în vreme, crescându de la următorii Domni, a ajuns până la patru-zeci și două sferturi.

„Lasă ca să judece luminatul Domn, dacă suntă aceste creșteri: asemenea cu așezarea tractatului; cătră aceste ieș de la locuitorii grâu, orz, malai, plătindu-le cum le va fi voea, și de multe ori ne prătindu-le nimica.

„Acest obicei rău, urmează din vremea lui Calimah Voevod, precum este cunoscut în tot pământul cu numele de sursat, și ca un lucru în silă, și că rădică vrerea cea bună a locuitorilor la plugărie, însuși Măriea Sa cunoaște, în țarie trebuie să se poprească, după întărirea hatîșerifului. Zaherelile trebuie să fie cumpărate cu slobod preț, și pentru ca să nu fie popriți locuitorii, de trebuinciosul lor lucru, și să nu piarză și dobitoacele lor, cu

ducerea zaherelelor la Galați, și ca să nu li se facă strîmbătate la descărcatul zaherelei, rămâne la bună voința Măriei Sale, ca să poa la lucrare, cele mai ușoare măsuri și chipuri, pentru osteneala și cheltuiala a saracilor locuitorii, să nu se taie prețul zaherelelor la Galați, dar să le lase slobode, ca se vîndă aceea care le va rămâne, cu prețu slobod, nici să fie silii, în locu de bani să meargă la ocnă să eie sare, la care, că numai mergerea lor pînă acolo, îi ține mai scumpu, de cât face sarea, încă unii nu aū ce face cu dānsa. Acestu obiceiū s'aū aflatu, de cei mai dinainte Domni, Mihail Suciū și Calimah.

„Și fiindu că este în potriva poruncilor, a singurei aceștia otomanicești mării, care hotărește să plătească cu bani gata, chiria zaherelelor, care se pogoară la Galați, nici într'un feliū nu se pōte să se lasă, ca să rămāe acest obiceiū, și o silă ca aceasta ai duce la cea descvērșită împrăștiere. și pagubă locului.

„Locuitorii aū ajuns la acest feliū de desnădājduire, la care de multe ori în nevoe și în silă samānă țarinele lor, macar că nici vreme îndestulată nu le rămāe. ca să se grijască pentru hrana caselor lorū. fiind însărcinați cu multe feliuri de orānduele, tocmai la vremea lucrului, cānd cu caratul cherestelei, cānd cu meremetul cetăților, cāndu cu strānsul fānului pentru grajdiul Domnesc, și pentru poște.

„Cunoscut este că hatiseriful poruncește, ca tăerea cherestelelor. să fie plătite cu bani pe șîn, dar ticăloșii locuitorii, nemică nu ieū

pentru zăbava lor, și pentru ostênelile lor, și nu numai pentru trebuințele Porții și a ministrilor, dar și pentru casele celor de la Fanar boerilor greci, sunt siliți ca să care.

Pentru meremetul cetăților, afară de salahori, și cară ce să dau, se mai adună pe fiște ce an, și deosebită dajdie în bani, această dajdie cu nume, omade, orânduită pentru întâmplări, și pentru în vremea meremetului când se vor strica cetățile, care cetății fiind odata meremetisite. nu cere trebuința, de o dajdie mare ca aceasta, de o sută șapte-zeci și cinci miș de lei.

„Dar cei mai dinainte Domni, și singur Măriea Sa, nu urmează drept, la adunarea acestei dajdi, cu nume: cheltueala Visteriei.

„Afară din cosirea fânului pentru grajdul Domnesc, încă mai strângu bani peste 30 lei pentru fiște care stog. care se face o sumă de șase-zeci miș de lei. așidere și pentru poște, să adună mai mulți bani, de cât cere trebuința să fie poșta.

„Asemine și pentru untul care să aruncă în țară prin sate, să strânge câte douezeci parale pe ocă, toate aceste care se aruncă, cu prisos să ceru de la ispravnic și alți slujbasi, este o mare greutate a norodului. și sunt de isnoavă aflări și chipuri, a lui Mihael Voevod și Calimah, fiindu numai pentru trebuința și ținerea, pentru hrană a grecilor, din care Domni aduc o mulțime cu dênșii, cari greci sunt de totu nepricepuți a pricinilor locului, și i

orânduescă la slujbe și trebî, depărtându cu totul pe cei pământenî.

„Acești streinî ne temându se de Dumnezeu, și ne rușinându se de oameni, apucă. ieu, și jăfuesc pe norod. și îl prăpădescă fără milă, adunându și strângându bogăție, și ei asemenea sume de bani, întocma cu venitul unui Domn.

, Luatul oilor de beilie, nu este mai puțină greutate, și sarcină peste cele-lalte greutăți, dece că întâiū era cumpăratul oiloră cu prețu slobod, și cu tocmală cu acei cari aū de vinđare. Acum dar strângătorii de oi peste totū locul, ieū în silă oi, alegēndū cele mai bune, sa plătiască unū prea puținū prețu; spre această pagubă, fură, golindū pe locuitorî, omorânduî, și făcând totū felulū de răutăți.

„La unele ca aceste dajdiî, aceste două principaturi, iscălite de Vizirul, la 28 Dechemvrie 1783, cum la al 26 pont al hatîșerifului se đice, că Domniî cari se vor întâmpla, în scaunul acestū de Domnie, și acei cari se vor orânduî, să plătiască haraciul și havaetul, după obiceiul vechiū, și această dajdie să nu se ceie de la locuitorî, dar să se deie de la visteria Domnilor, care să ieū, de la ocnă și vamă, și alte venituri.

„Pentru aceasta dar se arată o mare pricină, la veniturile și cheltuiala Moldovei. De ce că luminata Poartă, nu le numește toate veniturile, ca să fie a Domnilor, dar anume însemnează și le arată, pe care după vrere potū să le metahirisască la cheltuelele loră. Dar, prin înprotivă, Domniea, la sineș adună

toate veniturile de la locuitorii, și le metahirisăscu spre a căștiga Domniî, și spre întăritură, și bună statornicie la această Domnie, din care aũ venit aceasta, (spre mare stricăciune a pãmântului), adecã schimbãrile din vreme în vreme, nebãgãndũ samã cea desãvãrșit prãpãdenia norodului.

„Această înscurtũ arãtare a tuturorũ celorũ rãle urmãri. care sãntũ inpotrivitoare, la cea așãzată tocmalã a tractatului, pentru acestũ locũ. Apoi acestũ mai josũ iscãlitũ, din trimisele porunci, are cinste ca sã arãte Mãriei Sale, ca sa apuce cele cu bunã cuviinșã mãsurî, ca sã rãdice, și sã stãngã, și sã puie locul la mai bunã așãzare, și statornicie, și pentru toate sã roagã, sã aibã înscriș respunsũ.

Copie dupã Nota ce aũ dat cãtrã Caimacani.

„A ei împãrãteștii mãrirî, și imperator a toatã Rusia, general-consul al Moldavei, Vlahiei, și al Basarabiei, are cinste ca sã arãte boerilor Caimacani, luãndũ deosebitã poruncã, ca sã se împotrivasã la toate, cele vechi și nouã încãrcãturi, și ne unite orãndueli, dupã tocmala tractatului, pentru acestũ pãmãntũ al Moldavei, aũ inchipuitũ toate acele împotrivi-toare urmãri, cu cãtũ aũ pututũ sã se înștiinșeze, și sã le arãte în fașã la această notã, cãtrã luminatul Domnũ. Apoi sã roagã cel mai

josū iscălitū, că această notă, cu cât mai în-
grabă, și fără greș să se trimată

La Iași 6 August 1804.

Acest document se află în păstrarea mea. Este de lua
aminte, că pentru prima oară ved că diplomația rusa-
că întrebuintază în afacerile diplomatice expresiunea :
General-Consul al Moldovei, al Vlahiei și al *Basa-
rabiei*. Noi am știut că laturea Basarabiei, au făcut
totdeauna parte întregitoare a Moldovei. Acest semn,
cu opt ani mai înainte de rășluirea Basarabiei, era pre-
vestitor celor ce voiaū să se pricēpă, de sparta ce a-
vea să aștepte Mollova, după ciuntirea Bucovinei. Vă
de cei ce se află între doi puternici!!! Th. C.

Beilicuri.

Pasnicii și Vornicii satului Toporăștii am
făcut arătări stăpânului nostru, de câte clăci
am dat privighitoriului de ocolul Racovei, pe
anul 1836 și anul 1837, anume :

No.
Zilei.

- 6 pluguri de arat.
27 de zile la prășit și la plivit în anul trecut.
7 pluguri la arat în douē rânduri, pe anul
acesta
14 la prășit.
10 oameni la desfăcat popușoi.
10 cară au încărcat popușoi din satul Ar-
mășoaei și i-au dusū la satul Hușeniū,
pentru ca să nu ducemū cinci stâneni de lem-
ne. la Vaslui la giudecătorie.

Al 2-le, 'eū vornicul am suferitū o bătae
de la Dl privighitoriul, zicând că suntem ne-

supuși, de ce nu i-am dat zapisă ca să'i facem clăci.

Eară cându amă mersă cu cisla satului ca să o iscălească, am dat câte un sorocovăț pe cisla, pe anul trecut; una după ce s'au slobozită țarina moșiei l'oporăștii și de privighitoriū.

Ear fiind rădicat tot și la d-lui, și au prins cinci boi, care doi boi i-au ținut o săptămână de zile, și au rămas omul lipsit de arătură de toamnă.

Aceste de sus numite le-am dat privighitoriului, și am arătat adevărat pentru aceasta, am pus numele, degetele și pecetea sătească.

1837 Octomvrie 20

- Eū Dumitru Lăzuran, pasnic.
- Eū Ștefan Șălar, pasnic.
- Eū Manoli Chiper, pasnic.
- Eū Ioan-Rotariu, vornic. (L. P.)

Pentru întocmai cu originalul. *Handoca.*

Această mărturie, în copie a liverită, se păstrează la mine. Th. C.

DOCUMENTE

ИОН КОНСТАНТИН МИХАИ ЦЕХИИ РАКОВИЦЪ СЮЕВОД,
Божіи милостіиъ Господар Галацкїи.

Исвиториѡа де оамені ДѡМНЕЗЕСА НОСТРС, ші зидиториѡа а тоатъ фѡрѡсѡа, ачелср възште ші не възште, прін скрїптѡсѡа чѡа кѡ тотѡа сѡѡнтъ, ші ДѡМНЕЗЕЕАКЪ, прін чѡа реке, ші прін чѡа нолъ, тотѡа делѡа не ꙗдеаменъ, не ꙗнѡацъ, ші не повѡцѡеѡе

КА СЪ КЪЛЪТОРІМ ПРЕ КАЛЕА ЧЕА МЪНТЪІТОАРЕ ДЕ СЪФЛЕТ.

МЪКАР КЪ ШІ ПРИН АЛТЕ МІЖЛОАЧЕ ДЕ ФЛАПТЕ, ШІ ПЪЗКЪТЕ АБІШ НЕ АНДЕАМНЪ, ЕАР МАЇ АЛЕС ПРИН МІЛОСТЕНІІ, ПЕНТРЪ КЪ ЗІЧЕ : МІЛОСТЕНІЕ ВОЕСК, ЕАР НЪ ЖЪРТФЪ. ШІ ЕАРЪШ КЪ МІЛОСТЕНІІЛЕ СЪ КЪРЪЦЪСКЪ ПЪКАТЕЛЕ .

ШІ ОСЕВІТ ДЕ АЧЕСТЕА ШІ ДЕ АЛТЕЛЕ МЪАТЕ НЕ АНДЕАМНЪ, ШІ НЕ ПОРЪНЧЕЩЕ ДОМНЪА АСМНЕЗЕЪ ПРИН ВЕКІА ТЕСТАМЕНТ, ЕАР ПРИН ЧЕА НОЪ АКСЪШ ЕТАПЖ-НЪА ХРІСТОС ПРИН ЕВАНГЕЛІСТЪА МАТЕІ ЗІЧЕ : ФІЦІ МІЛОСТІВІ, ПРЕКЪМ ШІ ПЪРІНТЕЛЕ ВОСТРЪ ЧЕА ДІН ЧЕРІЪ ЕСТЕ МІЛОСТІВ, ШІ ЕАРЪШ : ФЕРІЧІЦІ ЧЕІ МІЛОСТІВІ КЪ АЧЕЕА СЪ ВОР МІАБІ. ШІ АША КЪ АЧЕСТ КЪВЪНТ НЕ ВЪКЪРЪ, ШІ НЕ АНКРЕДІНЦЪЗЪ ЗІКЪНД : КЪ ДЕ ВОМ ДА ШІ БН ПАХАР ДЕ АПЪ РЕЧЕ КЪІ АПСЕЩЕ, НІЧІ АЧЕАА НЪА ВА АЪСА СЪ ПІАРЪ ФЪР ДЕ ПЛАТЪ.

ДАР ДЕ ВРЕМЕ ЧЕ АЧЕАСТА, ШІ АЛТЕЛЕ АСЕМЕНЕА СЪНТ ПЪЗКЪТЕ, ШІ БІНЕ ПРИМІТЕ АНАІНТЕА АБІ АСМ-НЕЗЕЪ, ШІ РЕПАЪТІРЕА ЛОР ЛЕ ЕСТЕ ВЪНЪТЪЦІЛЕ ЧЕЛЕ ЧЕРЕШІ ШІ ВЕЧІНІЧЕ : ОАРЕ КЪ КЪТ МАЇ ВЪРТОС СЪНТ ПРИМІТЕ МІЛЕЛЕ, ШІ АДАОСЪРІЛЕ ЧЕ СЪ ДАЪ ШІ СЪ АДАОГ АА СФІНТЕЛЕ ШІ АСМНЕЗЕЕЦІЛЕ АКАШЪРІ ШІ МЪНЪС-ТІРІ, БНДЕ ТОТДЕАБНА, ШІ НЕ АНЧЕТАТ, СЪ ААЪДЪ. ШІ СЪ СЪЗВЕЩЕ НЪМЕЛЕ МЪРЕАБІ ШІ А ТОТ ПЪТЕРНІКЪАБІ АСМНЕЗЕЪ.

АЧЕСТЕА ДАР ШІ КА АЧЕСТЕА ДІН СФІНТЕЛЕ СЪРІП-ТЪРІ АЪЗІНДАЕ, ШІ КЪ ІНІМЪ ЗДРОВІТЪ ШІ СМЕРІТЪ АЛЕ БРМА ПОРЪНЧІНДЪНЕ. КАДЕСЪ ШІ НОЪА А СОКОТІ ЧЕЛЕ ПЕНТРЪ АСМНЕЗЕЪ ШІ ПЕНТРЪ СЪФЛЕТ, КА СЪ НЕ ПЪТЕМ АНВРЕДІНІЧІ ШІ НОІ А АЪЗІ АЪАЧЕЛЕ, ШІ КЪ ТОТЪА ПЛІН ДЕ ВЪКЪРІЕ ГЛАС АА ДОМНЪАБІ АСМНЕЗЕЪ : БІНО, СЪАГЪ ВЪНЪ ШІ КРЕДІНЧОАЪА, АНТРЪ ВЪКЪРІЕА ДОМНЪАБІ ЧЪЪ. БЪАТЪ ШІ ЕЪ РОБЪА МЪРЕАБІ ШІ ПРЕ АНЛАТЪАБІ АСМНЕ-

міаꝛ че ам рѣнѣсѣт Домніеа мѣа сѣ се деа де ла Окніле
марі ꙗн тоці аніі ла ачелстѣ сѣѣнтѣ мѣнѣстїре,
ашїждереа шї ꙗн сꝛма Домніеї мѣле пре кареле ва
рѣнѣсї Домнѣа Дѣмнезеѣ шїа ка ꙗнвреднїчї а фї
Домн, шї обладѣсїторїѣ цѣрїї Ромѣнещї, ꙗл рѣгѣм сѣ
ꙗнтѣреаскѣ мїла ачїста шї прїн хꝛ соавеле Домнїлор
сїле Ка сѣ се деа мїла ачелста не зѣтїкнїт ла а-
челстѣ сѣѣнтѣ мѣнѣстїре Ка шї але Домнїлор сїле
хꝛїсоаве шї мїле че вор фаче сѣ фїе ꙗн сꝛмѣ цѣ-
нѣте шї не стрѣнѣстѣ де кѣтрѣ ацї Домнї, ꙗнтѣрѣ
ачеа Домніеа мѣа ам ꙗнтѣрїт хꝛїсовѣа ачѣста кѣ
тоці чїнстїцїї шї кредїнчїошїї Гоерї Дїванѣсї Дом-
нїеї мѣле. Пѣн Гарѣѣа Бѣкѣрескѣа, Пѣн Константїн
Нестѣреа вел-Бѣн, Пѣн Константїн Бранковелнѣс вел
спѣтар. Пѣн Шефан Бѣкѣрескѣа вел Логофѣт, Пѣн
Константїн Стрѣмбеанѣа вел-Бїстернїк, Пѣн Рѣдѣа
Креѣдѣлескѣс вел Кѣчѣер, Пѣн Іордѣкї Дѣжанет вел Пос-
телнїк, Пѣн Дїмїтꝛакї Гїка вел-Пѣхѣрнїк. Пѣн Дꝛѣ-
гїчї Гꝛечелнѣс вел Столнїк. Пѣн Лѣскаркї Пѣнї вел-
Комїс, Пѣн Бѣдел Пїрѣеї вел Сѣвѣер, Пѣн Іордѣкї
Кѣраѣе вел-Пїтар, Исправнїк Пѣн Шефан Бѣгѣрескѣс вел-
Логофѣт : шї сѣз скꝛїс хꝛїсовѣа ачѣста ꙗн анѣа дїн-
тѣїѣ а Домніеї мѣле аїче ꙗн цѣра Ромѣнеаскѣа ла
анїї де ла зїдїреа асмії 7262 : елꝛ де ла Паѣїреа
Домнѣасї Дѣмнезеѣ шї Мѣнтѣсїторѣа ностѣрѣ Іесꝛ
Хꝛїстос 1753 Октомвꝛїе ꙗн 20 зїле. Де Попа Фло-
реа Даскѣлѣс Сѣлѣїнесѣ

Пої Константїн Гоєвоѣ.

Іон Константїн		Божїеїѣ мїлостїїѣ Гоєвоѣ
Раковїцѣ Гоєвоѣ		Бѣлѣхскїї.

Шефан. Бѣкѣрескѣа вел Логофѣтꝛ Пꝛочїтох.

S'a'u reproduc din Cartea intitulată: Actele din mănăstirea sf. Gora, pag. 474, tipărită la Kiev in 1873. Th C.

., Фачем .цире т8т8рѡри к8 а'чистѣ карте а сме-
ренїи ноастре. пентр8 с(фз)нта мзнзстирѣ ноастрѣ
Побратѣ. кара асте фзпт8ри де ла дичеп8т8л цз-
рѣи де сѣхистри кѣнд пре ачала лѣк8ри е'ра дешерт
ши сѣ8 дичеп8т депрѣт8нѣа. прек8м сз вэд дира-
селе кѣнд е'ра вэлѣт8л ꙗѣц8 Стефан вудѣ ши фри-
теле сз8 алеѣндр8 водѣ ачел де д(8)мн(е)зѣ8 поме-
ниціи д(о)мни де ла ичеп8т8л цзрѣи. чѣ8 дѣт Бѣ-
дещїи ши Тѣтѣр8шїи дѣвкрїтїи сѣле мзнзстири
Побратїи. аша вѣче дѣи брик, дѣдѣх том8 истин-
ном8 нашем8 монастырю. ѡт помани ꙗже 'ест межд8
ш8мѣзѣ побратовѣм потокѣм дѣѣ селѣ. 'единѣ ил
и ма в8динци. л'др8гѣе выше тѡго, тѣлареи. дѣи
а8 трзит 'аѣѣ с(фз)нтѣ мзнзстире прерѣнд дѣтѣ-
ринд8ѡ д(о)мнїи. пзнз лѣ Цѣфан вѡд(ѣ) чѣл в8н чѣ8
фзк8т П8тѣл. ши векинд8сѣ. а8 фзк8т8ѡ де из-
нивавѣ 'ачел де д8мн(е)зѣ8 помекит8л д(о)мнѣ Цѣ-
фан вѡдѣ чѣл в8н. ши ꙗ8 'кѣ мѣи дѣт сѣте ши
ѡдѡрѣ 'апон кѣнд а8 фост пѣсте п̄ де 'аи кзвѣнд
бесѣрикѣ, ꙗрз митрополит8л Григѡрїе Рѡшкѣ вѣр8л
л8и Пѣтр8 вѡдѣ Рѣреш дѣи вѡрѡнеѣ де постриг к8
невѡинѣа сѣ а8 дѣдемнат пре Пѣтр8 вѡдѣ де сѣ8
дѣт ктитѡр лѣ Побратѣ. шѣ8 фзк8т бесѣрика де
изнѡзѣ кѣ мѣи гизѣлѣ ши мѣи дѣфрѣмшѣтѣ. шѣ8
ши мѣи дѣтѣрїтѡ к8 сѣте. шѣ8 прїимнѣ8ѣ сѣи фїе
де 'нгрѡпѣчїоне кара прѣт8нѣа н8ман лѣ бистриѣѣ
ши лѣ П8тѣл 'ера д(о)мнїи де сз дѣнропа и токѣл
лѣ мзнзстири ши сѣ8 дѣнрѡпат ѣзпѣѡсѣт8л Пѣтр8
водѣ Рѣреш дѣи с(фз)нтѣ бесѣрикѣ дѣи поманик. ши
чинститѣ сѣ д(о)мнѣ 'Елена фѣта л8и дѣспот дѣ-
пѣрѣт8л де Гервїѣа. ши фїю сз8 Цѣфан вѡ(д)ѣ чѣ8
д(о)мнїит пре 8рмзи. ши алѣлѣ кѣкѣни ши сѣ8 цѣ-
н8т с(фз)нтѣ мзнзстире к8 чїнстѣ мѣр(е) дѣтѣа

кѣт дѣвсѣви дѣ еп(и)ск(о)пи ши в митрополици. аѣ
 стѣтѣт дин Поврѣта Геургіе фрѣтеле Примїи водѣ
 ши дѣвѣвсїе Барѣвскї, карїи фѣчерѣ Сѣчевица.
 маи 'апои пре врама вѣлѣтѣлѣи зрѣл. сѣ стрикѣсѣ,
 вѣнаюл чѣл вѣи а с(фѣ)нтѣи мѣнѣстири дѣнтрѣтѣтѣ
 кѣт кѣлѣгзрїи чѣи рѣи аѣ вѣгѣт тѣлѣхарїи дѣѣ жѣ-
 кѣит тѣлѣтѣ авѣра вѣиѣриѣлѣр цѣрѣи дин вѣстѣрїюл
 мѣнѣстирии дѣ маѣ сѣрѣчит ши дѣ атѣнчѣ аѣ стѣтѣтѣ
 мѣнѣстирѣ 'ѣрѣтѣ тѣтѣрѣр ши ннѣе маѣ маи кѣвѣ-
 тѣт дѣ невѣа еи ши в аѣ апринсѣ кѣ вѣцѣилѣ дѣѣ
 арсѣ 'аѣа с(фѣ)нтѣ мѣнѣстирѣ чѣ да кѣвїицѣ дѣн
 тѣлѣтѣ царѣ. дѣѣ стѣтѣтѣ в 'аи дѣскѣперитѣ. ши
 фїиѣд а(о)мнѣскѣ ннѣе нѣ кѣтѣзѣ сѣ сѣ фѣкѣ ктѣ-
 тѣр сѣ в аѣкопѣрѣ. пѣнѣ дѣдѣ вѣе вѣсилїе вѣдѣ(ѣ)
 дѣмнѣилѣ Іурѣзи постѣлнѣкѣлѣ вѣрѣлѣи сѣѣ дѣ в аѣ
 'акѣперит. ѣрѣ трипѣзѣрилѣ аѣ вѣнѣдѣт кѣлѣгѣрїи
 кѣ сѣвѣрѣлѣ ѣн мѣнтѣ дѣмнѣилѣ лѣи Геургіе пѣхар-
 ннѣкѣлѣ маѣѣ фрѣтеле лѣи вѣсилїе вѣодѣ(ѣ) дѣмнѣ(нѣ) вѣѣ
 сѣлѣ поменѣскѣ. нѣ пре вѣни чѣ пѣнтрѣ сѣ дѣрѣгѣ трипѣ-
 вѣрилѣ чѣлѣ дѣ дѣрес. ши чѣлѣ дѣ нѣнѣлѣвѣ сѣ лѣ фѣкѣ.
 шѣлѣ апѣкѣт дѣѣ лѣкрѣтѣ в сѣмѣ. ши маѣ истѣвит.
 ши трѣкѣлѣдѣ врама кѣ дѣшѣрт, кѣлѣдѣ аѣ фѣст пре
 лѣ дѣлѣнѣлѣ вѣдѣ(ѣ) дѣмнѣ(нѣ)вѣѣ сѣлѣ поменѣскѣ, ѣрѣ
 мѣнтѣлѣ ѣндѣ 'рѣлѣ вѣнѣдѣт ши дѣлѣ дѣнїе сѣлѣ пїѣрѣдѣт.
 ши с(фѣ)нтѣ мѣнѣстирѣ рѣмѣнѣдѣ вѣновѣтѣ сѣлѣ в-
 притѣ в сѣтѣ 'а с(фѣ)нтѣи мѣнѣстири Поврѣтїи пѣн-
 трѣ 'аѣлѣ мѣнтѣ ши нѣ'афѣлѣнѣдѣсѣ ннѣе сѣ сѣ пѣѣ
 пѣнтрѣ невѣа с(фѣ)нтѣи мѣнѣстири кѣ ши маѣнтѣ
 лѣ вѣлѣтѣлѣ зрѣлѣ. аѣ лѣат сѣтѣлѣ с(фѣ)нтѣи мѣнѣс-
 тири Мнѣлѣлѣшѣнїи пре Бѣшѣѣ. Шѣлѣдѣн вѣрннѣкѣлѣ
 кѣчѣ аѣ 'акѣперитѣ клѣсарннѣцѣ ши ѣн тѣрнѣ. ши Сѣлѣ-
 рѣнїѣ нѣлѣстрѣ фїиѣдѣ лѣ Рѣмѣлѣн 'еп(и)ск(о)пѣ аѣ
 пѣлѣтитѣ кѣ вѣлїї мѣнѣстирїи Сѣитѣлѣи пѣнтрѣ мѣнѣ-

теле 'ачела, шам рѣсѣмизрат с(фз)нта мзнзстире
дин винз ачѣа дин тѡлтѡ. ши прекжт ерл лѡкрѡа
лам фзкѡт тѡт. кам дешкис треѡзѡара шам зидит
тѡт че 'ера рѣстѡрнат ши рѣсѡпит. шам фзкѡт ши
трипзѡара де варѡ кѡ перїа кѡ пивницѡ кѡ бечюри
кѡ тѡтѡа. ши алтѡ дин че мѡѡ фост пѡтѣра ам
фзкѡт вешминте. шам спреженитѡм пзнз клнд ам
кѡѡт лл мазііе, 'атѡнча 'афлнд време непрїн-
тѡрюл лѡи дѡм(не)ѡѡ лѡ дат рѣсѡпз мѡре шѡѡ пѡр-
чес кѡ рѡѡ. Пентрачаа ам сокотѡт шам лнкинлат
с(фз)нта мзнзстире Пѡбрата постригѡа мїеѡ. ши не-
воинца ма с(фз)нтѡлѡи мурмлнтѡлѡи лѡи д(ѡ)мн(е)
ѡѡѡ, ѡнде 'извѡраѡе вѡца ши лѡмина престе тѡлтѡ
'ѡ лѡма кѡ 'акѡлѡи локѡа чел с(фз)нтѡ ши маи
с(фз)нтѡ декжт лн тѡлтѡ лѡма, 'аколѡ слнт лн-
чепзѡриле спѡсѡнїни рѡдѡлѡи 'ѡменескѡ. 'акѡлѡ асте
сиѡнѡа мѡнтеле ши чине нѡ юѡѡѡе сиѡнѡа.

*Oi mpoynre Siwn γενηθήτωσαν δὴ πρὶν
ἐκπλασθῆναι ὡς χόρτος συρῳύει γὰρ χ(ρηστο)ς
αὐχένιας αὐτῶν τομῆ βασιάνων.*

'аша ѡѡче д(ѡ)х(ѡ)ль с(фз)нтѡ сѡ се рѡшинлѡе
ши сѡ се вѡртѡжскѡ лннлпн тѡцїи) чеа че нѡ
ю'ѡзскѡ сиѡнѡа. кѡ 'акѡлѡи с(фз)нтѡ четѡте а ма-
реле лмнѡратѡа х(рїсто)с. акѡлѡ слѡ пѡрѡрѡт дин
чери ши дин д(ѡ)х(ѡ)ль с(фз)нтѡ дин фичолрд пр(ѣ)-
с(фз)нта Марїа сѡѡ лнтрѡпатї акѡлѡи вѡлѡвѡѡа
ѡнде сѡѡ нѡскѡт. ши наѡрѡтѡа ѡнде лѡ лѡкѡнт ши
'аколѡи цѡра Палѡстина ши Галлѡеа прѡнде лѡ лм-
ѡлѡ дѣѡ лѡминлѡт. 'акѡлѡи їѡрдѡнѡа 'апл ѡнде сѡѡ
ѡтеѡат ши мѡнтеле ѡлѡѡѡѡа ѡнде шѡѡ арѡтѡт сѡѡ-
ѡл ши дин чери сѡѡ мѡртѡрїсїт де лл пѡрїнтеле
фїю юѡнт ши кл сѡа 'акѡлѡтѡм. 'акѡлѡи Гѡлѡѡѡ

ЗНАДЕ САЗ РХСТИГНИТ ШИ МСРМАНТВА ЗНАДЕ САЗ ЛНГРУ-
 ПАТ. ШАЗ ЛМВИС ШАЗ ПЕТРЕКСТ ДСНЗ МВІЕРЕ М̄ ДЕ
 ЗЖЛЕ 'АДАСЕ ВЪРЪВИНА КЪ 'АП(О)С(ТО)ЛІИ. 'АКЛАШИ
 БЕЛЕШНА МШТЕЛЕ ЗНАДЕ САЗ СБИТ Д(О)МН(Ъ)ЛЬ Х(РИСТО)С
 КЪ 'АПОСТОЛІИ ТЪЦ(И) ШИ МАРЕ НЗРЪД ДЕ 'ЪЧИННИЧ(И)
 АДЕКЪ ДЕ КРЕЩИННИ. ШИ КЪ ПР(Ъ)ЧИНС(ТИ)ТА СА МАИКА
 ШИ ДЕ ДЕНАИНАТА ЛЪР САЗ СБИТ ЛН ЧЕРИ ЛА ПЪРНТЕЛЕ.
 'АКЛАШИ ЛН СИВН ШИ КАСА ЗНАДЕ САЗ ПОГЪРЪТ Д(Ъ)-
 Х(Ъ)ЛЬ С(ФЪ)НТЬ 'ЪЧИННИЧЛЪР. 'АКОЛЪС ШИ КАСЕЛЕ ЛШИ
 ДАВИД ЗНАДЕ ВЪР ШЕДЪБ СКАЗНЕЛЕ ЛА ЦЮДЕЦ. ШИ ВА ВЕНИ
 Д(О)МН(Ъ)ЛЬ ХРИСТ(О)С КЪ СЛЪВЪ ШИ КЪ ПЪТЪКРЕ МЪЛТЪ
 ДЕ С(ФЕ)НЦЪ ДЕ ВА ЦЮДЕКА ЛЪМА ШИ ВА ПЪЗТИ КЪРЪШ
 ДСНЗ НЕВОИЦЪ. ЧЕЛЪР БЪНИ ДЪНДАЛЕ ЛМЪЗРЪЦЪА ЧЕ-
 РЮЛЕИ, ПЪЗ СТЪМЪІИ СОР ДЪЧЕ ЛН МЪИКЪ ВЪЧНИКЪ.
 ПЕНТРАЧАА СМЕРЕНІА НЪАСТРЪ АМ ЛНКИНАТ САЗЖБА
 НЪАСТРЪ С(ФЪ)НТА МЪНЪСТИРЕ ПОБРАТА С(ФЪ)НТЪЛШИ
 МАРМАНТ 'А ЛШИ Х(РИСТО)С ПЕНТРЪ С(Ъ)ФЛЕТЕЛЕ РЪПО-
 САЦЪАЪР 'АЧЕА Д(О)МНИ 'ЪЛЕЗАНДРЪ ВЪДЪ ЧЕЛ БЪТЪРН
 ШИ СТЕФАН ВЪДЪ ЧЕЛ БЪТЪРН. ШИ ІАІА ВЪДЪ. ШИ
 СТЕФАН ВЪДЪ ЧЕЛ БЪН. ШИ БОГДАИ ВЪДЪ КЪ ЛЕ СЪНТ
 ПЪНЪ АСТЪЗЪ 'ЪРИЧИЛЕ ШИ САГЕЛЕ ШИ ВЪДЪРЪЛЕ. ШИ
 ПЪТЪРЪ ВЪДЪ РЪРЕШ. ШИ БЕЛЕНА ФАТА ЛШИ ДИСПЪТ
 ЛМЪЗРАТ. ШИ СТЕФАН ВЪДЪ ЧЕЛ ТЪНЪР. ШИ ПЕНТЪРЪ
 С(Ъ)ФЛЕТЕЛЕ ТЪТЪРЪР Д(О)МН(И)ЛЪР, ШИ АЛАЦЪ КТИ-
 ТЪРИ МИТРОПОЛИЦ(И). ШИ БЪАРИ. ШИ ПЕНТЪРЪ СЪНЪТА-
 ТЕА МЪРИИ САЛЕ Д(О)МН(Ъ)ЛШИ НЪСТЪРЪ ІУАН ІАНТЪНІЕ
 РЪСИТ ВОЕВОДА ШИ ЧИНСТИТА СА Д(О)МНЪ ЗЪИ ШИ 'А
 ЛЪР ЮБИЦ(И) ФІИ 'ЪЛЕЗАНДРЪ ВОЕВОДА. 'ЪНАКИ ВОЕВОДА.
 ГЕВЪРГІЕ ВОЕВОДА. ШИ 'АЛАЦЪ Д(О)МНИ БА(А)ГОЧЪСТИВИ
 ЧЕИ ВА БА(А)ГОС(ЛО)ВИ ДЪМН(Е)ЗЪС. ШИ ПЕНТЪРЪ СЪНЪТА-
 ТАТА Д(Ъ)М(И)ЛЪР САЛЕ ЧИНСТИЦІАЪР БЪАРИ МАРИ ШИ
 ЧЕЛЪР МИЧИ ША ТЪТЪРЪРА. МАИ 'АПОИ ШИ ПЕНТЪРЪ С(Ъ)-
 ФА(Е)ТЪА МІЕЪ 'ЪНЪИ СМЕРИТ ШИ МАИ МИК ДЕ ТЪЦ(И).

ши ам дат пре мзна с(фе)нціи сале пзринтеле
 настрѣ прѣ феричнтѣл Пзтриархѣл де с(фз)нтѣ че-
 татѣ Іерсалимѣл ши тлатѣ палестина Кир досодѣи
 ка сз фїе данїе вѣчникѣ с(ф.е)нціи сале патрларшѣ.
 ла с(фз)нтѣл мормлнтѣл лѣи дѣмн(е)сзѣ. ши пен-
 трѣ мли маре крединцѣ мгам пѣс ши печата ши
 'искзлатѣрѣ. ши мам рѣгат ши дѣмлѣр сале чин-
 стицллар всарилѣр маре а цѣрзи дѣѣ искѣ-
 лит ши дѣмнѣлѣр ка сз ле фїе поманѣ лн вѣч(и)
 сз сз поменѣскѣ кѣ ктитѣрїи чѣи маре ши дѣмнѣ-
 лѣр. ка сз фїе стзтзтѣларѣ лн вѣч(и). Іарѣ чине
 клндѣла са 'испити сз стричѣ 'ачастѣ данїе. ачѣла
 сз фїе стрикат ши лепздат дин катастихѣл вїѣцїи,
 ши дин партѣ с(ф.е)нцилар. ши сз фїѣ сѣѣ срїїл
 лѣи дѣмн(е)сзѣ кл кани завистникѣл фрателѣи ши
 счигашѣл. ши гїѣзїи ши скарѣцки. Іарѣ карѣле вл
 нтзри ши вл дерѣѣѣ. ачѣла сз фїѣ кѣ с(ф.е)нціи лн
 партѣ дирѣнцилар ши лн лѣмина с(ф.е)нтѣи троиѣѣ
 лн вѣч(и) вѣкѣрлндѣсѣ кѣ д(о)мнѣлѣ нѣстрѣ і(сз)с
 х(їсто)с амин.

пис 'ѣтѣс лѣ(т) ѣзрїѣ (1677)

(Л. П.) ДоСоФѣи Митрѣполит Сѣчѣвскїи
 ІѢОИ Епископѣ Романскїи.
 СѢРЯФИМ епископѣ Рѣдовскїи.
 КЯЛИСТРѣ Епископѣ Хѣшкїи.

Мирон костѣи вел лѣг(о)фзт).
 Бѣхѣш Хатман.

Prea Înălțate Doamne !

Dacă pronia Înălțimei tale cea părintească privind cu ochii milostivirei și purtând grijă pentru odihna și folosul obștiei supușilor, a liniștitei oblăduiri a Înălțimei Tale, iar mai vârtos pentru acele sărace maice călugărițe ce petrecea în schitul Văraticeul întru o adâncă sărăcie și lipsă, le au miluit cu sfânta Monastire Agapia, spre odihna și mulțemirea atât lor cât și altor călugărițe, care vor vrea cu totdeadinsul a căuta mântuirea sufletelor lor, având numita monastire bună orânduélă la tóte, adică și la cele duhovnicești după rânduéla și aședământul a sfinților părinți, cât și la cele ce se ating de economie ; de unde având de ajuns și de cele ce sînt de nevoie vieții aceștia, mai cu lesnire se pótă ajunge la sêvêrșirea scopului lor celui spre mântuire. Așa și pentru alte două schituri de călugărițe tot din ținutul Némțului, supuse povățuirii Sfintei Mitropolii aceștia, unul cu numele Gărcina și altul Vênătoriî-Petriî, care măcară că schitul Vênătoriî-Petriî are oareșcare puțin folos de pre niște mici bucățele de moșie ce le are ale sale, dar fiind prea aprópe lângă Târgu-Petriî, cum și schitul Gărcina nu numai fiind îngrădit pe streină moșie, și încă în mijlocul satului, și venit de nicăirea nu are, fără numai din ajutoriul și mila creștinilor, de unde călugărițele cele mai de multe ori având petrecerea lor cu partea mirenească, pentru milostenie și alte ajutoruri, și mai vârtos, că la schi-

tul Gărcina aflându-se și o icoană veche a préesfinteii de Dumneđeū Născetőrei, carea la óreșcare vreme, șcósă fiind de preoți și de călugărițe, în adunare făcënd arėtare norodului, precum că acea sfântă icónă se închină, atât din acéstă povestire, de închinăciunea icónei, pricinuinduse o mare defăimare tagmei ceii duhovniceștii, cât și din pricina petrecerii lor mai mult printre partea mirenească, se făcea mult scandal între norod. Drept aceea de vreme că foarte cu necuviință este tagmei ceii duhovniceștii a avea locuință și petrecerea împreună cu partea mirenească, și mai ales spre a se păzi buna crânduială, și spre a înceta și categoria cu carea până acum se defăima tagma aceasta duhovnicească, de cătră noi așa s'au socotit, dacă și a Înălțimei tale va fi bunăvoință și milostivirea și asupra acestor maice călugărițe, de la aceste doue schituri, că bine este ca să se rădice și acestea și să se mute la mănăstirea Agapia. Inșă călugărițele de la schitul Gărcina, împreună și cu sfânta icoană a preacuratei de Dumneđeū Născătoarei, ear Biserica, de vreme ce este în mijlocul satului, cu toate ale ei cele bisericăștii, să remăe biserică de mirű. Eară celalalt schit, ce se numește Vênătorii-Petrii, să remână metohű al monastirei Agapiei, unde să aibă a'si căuta rânduita iconoamă de acel puțin venit de pe moșie pentru folosul mănăstirei. Noi, prea Înălțate Doamne, am socotit pentru aceste maice călugărițe de la aceste doue schituri Vênătorii Petrii și Gărcina, spre o adunare deplinű de

sobor la un loc, eară cea desevêșitū hotărâre
remâne la înalta înțelepciunea Înălțimeî tale.
A Înălțimeî tale cătră Dumneșeu smerit ru-
gătoriū Veniamin Mitropolitul Moldoveî.

Prea plecată slugă Constantin Baș vel
Logofăt. 1803 Sept. 23.

*Resoluția Domnească pusă pe anaforaua de
sus a Mitropolitului :*

Cu mila lui Dumneșeu Noi Alexandru
Constandin Moruz vvd Domn țerei Moldoveî.

S'aū cetit anaforaua aceasta înaintea Dom-
nieî mele, și fiind că pentru odihna și folosul
obștieî, mai ales pentru marcele călugărițe ce
petrec în schitul Văratiful, întru acea adâncă
sărăcie și lipsă cu obștească adunare întărită,
și de cătră Domnia noastră s'aū pusū la cale
și s'aū hotărât ca sfânta monastire Agapia, să
fie spre odihna și mulțemirea atât a celor
câte se află până acum, cât și a altora călu-
gărițe ce vor năzui acolo, și vor căuta cu tot
deadinsul mântuirea sufletelor lor, având les-
nirea buneî orânduiele la toate, adecă și la ce-
le duhovnicești și la cele ce ating de icono-
mie. Decî dacă și cele doue schituri ce aū fost
earășî de călugărițe, Gărcina și Vânătoriî-Pe-
treî care sînt supuse povățuireî sfinteî Mitro-
polie, după vreme nu pot fi acum de a lor bu-
nă petrecere, hotărîm dar și Domniea mea, ca
și călugărițele ce aū fost la aceste doue nu-
mite schituri, să se ridice și să se mute iarășî
la Monastire Agapiea, unde împreună să ducă
și sfânta icoană a preasfintei de Dumneșeu

Născătoarei și pururea fecioară Maria, ce până acum a fost la schitul Gărcina și să se așeze acolo, și Biserica din Gărcina, de vreme ce este în sat, cu toate ale ei cele bisericicești, va rămănea biserică de miru. Eară schitul Vânătorii-Petrii să fie metocū mănăstirei Agapiei, căruia rânduita iconoamă îi va căuta de venitul ce va fi avênd, pentru folosul și agiutoriul mănăstirei. Drept aceea preaosfinția ta părinte Mitropolit, după rânduiala arătată vei pune la cale, întărindu-se anaforaua aceasta și cu a noastră domnească pecete. 1803 Septem. 27. (Subscris): Alexandru Constantin Moruz vvd.

Cu mila lui Dumnezeu noi Ștefan Voievoda Domnitoriu țerei Moldaviei.

Facem cunoscut și cu această foaie a noastră tuturor celor ce vor vîdea sau vor auzi cetîndu-se, cum că acest adevărat și credincios al nostru pan Oană Ureacii, a slujit înaintea repositului întru sîntitate tatălui nostru, drept și credincios: eară astăzi slujește nouă drept și credincios. Deci noi vîdînd a lui dreaptă și credincioasă slujbă cătră noi, l'am dăruit cu o deosebită milă a noastră, și 'i-am dat din pămîntul nostru al Moldaviei satele de pe Putna, anume unde a fost panul Hațaban, unde a fost casa lui Radu, și Andriașu, mai sus de Andriaș Caliman. Toate acele mai sus scrise, să 'i fie lui de la noi uricū cu tot venitul, lui, copiilor lui și fraților lui și nepo-

șilor lui și strănepoșilor lui și restrănepoșilor lui, și tot neamului lui, care va fi mai de aproape, nesticat nici odată în veci.

Eară hotarul acelor sate să fie pe vechiul hotar, pe unde din vecie au apucatū. Eară la aceasta este credința Domniei mele mai sus scrisului Stefan Voevodū, și credința boerilor noștri, credința panului Neagoe logofetul, credința panului Petru Hudici și a copiilor lui, credința panului Negrilă și a copiilor lui, credința panului Dumei dvornicului Braevici și a copiilor lui, credința panului Iorghici, credința panului Simon logofetul, credința panului Oancea logofetul, credința pan. Ivan Balceanu, credința pan. Stanciul Ponici; credința panului Dianișū spatariul, credința pan. Duma Dulcici și a fratelui seū pan. Lacociū, credința panul. Crăstea, credința panului Costea Vistiarnicul, credința panului Porcea păharnicul, și credința tuturor boerilor noștri mari și mici. Eară după viața noastră cine va fi Domnū țerei noastre, dintre copii nostri sau dintre frații noștri, sau din seminția noastră, sau fie orī pe cine va alege Dumneḑeū să fie Domn al țerei noastre, acela să nu' strice dania noastră, ci să 'i-o întărească și imputernicească, pentru dreapta și credincioasa lui slujbă. Eară spre mai mare tărie la toate cele mai sus scrise, poruncitam credinciosului nostru panu Mihail logofetul să scrie, și să atârne pecetea noastră la această foaie a noastră. Scris'a Iliășū în Suceava, în anul 6953. August. 8. (1445).

„Cu mila lui Dumnezeu Noi Ieremia Movilă, Voevod, Domnii țerei Moldavei. Facem și știre cu acest hrisov al nostru, tuturor cari vor căuta pe dânsul său cetindu-se 'l vor auzi, precum călcau venit înaintea noastră și înaintea tuturor boerilor noștri ai Moldavei, celor mari și mici, kneaghina Anna a reposatului Ioan Golia Logofăt, cu fiul său Mihail, de a lor bună voie, de nime siliți nici asupriți, au dat și au închinat pre cea din nou zidită Biserică a lor, unde este hramul Înălțarea Domnului Dumnezeu, și Mântuitorului nostru Isus Christos, ce este în târgul Iașului, pre care o au zidit reposatul Ioan Golia Logofătul, împreună cu soția sa, ca să fie sfintei Monastirii Vatopedului, ce este în sfântul Munte al Athonului, unde este hramul Cinstitei Bunei Vestiri a prea sfintei și prea curatei și prea blagoslovitei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, ca să fie sub ascultarea acestei de mai sus scrisă Monastirii, până când va sta această de mai sus scrisă Biserică, și cu tot venitul ce se va aduna de la dânsa, și altul nimene să nu aibă putere și oblăduire pre această de mai sus scrisă Biserică, de câtă numai sus pomenita Biserică a Vatopedului, și părinții ce se vor trimite de către sobor și de către egumenul a mai sus scrisei Mănăstiri. Și după aceasta asemenea a venit înaintea noastră și înaintea sfatului nostru, atât celui duhovnicesc, cât și celui mirenesc, sus pomenita kneaghină Anna a suscrisului Ioan Golia Logofăt, cu fiul său Mihail,

de nimene siliți nici asupriți, și au dat și au miluit pe aceastași de mai sus scrisă Monastire a Vatopedului, ce este în sfântul munte al Antonului, pentru sufletul reposatului soțului ei Ioan Golia Logofătul, și pentru sufletul ei, și pentru sufletele fiilor lor, Maria și Solomia și Lazăr și Grigorie și Dumitru marele Logofăt, și soția sa Christina și fiul lor Stefan, și pentru sufletul a mai sus scrisului Mihail, și pentru sufletele părinților lor, boiarului Lazăr Golia, și a soției sale Elenei, și a boiariului Dimitrie și a soției sale Antimia : cu satul Rujinții pe Ciuhur, și cu loc de moară pe Ciuhur, și jumătate de sat din Golăești și cu loc de moară pe Botna, și jumătate de sat din Terchilești și cu loc de moară pe Sarata, și jumătatea satului Rușii cu loc de moară pe Botna ; a treia parte din satul Turcești și cu loc de moară pe Bărlad, și satul Burnarești pe Bucu și cu loc de moară pe Bucu, și cu un loc de prisacă în Braniște, și cu livezi și cu loc de sădit pe Prut, și cu alt loc earăș de prisacă, ce se numește Valea-Cotovei, și tij un loc de casă în târgul Iașii unde au fost casele Logofătului Boiariul Ioan Golia reposat, și cu loc de dughene ce au fost de cumpărătură, și un loc de berărie în târgu, și șase fălci de vie pe dealul domnesc, și cu pivniță de peatră și patru fălci de vie din târgul nostru Vaslui cu crăm și livezi, și sălașe de țigan, a nume : Făsia cu femeea și cu copiii lor, și Cristea Jurul cu femeea și copiii lor, și Marco cu femeea și cu copiii lor, și Simeon cu

femea și cu copiii lor, și Râncea cu femea și copiii lor, și Mamuda cu femea și copiii lor, și Răoa Zlatar, cu femea și cu copiii, și Procopie Blasie fratele lui, și Condrea Ciurea cu femeia cu copiii lor, și Elena fiica lui Murea și sora ei Nastasia, și Vasile fratele lui Ciurea cu femea și cu copiii lor, și Ciopârcă cu fiica sa Stana, și Ana fiica Liundeii și Sofronia și fiul ei Ioan și sora ei Calea, și Ionășcu Tremuricii, și Andreica și Malanca, și Odochia, și Ieremia, și Irina și Ghinea cu femea și cu copiii lor.

Deci dar noi vădând a lor de bună voie dănuire, ce ei au dat și au miluit și au întărit pe cea de mai sus zisă Monastire a Vato pedului, pentru aceea să fie toate acestea de mai sus scrise sfintei Monastirii, și de la noi uricū și otcine cu tot venitul nestrămutat nici odinioară, în vecii de veci, până când va sta sfânta Monastire.

· Ear părinții din acea de mai sus scrisa sfântă Monastire să aibă a face câte două pomeni mari pe an, din an în an, până când va sta sfânta Monastire; o pomenire să fie a două di după dumnezeasca arătare a Domnului Dumneșeu și Mântuitorului nostru Isus Cristos, eară cealaltă pomenire a două di după Înălțarea Domnului Dumneșeu și Mântuitorului nostru Isus Cristos, cu paraclisuri și cu colivi, și prin dare fraților părinți de bătură la trapeză, și să pomenească deapănarea toate acestea de mai sus scrise suflete la sfântul dumnezeesc jertfelnicū în toată vremea, până când

va sta Sfânta Monastire. Deci mai sus scrisa kneaghina Ana Goleeasa, întru acest chipă au aşezat și s'au alcătuit înaintea noastră și înaintea sfatului nostru, cu mai sus scrișii părinții dintr-acea de mai sus Țisa Monastire, socotind ea și vedând că ar veni întru un feliu de sărăcie sau va cădea în vre o boală, atunci părinții dintr'acea Monastire să aibă a o căuta și ai purta de grijă, până la darea sufletului ei, și să'î facă și câte doue rânduri de haine, unul de earnă și altul de vară, și a o căuta pre dânsa și cu bucate din ceea ce Dumnezeu va da și va întări pe Sfânta Monastire, din toate să aibă ai da ei, și ai purta de grijă, cându va fi cu înlesnire părinților și sfintei Bisericii. Eară hotarul acestor de mai sus Țise sate, și jumătăți de sate și părți de oteine, să le fie lor hotarele din toate părțile după însuși ale sale vechi hotare, pe unde din viacă au apucat. Ear la aceasta este credința Domniei noastre a mai sus-scrisului Noi Ieremia Moviță Voevodă, și credința a prea iubiților din inimă Ioan Constantin vv., Ioan Alexandru Voevod, Ioan Bogdan Voevod, și credința boțarilor noștri: credința panului Ureche Mărele Vornic al țerei de jos, credința panului Cristea Vornicū de țara de sus, credința panului Grigorie părcălabul Hötinului, credința panilor Gheorghie și Ionașcu părcălabii Neamțului. credința panilor Manole și Rădne părcălabii Romanului, credința panului Orușu Hatmanū și părcălab Sucevei, credința panului Barnovschî postelnicul, credința panului Veveriță spă-

tariul, credința panului Caraïman păharnicul, credința panului Grigorie Stólnicul, credința panului Simeon Stroici Vistiari, credința panului Vorontariu comisul, și credința tuturor boiărilor noștri mari și mici.“ (Urmează apelul către Domniî următorî, de a nu strica această aședăre, apoi blestemul obicinuitu, și închee): poruncitamă credinciosului nostru și cinstitu-lui boiariu panului Stroici, Marele Logofăt să scrie și pecetea noastră să o lege la acest ade-vărat hrisov al nostru. „Scris-a Drăgan Tău-tul în Iași, la anul 7114, Mart 30.“ (1606).

(Subscris) „*Ioan Ieremia Movilă Voevod.*“

„Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ioan Duca Voevod Domn țarei Moldovei. Facem știre cu acest hrisov al nostru, tuturor cariî pe dânsul vor căuta, sau cetindu-se îl vor auzi, că au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boiărilor noștri ai Moldovei, a mari și mici, credincioșii noștri și cinstiții boiari Grigorașcu Hăbășescu Marele Vornic al Țarei de sus, și soția sa Safta, fiica lui Maftet fostul marele biv vel vistiarnic, și frații sei Alecsandru și Kiriac Sturza biv vel Jitniceriu, și Ilie Sturza biv vel stolnic, și Toderășcu Sturza biv vel spatariu, și Andriaș biv vel șătrariu și jupă-neasa lui Marinuța fiica visternicului Sturza, de a lor bună voe, de nimene siliți nici asupriți, și s'au dat și s'au închinat cu Biserica lor, unde este hramul sfinților Verchovnicii Apostoli Petru și Pavel, ce este în târgul Iașii,

zidită și făcută de reposatul Bărboiū biv vel vornic, fratele moșului lor Hatmanul Sturza, și împreună cu jupâneasa lui, ca de acum înainte această Biserică să fie Monastire, și să aibă a fi supusă și să fie metohū al Sfintei Monastiri Vatopedului, carea este în Sf. Munte al Athonului, și unde este hramul Bunei vestiri a prea sfintei și prea blagoslovitei stăpânei noastre de Dumneđeū născătoarei și purure-fecioarei Mariei. Această suscrisă Monastire din târgul Iașii, cu tot venitul ce va trage, să fie sfintei monastiri Vatopedul și Monahilor ce se vor trimite de la Soborul și egumenul mai susscrisei monastiri Vatopedul. Aseminea și boiariii noștri mai sus-scriși au dat și au miluit sfânta monastire din târgul Iașului cu jumătate sat din Socani la Prut și cu balta de pește și cu tot venitul, carea această jumătate de satū le este lor otcinā de la moșul lor Sturza Hatmanul, și un iaz pe părāul Cericului lângă târgul Iașii, din josulū iazului monastirei lui Aron Vodă, care acest iazū le este otcinā de la moșul lor Bărboiū Vornicul; aseminea și trei fălci vie la Urșile, care acea vie este danie sfintei Monastiri de la Bărboiū Vornicul. Aseminea și doue fălci de vie din Șorogari, ce ș'au cumpărat-o boiariul nostru Grigorașcu Hăbășescu de la nepoții Bănești, și au dat-o iarăși sfintei Monastiri. Și iarăși boiarul nostru Ilie Sturza, Marele Stolnic, au miluit pre sfânta Monastire cu o pivniță și cu loc de casă, ce ș'au cumpărat de la Alesandru Lisița Seoariul, și cu alt locū de casă ce și-au

cumpărat boïarul nostru Ilie Sturza de la neamul Cismariul, care este lângă pivnița, care locuri și cu pivnița sînt aproape de sfînta Mănăstire, și aũ fost pe aceste locuri deasupra pivniței trapezarea sfintei monastiri. Asemenea și toate părțile de otcine din satulũ Urzești în ținutulũ Sorocei, cîte aũ cumpăratũ boïarul nostru Ilie Sturza Stolnicul, și cu doue mori gata la Răut, și cu tot venitul. Asemenea aũ dat și aũ miluit boïariul nostru Ilie Sturza Stolnicul pre sfînta monăstire cu a ei drepti robii țigani, anume: Buculsaï cu femeea și copiii lor, cari acești țigani îi sînt danie de la Grigorie Ghica Voevod (domnul țării munte-nești). Așa dar, noi vedînd a lor de bună voedanie, ce ei aũ dat și aũ miluit și aũ întărit sus ȕisa Monastirea Vatopedului, de aceea sã fie toate aceste sus-scrise sfintei Monastiri și de la noi uric și otcinã cu tot venitul nestrămutat ei nici odinioarã în veci de veci, pînã cînd va sta sfînta monastire. Iar monahii de la aceste sus-scrise doue sfinte monastiri, sã aibã a le face lor cîte doue pomeniri mari pe anũ, din anũ în anũ, pînã cînd stau amîndoue sfintele monastiri: o pomenire cînd este hramul sfintei monastiri Vatopedul; earã cea laltã pomenire, cînd este hramul sfintei monastiri din tîrgul Iașilor, cu paraclise și cu dare de bătut frașilor la trapeze, și sã pomeneascã deapurrea toate sus-scrisele suflete la sfîntul dumnezeescul jertfelnic în toatã vremea, pînã cînd stau amîndoue monastirele. Earã la aceasta este credința Domniei mele a maï sus-scrisu-

lui Ioan Duca Voevodă, și credința boiărilor
noștri : Credința d-sale Miron Costin, marele
vornic al țării de jos, și credința d-sale Gri-
gorașcu Hăbășescu marele vornic al țării de
sus, și credința d-sale Nicolai Racoviță Hat-
man și Părcălabu Sucevei, și credința d-sale
postelnicului Stamati, și credința d-sale Du-
mitrașcu și a d-sale Constantin Jora părcălabii
Hotinului, și credința d-sale Ieremia Ciocărlie,
și credința d-sale Grigorașcu Arapul — părcăla-
bii de Neamț, și credința d-sale Iacob și a d-sale
. . . . . părcălabii de Romanu, și credința
d-sale Mihalachi portariu de Suceava, și cre-
dința d-sale Gavriil Costachi spatariu, și cre-
dința d-sale Lupașcu Buhușu paharnic, și cre-
dința d-sale Ursaki visternicu, și credința du-
misale Ilie Sturza stolnicu, și credința d-sale
Ioan Racoviță comis, și credința tuturor boia-
rilor noștri mari și mici. (Urmează apelul la
Domniil urmatori, ca să nu strice acest act ;
apoi blestemul obicinuit). Eară pentru mai
mare tãrie și întãriturã a tuturor celor de mai
sus scrise, poruncitam credinciosului nostru și
cinstitului boiariu Solomon Bãrlãdeanul, marele
Vornic, de a scrie și pecetea noastrã să lege
la acest adevãrat hrisov al nostru.

Au scris Strãtulat Ruginã, în Iași la anul
7177 Martie 12 zile. (1669).

Subscris : Ioan Duca Voevodu.

In numele Tatãlui și al Fiului, și al sãn-
tului Duh, Treime una și nedespãrțitã.

Iată eū servitorul Domnului nostru Isus Cristos și închinătorul Sântei Treimi, Radu Voevod, Domn al toatei țerei Moldavei, amū bine-voit cu deplină și liberă voie, și cu inimă curată și luminată, și cu tot sufletul meu, cu ajutoriul lui Dumnezeu și cu bine-cuvântarea sânzilor noștri părinți moldovenesți prea sfințiile lor: Theofan Mitropolitul Sucevei, Atanasie episcopul Romanului, Efrem episcopul Rădăușilor, și Mitrofan Episcopul Hușilor, și în acord cu credinciosul meu divan, vădëndū și cunoscënd starea sfintei monastiri Galata, unde se prăznuește înălțarea Mântuitoriului nostru Isus Cristos, de curând fundată de cătră unchiul meu Petru Voevod de fericită memorie, cum că se află în mare lipsă, fiind că edificiele construite împrejur au fost dărămate, și obiectele și vestmintele sfinte, cu care unchiul meu, *immorméntat aici, dimpreună cu soția sa Doamna Maria*, o înzestrase, fură împrăștiate, așa felū în cât nici un singur taler (taler) de argintū *) nu se mai găsește aici din atâtea argintării și scule sânzite, despre care însăși fiica reposatului Petru Voevod au mărturisit că au fost, precum și sate, mori, iazuri, vii, producte și venituri ce aparțineau monastirei, și care toate fură împrăștiate, încătū nu mai e de ajunsū pentru călugări, și toate acestea din cauza marilor calamități și ostiri și neamuri streine ce devastară țara, și din cau-

---

*) In traducerea din 1845, se dice, că din argintării au ramas numai o tipsie de argint.

za relei credințe a călugărilor, ce se găsiau aice, și cari, ne avându frica lui Dumnezeu, au neglijat și au administrat reu, și au răsipit toate produsele și veniturile monastirei. Vădând deci această stare de lucruri, și cunoscând lipsa în care se afla Monastirea, o amă luat din mâna călugărilor ce se găsiau în ea, și cu voia *Doamnei Mariei, fiica reposatului Petru Voevod*, am făcut donațiune această Monastire cu tot ce posedă din pământuri, iazuri, mori, vii, etc. Sântului Mormânt al Domnului Iesus Hristos din Ierusalim, cetate cinstită a toată lumea, unde este hramul Invierea *) Domnului, și unde cărmuește vestitul și Marele Patriarh Teofan. Și de aici înainte părinții ce vor fi în sus și în jos de monastire vor trebui a îngriji veniturile ce în fie-care an se vor produce din pământuri, vii, etc. . . . și a le întrebuința la subsistența și întreținerea monastirei spre pomenirea ctitorilor. Eară tot prisosul, egumenul monastirei va trebui al vinde, și să trimită suma totală a prisosului în numerariu la Ierusalim, prin concursul și sub pecetea sântului nostru părinte Mitropolitul Sucevei, spre a fi înmânate fericirei sale Patriarhului, carele în urmă va trebui, împreună cu toți preoții și călugării ce sunt la Ierusalim, să facă necurmata rugăciuni, ziua și noaptea pentru repaosul sufletului unchiului meu

---

(*) Aici am cores duple traducerea vechie, că in cea de pe urmă grecească se zice : „unde s’au făcut înălțarea Domnului”.

repositul Petru Voevod, și al părintelui și mu-
mei sale. și pentru sănătatea mea și a soției
mele și a fiilor mei, și să înscrie numele noas-
tre în pomelnicul cel mare și să ne facă po-
menire anual în ziua sântului și marelui pro-
roc Ilie Fesviteanul, până când vor esista ace-
ste locuri. Să fie stabile cele ce s'aũ dis mai
sus. Drept care noi am confirmat: Eu Radul
Voevod și prea iubitul-meu fiu Alexandru Voe-
vod, și toți boerii moldovenesti mari și mici,
(urmează apelul la Domniã viitori, și apoi bles-
temul obicinuit). Spre întărirea tuturor acestora,
poruncitãm cinstitului și credinciosului boerului
nostru Ionașcu Ghenghea, mare logofăt, să scrie
acestũ chrisovũ al nostru și să-lũ investească
cu pecetea noastră Domnească. Scrisũ în Iași,
la 26 Martie, 7126 (1618).

(Subscriș) Radu Voevod.

Ilie Ianachi vel spătariũ și cu soția mea
Tofana, fata lui Ion Racovița, ce aũ fost vor-
nic mare, facemũ știre tuturor cui se cade a
ști, pentru o bisericuța, care din munca și os-
teneala noastră amũ făcut'o de peatrã, unde
întãiu și din început aũ descãlecat și aũ făcut
bisericã de lemnũ tatãlũ meu Ianachi, ce aũ
fostũ clucerũ mare. Acum în urma părintelui
nostru, miluindu-ne Dumneșeũ, noi amũ mai
silit: una pentru focũ, alta pentru traiũ; cã
lemnul petrece viața mai scurtã, ear peatra
viața mai lungã. Decĩ avẽnd noi și un cucon
din trupul nostru, anume Gavriil, carele 'lũ

lăsamă să fie slugă și paznic bisericei aceștia, ce-î numele Răchitoasa, și hramul Adormirea Maicei Precista, ce este la ținutul Tecuciului, pe o despărțitură a Zeletinului. Cum și noi pe urma părintelui nostru cu acele ce s'au venit am făcut, așa și el în urma noastră, și după a noastră viață. să facă și să întărească, și pe ori ce moșie s'ar întâmpla de ale noastre, să are plugurile Monastirei, nimenea zeciueală să nu'î ea. Și încă și eu am socotit din moșiele mele și am dat Sântei Monastiri satul Motoșești, ce-să la ținutul Tecuciului, pe apa Bărladului; inse la vadul morei, ce este în Bărlad, să nu aibă treabă; căci este în hotarul Seseșilor vadul morei, și este a Seseștilor. . . .

De s'ar prileji fiului nostru lui Gavriil moarte, și să n'aibă feciori să-î rămâe în urma lui, la moșiele mele ce-să de pe tatăl meu, să n'aibă treabă ruda mea de pe tatăl meu a se amesteca. Așijderea și la moșiele ce-să de pe maica mea, se n'aibă treabă ruda mea de pe maică, a se amesteca. Așijderea și pe moșiele ce am cumparat eu în viața mea, iarăși nime să nu se amestice. Așijderea și la moșiele soției mele, a Tofanei, ce va fi partea mea, să n'aibă treabă frații seaă rudele mele. Și când ne ar pedepsi Dumnezeu cu aceasta mai sus pomenită, toate moșiele noastre să fie a sfintei monastiri a Răchitoasei; că aceea ne rămâne de aci Fecioară. Ear cine s'ar amesteca a strica a noastră tocmeală și așezare ce am făcut, să fie tricletu și proclat afurisit.

Așijderea și pe toate casele mele pună episcopu pe soția mea Tofana, să aibă a o ascultă până va fi și ea vie. Așijderea și din odoară și alte ale casei agonisele iarăși toate să fie pe sama soției mele Tofana. ca să aibă a grijă sufletul meu și al ei, și a istovi zidul la Monastire, și un rând două, seaū câte a putea să fie nevoitoare să facă chiliu de piatră, vrând Dumnezeu și dându-î puțința. Ear rudele mele la nimică să nu se amestice, căci fecior las pe Monastire. Ear pe Tofana și pe copilul și casa mea o las pe ajutoriul Măriei sale lui Michaiu Voevod, să le poarte de grijă, și sântei Monastiri tij. Și pentru ca bună și credincioasă să fie această diată a mea, ce am făcut la boala mea și la moartea mea, am iscălit și eu și soția mea Tofana. Inșă și soția mea Tofana să nu se mărite în urma mea, ci cu cinste să petreacă ca și alte jupănese, deosebit pentru cinstea casei ce este. Eară cine ar eși dintr'această aședare și tocmală, cum și mai sus am țis, să fie blestemat de Domnul Dumnezeu, și de toți sântiș, amin. Și eu singur cu mâna mea am scris. Let 7212, Maiu 16. (1704)

Subscriși: „Ilie Ianachi vel spătariu. Tofana spătăreasa.“

---

*) Scrisurile domnesci, reproduse de la pagina 129 și până aici sunt luate din broșura intitulată: „Noțițe istorice și archeologice adunate, de pe la 48 monastiri și biserici antice din Moldova, de Melhisedec, episcopul de Roman“

INSCRIȚIUNEA

DE PE

PEATRA MORMÎNTALĂ A LUI RADU VODĂ

DE LA

CURTEA DE ARGEȘ.

Traducerea :

Răposat-aū robul lui Dumnezeu și mult milostivul Ioan Radul mare Voevod și domn a toată țara Ungro-Românească și a părților Dunărene, fiul marelui, preabunului Radul Voevod, în anul 7037 (1529) luna Ghenarie 4 zile, cursul soarelui 7, indiction 3.

„In scire să vă fie voă răsboaele ce voesc să vi le spun, cele ce am purtat eu : 1, lupta cu Agarenii ; 2, la Glu(bavi) ; 3, la satul Stefenii pe Néjilov ; 4, la C(lejani) ; 5, la Cio-cănești ; 6, la cetatea București ; (7 la Tîrg)o-viște ; 8, la riul Argeșel, 9, la (satul Plata)... (10 la A)limănești pe Teleorman, (11 și cel mai iute și cel mai virtos de cât toate resboaietele) la Grumazi (cu 7 sângeacuri) ; (12) la Nicopoli ; 13 la Șiștov ; (14 sub cetatea Poienarilor cu Horanii ; 15 la Gher(ghița) ; 16 iar la (București) ; 17 la orașul Slatina ; 18 la (cetatea Bucureștilor) cu Vladislav Vodă ; 19 (la satul Rucăr) ; (20) la Didrih. Atunci am fost dăruit (de Dumnezeu cu împărăție și schiptrul) m'aū încins iar cu briū și cu porfiră, (și cu cunună m'aū încoronat, și cu cinstea) bogăției și cu multă mărire de dar aducătoare, și cu mulțimea oștimei fiind încungiurat, și multora am întins mâna de ajuto-

rință, la toți am respândit mila, iar acum zac în acest mic mormînt singur, așteptând glasul Arhanghelului, cea mai de pe urmă trâmbiță, a toatei lumii înviere, a stihilor premenire, și rog pe cei ce Dumnezeu va voi să vină după noi, să păstreze acest loc mic de odihnă și casă a oaselor mele ca să fie neclintit“.

Cu mila lui Dumnezeu Ioan Constantin V.V. și Domn țerei Românești, scrie Domnia meu,¹⁾ ție Necșule care ești vatah de Plaiu, din jud.¹⁾ Muscel; cătră aceasta îți fac Domnia mea în scire că aici la Domnia mea spus'aū părintele Egumenului de la Argeș, dîcînd că avînd nișce rumâni*) din satul Corbiu, carii sînt rumâni sfintei mănăstiri, și fiind de atîta vreme șezetori, în satul mănăstirei Flămânđești, încă de sînt 15 ani de cînd aū eșit din Corbi; iar tu acum te scolî și mergî de-î jăfuești în toți timpîi, de le ieî ce găsești, pentru șoim și pentru șindilă, și alte mîncături ale voastre, precum ești obicinuit, pentru care lucru, iată că-ți poroncesc Domnia mea, să cauți să te ferești de acum înainte de acei oameni și bună

---

¹⁾ cuvintele slavoane în original.

*) Prin cuvîntul de *rumâni*, în Valahia, să înțelegea aceea ce în Moldova erau *vecini*, adică jumătate de *robi*, carii rău cu totul supuși și atârnați de stăpînul lor.

pace să le dai, pentru că fiind ei rumâni sfin-
teî mănăstirî, le-am fost făcut Domnia mea
cartea Domniei mele încă mai de înainte vre-
me, ca să aibă voia părintele Egumenul, să-î
ducă în sat în Flămândeşti, ca să fie de pos-
luşanie şi ajutoriul sfinteî mănăstirî; şi fiind
ei şădători acolo, îşi trag nevoile lor ce sînt
împreună cu alţi saraci de acolo. Iar tu să
te fereşti şi întru nimic să nu-î mai bîntueşti,
ci să aibă bună pace de cătră tine, ca să nu mai
vie la Domnia mea jalobă pentru tine, că vei pe-
trece mare nevoe, şi cu tine să va părăsi toţi
ciocoi de a mai face jaf saracilor; într'alt chip
nu va fi *atât scrie Domnia mea*^{1]}. Ghenarie 13
*şile anul 7201*¹ (1693) *Constantin Voevod* (Pe-
cetea domn.) cu mila lui Dumnezeu domn¹)”.

„Cu mila lui Dumnezeu Ioan Basaraba
Voevoda şi Domn. Scrie domnia mea multă
sănătate bunilor prietini ai domniei mele, Pâr-
garilor din Braşov. Şi după aceea vă dau în
ştiire prietiniilor voastre, cum că în afacerea
pe care am tractat'o cu Domnia Voastră şi am
vorbit mai dinainte şi am jurat, eă mă țin
de ea şi persist în aceea de atunci şi până as-
tăzi. Şi așa ținem, ca să fie o țară ca şi ceea-
laltă, şi ori cîtă, marfă soseşte din țara tur-
cească în țara noastră, fie piperiū, fie matasă,
fie ori-ce altă marfă, iar noi nimic nu oprim,
şi nu reținem de la voi, ci totul să ajungă în
mînilor voastre,—şi apoi şi din țara noastră
fie peşce, fie ceară, ori ce, nimic nu vom opri
de la voi, după cum am vorbit şi după cum

am jurat, Eu așa țin și așa stau până acum. Iar voi nu știu de ce lucrați altfelu, oprind și scuturile, și arcele, și ferul, și orî-ce armă, și toate mărfurile. Nu știu ce faceți și ce doriți. Vreți oare să faceți o resmeriță? Ce vă gândiți. nu știu. De aceea dar, ca să poată fi așa, după cum ați jurat și după cum ați vorbit, așa să fie, dacă nu cugetați a face contra legel. Voi respondeți de ceea ce faceți, și să ne dați de știre, ca să știm și noi ce să facem. Iar dacă vă gândiți, ca să fie între noi traiu și lucrurile duple cum am convenit și am jurat să le ținem, și să trăim ca buni oameni și vecini, și oamini să se hrănească în voe și în libertate. Si după aceea acel om al nostru, Dumitru din oraș, el ș'a cumparat nișce scuturi și a dat arvonă, și după aceea a trimis pe omul seū, anume Constantin. Pe acesta voi să-l lasați să'ș scoată acele scuturi în libertate, orî câte ar fi, dar dacă nu veți lasa, și eu să știu și voi să știți. Și Dumnezeu să vă bucure“.

Originalul acestui prețios document să păstrează în arhiva Academiei Romane.

Documentele de la pagina 152 și până aice, sunt repro luse din broșura Bisericeii „Curtea de Argeș“.

Th. C.

NOI MIHAI RACoviŢĂ VOEVOD

Bojiio Milostiio Gospodar Zemli Moldovski.

Facem știre cu această carte a Domniei mele, tuturor cui se cade a ști. Eată dară în a treia Domnie a Noastră, miluindu ne Dumnezeu

a veni în țara Noastră în Moldova, întru acelaș an 7224, începută războiul Nemții cu puternicii stăpâniți noștri cu Turcii, și dând Dumnezeu biruință Nemților, asupra stăpânilor noștri, ear o samă de boeri și mazili de țară, văzind izbânda Nemților asupra stăpânilor noștri, îndată s'au umplut de gânduri răle asupra Domniei Noastre, și asupra țării, între cari cel mai întâi începători și povață fostău Vasilie Ceaurul Biv Vel Stoln. plăcânduși ași face nume tâlhăresc, mersău singur în țara Ungurească, de s'au închinat la Generalul de Brașău, și ș'au luat nume de Grof, cât și pământul țării noastre l'au închinat Nemților, până întră apa Siretiului. și cuibul seș s'au pus în Mănăstirea Cașinului, care adunând cătră sine, și pre alți boeri și mazili, și ficioři de boeri de țară, s'au tras de acolo și la cetatea Neamțului de au apucat, prădând și jăcuind pre toți. și mănăstiri și boeri, și pre cineși afla fără de nici o milă, și socoteală, și fiind și Turci neguțitori prin târguri, trimetea podgheazuri, acest începător de fapte răle, Vasilie Ceaurul, de robea pre Turci, și'i ducea poclon Generalului de Brașău, ca să'și mărească cinstea sa, care fapte înțălegând stăpâniți noștri, n'au putut suferi, ce cu ră urgie, s'au scărbit asupra țării noastre, că era să dea toată țara în robie și în sabie, încăpând și Domniea Me la prepus, cum că și Noi am fost agiuși cu dânși, numaș Dumnezeu vrând să descopere dreptatea Noastră, și nu până în sfârșit să se prăpădească acest pământ, sfătuitău dară Va-

silie Ceaurul, și cu soții lui, de au trimes două podgheazuri, cu unul singur Ceaurul, au mers de au robit pe sora Noastră Mariea, răposatului Constandaki Vel Stolnic, și au dus'o de au închinat'o Generalului de Brașău, eară cu alt podgheaz sau pornit Franțaj Capitanul din cetatea Neamțului, de au venit asupra Noastră aicea în Iași, să ne ia și pre Noi în robie, și pre Boerii cari se află pre lângă Noi, să'i omoare, și casele lor să le jăcuească, și să'i robiască, cât și Sfintele Monastiri, și pre neguțitorii să'i prade, și să'i jăcuească de tot ce ar ave, și în vremea ce ne au încunjiurat podgheazul în curtea Domnească, Ghenar în 10, Joi, unde eram cu puținte boerinași de curte și cu copii din casă, și din boerii cei mari, s'au tâmplat cu noi în curte, Dumnealui Dumitrașco Racoviță Hatmanul, fratele Domniei Mele, și Dumnealui Darie Donici, vel vornic dolnei zemli, și așa bătândune noi cu dânșii, am eșit până la mănăstire la Cetașuea. Intru aceea ună vreme ne au sosit și o samă de Tatarii întru ajutoriū, și cu ajutoriul lui Dumnedeu biruindui, precum s'aū și vedut, că și Franțaj Căpitanul aū căđut în mâinele noastre, atunce și noi am eșit dintr'acel prepus de ca-tră stăpăni, numai după isbānda ce am facut, pornindu-ne cu Tătarii, ca să'i spargem și cui-bul din cetatea Neamțului, macar că l'am și spart, cu ajutorul lui Dumnedeu, însă Tatarii cum aū trecut Siretiul, aū și început a pradă, și a robi țara, până în munte, care robie și pradă, nu se va pute uita în veci. Și nici cu

atâta nu s'aũ pãrãsit acel fãcãtor de rãu, Vasilie Ceaurul, ce earãși aũ început a face podgheazurĩ, și a prãda pãnã și spre Frut la ținutul Covurluiului, și al Fãlciului, de ajungea podgheazurile lui pretutindene de aũ jãcuitũ, și aũ pradatũ, pre bieșii pãmãntenĩ, fãrã de nici o milã, și cuibul lor era la Mãnãstirea Cașin, și la mãnãstirea Mira. Unde și acolo dãn porunca puternicii Impãrãtii, în doue rãndurĩ am mers, cu mulțime de Tatarĩ asuprã-le, de i-am scos din Cașin și din Mira, și am rãsipit și zidurile mãnãstirilor acestora, cu porunca stãpãnilor, și earãși nespusã pradã, și robie s'aũ fãcut, nevinovașilor locuitorĩ, pentru spurcata lui faptã. Decĩ voimũ sã arãtãm pentru acei boerĩ și mazilĩ, ce aũ fãcut acea zarvã, care cu faptele lor, aũ adusũ țãrei mare peire, și robie nespusã, cum nici unul dintre dãnșii, nici o nevoe saũ strãmbãtate despre Noĩ n'aũ avut, numai ei ca niște oameni din fire rã, nesocotind la ce ar veni lucru. cu faptele lor, aũ adus țãrei stãngere cu robiea ce aũ fãcut. Carele întâi aũ fost Vasilie Ceaurul, cumpãrãnd de la noi desetina de stupĩ a ținutul Bacãului, pentru 1750 unghĩ, din care somã neaũ dat 1570, ear 180 unghĩ cu banii chimierii, n'aũ vrut sã ni'ĩ deie. fiind venitul nostru, ce cu aceia bani aũ adunatũ cãtrã sine talharĩ, cum s'aũ pomenit mai sus, din care nici noi, pãgubași n'am vrut sã fim, ce cu judecata Arhiereilor, și a toatã boerimea, i-am luat trei sate a lui, anume: Buciuleștii la Neamțũ, și Hãlãuceștii la Suceava, și Spi-

noasa la ținutul Hărlăului pre Bahlui, pentru bani ce ne-au luat. Dintre care moșii, eaca Domniea Noastră m'am milostivit, de le-am dat și am miluit, pe cinstiți și credincios boeriu Nostru, Dumnealui Dumitrașco Racoviță Hatmanul, brat znam, cu satul Buciulești, cu vecini, cu vadă de moară, și cu tot venitul de pre tot hotarul. Iară satul Hălăucești, l'am dat Dumisale lui Darie Donici vel vornic. Iară satul Spinoasa ot Hărlău, l'am dat Dumisale lui Constantin Costaș Vel Vist, pentru a lor dreaptă slujbă, ce ne-au slujit cu credință, cu mare osărdie, și cu multă ostineală, la acelea vremi cumplite. Ca să-î fie de la Domniea Me Dumisale lui Dumitraș Racoviță Hatmanul, acel sat ce s'au numit mai sus, anume: Buciulești de la ținutul Neamțului, dreaptă ocină și moșie, și uric de miluire cu tot venitul, stătătoriu în veci, lui și ficiorilor lui, și nepoților lui, și strănepoților lui cu tot hotarul, precum scriem mai sus. Drept aceea și în urma noastră, pre cari va milui Domnul Dumnezeu, cu Domniea țării noastre a Moldovei, poftim ca să nu surpe daniea, și miluirea noastră, căci pentru a lui dreaptă slujbă, l'am miluit. Ce mai vartos ca să aibă ai da, și ai milui, și ai întări, pentru a sa vecinică pomenire. Iar de s'ar și afla vre unii vre odată, a îndrepta pe vre unii, ca acești vicleni, adevărind că și de altă dată saū mai prilejit întru acest chip, dară încât stângere și istovă, precum s'au tâmplat din spurcata faptă, a acestuea, nici odinioară țării noastre nu s'au în-

tâmplat, precum Letopisițiile sunt față, să vai, că nu am socoti să se afle nime îndreptătoriu, unora ca acestora, ear cine s'ar afla îndreptătoriu, eată că și acela este doveditū, că eaū fost tovarăș la violenția acestuea, și pustiitor pământului, și sfințelor monastiri, decī să n'aibă în veci a să răspunde cătră această moșie. Căci și în zilele altor luminați și repositi Domni, cari s'aū rădicat cu sabiea în mână asupra Domnului, pururea ș'aū perdutū, unii ca aceia moșiile sale în violenție, precum eam adevărit întrū tot. Pentru aceea dară poftimū pe prea luminați Domni în urma Noastră, ca să'i întărească asemenea, și milostivul Dumnezeu să'i întărească Domnia lui cu mare liniște, despre toți vrăjmași lui, eară cari ar lăcomi să strice, această danie a Noastră, să fie treclet și blestemat de Domnul Dumnezeu, și de Maica Precista, și de 4 Evangeliști, parte să aibă cu Iuda Iscarioteanul, și cu rodul cel necredinciosū al Jidovilor, cari aū strigat asupra Domnului Iristos. Sîngele lui pre dîșii și pre fecioriī lor, și să fie Anaftema, și altul nime să nu aibă a se amesteca. *Preasimilostom gatvacsi.*

ГЛАГОЛЪ БЛАГО 7225. (1717) ДЕКЕМБРИЕ.

(Urmează subscrierea Domnului.) *Io Mihaș Rucoviță VV.*

Acsintie Uricariū.

Acest document l'am reprodus din calendarul Albinei Românesci din anul 1852, împărtășitū de repositul N. Istrati, de pe originalul, ce dice, că se afla în dispozițiunea sa. Acum avēnd în vedere cele trei de-

cumente din Convorbirile Literare, 1885, am văzut că documentul de la pag. 766, este întocmai cu acel de la pagina 315 al volum. IV din Uricarū; ear cel de la pagina 769, este o variantă marcantă, cu textul documentului de mai sus. Ni mărginim a arăta, că nu se vede izvorul de unde s'aū luat aceste trei acte spre publicare.

Th. C.

Inaintea incheierei Păcei de la Passarovici din 21 Iulie 1718 și după ce Principele Eugenie de Savoia, încorporase pe contul Austriei Oltenia, boerii Olteni ceruseră prin scrisori reiterate, adresate Principelui „ca acesta să trimită un corp de armată suficient, pentru a lua în stăpânirea împărătească toate locurile de-a stânga Dunărei până în Brăila, ca singurul mijloc de a conserva și Oltenia; și ca să li se dea de către împărăție de Domn pe Georgie Cantacuzino, care se va bucura de a fi cu întreaga țară sub dominațiunea Augustei Case austriace.“ Georgie Cantacuzino fu numit în 15 Septembrie 1719 de către Principele Eugenie de Ban al „Valahiei Cisalutane.“

Boerii însă, neastâmparați și intriganți ca tot-deauna, nu stătură liniștiți. Unii lucraū în contra altora. În 6 Septembrie 1720, boierii Olteni, în număr de 69, a-

dresară din Târgu-Jiului Principelui Eugenie următoarea suplică :

„Cu multă plecăciune neînchinăm Măriei Tale, noi toți boierii de aici Olteni, *carî cu multă dorire a inimei noastre, am acceptat bună venirea Măriei Tale, ca să ne mântuești din jugul și din obiceiurile tirănești. care am avut, și se ne îndreptezi la cele obicinuite bune obiceiuri creștinesci.* Numai cu mare mâhnire și jale ne este, aușind : că viind Măria Ta, vrei să ne puî stăpânitori pre acei boieri *Băleanu și Stirbeiu*, cari nu numai noă, ci și patriei lor au fost vrăjmași de moarte. *De vreme ce și pre Domni și Stăpâni sâi, și pre alți boiari i-au dat morței, și alte stricăciuni n'au lipsit a face : și așa și de acum înainte ne temem, că mai rău vor face.* Ci noi, cari am fost credincioși împăratului, cu casele noastre, cari avem să trăim de la noi, iar nu din jafurile săracilor (că aicea ne sunt moșiile, casele, dobitoacele și așezământul nostru), ne-am strâns aici la Târgul-Jiului, ca să aducem către Măria Ta plecată rugăciunea noastră, care ne rugăm cu toții să primesci Măria Ta și să socotesci Măria Ta, că Băleanul și Stirbeiu și cu alții ai lor, *carî sunt numiți spre răutate, sunt aceștia singuri, cari au vândut în mâinele păgânilor pe Constantin Vodă Brâncoveanu cu toată familia Cantacuzineșilor prin mijlocirea Goleșcului, pentru că Goleșcul au făcut cu voia și indemnarea celor mai sus diși, au dat in mâinele lui Neculae Vodă cărțile cele cesaricești,*

spre plinirea voiei Băleanului și a păgânilor. Din care pricină nu numai au adus moartea acelor mai sus numite familii, ci și a altor boieri ai țerei din patria lor. Că prin mijlocirea lor pre uni i-au omorât păgânii, iar pre alții i-au închis Neculae Vodă, și i-au jefuit de toate ce au avut, negăsindu-le alte pricini, fără numai căci au fost sub înțelegerea cesaricescei măririi: încă și acei închiși n'ar fi scăpat de moarte, de n'ar fi venit oastea împărătească de i-au scos; și când au fugit Neculae Vodă peste Dunăre, ei i-au aflat de au mers cu dânsul, și pentru aceasta i-au înălțat la dregătoriile cele mai mari ale țerei.

„Să socotești Măria Ta, că acesta singur Băleanul, acestea le face acum în dragostea lui Neculae Vodă, fiind fiu-său Comis Mare, și văru-său Vornic Mare; și stăpânesce toate moșiile, cari sunt spre partea turcească, și și ia toate veniturile moșiilor numai el. Iar alți boieri dincoace, cari sub stăpânirea cesaricescei măririi, împreună și cu mănăstirile, nu și ia un venit de pe moșiile lor: și încă trimițând tot-dea-una oameni pentru pricina fiu-său suntem osândiți, că nu numai are înțelegere cu el, ci și leafă are de la Neculae Vodă.

„Această rea voire la prea înălțata împărăție aievea o au arătat, viind de la Beci ai lui bun și credincios prieten aici la mănăstirea Hurezului, ne au strâns, și ne au pus să iscălim o carte, care o au făcut Băleanul și cu Știrbei, de rebeli. *La care vrea să ne*

leage, să nu putem la vreme de trebuință să mergem să ne jeluim, nici la Prea Înălțatul împărat, nici la Măria Ta, nici la alți ofițeri împărătești. cu multe feluri de laude, că se vor pedepsi, cariî vor merge să se jeluiască la Nemți, și va fi toată casa lui de jaf.

„Acest cap neastâmparat, poate cu meșteșugurile lui să aducă la mare primejdie patria noastră și robie, și la mare ocară neamul nostru, și la mare pagubă sfintele mănăstiri și casele boieresci. Că noi și din gura lui am auzit ȕicând: că vrea să nevoiască în tot chipul să lase toate obiceiurile rele asupra noastre, că de la noi le aũ venit pustiirea caselor, căci am mers cu oștile împărătești de le am luat Domnul lor și aũ lipsit și ei de patria lor. Și iar aũ ȕis: că nu vor sta vremile aceste, ci schimbându-se vor merge la pământul lor; și încă iar aũ ȕis, că de ar avea puterea pe noi Oltenii ne ar scoate ochii, că noi am adus Nemții în țară. Și încă și asupra sfintelor mănăstiri iar cu răutate s'au arătat, ȕicând: că vor să silească în tot chipul să strice milele mănăstirilor, care aũ de danie de la mulți vechi întru Dumneȕeu răposați Domni. Care auzind, toți părinții s'au întristat, și cu multă plecăciune se roagă Măriei Tale, să nu fie în voia lor.

„Pentru aceste pricinî ce s'aũ ȕis mai sus, să socotesci Măria Ta, cum va putea trăi cu dênșii Măria sa Georgie Cantacuzino, *pre carele milostiva împărăție ni l'aũ dat să ne fie stăpân, de vreme ce ei sunt mari vrăjmași a acestui*

neam, precum faptele îi arată; că fiind tot-dea-una cu câți-va de ai lor oameni neastâmpați, pre cari 'i au tras spre partea lor, pot să supue și gândul celor buni ai patriei noastre, a'i trage spre partea lor.

„Patroane al nostru ales și de bine făcător! *De vreme ce ai venit aici, ca să desrădăcinezi strămbătatea și să puî la bună stare țara noastră: (măcar că acești vrăjmași ai împăratului, dic: că n'ai Măria Ta nici o putere, ci toate de la ei spânzurâ), iar noi hotărit credem, că vom lua tot felul de mângâere din mâna cea tare a Măriei Tale. La care prea lăudată dreptate a Măriei Tale alergăm plecați Măriei Tale și credincioasele slugi ale prea puternicei împărății. Să nu ne întristezi și să răcești inimile tuturilor boiarilor, mânăstirilor și clirosului pentru voia acelor mai sus numiți vrăjmași ai noștri.*

„In Măria Ta, carele arăți obrazul prea puternicului împărat, găsesce vindecare noastră și patriei noastre, pentru bună chivernisirea țarei: și aceea va fi spre lauda augustisimului împărat. *Noi, Măria Ta, boiarii Olteni, suntem bucuroși să fim chivernisiți de Măria Ta, ca de un iubit al nostru patron, și de Măria Sa Georgie Cantacuzino, care ni s'a dat să fie stăpân, împreună și cu ai noștri boiarii Olteni, care veî socoti Măria Ta. Iar să nu fim chivernisiți de vrăjmașii noștri și atunci vom cunoasce, că desăvârșit suntem sub împărăteasca clemență, și noi vom fi odihniți de mila împărăției, și credința noastră va fi cea făgăduită, și slujba fără*

de vicleşug se va cunoasce: întru care am fi stăruitori ne legam și ne făgăduim.

„Aceste prea plecate rugăciuni aducem la Măria Ta, nădăjduind întru dreptatea și înțelepciunea Măriei Tale, că vom fi odihniți și mângăiați.”

După ce Cneazul Alexandru Galitzin fu salutat în Iulie a anului 1769 în la-gărul de la Hotin de bună venire, de către amândouă țările, și după ce Rușii au luat posesiunea de amândouă principatele, poruncindu-se, ca tot norodul de obște să dea credința lor cu jurământ către prea puternica împărăție, trimițându-se scrisorile de jurământ“ spre dovadă a executării ordinului, s’au trimis deputații din Bucuresci și din Iași la Petersburg. Aceste deputații au fost primite de împărăteasa Ecaterina în 28 Martie 1770.

Boerii au rostit atunci dinaintea împărătesei un cuvânt, care nu e alta de cât un extract din rugăciunile adresate către Maica Domnului. Iată acel cuvânt:

„Scim că nici Ție, nici Măriei Tale, nici un cuvânt de laudă nu’ți trebuiește, de vreme ce întru toate laudele esci îmbelșugată și împolobită nu numai cu faptele cele bune, ci

și cu înțelepciunea ca a lui Solomon, esci de Dumnezeu dăruită. Ce noi aducând semnul osârdiei noastre, învrednicindu-ne a sta înaintea stăpânirii cei făcătoare de bine a împărăției tale, îți închinăm mulțumirile noastre cele smerite și nevrednicé. Pentru că tu singură n'ai suferit pentru milostivirea milei Tale, a vedea pre neamul creștinesc necăjindu-se de pismăreții vrăjmași ai credinței noastre. Tu ne ai izbăvit de sub cumplitul jug al robiei. Tu ne ai primit sub acoperemântul sceptrului tău celui împărătesc. Tu ca o maică milostivă, ne ai lăsat întru toate orânduelile și obiceiurile cele vechi ale noastre. Vom mărturisi și bunătatea, vom vesti mila Ta. Nu vom tăinui facerea ta de bine. La tine cădem, ție iarăși cu deadinsul ne rugăm, să nu ne părăsesci, nici să ne lași ca să venim întru cea desăvârșită peire; și să nu ne rușinăm întru nădejdea izbăvirei noastre, ce am pus după Dumnezeu, la prea Inalta împărăția ta; ce orî cu ce chip va găsi înțelepciunea și milostivirea ta să fim mântuiți până în sfîrșit. Ca și noi și toată obștiea țării noastre să ne numărăm în rîndul altor robi și supuși ai împărăției Tale."

Când in urma tratatului de Balta-Liman din anul 1849, Poarta și Rusia se înțelesese să numiască in fie-care din Principatele de atunci. câte un Domn pe

șapte ani, unū boerū mare din Valahia candidat și el la Domnie, trimise reprezentantului din Constantinopol, următoarea epistolă :

„Dacă îndrăznesc a mă adresa Escelenței Voastre într'un moment din cele mai critice pentru mine, reclamându puternica voastră protecțiune în favoarea mea, mi se pare că mărinimia caracterului vostru de o parte, și penibila mea situațiune de altă parte, autorisă și scusă pasul ce fac. Aflu într'un mod pozitiv, că în ultimele conferinți ce aū fostū la Constantinopol, duoī candidați s'aū propus de Domn al Valahiei. Unul este Domnul Stirbeiū, și cel-l'alt sunt eū. Dar în acelaș timp am aflat earășī într'un mod cert, că Domnul Stirbeiū, obținând sprijinul a unora din misiunile streine la Constantinopol, și însărcinând cu interesele sale pe un oare-care...., arman de naștere. a putut obține preferința ministerului otomanū, și că numele meū nu figurează de cât ca o simplă formalitate.

„Avocat al intereselor mele personale, îmi este interzis de a intra în considerațiuni politice, privitoare la numirea Domnului Stirbeiū. considerațiuni, pe cari Excelența Voastră mai bine de cât orī cine poate cunoaște și aprecia : însă nu mă pot dispensa de a vă supune, că mi-ar fi foarte penibilū de a mă vede înlăturat, în urma nevoinților ce mi-am dat în circumstanțe foarte grele, și când, îndrăsnesc a dice, integritatea purtărei mele și

devotamentul meu către Rusia mă făcea să sper o soartă mai bună.

„Ast-fel fiind, nu mă pot adresa la altă protecțiune de cât la protecțiunea voastră, căci simțesc că sprijinul ce'ți va plăcea să'mi dai și pe care voi căuta să'l merit prin un zel neobosit, și prin un devotament nemărginit, poate singur să mă scape din pozițiunea în care mă aflu.

„Un cuvânt favorabil din partea voastră pus pe lîngă ministerul otoman, ar putea să înlătoreze nenorocirea, de care sunt amenințat, și recunoștința mea nu va avea alte margini, de cât aceea a insistenței mele.

„Indrăsnesc a supune Escelenței Voastre cu această ocasiune, că...., însărcinat cu susținerea intereselor mele la Constantinopoli, ar pune, sunt sigur, mai mult zel în favoarea mea, dacă Escelența Voastră ar bine-voi a'î spune în favoarea mea un cuvânt de încurajare.”

Actele de la paginile 161 până aici, le-am reprodus, după ziarul **Voința Națională** No. 547 din 4 Iunie 1886.

Th. C.

Relatie asupra scoalelor Moldovei din 1838.

În această zi solenelă, în care tinerimea scolastică au avut onoare a înfățișa *rodul îndeletnicirilor* ei de peste an, se serbează și e-

poca zece-aniei de când s'a'au urzit, iar în Moldova, în limba patriei învățăturile publice, epocă lungă însemnată de neconținute ostenele, de statornicie plină însă de nădejde a căroră împlinire este menită a se înființa în periodul următor în carele noi am intrat.

Atunci când toate țerile Europei, înțelegând adevărata sistemă folositoare a învățăturilor publice, de demultă culege rodul organizației scoalelor în limba lor națională, Moldova purta povoaara unei sisteme de educație publică în limba elenică, care pentru greutățile sale și neaplicăția în viața socială, era urmată numai de tinerimea familiilor înavușite.

Lesne se înțelege, că în mijlocul unor asemene împregiurări, limba națională, nu numai că nu a'au putut face propășiri, ce încă, înțierită fiind din cariera literară, să înapoia vederat de la punctul la care o adusăse, cu două secole mai înainte, învățatul Mitropolit Dosoftei și prințul Cantimir. Părăsirea educației publice, în interesul nației, era în acea epocă întru atâta, încât abia să pastrase oarecare aducere aminte, chiar de locul în care fusăse odinioară aședate scoalele naționale, întemeiate de Domniî ceî vechi.

Dar pe la începutul veacului al nouespredecele un luceafar mai priincios a'au lucit asupra orizonului patriei. Preosf. nostru Arhipăstor *Veniamin Costachi*, însuflețit de simțiri evlavioase și patriotice, înțelegând cum că clerul învațat este acel întâiî temeiî de educație și de morală al unui popor, ce se povățuește de

pildele și de cuvântul păstorilor săi, întemeiază în anul 1804 la mănăstirea Socola acea întâi Seminarie, pentru creșterea și învățătura clericilor, rânduind a li se preda după principii, limba Românească, Istoria, Aritmetica, Geografia și Teologia.

Nevoia de a avea ingineri pământeni pentru neconținutele hotărâturi ale moșiilor, a fost îndemnat pe Domnul Scarlat Calimah, de fericită aducere aminte, de a așașa pe lângă scoala elenică, o catedră de învățătura acestui ram, și D. G. Asaki, întâia oară, a predat în limba națională la anul 1814, un curs de Matematică Teoretică cu aplicație practică de Geodosie și Arhitectură, din care la 1819 au eșit câți-va tineri, ce până acuma împlinesc în țară practice lucrări de inginerie.

Sporindu-să dorința Preosfinției-Sale de a vedea mai îmbunătățită Seminară și în stare de a respunde binefăcătorului scopos, la 1819 a făcut al seŭ Sin-Epitrop pe Pre-I. Domn. Acest așezământ, carele primise atunci o nouă organizație, ar fi produs până acuma fericite rezultate, dacă întâmplările anului 1821 pe mulți ani nu ar fi desfințat atâtea nedejdii.

Din acea epocă țara au ramas văduvită de așădamânturi de învățătura publică, și focul anului 1827 aŭ nimicit până și zidirea scoalei elenice.

Insă prefacerile politice, urmate în țară, aŭ favorit planurilor Onor. Epitropiŭ care nu li-aŭ pŭtut pune în lucrare de cât la 1828. Lipsit de fondos bănesc, de cărți elementare

până și de un local pentru așădarea scoalei naționale, ba încă în mijlocul unor vătămătoare prejudețe, care pe atuncea se purta asupra sistemii de învățatură publică în limba patriei, Epitropia, povățuită de sfințenia însărcinării sale, n'aŭ obosit întru lucrările ei, ea aŭ avut norocire a vede dorințele sale încununate de cele mai folositoare rezultatură, prin aflarea unor vechi documenturi care închizășluia vechiului Gimnaziu o însămnătoare dănuire, făcută la 1644 de fericitul întru aducerea aminte D. Vasile VV. și uitată aproape de un secol.

Pe temeiul acestor documenturi, întărite de D. Sandul Sturza VV. s'aŭ restatornicit la 1 Ianuarie 1828. pe locul ei cel de baștină, Gimnaziul-național, pe care întru mulțămitoare aducere aminte a Domnului Vasile VV. a ei urzitor, s'aŭ numit *Vasiliană*. La această școală Onor. Epitropie, prin întărire Domnească, aŭ rânduit de profesori pe Sfinția-Sapăr. Iconom Ioan Silvanu, pe D. Pah. V. Faqian și D. Pah. Gheorghe Seulescu. iar pe D. Aga G. Asaki de Referendar al învățăturilor publice.

Pentru de a asigura întemeerea acestei școle naționale, s'aŭ așădat acolo pe cheltuiala statului 12 tineri, cu nume de stipendiști, aleși prin talent și sirguintă.

Cursul regulat a le acestor învățatură peste puțin s'a fost intrerupt de epidemia anului 1829 și acea a holerei anul 1831. Cu toate acestea aŭ fost cu putință, în luna Septemvrie al aceluși an, de a se începe cursul învățăturilor Gimna-

siale, hotărâte pe 4 ani, pe lângă care s'au adaus și un clas pentru informare de profesori și repetitori.

Pe atunci să tipărise: 1) Gramatica și Sintacsul Rom. a D. Pah. G. Seulescu. 2) întăile cunoștințe de acelaș. 3) Geografia mică a D. Pah. V. Fabian 4) Catihismul 5) întăile cunoștinți Române și Francese.

Prin întroducerea aședământului Organic, la 1832, primind casa scoalelor un statornic venit însemnător, Onor. Epitropie aũ putut da ramului de învățatură o nouă întindere. Șese scoale începătoare s'au așazat atuncea la politile departamentale Roman, Hușu, Bêlad, Galați, Focșani, Botoșani, cătră care se adăugisă scoala comunală de la Piatra, și aceste așezemânturî începusă a înflori acum sub guvernul provizornic carele ne hărăza o protecție specială.

La anul 1834 un număr de elevi încheind în Vasiliană cursul de Umaniore, Onor. Epitropie aũ ales dinrânșii șese cari, avênd știință de limba latină și germană, s'au trimis la Viena spre a se aplica întru învățatura deosebitelor ramurî speciale, și anume: D. T. Stamati la științele Matematico-Fisice. D. Anton Velini la Logică și Metafisică. A. Costinescu la științele Ingineriei. C. Zefirescu la Mineralogie, Anast. Fătu la Jurisprudenție, Leon Filipescu la Agronomie, și al șeptelea D. Popovi pentru literatura Franceză s'au trimes în Franța.

Inzăstrați cu științele pregătitoare, adunate în scoalele noastre, și adevărite prin e-

samene care au depus la Viena, șase dintre acești tineri s'au primit la universitate, urmând pre lângă aceste fieșcare în particular, cursul cătră carele era merit, iar al șeptelea urmea-
dă la Lunevil literatura francesă.

Relațiile din partea D. Popp, (*) carele întru a sale vrednice de laudă sentimente, s'au fost însărcinat cu purtare de grijă a tinerilor noștri, și raporturile oficiale despre a lor învățatură, au urmat a fi pururea din cele mai în-păcătoare.

O nouă îmbunătățire în ramul învățătu-
rilor publice au însemnat epoca suirei Înălți-
mei Sale D. Mihail Sturđa pe scaunul Dom-
niei. Cunoscând înriurirea ce au mumele asupra
creșterei tinerimeii, s'au aședat în 8 Noemvrie
1834, o scoală publică pentru creșterea fetelor,
unde de atunce ele urmează a învața folosi-
toare cunoștinți și felurite manufacturı.

Sistematica urmare și închiere a cursului
de Umaniore, au cerut adăugirea unor noue cla-
surı mai înalte. Decı, în urmarea legiuirilor
Reglementului Organic, atingătoare de inte-
meerea Academiei, On. Epitropie au supus Pre
Înălțatului *Domn* un proect de organizația a-
cestui învățat așădământ, carele după înbună-
tățirele primite, căpătând și a sa întărire în
16 Iulie anul 1835, s'au serbat solenela Inau-
gurație a Academiei, pe care Epitropia au
numit'o *Mihailecană*, ca o mărturisire a cunoș-
tinței publice cătră al ei strălucit Intemeetor.

(*). Dl. Popp era în Viena corespondentul tinerilor moldo-
veni cu Epitropia scoalelor. **Th. C.**

Căți-va profesori însămnați s'aũ fost *adus* din țări streine pentru cursurile înalte, și in anul următor s'aũ adaus predarea de Logică, Metafizică, Istoria Pragmatică, Istoria Naturală, Literatura Elenică, acea Franceză, învățătura limbei Rosiene, și acelei Germane. Cătră clasul de desenul liniar, topografie și de arhitectură, s'aũ adaus și un clas de desen istoric și de zugrăvitură.

In acest timp s'aũ publicat aice și al doilea șir de cărți elementare în limba românească, precum : Istoria Universală în 2 tomuri a D. Pah. G. Seulescu, Istoria Naturală cu figurī a D. Doctor Cihac, Aritmetica și Algebra și Tabla hronologică, a D. G. Asachi, Mica geografie a patriei de Pitar Popescu-Scriban. La examenul anului trecut s'aũ înfătoșade Profesorii Moldoveni și de elevi 31 bucăți de cărți folositeare, între care mai cu samă sunt de însemnat: Biografia slăviților barbați a lui Fenelon de D. Pitar I. Ionescu Cornelius Nepos a D. Popescu Scriban de pe Latină, Macroviotica de D. Ioan Albineț de pe Germană, Recreația tinerimei, a Sulg. G. Caliman de pe Franceză, precum și numărul însemnător de deseneri și litografii, mărturisesc propășirea elevilor și in acest ram al frumoaselor arte, iar astăzi să înfătoșadă acestei adunări, următoarele nouă lucrări literare :

1. Dialogurile morților a lui Fenelon, de pe limba Franceză, de Pitar. V. Popescu — Scriban.
2. Viața lui Socrat și

3. Socrates, Dramă a lui Volter de D. Scriban.
4. Galeria morală și politică de Contele Seguir, partea întâia, tradusă de Alexandru Grigoriu.
5. Nestatornicia norocului de pe Germană a lui Șiler, de Ioan Albineț.
6. Haractirurile lui Teofrast, de pe a lui Koray din limba Elină, tradusă de Grigori Romalos.
7. Erast, dramă păstorală, după a lui Gesner, de D. A. Cuza.
8. Scoală militară de pe a lui Berche, tradusă de D. G. Cuza.
9. Estella, pastorală a lui Florian, tradusă de pe Francesă, de D. Costachi Strat.
10. Principii moraleice în dialoguri, de Mad. Guizo de acelaș.
11. Zgârcitul comedie în 3 acte de Molier, de acelaș.
12. Cuvântul lui Masilion, de N. Măcărescu.
13. Istoria țerei Românești a D. Ad. Cogălniceanu, tradusă din Francesă de C. Jan.
14. Geografia de pe limba Germană, prelucrată de sub-Lent. D. Asachi.
15. Manual a desenatorului liniar cu figură, de cătră acelaș.
16. Cornetul, piesă dramatică de pe Germană, de M. Vitlimescu.
17. Ruinarea Ierusalimului, tradusă de pe Francesă, de D. Iancu Cantacuzin.
18. Critica scoalei femeilor a lui Molier, de G. Iamandi.

19. Istorisiri frumoase pentru tineri de pe francesă, de A. Manu.
20. Corespondența tinerilor cu ai lor părinți, culeasă din deosebiți autori, tradusă din francesă, de I. Stavrat.
21. Istoria Romanilor traduse din limba francesă, de Cadetul A. Asachi.
22. Noua Biserică Catedrală din Iași, mic poem de I. Poni.

Pre lângă aceste se tipărește în românește Geometria de G. Asachi, și o hartă a Europei.

Cătră aceste cărți, o tânără damă au trimes traducerea în limba română, tomul I-iu de Paralele ale lui Plutarh cu note.

Zugrăvelile cu oleu se înfătoșadă aice în No. de 6, litografii de 5, Desenuri istorice de 82, acele de Arhitectură și topografie de 12 bucăți.

În cursul acestei epoce de zece ani, Onor. Epitropie au pregătit și au cumparat opt case pentru întrebuintarea aședământurilor de învățatură precum: trei didiri în cuprinsul M-rei Sf. Trei-Ierarhi, unde se țin și 60 stipendiști cu chieltuiala Statului, acea a Academiei în care urmeadă, clasele și sunt aședate cabinetele de Istoria Naturală și de instrumente de Agronomie, o casă din prijma Academiei, pentru ținerea a 60 Elevi, casa de la Sf. Ilie pentru Institutul Scoalei de fete, o casă de scoală la Roman, și alta în Bêlad.

De la înființarea scoalelor Naționale au urmat la învățatură, după condicile oficiale, 6578 scoleri și 255 stipendiști și elevi.

În anul acesta se află, cu cheltueala statului 60 elevi, și 60 stependiști. La scoalele începătoare din țară, urmează 1078, iar la Academie 126 scolarî.

Trei din tinerii Moldoveni au închiet la Viena cursul învățăturilor. Dl. Teodor Stamatî s'au învrednicit a capata gradul cu Diplomă de Doctor al Universității de Viena, și mădular al societății învățate din acea capitală; el face o călătorie învățată prin Franția și Germania și în luna Septemvrie se va înturna aice cu D. D. Velini și Costinescu. Atuncea se va începe cursul de înalta Matematică și Fizică, cursul de Geometrie practică, de Arhitectură, Mecanică, Idraulică. spre informarea Inginerilor, etc. Pre In. *Domn* au bine-voit a rânduî o sumă însemnătoare pentru cumpărarea de cărți, de instrumente de fizică și de matematică, precum și de agronomie, din care o parte de noue unelte, aduse de la Paris, se afla așadate în un înadins Cabinet. Onor. Epitropie are scopos a adăugi pe la scoalele ținutale câte un clas deosebit pentru formarea de geometri și mecanici, îndată ce se vor îndeplini aice profesori vrednici pentru asemenea obiecte. Așa dar sistematiceste treptelnic pășind de la scoalele începătoare, am ajuns acuma la Filosofie. și numai după închierea aceștia, se va putea cu temeiū începe în Sept. 1839, cursul întreg al legilor, spre formarea corposului atât de folositor de legiști pământeni.

Decî petrecînd în scurt istorisirea lucrărilor de zece ani, ne putem ferici despre is-

prăvile sale. Înaintea acelei epoci, noi nu am avut nici gramatică în limba patriei, și ideia școlilor în limba națională, astăzi cu ajutorul ceresc, protecția Guvernului, sub înțeleapta povățuire a On. Epitropiilor, și cu sirguința corpului Academic, avem cărți elementare în limba noastră, și Profesori pământeni, cari precum On. Adunare astăzi au putut a se încredința, garantează o creștere sistematică de gradul întâi și al doile, și care este o publică mărturisire în favorul acestui așezământ

Indemnată de adevărul acestor fapte, tinerimea, văzind ca numai prin o statornică urmare, să poate căpăta asemenea stabile rezultaturi, care garantează o carieră și protecție din partea Guvernului, se va folosi de așezământurile publice învățături, spre a cunoaște datoriile creștinești, de științe și măestrii prin a cărora practisire, cetățenii și patria vor ajunge la acel grad de fericire individuală și publică, ce este țintirea noului așezământ, hărăzit de augusta Curte Suzerană, și acea Protecătoare, și scoposul lucrărilor a Prea Înălțatului Domn.

Această descriere a școlilor o am reprodus după ziarul: „Albina Românească“ din anul 1838. **Th. C.**

CU MILA LUI DUMNEZEÛ, NOI
MIHAIL GRIGORIU STURZA VV.
DOMN ȚĂRII MOLDAVIEI.

De vreme ce lucrătorii faptelor bune,
acelor dupre rânduiala și întocmirea dumne-

zeeștilor poronci, să fac vrednici a mari respălătiri în veacul acesta și în cel ce nu are sfârșit. Apoi cu atâta mai vârtos să fac vrednici acestora când ei pun în lucrare și săvârșesc cea mai întâiu și cea mai mare din acele poronci, adecă : « A iubi pre Dumnezeu și buna rânduială a casei lăcașului mărirei sale întru care deapurarea se săvârșăște Jertva cea de « Taină ». Și carele pe lângă aceasta este merit a fi adăpostul și limanul călătoriei cătră Impărăția ceriului și moștenirea slavei cei vecinice.

Drept aceia Domnia Noastră, din fierbinte răvnă și dorință ce avem cătră calea cea adevărată a dumnezeștilor poronci, cădënduse a împlini cu fapte bune și datoriea mulțemirei către Atotputernicul Dumnezeu, din acăruia milă și pronic, ni s'au încredințat Domnia acestei pravoslavnice țări a Moldaviei, și cu ne adormită privighere aflândune pentru toate cele plăcute lui Dumnezeu, după alte lucruri și bune așezământuri la care cu tot eugetul nostru este plecat, și pre cât au fost nouă cu puțință după vreme, ne am sârguit ale împlini. Am întors a noastră luare aminte și asupra așezământului pentru statornicirea rânduelii Soborului sfintelor Monastiri Neamțul și Secul, întemeerile și rostirea lui, care sunt acestea :

Potrivit cu învățătura Mântuitoriului, al Apostoleștilor și Sinodiceștilor canoane, precum și a cărților sfinților Părinți ; soboarale tagmei Monahicești au fost menite și povățuite de Duhul Sfint, cătră trei mari sfârșituri mîntuitoare omenirei. 1). A fi Lăcașul mântuirei su-

fletești. 2). A fi adăpostul și limanul celor ce au nevoie de milă, și de îndurare. 3). A fi pildă acei adevărate viețuiri Dohovnicești, din care, ca razele unei lumini, să se răspîndească aceasta fără încetare asupra credincioșilor.

Fericitul întru pomenire prea Cuviosul Arhimandrit și stareț Paisie, pătruns fiind de aceste înalte adevăruri, și avînd mai înainte dată pre Cuvioșiei sale și Soborului ce avea pre lângă sine adunat, încă din sfintul Munte al Atonului, sfînta Monastire Dragomirna, de unde după ce s'au luat locul acela întru care se cuprindea și acea Monastire, supt austriiceasca stăpînire, viind aicea în pămîntul Moldaviei, din Dumnezeescul năstav, i s'au dat de cătră ocărmuirea politicească și bisericească, întăiū Monastirea Secul, apoi nu după multă vreme s'au socotit de cuviință a i se da și Monastirea Neamțul, pentru că este mai de evlavie la norod, avînd și sfînta Icoană a Maicei Domnului făcătoare de Minuni, la care năzuesc mulți spre folos și vindecare, la orî ce boale și necazuri. Pentru că se făcuse cunoscută vieța cea înbunătățită a acestui Cuvios Părinte, petrecerea cea încuviințată a Soborului său, și rugile ce cu neconținere urma întocmai dupre duhul așezămînturilor sfînților Părinți ce s'au arătat mai sus. Așa dar avînd amîndoue Monastirile aceste întru deplină a sa cărmuire, și purtare de grijă, au așezat întrînsese rînduială cu prea bună cuviință, atît pentru slava și lauda lui Dumnezeu prin sfintele Biserici, cît și pentru părinți și frații adunați, ca supt ascultarea

chipului călugăresc, se petreacă vieața de obște la aceste Monastiri, urmând întru toate și supuindusă povățuitorilor, și poroncilor cuviosului aceluia bărbat. Și era de multă evlavie pricinuitoare, și pildă de mare laudă, petrecirea Părinților unii cu alții, și întru ale lor purtări ori unde se trimitea în ascultări, încît nu numai în pămîntul acesta era cunoscută și plăcută vieața lor cea de obște, care acum se întemeiase și se înrădăcinasă cu tot dinadinsul, dar și prin multe alte streine țări, de pre unde cu necontenire năzuia, și se da la cea de obște vieață întru aceste sfinte Monastiri, în care înfloria buna rânduială și liniștea, urmîndusă de cătră toți de obște întocmai duple așezămîntul sfinților Părinți. Apoi pomenitul Stareț Paisie, pentru ca și în urma sa să se păzească aceiași rânduială ce au fost așezat, întru aceste două monastiri, încredințate lui, și între părinții și frații ce vor petrece întrănsese, au făcut rugătoare cerere cătră fericitul întru pomenire Mitropolitul Gavriil Calimah, ca se bine voească a întari acel Sobor, cu un așezămînt duple ponturile închipuite de pre Cuviosiea sa. Dar fiind că au urmat curând duple aceia trecerea din vieață a acestui Mitropolit, și nu duple multă vreme s'au deschis războiu între împărății, nu s'au împlinit atuncea cererea sa. Eară duple închierea păcii, în zilele fericitului întru pomenire Mitropolit Iacob, duple stăruirea Soborului, s'au întărit rînduețele Cuviosului Stareț Paisie, spre a sluji de așezemînt statornic acestor Monastiri, aflînduse aratatele

rîndueli într-o copie a pomenitei mai sus ale sale scrisori din 1778, către Mitropolitul Gavriil Calimah, scrise cu slova lui Ghenadie Cooreanul, logofătul acestui stareț, și mărturisită de însuși fostul Mitropolit Veniamin Costachi, că este întocmai cu cea originală pierdută din pricina întâmplărilor... Care așezământ în vremea turburărilor de la anul 1821, mutînduse de la Monastirea Neamțul, la aceia a Secului spre mai bună păstrare, cu alte multe documenturi și hrisoave, între care și acel al Domnului Constantin Moruz Voevod, ce unește pentru totdeauna aceste două Monastiri, ca în veci se fie nedespărțite, s'au topit dinpreună cu însuși Monastirea în focul întâmplat atuncea.

Soborul însă a acestor Monastiri, într-o căruia cuget și inimă, era adînc sădite înțeleptele rînduele ale cuviosului său întemeitoriu. n'au încetat a le păzi ca un scump odor, și a le urma cu neabatere, încît slabei omeniri este cu puțință. Dar de la o vreme încoace mulți din acei Părinți, cari au fost crescuți și însuflețiți de acest pre cuvios bărbat, mutîndu-se din această vieață către cea vecinică, învătăturile și obiceiurile cele mîntuitoare, ca niște predanii ce erau numai în aducerea aminte a aceloră trecători, au început a slabi, și alunecînduse la cîte puține abateri, care apoi au tras după sine multe necuviinți. acărora. sporire, precinuită din felurite împrejurări, îngrozea surparea aceluî dumnezeesc lăcaș. La anul 1839, Starețul vremei aceleia și Soborul au fost siliți să le supue prin jalbă Domniei

noastre cu plecată rugămintă, de ale hărăzi un așezământ statornic întemeitoriū a sus pomenitelor rînduele. spre stărpirea vătămătoarelor pricinī și liniștita petrecere a acestui Kinovion.

După care, fostul Mitropolit Veniamin Costach^o, închipuind un așezământ cu osebite, din rînduelele pomenite, carele urmînduse în curgere aproape de patru anī. n'au respuns cătră scopusul înființării lui. Deci, Domniea noastră întru părinteasca îngrijire ce avem pentru binele obștesc, cercetând și încredințîndu-ne despre asemenea nepriincioase urmări, am bine voit prin țidula din 18 Fevruarie 1843. Nom. 10. cătră preosfințitul Arhierēū Meletie Stavropoleos, a învoi acestui Sobor de a'și alcătui un așezământ ntemeiat pe ades pomenitele rîndueli ale pre cuviosului Paisie, spre ai sluji de pravilă.

Drept aceia, Obștiea acestor Monastiri, adunănduse în Soborniceasca Biserică, și dînd laudă prea puternicului Dumnezeu pentru mare mila ce au întors asupra ei, au închipuit prin aleșii seī Duhovnici și părinți, un așezământ pre carele s'au supus nouă prin jalba din 16 Martie. Iară Domniea noastră cugetând la mărimea aceștii lucrări, și cu răvnă dorind ca se fie potrivit cu sfințele apostoleștile și soborniceștile canoane, și în cât se poate mai de săvârșit, am chiebat pre rugătoriul nostru Preosfințiea sa Episcopul de Roman Kir Meletie, și am încredințat pomenita închipuire la științele duhovnicești și la îndelungata ispită a numitului Episcop, carele povățuit de îndă-

toririle haractirului și a chiemărei sale, sfătuinduse și cu alte fețe duhovnicește, și după o pătrunzătoare luare aminte și chibzuire, aflându-l potrivit, au adus la știința noastră pomenitul așezământ cu oareșcare cuviincioase îndreptări. Pre care iată prin acest al nostru Domnesc Hrisov îl statornicim și îl întărim spre a se păzi legiuit și în deobștie rânduială pentru Soborul sfintelor Monastiri Neamțul și Secul în tot cuprinsul lui, precum urmează :

RAMUL DUHOVNICESC.

1. Orî carele va năzui de a sa bună voe și dorință spre viețuirea în Soborul acestor Monastiri cu sufletul și cu trupul seü, supt jugul cel bun al Dumnezeștii ascultări cei marturisite de sfînta Scriptură, și hotărîte de sfinții Părinți, după puterea poroncilor lui Dumnezeu. se numai fie ștăpân de sineși, și însuși rînduitoriü de sineși, și se nu aibă întru nimic a sa osăbită voință și socotință, ci întru toate cele duple Dumnezeü și de suflet folositoare se fie supus și plecat până la moartea sa, și nici un lucru măcar bun de ar fi, după părerea sa, se nu facă fără știrea și blagoslovenia Starețului, carele pe neascultători după canoanele sfinților Părinți îi va canonisi. Și pentru că acest Sobor însămnătoriü, carele până acum au fost foarte lăudat și cinștit în toate țările pravoslavnicilor creștini, se fie și în viitoriü întrupat numai de petrecători cuvioși și cu purtări pilduitoare. Eară pre părinții cât și pe frații cari după sfătuirile, ascultările și ispitirile la care

vor fi supuși, n'ar făgădui că vor putea ajunge a fi vrednicii chiemării lor, să'i depărteze din sinul aceștii obștii.

2. Acei cariî vor veni la Monastire spre vieța monahicească, vor putea fi primiți numai cu înscris beagoslovenia Mitropolitului, încredințatoare, după cercetarea ce va fi facut, pentru acei de loc, că nu sînt supuși birului, nici din miliție, că nu se află învăluți în niscareva împrejurări de vinovăție, și că au ajuns vîrsta de 18 ani, eara nu mai jos, și pentru acei streini, după încredințare, că nu au nici o oprire, ce ar împiedeca primirea lor. Eară apoi chipului monahicesc nici de cum nu se vor învrednici, de cât la împlinirea vîrstei de 24 ani, după ispitirea vremii hotărâte de sfinții Părinți, acăruia scurtare sau prelungire, va atîrna de la Duhovnicul ucenicului și de la Starețul, și când după o desăvârșită încredințare, pre cât înțelepciunei omenești este cu puțință a o dobîndi, Starețul ar găsi pe vre unul sau mai mulți din frați, vrednicii aceștii shime, își va lua mai întăiu blagoslovenie de la Kiriarhul țării spre ai călugări după canoanele bisericeî. Asemenea și pentru aciea pre cariî Starețul cu Duhovnicii u vor socoti vrednici de hirotonie, va face rugămintele Kiriarhului, spre ai săvârși diaconi, și preoți, sau duhovnici.

La primirea în Monastire, se vor îmbrătoșa mai cu samă acei ce pre lângă dorința cătră vieța monahicească, ar arăta și plecare la cetirea și învățarea sfințelor Scripturi, po-

trivit cu pontul al 5-le, din așezământul prea cuviosului Paisie. Cum și bărbații cari prin a lor talente și vrednicii, ar fi arătat slujbe folositoare statului, și cari obosiți de sarcina vieții ar dori îmbrățișarea shimei monahicești ca un adăpost mântuitoriu.

3. Nimenea din cei cari se vor da spre viețuire în Soborul acestor sfinte Monastiri, se nu fie nici de cum volnic a ținea la sine nimica din cele cu care va fi venit, nici bani, nici odoară, nici alt feliu de lucruri scumpe, pentru multe nerînduele ce se pot întâmpla. Eară de nu va voi se le dee se fie de obște, este mai întâiu datoriū, îndată ce va veni, să le arăte toate Starețului, și apoi prin știrea acestuia, și în ființa Duhovnicului la carele va fi rînduit, se le depue spre păstrare și siguranție în cămara monastirei. Pentru așa lucruri, să va ținea o condică osebită șnuruită, și pecetluită cu pecetea Monastirei, în care toți acii cari vor încredința lucrurile lor cămării, vor înscrie însuși și vor iscăli în ce zi, și ce lucruri au dat anume, și pentru acel care n'ar ști a scrie, va îndeplini aceasta Duhovnicul său, eară cămărașul va fi datoriū se dee încredințatoriului adeverință cu întocma rostire a condiceii. Și în câtă vreme noii începători vor petrece în sinul acestui Sobor ca frați, se nu poată lua nimică din cele depuse la camară, afară numai pentru niscaiva bine cuvîntate trebuințe, prin știrea Duhovnicului, și cu blagoslovenia Starețului. dând cămărașului pentru orî ce vor primi contra chitanție.

Eară dacă, neîmpăcînduse cu viețuirea de obștie, ar voi se easă din monastire, își vor lua toate până la cel mai mic lucru ce vor fi dat spre păstrare. Acela înse carele se va fi învrednicit după rînduiala Soborului chipului monahicesc, este slobod ași lua și a face cu ale sale ce va voi, dar tot prin știrea starețului. Toți trăitorii în sinul acestui sobor, nu vor putea se lese nimăruia spre moștenire acele câte vor ave ale lor în cuprinsul monastirilor, nici vor putea face testament pentru ele, ci vor rămăne avere a obștiei; chiliile înse ce vor fi drepte ale lor, sînt volnici a le lasa după moarte, orî căruia din părinții acolo petrecători, pentru pomenirea lor.

4. Toți părinții și frații sînt datorî pre ades, eară acei noi începători negreșit în toate zilele, după pavecerniță să se mărturisască, și se descopere fiește carele la duhovnicul seû, nu numai cele prin lucru a lor greșale, ci și gîndurile lor și ale inimei taine, ne îndrăznind a ascunde nimică, pentru că fără de cea deasă mărturisire, primire de învățătură și mustrare, nu este nici decum cu puțință se dobîndească îndreptarea sufletului, și povățuire la calea mîntuirii. Duhovnicii sînt datorî însuși ades aî cerceta, și cu neadormire a privighia ca fiecare se împlinescă această neapărată datorie.

5. Toate sfintele posturi, cele hotărîte și așezate de sfinții Apostoli, și de sfinta sobornicească biserică, să se păzască peste tot anul fără nici o strămutare sau scădere cît de puțin. Așijderea și pravila bisericeii să se păzască în

toată vremea întocma după tipicul, și după rînduiala ce s'au păzit și până acum, fără a fi ertat nici o dată încătă vreme va milui Dumnezeu de a sta aceste sfinte monastiri, să se scadă, orî să se prefacă cel mai mic lucru. Numai puțin și pravila cea osebită prin kilii, fie-care se o păziască cum au rînduit sfinții părinți. Și duhovnicii sînt datorî a avea de aproape luare aminte asupra ucenicilor lor, ca se o împlinescă. Datori fiind cât și părinții cariî se trimit în ascultări se o urmeze când slujba îi va îngădui.

6. După făgăduința ce au dat înnaintea prea puternicului Dumnezeu fie-care ce s'au învrednicit chipului monahicesc, și după legătura dragostei ceî Dumnezăești, vecinică și nedeslegată, este datoriu se petreacă până la moarte cu soborul fraților celor adunați, pentru care dau și făgăduință în numele lui Hristos la tunderea călugăriei, fiindule cu totul oprit după aceasta a se abate în alte căi, sau a primi orî ce altă chemare li se va face prin orî ce îndemnare și închipuire ca se ease de la monastirea metanieî sale, unde este datoriu se rabde și se sufere până la mormînt toată strîmtorirea vieței, pentru împărăția ceriului. Asemenea răbdînd cu vetejie toate ispitele, și defăimările, după învățeturile sfinților părinți, prin care, ca aurul în foc, se lămurește smerenia călugărului, însuși pre sine totdeauna prihăninduse, și muștrînduse în cugetul său, și întru toate avînd pre sine vinovat, și ca robul cel cumpărat, după putința sa, se slujască

pre toți trupește și sufletește, cu multă osîrdie, cu smerenie, și cu frica lui Dumnezeu, nu ca oame- nilor ei ca fraților lui Hristos și lui Hristos însus.

7. Părinții ce au fost de folos acestei Dumnezești case, adecă acei carii din averile lor vor fi făcut ajutoriu monastirilor, și acei carii în tinerețele lor vor fi săvârșit cu vred- nicie slujbe, și ascultări, și ajunși la bătrînețe, sau cuprinși de boale și slabăciune, se fie căutați cu multa îngrijire și ajutați cu toate cele de mângâere. Asemenea și pentru acei din frați carii vor fi mai gingași, și mai slabi, se aibă luare aminte starețul aî rîndui la mă- surate ascultări, purtând de grija, asemenea și pentru ale îmbrăcămîntei și a hranei lor, ca nu din multa asprime și strîmtorire, se fie si- liți a se întoarce în lume, căci multă vătă- mare se poate pricinui dintru aceasta unora ca acelora. Eară osebite de neam și de treaptă, se nu fie nici decum, pentru că toți sînt de o potrivă înaintea prea Puternicului Dumnezeu, și numai sporirea întru faptele cele bune îi deosebește.

8. Adunările pre la kilii și ospetele în tovărășie, nici decum sînt ertate, pentru că din acestea se nasc împărecheri și sfaturi necuviin- cioase spre surparea dragostei cei în Dumnezeu, se stîrnesc vorbe deșarte și glume, din care apoi izvorăsc patimile și tot răul. Pentru a- ceasta fie-care părinte când va avea vreme slo- bodă, va fi îndatorit, pentru mîntuitoarea sa petrecere, a ceti cărți folositoare din biblioteca monastirei, și numai când va ave trebuință de

vr'o tâlcuire, este învoit a merge la cei mai bătrâni, sau mai învațați, spre al lămuri întru nedumerirele sale, căci numai acest feliu de petrecere poate fi adevarat folositoare. Asemene și mâncările cele neîngăduite de tipicul bisericiei pentru călugari, între care mai ales mîncarea de carne, sînt deistov neertate, precum și întrebuițarea de tiutiun și de tãbac, sînt cu totul oprite pãrinților și fraților, nu numai cãnd petrec în lãuntrul monastirilor, și pre la skiturile unde sînt așezați, ce și cãnd se afla trimeși în ascultãri pe afara vremelnice-ti, sau pentru mai îndelungatã vreme. Stareșul și duhovnicii vor avea încă cea mai de aproape îngrijire prin pildã, prin sfatuire, și prin mustrare, ca se stãrpiascã întrebuițarea a tot feliiul de bãuturi, afarã numai de orînduita bãuturã ce se dã la trapezã.

9. Eșirea atit a pãrinților cãt și a fraților din cuprînsul monastirilor și a skiturilor, se fie cu totul opritã, nici măcar pãnã la tirgul Neamțului, cãci este neîncuviințat lucru, și multora poate se aducã mare vãtãmare sufletului, a se purta prin lume aceia cari s'au dat vieței de obște, și numai cu înscris blagoslovenia stareșului se poatã eși în ascultãri, sau pentru niscaiva de mare nevoie a lor împregiurãri, pe o vreme înscris hotãrãtã. Dar nici de la o monastire la alta, precum nici de la un skit la altul, se nu fie ertați a umbla fãrã înscris voia proestoșilor. Cãlcarea acesteï rînduele se va socoti una din cele mai însamãtoare greșeli.

10. Acest sobor, adunat în numele Domnului, fiind de multe nații de oameni întrupat, precum de Moldoveni, Rosian, Romîni, Greci, Sîrbi, și alții, dar pravățul lor cel duhovnicesc fiind unul și același, mântuirea sufletului, sînt datorî a petrece cu dragoste adevărată duple asemănarea obștiei cei întăiū a pravoslaviei, și a se socoti că toți duple însuși graiul Apostolului, una sunt întru Hristos. Și nu este jidov nici elin, nu este schitū, nici varvar, nu este rob nici slobod, pentru acei adunați și înscrisi supt steagul mântuirii. Precum și sfîntul Ioan Hrisostomul prin cuvîntul al 3-le, cătră credinciosul părinte, pentru a nu opri pre fi de la vieața monahicească, zice: „De vreme „ce vieața îngerească au ales, întru nimic mai „răi de cit aceia, trebuie și ei a fi, că precum „întru aceia nu este vre-o nepotrivire, nici uni „întru îndestulare, ear alții în cele de lipse, ce „toți într'o pace, într'o bucurie și într'o slavă.“ Așa dar, și acolo din Kinovion nimenea să se prihănească pentru sărăcie, și nimenea să se laude pentru bogăție, zicerea: „Al meu și al tău“, ceia ce pre toți strică și turbură, cu totul se lipsescă. Toate se fie lor de obștie, și masa și lăcuința și îmbrăcăminte, și se nu se pară de mirare, pentru că însuși sufletul unul și același trebuie a fi. Că toți cu aceiași cinste sînt cinstiți, cu aceiași robie robî, cu aceiași slobozenie slobozi, acolo tuturor o bogăție este cea cu adevărat bogăție, o slavă cea cu adevărat slavă, că nu întru numire, ci faptele sînt bunătățile lor, o îndulcire, un dor, o nă-

dejde la toți, și ca un îndreptariu oare care, și de o cumpănă, teate să se îndrepteze. Eară nerînduele nici una se fie, ci buna rînduală și desăvirșita unire, (și mai jos:) „Că numai „acolo intru acest chip aceasta se poate vedea „curat, aiurea înse nicăire nu numai de a „trece cu vederea pre cele de față, (adecă de „șertăciunile lumii) ci și tot prilejul al tăia al „turburărei și al gâlcevii, și a fi lor strălucite „nădejdele, pentru cele ce vor se fie, și a so- „coti cele ce se întâmplă fiește-căruia orî măh- „nitoare, orî veselitoare, că sînt a le tuturorora de obștie.” Decî îndatorit este starețul a avea ne- adormită privighere, de a nu'și da părinții porecle unul altuia, ca nu prin aceasta să nască între ei urăciune și dezbinare. Eară mai cu ose- bire a fi însuși chip și pildă a smereniei, a dragostei și a blândeței.

11. Pentru înlesnirea punerilor la cale a pricinilor celor tainice duhovnicești, va face alegere starețul de trei sau șese părinți duhov- nici, cari și împreună cu starețul, și fără de starețul, vor cerceta asemenea pricină, și le vor pune la cale. Inse acele ce se vor cerceta în neființa starețului, i se vor aduce la cunoștință, și uninduse vor rămănea sfirșite, eară neîmpă- cânduse la niscaiva pricină, ce ar trebui mai cu deadinsul luate în băgare de samă, acelea se vor cerceta de aldoilea, în ființa și a starețu- lui, ca să le facă îndreptarea cuviincioasă.

12. Pentru toate cele din protivă urmări ale orî căruia din viețuitorii în Soborul acesta, cerând trebuință a se canonisi, atit pentru în-

dreptarea lui, cât și pentru pilduirea celorlalți, este deplin puternic starețul, după faptă să'i orînduiască potrivit canon. Pentru greșalele mai însemnătoare, ce pot fi supărătoare cârmuirii casei, ori pricinuitoare de scandilă fraților, va trimete pe vinovați și pre la skiturile acestor Monastiri, supt osebită privighere a Egumenului, pe vreme hotărâtă sau și pe vieață, după cum va fi și fapta pentru care se canonicesc. Eară dacă vinovăția a vre unuia ar fi atât de grea încât se nu o poată suferi Soborul, nici erta, atuncea prin știrea Kiriarhului, după hotărârea sfinților părinți, unul ca acela să se depărteze din sinul Soborului, ca nu cumva rămăind, și pre celalalt trup al Soborului să'l vatame, ca niște oi răioase. Și numele acestora cu a lor greșală, precum și a fraților cari se vor fi depărtat, să se scrie întru o condică osăbită, spre știință și a stareților după vremi.

13. La întâmplare de săvîrșirea Starețului, sau de tragerea a vre unuia, împlinirea tuturor datoriiilor duhovnicești va atârna asupra acelor părinți aleși de Starețul, spre ai fi de ajutoriu, pentru care s'au vorbit la pontul al 11. Acestia dinpreună cu cârmuitoarii interesurilor monastirilor, adecă : Dikiul, Cămărașul, și logăfătul, vor fi respunzatori pentru orî ce sminteală s'ar face până la punerea noului Stareț, și tot ei sînt îndatoriți, pre de o parte a înștiința pe Mitropolitul țării, despre împregiurarea care nevoeste alegerea unui Stareț, și pre de alta, după ce vor primi respunsul Mitropolitului întovărășit de cartea Domnească, a păși atuncea cătră

alegere după chipul mai jos aratat, având de aproape privighere ca rânduețele așezate întru aceasta, să se păzască cu sfințenie, căci la din protivă vor ave a da samă, atât prea Puternicului și Dreptului Judecătoriu, cât și stăpînirei pentru cea mai mică alature, sau prefacere din cele scrise..

14. Starețul acestor monastiri Neamțul și Secul, se fie deapururea ales din părinții Soborului amînduror monastirilor, fără să se pótă nici o dinioară supt nici un cuvânt a se rîndui, dar nici macar a se alege la această vrednicie vre un părinte venit sau adus de aiurea. Acel carele s'ar rîdica la această treaptă, trebuie se fie barbat cu neprihănită vieață, sporit întru cele duhovnicești, și în cunoștința Dumnezeeștii Scripturii, iscusit întru cele iconomicești, călugărit în monastirele acestea, hirotonisit pentru ele, și nelipsit se fi petrecut în sinul acestui Sobor, căci întru alt feliu, cum l'ar putea ști părinții, că este vrednic a le fi povățuitoriū și cărmuitoriū.

15. Alegerea să se facă totdeauna după cum prea cuviosul Paisie au cerut a se întemeia. în chipul urmatoriū. După trecerea din vieață a Starețului, ori după a sa tragere, se va urma precum la pontul al 13 se arată, și după primirea dezlegărei, se va da de știre prin clopotul cel mare ca se fie toți gata spre săvîrșirea celor cu umilință sfinte rugăciuni cătră Dumnezeū, ca să se milostivească a le alege povățuitoriū vrednic chiemărei sale. După această de toată noaptea privighere, să se adune

toți Duhovnicii, Jeromonahii și Monahii bătrâni, atât acei aflători în monastirele acestea, cât și cei de pre la skituri, în casa trapezii, unde fiind pe masă Sfânta Evanghelie și cinstita Cruce, mai întâiu să se scrie pre o foae de hârtie numele tuturor părinților aflători de față, după care îndată se pășască cătră alegerea Starețului cu mare luare aminte, încuviințare și frica lui Dumnezeu, ca unii ce cunosc pre fiște carele, și cine ce poate, și cum se silește pentru întemeerea acestui Sobor. Și alegându-se și numinduse un părinte înzestrat cu însușirele cerute spre a fi stareț, atuncea pe loc să se scrie numele alesului pre o altă foae în care după rândueala ce s'au păzit până acum, și toți ciți se vor uni la această alegere, să meargă pe rând spre a se iscali întrinsa, și așa se va numi Stareț acel cătra carele cea mai numeroasă parte a Soborului va atârna cu dragoste. Eară când pentru cel întâiu propus, nu ar covârși numărul glasurilor în priința sa, atuncea se va propune pe un altul, până când s'ar sfeti barbatul pentru orânduirea căruia s'ar uni cele mai multe glasuri a alegerilor. In urmă se va face îndată știut Mitropolitului țării alegerea noului stareț, trinițindusă tot odată și pomenita foaie a alegerii, sobornicește rugându-l ca se fie și a pre sfinției sale bună voință la aceasta, despre care prea sfinția sa va face împărtășire Domnului, și după întărire, se trimită a sa blagoslovenie prin vre un Arhierieș eparhialnic înputernicit, ca pre alesul Starețu după bisericeasca urmare obicinuită să'l hirotonisă-

că Arhimandrit, cu țiremonie și după rânduiala ce s'au păzit până acum în această sfântă Lavră.

16. Arătata alegere să se facă cum s'au zis cu multă luare aminte. încuviințare și frica lui Dumnezeu, puinduși fiește carele în gând, că cel mai de căpitenie lucru al aceluia este, se povățuiască un mare numar de suflete ce i se încredințază. Pentru aceea se cuvine să se aleagă Stareț acela, dupre cum serie prea cuviosul Paisie, carele multă vreme ar fi petrecut supt cea desăvârșit ascultare, fără toată prihana, și prin ascultarea și tăcerea voei sale, ar fi câștigat adâncă smerenie în sufletul seu, și prin smerenie, s'ar fi învrednicit darului socotelei cei drepte și ar fi dobândit dragostea lui Hristos către toți frații de o potrivă, și pace adâncă, și răbdând toate ispitele și defăimările prin multă vreme, și ocărîndusă de apururea pre sine, ar fi scăpat cu totul de iuțime și mânie, și ar fi câștigat blindețele cele întemeete în sufletul său. Și în scurt, prin cea fierbinte lucrare a poruncilor lui Hristos Dumnezeu, și a sfinților părinți, ar fi scăpat de toate patimile, și ar fi câștigat și ceia desăvârșit răbdare, prin care ar pute se suferi toate neputințele cele sufletești a le tuturor părinților. Unul ca acesta dar alegînduse din Soborul părinților, va pute cu ajutoriul lui Dumnezeu și povățuirea învățăturilor sfinților părinți, a rândui și a povățui sufletele părinților la calea poruncelor lui Dumnezeu și cu lucrul și cu cuvântul, și a păzi și așezămăturile sfinților părinți, cele întocmite în Sobo-

rul părinților, neclătite, și nemișcate cât de puțin. Pentru aceia nu este ertat nici decum a se alege Stareț prin părtinitoare împărecheri, pentru că o așa uneltire n'ar putea ținti la alt sfârșit de cât a înlesni în urmă părtinitorilor, dregătorii și folosuri, care vor fi neapărat în nepriința obștimei. Nici se poate vre odată ca alegerea Starețului să se facă prin dare de mită, măcar ori cătră cine, căci pentru niște așa urâte și lui Dumnezeu și oamenilor neplăcute lucrări cu vânzare de suflete omenești, supunem atât pe așa alesul, cât și pe mijlocitorii, hotărâreii sfintelor Sobornicești Canoane. Așisderea și monahii cari se vor lipsi pentru vre o vinovăție din Sobor, eară în urmă căindusă ar veni earășî la locul metaniei lor, se fie primiți. Eară unii ca aceștia însă de se vor fi hirotonisit Diaconii sau Preoții aiurea, nu vor lucra cele sfinte aici în Sobor, după predania fericitului Paisie, nici să se poată a se rădica vre odată la treapta stăreției, și accia cari din împotrivă s'ar ispiti, prin ori ce chip, să se înnalțe la această treaptă, se fie căzuți din preună cu sprijinatorii lor supt asprimea acelororaș sfinte Canoane.

17. Starețul carele se va alege după cuprinderea ponturilor 15 și 16. va fi neșit din bunul obicei al Soborului, ce cu nestrămutare se păzește de la toți Stareții de mai înainte adormiți până astăzi, adecă : Nu se va osebi nici cu îmbrăcăminte mai pre sus de cât s'au obicinuit, nici cu mese și băuturi, nici cu altele, afară din buna rânduială a acelor de mai înainte.

Toți Stareții după vreme, decum vor fi chemați la această treaptă, să se pătrundă de sfințenia datoriiilor lor, și să'si iee de pildă pe începătoriul și întemeitoriul acestui Sobor, a căruia toată vieața au fost o neincetată jertfă pentru obștescul bine al fraților seî. Starețului nu' este ertat se aibă nimic deosebit al său mai mult de cât ceialalți părinți. Nu poate se strângă nici se iee ceva pentru sine dintru cele ale obștiei, nici banî, nici lucruri, precum nici a dăruî sau prin iconomie a vinde la rudele, neamurile sau prietiniî săi, cel mai mic lucru. El trebuie ca un bun părinte, se caute cu multă durere pe toți sermaniî aceștia ca se fie mîngăeți cu toate cele trebuitoare. mai ales despre ale hranei și ale îmbrăcămîntei din cele covenite lor, și apoi și din străinî, pre acei vrednici de milă va ajutora, cu cât închipuirile monastirelor îl vor erta.

18. Starețul este deplin puternic poruncitoriî, si cărmuitoriî Soborului acestor monastiri Neamțul și Secul; dar fiind că numai Starețul singur nu poate cuprinde a privighe pentru toate spre buna rânduială a Soborului, pentru aceia va ave orânduîți priveghitori tainici pe acei ce va socoti din părinți cariî se fie vrednici, liniștiți și neclivitori, ca se iee sama și obștește în Sobor, și cu osebite asupra orî cui i s'ar părea că petrece cu neîncuviințare. Și aceia simțind că se urmează vre o neorânduială despre cineva, se arăte Starețului, și Starețul se facă punere la cale spre îndreptare cu chip duhovnicesc, eară unde va covirși

răul, apoi va și canonisi pe vinovat, duple puterea ce are, precum la pontul 12 s'au aratat.

19. Monastirea Secul, care încă din vremea fericitului întru pomenire Domn Constantin Moruz Voevod, și a prea sfințitului Mitropolit Gavriil Kalimah, s'au unit cu monastirea Neamțul, și s'au întemeet de atuncea un Sobor și o obștie întru amândouă aceste monastiri, statornicinduse Stăreția ale amândurora monastirilor în Neamț, așa și rămân pentru deapurare nedezbinate, și povățuite de aceiași legiure, orânduinduse la Secul un vechil cu nume de Igumen. Vechilul acesta, de și s'au obicinuit ași ave numire de Igumen, dar este și rămâne supus Starețului întru toate, cerând și primind de la el povățuire în cuprinderea așezământului acestuia, de pre care i se va și da întocmai copie adeverită de Starețul, și Igu-menul acesta va fi din mijlocul Soborului, ales de Duhovnicii și Ieromonahii bătrâni, ale amândurora Monastirilor, și întărit de Starețul, făcându-l cunoscut și Kiriarhului de Igumen, mădulariu al Soborului și cel întâiu după Starețul.

Pre Monahii cei vrednici de hirotonii în trebuința Soborului, îi vor face cunoscuți Starețului, și acesta împreună cu Duhovnicii gă-sindui vrednici, și cu vârsta legiuită, adică : Diaconul de 25 de ani, și Preotul de 30 de ani. Atuncea va face cerere pentru aceia Mitropolitului, spre ași hirotonisi.

RAMUL ICONOMICESC.

20. Starețul va cârmui averile mișcătoare și nemiscătoare ale acestor monastiri, spre folosul lor cu chipul și după rânduiala ce au fost așezate de prea cuviosul Paisie, adecă : va rândui cu sfatul Duhovnicilor pe Dichiul cel mare, pe Cămărașul cel mare, și pe Logofătul, cari sunt cârmuitorii interesurilor monastirilor sunt povățuirea sa, datorii fiind aceștia ai cere dezlegare pentru toate, fără se îndrăznească a face nimic de la sine în întâmplări neprevăzute, ce se fie datorii ai da ascultare împlinind ale sale poronci fără de nici o abatere, asemenea el va rândui pre Nacalnici la skiturii, pe iconomi la mitoace și la moșii, precum și la toate celelalte slujbe și ascultări, atât în lăuntru monastirilor cât și pe afară.

21. Pentru căutarea folosului monastirilor și ale feliuritelor pricinii, interesuri și judecări ce au acestea, se va urma precum din vechiu prin sfătuirea Starețului cu părinții cei mai cuvioși, vrednici, ispițiți și cu știință despre cele politicești și iconomicești, după a căroră punere la cale, fie care din părinții Soborului va fi datorii, poroncile și povățuirile ce va primi de la starețul ale împlini cu toată osârdiea, și râvna pentru folosul monastirilor, fără cruțare de sine sau privire cătră vre un particularnic interes, ca o datornică ascultare. Vechilii stăruitori în pricinii de judecări pe la instanții, nu este ertat nici o dinioară supt nici un cuvânt a se rândui din Monahii, ci numai din mireni a se alcătui oameni ispițiți, cu chizeșie și frica lui Dumnezeu, având și însușirile cerute de pravila aceia pentru vechilii din 1839, Iunie 11 No. 1127, publicată prin Foaea Sătească din același an, No. 46.

Ori care din acei părinți căruia s'au incredințat o slujbă vremelnicește, sau pe mai îndelungă vreme, și se va dovedi că au fost călcătorii poruncilor și povățuirilor ce au priimit, că au păgubit pre monastiri ori din lenevire, sau din nepurtarea de grijă, sau din ajungerea cu alții, sau pentru al său particularnic folos, Starețul nu este în dreptate al erta, ci datorii a face

Sobor cu părinții Duhovnici, și judecându-l după toată asprimea, să-l canonisască potrivit. Se hotărăște că Starețul nu poate erta pe unul ca acela, pentru că vinovatul n'au greșit lui nici părinților cari îl judecă, ci obștiei pentru a căroră bine sufletesc și materialnic, ei sunt respunzători.

22. Starețul va cârmui și va povăzui toate după chipul arătat în ponturile de mai sus, eară vânzările în posesie a moșiilor atât a celor din Moldova, cât și a celor de preste Prut nu le va putea săvârși singur, dar nici măcar cu unirea duhovnicilor, ci trebuie se le arândăluiască prin formalnice mezaturi. Mai întâiu înse va osebi acele câte se vor socoti trebuitoare pentru casnica economie, pentru care să se îngrijască de a se gospodări bine, unde și monastirele și skiturile se fie îndestulate cu toate cele de trebuință, fără se vie în nevoie de a cumpăra nici un felu de product, și pornind de la cel întâiu an roditoriū, prisosul se n'ul vînză ci să-l păstreze ca o rezervă, care sporită cu prisosul a acelor următori, se poată siguriipsi îndestularea Soborului pe trei ani, și numai după întemeerea unei așa rezerve, să se vîndă pre tot anul prisosul cât ar fi, desfăcând, se înțelege totdeauna producturile cele mai vechi. Apoi pentru acele moși câte vor rămânea spre înposesie, la începutul anului de pre urmă a ori căruia contract de moșie sau de acaret, Starețul va înștiința pre Mitropolitul, pre Departamentul din lăuntru, ca să se publice prin Buletin și Foile Sătești, însemnînd un termen de trei luni, pentru acele din Moldova, și de sese luni pentru acele de preste hotar, ca doritoriū la o zi hotărâtă să se adune în târgul Neamțului.

Până a nu se urma mezatul, starețul dinpreună cu cârmuitoriū interesurilor monastirilor, și noii din părinți cei mai ispițiți în asemenea trebii, vor alcătui cu multă lămurire condițiile cu care moșiea ori acaretul ce are să se strige, se dă în posesie sau se închiriază.

Apoi la ziua hotărâtă, vor merge la târgul Neamțului cârmuitoriū interesurilor monastirilor, acei cari vor fi slobozi, dechiul înse neaparat, și trei patru din cei mai aleși părinți, pre cari starețul îi va însărcina cu

aceasta, și adunându-se cu toții în mitocul ce au monastirile în acel târg, mai întâi să se citească condițiile pomenite, care vor fi iscălite de starețul, cu hotărâre că acestea rămân nestrămutate, și că aterdisitoriș nu vor putea în urmă cere nici o prefacere, cât de mică. După aceasta se va începe strigarea care pentru moșii, se va urma trei zile de rând, și a treia zi se vor harecîlui asupra aceluia carele va da prețul cel mai folositoriș, și chizeșie respunzetoare îndatorirei lor. Eară pentru acareturi, mezatul se va sflrși întru o singură zi, și în urmă după cuprinderca condițiilor pomenite, se vor face contracturile, dar numai pe trei ani pentru acele din țară, și până la șese ani pentru acele de preste hotar, și iscălinduse de starețul cu pecetea monastirei, precum și de cătră cumpărătoriș, se vor încredința după legile statornilite de cătră tribunalul ținutal. Ori ce contracturi s'ar face în alt fel, se vor socoti ca neînființate, și banii ce ar apuca mușterei a da, li se vor întoarce, fără se poată ei rădica vre o pretenție supt nici un cuvint, căci așezământul acesta fiind publicat, nu le rămâne dreptate că nu ar fi avut științe.

23. Nu este ertat nici unui călugăr din acest Sobor a lua în posesie moșii, sau acareturi pentru dânsul, nici de ale monastirilor, dar nici streine, precum nici a avea tovărășie cu cineva, nu numai la moșii și acareturi, dar nici la un felu de spiculații, și nici măcar a aterdesi în numele altuia.

24. Aceste monastiri sînt oprite cu totul și pentru totdeauna supt ori ce cuvint sau închipuire, de a vinde de veci moșii, acareturi, vii, sau robi. Ori carele din stareții sau părinții acestui Sobor, ar îndrăzni împotriva afierosirilor ctitorești se săvârșască o așa neleguire, se fie căzuți dinpreună cu îndemnătorii și partașii la asemenea faptă, supt blestemurile acelor șapte a toată lumea Soboare. Eară frățimea obștiei aceștiea este datoare a stărui prin toate mijloacele putincioase pentru sfărămarea ei. Asemenea acest Sobor de mare număr, după însuși a sa cerere, este oprit deacum înainte de a mai face schimburi, de și pravelele slobod

acestea când este de folos. Așijderca nu le este ertat supt nici un cuvânt, și după nici o împrejurare, să se îndatorească cât de puțin, și dar nici să se zălogiască moșii, acareturi sau altă avere ori lucru de ale monastirilor. Eară când vre o estraordinară întâmplare sau nevoie (de care so ne ferească Dumnezeu), iar sili se facă vre o împrumutare, starețul cu soborul duhovnicilor și a celor mai bătrâni părinți, va cere mai întâi voe, cu arătarea tuturor împrejurărilor, prin kiriarhul țării de la Domnul, și numai după dezlogarea ce va priimi, va putea săvârși împrumutarea trebuitoare.

25. Veniturile atât acele regulate ale posesiilor, cât și acele neregulate, precum, din embaticuri, vânzări de vite, producturi, și imășui de la moșiele oprite în căutarea monastirilor și altele de asemenea, toate au a se priimi prin știrea starețului de către cămărașul sau dichiul, pentru a cărora respundere, starețul va ave de aproape îngrijire a se ținea două condice șnuruite și pecetluite cu pecetea monastirei, în care se vor trece regulat fără scăpare din vedere până la cea mai mică somă ce s'ar priimi și s'ar cheltui. Apoi la sfârșitul a fiește căru a an, alcătuinduse lămurită samă, și iscăbind'o starețul, dichiul, cămărașul, și logofătul, fiind că toate pri mirile și daturile prin mâinele lor se petrec, și patru din duhovnici, o va trimite împreună cu doi părinți la Mitropolitul țarei, carele împreună cu episcopiș cercețându, părințiș trimiși vor da lămuririle ce li se vor cere, și după ce se va căuta și încredința de către trustrerei Arhieriei care înființază pe înaltul cliros al țării, se va întoarce ca să se păstreze în arhiva monastirei.

Starețul și cu orânduțiș în slujbe, sunt datori a cumpeni cu mare luare aminte toate cheltueele până la cea mai mică, și a închipui cele trebuitoare cu toată cruțarea putincioasă, pentiu ca nici o dată cheltueele se nu covârșiască veniturile, ci din protivă se fie încă silitorș a iconomisi pre tot anul un prisos, pentru niscaiva estraordinare cheltueli și întâmplări neprevăzute, care prisos să se păstreze în o ladă de fier cu două chei, din care una va sta la starețul, și ce'alaltă la cămărașul.

26. L-afe hotărâte de la cămară nici decum se nu se deie părinților, de cât cu aceia ce starețul va socoti că se cuvine se mângâe și se ajutoreze pre bolnavii și pre obosiții de bătrânețe și de slujbă; este slobod a le da câte ceva din vreme în vreme, potrivit nevoilor lor.

27. Nici unul din călugări precum nici însuși Starețul, nu au voe de a ținea cai sau alte vite a lor, pentru că în viața cea de obștie, nimenea pre cât să poate, nu trebuie să aibă al seu în de osebi, căci, pentru trebuința Soborului, la cele bine cuvântate, iconomia Monastirilor, este datoare a ținea un număr de ajuns de cai și de vite, și a da trăsură aceluia carele cu blagoslovenia Star. țului, s'ar duce pentru particulară oii a Soborului treabă.

28. Cumpărări și vânzări în Sobor unul de la altul, nici de chilia, nici de alte lucruri, nici de cum se nu se îngăluiașcă, precum nici ruco lelele ce unii din părinți ob.cinuesc a lucra, nim ne nu are voe a le vinde pre la târguri, ci sânt mai întâiu datorii a le duce la camară monastirei, de unde se li se dee de împrotivă ceva din cele lor de nevoie, eară câte nu vor trebui cămării, prin știrea duhovnicului sicut sloboz a le vinde strenilor la poarta monastrei. Pentru aceasta toți acei ce vor întâmpna greutatea în cetirea și învățarea de carte, vor fi îndemnați de către starețul a se deprinde la lucrurile de mână, ca nu cumva din șederea în zidar, să se dee la gânduri rale, și se cadă în ispită. Spre acest sfârșit se va pune în lucrare pontul al 9, din așezământul fericitului intru pomenire starețul Paisie, ce glăsuește, că s'au așezat și aceasta în soborul părinților, ca după hotărârea sfinților părinți, se lucreze însuși frații feliuri de feliuri de m-șteșuguri, și lucruri de mână, ca se nu aibă pentru acele nici o nevoie a eși în lume, ci singurii se îplinească cea neocolită nevoie a lor cu toată liniștea și nerăsipirea sufletului.

29. Băuturi spirtoase se nu se poată nici decum vinde în lăuntrul monastirilor, sau pre la chiliile de afară, ori pre la skituri, și în veci se nu fie ertat a se face cărciume cu apropiere de monastiri sau de skituri.

Nici la praznicile monastirilor se nu fie îngăduiți nici învoiți streinii ce vin, a urma vânzare de băuturi tari, căci norodul se adună spre închinăciune, și nu ca se facă beții, mai vărtos când fiește carele este slobod așa aduce cu sineși băutura ce poate fi trebuitoare.

30. Bolnița să se aducă în cea mai bună stare, așezînduse întru toate, rânduiala ce întru un spital bine înjghiebat trebuie a se păzi ; să se alcătuiască o bună spițerie, supt un spițeriū iscusit, și un doftor de cei învoiți de cometetul senătăței a practisi ; bolnavii, se aibă cu îndestulare toate cele trebuitoare, hrană, îmbrăcăminte, și schimburi, și se fie rânduie un număr de ajuns de poslușnici, cari se caute și se slujască pre bolnavii lor frați cu toată răvna, răbdarea și dragostea, acele poruncite de Domnul nostru Isus Hristos, fiind deapurarea cea mai mare curățenie, în bolnița. Starețul este neapărat datoriu, de nu în toate zilele, măcar pe săptămână o dată, a merge la bolnița și a cerceta pre fie care bolnav în deosebii, spre a se încredința de este căutat precum se cuvine, și în zilele când n'ar putea se meargă însuși, de ori ce pricină împiedecat, se trimite pre unul din cei mai credincioși părinți, carele se facă această revizie, și săi aducă respuns. Osebit că, doctorul trebuie se fie îndatorit ca în toată vremea să'i aducă raport atât pentru starea bolniței, cât și pentru căutarea bolnavilor.

31. Asemenea și bolnița celor lipsiți din păcatele lor de minte, și munciți de lupte grele, să se fie deapurarea în cea mai bună stare, fiind acești nenorociți vrednici de o îndoită milă și îngrijire, ca uni ce sînt și pătimași și în neputință de a se căuta însuși și a se îngriji cu cele de nevoe. Așa dar starețul este datoriu a căuta pre aceștia cu mai multă osârdie încă de cât pre acei bolnavi numai, și ai cerceta de o potrivă și însuși, și prin părinți de toată nădejdea. Se fie lătoriu aminte, pre de o parte a fi căutați trupește și pre de alta sufletește, făcîndulise deapurarea în toată Vinerea sfintele Masle, și osebit un duhovnic din cei mai cuvioși, carele avînd numai această bolnița în sarcina sa, se fie datoriu în toate zilele ai cerceta, ai mîngăia

pre cât starea lor iartă, și ale ceti Molitvele sfântului Vasilie, dupre cum din vechiu au fost așezat, și în vremea de înaintea s'au păzit. Toamna se li se dee îmbrăcăminte și încălțăminte trebuitoare pentru vremea cea aspră, și primăvara luânduse hainele de earnă, se li se dee altele potrivit timpului, întru un cuvânt, se nu fie lipsiți de nimică. Părinții și frații cari se rânduesc să'i păzască și să'i slujască, să se aleagă dintre cei mai vrednici și ispițiți prin multa ascultare întru tăerea voei lor, milostivi, îndelung răbdători, căci carele cu tot sufletul, și din toată inima lor, caută pe așa nenorociți, mare dar vor dobândi înaintea Domnului nostru Isus Hristos, și mare li va fi resplătirea.

32. Tipografia ce este așezată în monastirea Neamțul, să se întemeze, și în puterea dreptului ce și reglementul iau întărit, se urmeze a tipări și a vinde ori la cine, fără nici o oprire despre nimenea, toate cărțile bisericesti câte au dobândit o dată voia Kiriarhului de a se întrebuița în țara aceasta. La întâmplare înse unde ar voi se scoată la lumina o carte, de și bisericască, ce nu va fi fost încă tipărită în Moldova, starețul va cere mai întâiu blagoslovenia Kiriarhului, și apoi numai va slobozi tipărirea ei.

Starețul este datoriu se aibă osebিতা luare aminte a se ținea această tipografie totdeauna în cea mai bună stare înaintitoare, și a se tipări neîncetat cărțile acele bisericesti, ca din asemenea să se adaogă, și se sporească biblioteca monastirilor, de unde fiește carele părinte are dritul a primi supt a sa iscălitură cărți spre cetire, pre care apoi este îndatorit a le întoarce bibliotecarului luânduși adevărta dată.

33. De cea mai neocolită nevoe fiind a se lua cele mai nemerite măsuri pentru învățatura în cele bisericesti a tinerilor acestui Sobor, starețul se va îndelnicu cu tot dinadinsul ca se facă căzuta spre acest sfârșit punere la cale, în cea mai scurtă putincioasă vreme. Aicea se vor învăța carte moldovinească și rusască, tot o dată se vor paradosi și acele științe pregătitoare, care sînt de neapărat și de mântuitoriu folos vieței monahicesti, după cel înadins reglement pre ca-

rele starețul împreună cu duhovnicii îl va alcătui potrivit cu duhul pontului al 5, din așezământul prea cuviosului Paisie ce zice: Ca părinții cei cărturari cu mare râvnă, cu credință și cu dragoste, să citească învățăturile sfinților Părinți care povățuesc spre dreapta înțelegere a sfințelor scripturi, și spre cunoștința dogmelor credinței ce pravoslavnice a Bisericei cei sobornicești, prin care învățeturii cu ajutoriul lui Dumnezeu poate se cunoască și voia lui Dumnezeu, și puterea poruncilor lui Dumnezeu, celor mântuitoare de suflete, și ca în o oglindă privește toată așezarea sufletului său, și prin acelea și prin cea desivârșit ascultare și tăierea și omorârea voii sale, poate cu ajutoriul lui Dumnezeu, povățuit se fie la dreapta și neabătută nici în dreapta nici în stânga sooteală a Dumnezeieștii Biserici, care este mai de nevoie de cât toate spre mântuirea sufletului. Se hotărăște cu nestrămutare că numai tinerimea soborului acestuia va putea asculta arătatele învățeturii la care nu va fi nici decum ertat, nici se va putea face silă despre nimenea, a se primi mirenii, ori preoții de mir, sau călugării de pre la alte monastiri. Starețul dinpreună cu duhovnicii vor alge pre acei din monahi și frații pre cari îi vor cunoaște mai râvnitori asupra științelor celor mântuitoare.

34. Igumenul monastireii Secului, precum întru cele duhovnicești, așa și întru cele iconomicești este supus starețului de la carele va lua povățuire pentru orice treabă, și va fi datoriu al da samă de toate priimirile și cheltuelile ce prin trânsul se vor urma, de bani, vite, producturii și lucrurii, ori când, i s'ar cere.

35. Odoarale, argintăriile, veșmintele și toate celelalte care cu anume arătătoare catagrafie se vor încredința Igumenului supt a sa iscălitură, este datoriu a le păstra totdeauna în cea mai bună stare, având el a respunde pentru toate.

36. Schiturile, Săhăstria, Sihla și N fon, vor rămânea întru purtarea de grijă a Egumenului, rânduinduse de către starețul la dânsule proistoși din părinții cei mai încuviințați ai Monastirii aceștia Secul, duple rânduiala păzită încă din zilele prea cuviosului Paisie

sie, supt acăruia stăriție s'au unit pentru totdeauna aceste două monastiri. Și când la această monastire nu s'ar afla părinți pentru așa vrednicie, se vor rânduî din cei de la Neamț. De asemenea din Secul cei mai tineri părinți și frați, vor fi rânduîți în Neamț să învețe sau la lucruri de mână, sau la Tipografie, sau la învățeturile rânduite, fiește carele după plecarea sa, spre a se putea face prin aceasta o mai mare frăție încă și unire între amândoa Monastirile.

37. De vreme ce s'au găsit de folos, ca monastirele Neamțul și Secul să fie împreunate, și Soborul lor, să alcătuiască în veci un trup și un suflet, ne aparat urmează, ca și cărmuirea materialnicilor intereseuri, precum și povățuirea celor duhovnicești, să fie una și aceeași. În urmăre, starețul este dator să aibă necurmată luare aminte, ca obșteasca economie să îndestuleze pe părinții și frații de la monastirea Secul și de la Schituri cu toate cele trebuitoare, ca și pe acei de la monastirea Neamțul, fără nici o deosebire sau scălere întru nimic. Să le trimită în vremi cele spre hrană, și hainele trebuitoare și să'i îngredească înprejma lor cu vitele, gradinle, argații, și toate câte se cer pentru numărul viețuitorilor acolo, ca nici o lată și nici întru o zi măcar, să nu ducă lipsă de nimică din cele covenite, căci o din protivă urmăre ar fi păcat și o strămbatate mare, când această monastire s'au făcut un trup cu cea a Neamțului.

38. Pecețile amânduror monastirilor, să fie deapurure în păstrare la starețul; și egumênul de la Secul, pentru trebuința correspondenției ce urmează a ținea cu Starețul sau și alte fețe, își va face a sa particularnică pecete.

39. Pentru pomeniții la pontul 20, cărmuitori și toți ceilalți căți să rânduesc în slujbe statornice, starețul dinpreună cu pariății cei mai practisiți, va alcătui pentru fiește carele, instrucție atingătoare de slujba ce i să încredințază, ca avëndule purure în vedere, să împlinescă în toată vremea datoriile lor fără a să putea apăra cu cuvânt de neștiință sau uitare.

40. Starețul va avea îngrjire a se ținea tot deauna o condică șnuruită și pecetluită în care să fie anume înșănătate odoarele, argintăriile, veșmintele, cărțile, și toate lucrurile bisericești, atât acelea ale Monastirilor, cât și a Schiturilor atârinate de ele, pentru care să is izvod foarte lămuritor despre ori ce lucru de la egumenii, proestoșii și slujitorii ce va avea rânduiri, supt iscălitura lor. În aratata condică, să vor trece încă, toate altele asemenea o loară și lucruri, câte duple vremi să vor adăogi, cu osebită arătare pentru acele ce s'ar preface, sau învechându-se, nu ar mai putea fi de slujbă. Așijderea se va ținea o altă osăbită condică, și cu aceeași rânduială, pentru toate lucrurile; și uneltele, ale iconomieii și gospodărieii.

41. Ori cari din stareți, egumeni și părinți în-trebuințați, în slujbe statornice ori vremelnice, în știința ar călea datoriile lui, și rânduețele cuprinse în acest așezământ, și din această abatere, s'ar pricinui Soborului rătăcire, vătămare, ori pagube, și vinovatul nu ar îndrepta greșala sa, să fie tras supt judecata și canonicirea Soborului, făcând știut de aceasta și Kiriarhului.

42. Acest așezământ sa se tipărească, și împărțindu-se pre la toate schiturile și m-toacele monastirilor acestora, să se statornicească p ntru tot deauna, ca de patru ori pe an, la zile hotărâte, după săvârșirea sfinței liturgii, să se ceteasca în auzul a toată frățimea, pentru ca prin adesa a lucrere aminte, toți să se pătrundă de datoriile lor, și fiște carele în parte de ale sale, și în unire să fi silitori și staruitori pentru împlinirea lor.

În sfârșit acest sfânt sobor, împlinind legiuirile așezate va respunde cu ajutorul lui Dumn zeu la cele înalte a începutului temeiuri, statornicite pe neștrămutata rânduială a sfințelor așezămături ale Bis-ri-ei. Și va pute ajunge a-va mântuitoare rostire a Domnului nostru Isus Hristos ce zice: Că, casa părintelui meu, casă de rugăciune și de învățetură este! Potrivit glasului celui ce strigă în pustie, gătiți calea Domnului, și celelalte a sfântului Ioan Botezătorului, carele să trasă la munți pentru a lăsa învățetură celor din lume,

pildei căruia apoi au urmat toți Sihastriți și Pustnicii vremilor vechi și mai nouă, de asemenea și lavrela cele mai vestite.

Și dar cu mila și darul Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos s'au scris hrisovul acesta la s'aunul Domniei în orașul Iași, în anul al 10, al Domniei noastre.

(Iscălitura Domnească)

(L. P.)

1843 Mai 4.

No. 175.

Stefan Catargiu vel Logofăt.

Supt dictația mea a jos iscălitului s'au scris,

Iacovache Veisa Spătar.

Aceste acte domnești le-am reprodus de la paginal 179 dintr'un caiet imprimat la Monastirea Neamțului.

Th. C.

FELICITARE

La ocazia alegerii I. S. Domnitorului Alexandru Ioan-Cuza, D-lui Aga Teodor Codrescu, Prezedentul Municipalității de Iași, au rostit următoarele :

Pre Înălțate Doamne !

În urma unei crunte bătălii care au înșingurat fața Europei, a venit pacea, din sinul păceii a isvorât tratatul de Paris, din tratat Convențiunea din 7 (19) August 1858, din Convențiunea aceasta legămîntul Principatelor-U-nite și Adunarea Electivă, eară din mizlocul Adunării Alesul și Domnul Moldovei.

O sută cincî zeci de ani au trecut, de când drepturile autonome ale noastre, se vedeau știrbite. Domniî nu erau mai mult aleși ce impuși țerii; mulțămită dară și de trei ori

mulțămită puterilor garante, căci astăzi în ziua de 5 Ianuarie 1859, poporul poate ura în fața Domnului pe Alesul Adunărei și al țerii.

Intre vuetul cel solemn al clopotelor, între bubuitul cel sgomotos al tunurilor, glasul poporului este mai străbătătoriu, el este mai puternic, pentru că purcede din inimă; acest glas este glasul Țerii întregi, și capitala Moldovei prin organul Municipalității ei, se simte fericită putând a ura în persoana Domnului, prosperitatea Țerii și a Înălțimei Voastre. Astăzi au picat privilegiul acela, pe când Domnul, mai întâiu la marginea Țerii se saluta, căci vinea din afară de ea; astăzi el se aclamează în inima Țerii, și în capitala ei mai întâiu se urează.

Pre Înălțate Doamne! este obiceiul, și obiceiul vechiu al țerii este bun și sfânt; după acest obicei vi se aduce înainte pâne și sare, semnul bogăției pământului nostru. Rumpeți și gustați din pânea aceasta, ca să vi se întărească inima în iubirea Patriei și să împărțiți cu poporul hrana pe care ea ne-o dă.

Treacă de acuma anii sbuciumărilor noastre, întoarnesă pacea în sinul familiilor noastre și a Țerii, renvieze simțimintul naționalității romîne, și așa plini de bucurie din capitală până în marginile Țerii, va resuna strigarea de bucurie: *că cu noi este Domnul.*"

Am reprodus această *urare* din suplimentul la No. 24 al Monitorului oficial al Moldovei, din 16 Ianuarie 1859.

Th. C.

Tabloŭ Hronologic

din

Istoria veche și nouă a Moldovei,

dupre manuscrisele Patriei și cele străine.

orânduit de Gh. ASACHI.

PERIODUL I.

Istoria Antica.

- Ani
în. de Hrist. Țara, care astăzi se numește Moldavia sau Moldova, despărțea din învechime Tracia de Scitia, și se numea: Deșertul Ghetic, fiind domnit de Gheți.
- 510 Darius Istaspă, împăratul Persilor, trece pe aici asupra Scitilor. Davi sau Daci, locuitorii țerei, prin astuparea fântânilor, îl nevoesc a se retrage.
- 345 Atias împăratul Scitilor, și după acesta Alexandru Macedonul, supun pe Davi. Zamolxis reformatorul lor și în urmă zinu.
- 341 Grecii întemeează aici colonii comerciale.
- 314 Drahintis învinge pe Macedoni, prin de cu toată armia pe riga lor Lisimah, prin marinimiile lă mântuie de moarte și închee cu el aliație.
- 171 Orolos bate resboiul cu Bastarnii și perzându-l, pe ostașii Davi îi osindește se facă trebii femeestii, până la ștergerea acestei desfărmări.

110 După subjugarea Macedoniei, Romanii s'apropie de Davi. Minuțius a fost cel întâiu Roman ce a oștit cu dânșii.

56 Boeribist, domnitor mare al Davilor, subjugă țerile împrejur de la marea Neagră, până în Austria, cu 200,000 Davi învinge pe Antonie proconsulul Macedoniei, și steagurile apucate de la Romani, le așază în cetatea Genucla. Imperia Davilor se desparte în staturi mici.

30 Statilius Taurus și Licinius Crasus, respingă pe Davi peste Dunăre. Iasighii vin de la Caucaz și se așază în o parte a Daviei.

Anii
după Hr st. DECEBAL se înalță pe tronul Davilor.

89 Impăratul Romei Domițian purcede cu oaste asupra lui Decebal. Apius Sabinus și consulul Fuscus se învingă de Decebal, ear Iulian îl bate. Spre semn de pace, Domițian îi triimete o diademă, feliuriți meșteri și o somă de bani.

100 TRAIAN cu 60,000 ostași trece Dunărea, în luna Septemvrie, învinge pe Decebal în o bătălie cruntă, în care rumpe chiar mântia sa, spre a lega ranile ostașilor sei.

103 În al doile an Traiană, după multe crunte bătălii, întră în Sarmisagetusa, închee pace, și oastea Romană rămâne prin cetățile Daciei.

- 105 Decebal cearcă se scuture jugul Romanilor și deschide nouă rebelă. Traian vine eară în Dacia, arhitectul Apolodor face un podă peste Dunăre între Severin și Cerneș. Romanii străbat în Dacia. Decebal moare bând venin, asemenea se omoară toți curtezanii seși și cei mai mari ai țerei, o parte a nației se stârpește, alta se disterează la Rocșolan, rămășița se ar estecă cu Romanii. Dacia se împoporează de coloniști aduși din Italia, se declarează provincie romană, cu un guvernator numit: Pro-pretor și cu un senat. Sarmisagetusa, capitala se numește: Ulpia Traiană, pretutindene se fac temple, palaturi și drumuri pietruite, din care unul, pe la Maros Vasarhei duce în Moldova, unde spre păză remâne Legeonul XIII, numit Geamăn sau a Iasienilor, cari întemeiază cetățuea numită: Municipium Iassiorum, adecă politia Iasilor. Romanii prelucrează mine de aur în Dacia, dincolo și dincoace de Carpați, și taemonete cu semnele țerei pe ele.
- 110
- 125 Adrian surpă podul lui Traian, spre a feri Dacia de incursia barbarilor, și întărește Dacia cu nouă legeoane romane.
- 160 Antonius filosoful, trimete în Dacia nouă coloniști din Italia.
- 246 Impăratul Filip alungă pe Goși din

Dacia. Puterea Romei scade, barbarii resbat în Dacia.

- 274   Imparatul Aurelian, Daciul, strămută din Dacia în Misia, pe partea dreaptă a Dunărei, miliția și administrația țerei. O mare parte din proprietari și țeranii rămân în Dacia mai ales între strâmtorii și munți, unde petrecând, ajung a păstra naționalitatea lor, și sunt strămoșii Moldo-Românilor, guvernându-se de ai lor naționali Domnitori.
- 374   La incursia gintelor, Moldova se cuprinde de Goți, cari mai în urmă se alungă de Huni.
- 453   Hernac și Denghesic, fiii lui Atila, întemeează în Moldova un nou stat numit Hiunvar.
- 468   Cutrigurii capătă domnia țerei, se învingu de Avari, și eară se interescă de Anți.
- 560
- 616   Cuprat, riga Cutrieților, se face patriei Visantină. Fiul lui Ansprah domnează în Moldova. Fiii lui Crunus împart imperia Româno Bulgară.
- 884   Nouă incursie a barbarilor. Pacinații se așază în Moldova, care iea numele de: Atel-Cusu. Tuhutum învinsă de ii trece în Panonia.
- 910   Gelu, prințul român din Transilvania domnește și preste Moldova.
- 1000   Pacinații, Besii trecă și domnesc pe rândă.

- 1049 Religia creștină se îmbrățișează aici în parte de Cumanii cari domnesc.
- 1159 Pre lângă multe staturi, în care era Moldova împărțită, statul Bărlad se întemeiază aproape de vechea Sucidava. Această republică se întinde, domnește până pe țărmurile mării Negre și se face faimoasă prin piraterie. Supune până și Oleșia, politic la gura Niprului.
- 1182 CRIS, Domnii Românilor din Misia, capătă ajutor de la Româno-Moldovenii, cu cari merge asupra Constantinopolului.
- 1225 Statul Cumaniei mici se desface de Batus-Han; liniștea se așază în Moldova Galații, Chilia, Cetatea-Albă, Hotinul și Teghina, se colonizează de negustorii Grecii și Italianii din Ragusa și Genua.
- 1226 După moartea împăratului Români Ioan Asan, din Misia, usurpând Frurilă tronul românesc, Ioan fiul lui Asan, scapă în Moldova, de aici înturnându-se cu oaste, bate pe Frurilă și pe împăratul Teodor Comninul, pe care îl prinde.
- 1229 Papa rânduește pe Teodoric Episcopul de Cumania, spre a creștina poporul.
- 1249 Cavalerii Germanii (de Malta) zidesc cetatea Neamțul, spre a apăra țara de barbarii.
- 1259 Oarde tătare a lui Nogai pradă și stârpesc țara.
- 1284 Români se concentrează mai cu sa-

- mă în Maramureș sub un domnitoriū.
- 1294 Mongolul Toctai pradă țara.
- 1308 Alanii vin de la Caucaz.
- 1324 Tatarii în număr de 120,000 tăbă-
răsc în Moldova. o pradă și o stârpesc.
- 1344 Casimir rîga Poloniei învinge pe Ta-
tari la Lublin.
- 1352 Andrei domnul Transilvaniei, cu aju-
torul Românilor din Moldova, învinge
aice pe Tatarii, cari se trag peste Nis-
tru la Crâm.

PERIODUL II.

Istoria Veche.

- 1350 BOGDAN, din familia Dragoș, Domn
al Românilor din Maramurăș, trece cu o
colonie dincoace de Carpați, și a doua
oară întemeiază aice un stat Român ne
atârnat, numit Moldavia, supuind sub
Domnia sa toate celelalte staturi, în care
era țara împărțită. Zidește cetatea Baia
și restaurează alte politii. După doi ani
moare și este îngropat în biserică la
Olăuț.
- 1352 STEFAN I, supranumit Sas, fiul lui
Bogdan, domnește 6 ani și lasă pe fii
sei: Stefan și Petru.
- 1359 STEFAN II. domnește 6 luni. Petru
ne voind a se supune fratelui mai ma-
re 'i răpește domnia și 'l alungă din
țară. Stefan cere ajutoră de la Poloni.

- 1359   PETRU I, sfarmă oastea polonă a lui Cazimir, care cu Stefan încapusă în codru Plonic a muntelui Sepeneț, unde prinde pe toți generalii Poloni. El domnește 9 ani.
- 1370   LASCU fiul lui Petru I, înbrătoșază religia catolică. Papa Urban V. rânduește la Siret Episcop, inse fără spor de prozilitism între Moldoveni. Doamna rămâne credincioasă religiei Ortodoxe. Lascu domnește 11 ani. In epoca lui se aşază mulți catolici în Moldova.
- 1382   BOGDAN II Mușat, fiul lui Lascu. In acest period o partidă alege de Domn pe polonul Gheorghie Coriatovici, pe care'l omoară și'l îngroapă la Vaslui. Bogdan domnește 5 ani.
- 1387   PETRU II Mușat, fiul lui Bogdan, face 'o alianție cu Polonia, și la 8 Decembrie 1389, boerul Duga încheie la Radon cu Vladislau și Mircea o alianție asupra lui Sigismund al Ungariei. Petru după 3 ani de domnie moare.
- 1390   Roman I, fratele lui Petru II, bărbat fără cunoștințe militare, iea de ajutor pe mai micul seii frate Stefan și aprindându-se resboi cu Ungurii, după două luni abdică domnia în favorul aceluși frate. El întărește politia Roman, și are de fii: 1) pe Alecsandru, 2) pe Stefan, 3) pe Bogdan, 4) pe Mihail, 5) pe Iuga și 6) pe Alecsandru. din cari domnesc al 2—5, și al 6-le.

- 1390   STEFAN III, fratele lui Roman, ia domnia în împrejurări grele. La 15 Noembrie 1390, se face congres de alianție la Suceava între Vladislaŭ, regele Poloniei, și Mircea domnul țerei Românești
- Sigismund, regele Ungariei, spre a resbuna alianța întreită, cu mare oaste și greutate resbate în Moldova. Lipsit de ajutorul Poloniei și a țerei Românești, Stefan se vede nevoit a se lepăda prin jurământul de acea alianție, după care Ungurii se trag din țară. Această întâmplare invită dușmănia Polonilor asupra lui Stefan. Carele, după o conjurație, se vede nevoit a lăsa domnia fratelui său Roman.
- 1393   ROMAN I, suindu-se a doua oară pe tron, se unește cu Polonii, trimete oaste în ajutorul lui Teodor Coriatovicŭ asupra lui Vitold, carele bate oastea aliată. După 2 ani, Roman abdică domnia, și pe tron se sue iarăși Stefan.
- 1395   STEFAN III, închee asupra Ungurilor alianție cu Stefan, Voievodul Transilvaniei și cu Mircea, Domnul țerei Românești. Desbinare în țară. Tatarii și Turcii fac incursie. În pradă mai ales locurile Catholicilor, încât Papa Bonifație IX proiectează aice asupra păgânilor resboiul de Crucieri. Stefan duce creștinilor oaste de ajutor în Bulgaria, și împreună cu armia franceză, sub Contele

Nevers, se ostește la 18 Septemv. 1396 în nenorocita bătălie de la Nicopoli. Domnește ear 4 ani. Lasă pe fiii sei Petru și Stefan.

- 1399 PETRU III, desbinându se de fratele seü, acesta'i apucă domnia. Stefan cu o samă din boeri cere ajutor la Cazimir rîga Poloniei. Polonia resbat în țară. Petru moare.
- 1399 STEFAN IV, fratele celui de sus, urmează în scurtă domnie, căci după el se sue pe tron :
- 1400 IUGA fiul lui Roman^{*} I. Acesta aşază pe celü întâiu Mitropolitü în Moldova, zidește politü și înformă călarime regulată, asemenea face multe dănuiri boerilorü vrednici și oamenilorü de oaste. După 2 ani se retrage la Mircea.
- 1400 ROMAN II, fiul lui Petru III, după o domnie de 2 ani, face loc lui :
- 1401 ALECSANDRU I cel Bunü, fiul lui Roman I, acesta, tânăr iea cu mână puternică cărma guvernului, restatornicește liniștea în läuntrul țerei prin aliație cu Jagelon al Poloniei și cu Domnul țerei Românești, și asigurează acea pe dinafară.
- 1403 Aducerea relieviilorü (moaștelor) Sf. Ioan de la Trapezunda la Suceava. Legile țerei le îndreaptă dupre codica Vasilicalorü. Intemeiază Episcopiile de Roman și de Rădăuț, zidește și înzäs-

trează multe biserici și monastiri, precum Moldovița și Bistrița.

Prin prelucrarea minelor înfloresc finanțele. În resboiul Ungurilor cu Iagelon, acesta se împrumută de la Alecsandru cu 1000 taleri argint, dând în ipotecă provincia polonă numită Pocuția, din care urmează multe resboae între aceste două nații.

1418 Pretendatorii : Roman II și Stefan IV, se înlăturează. Armenii, fugind de jugul Turcilor, emigrează din Patriea lor, și se așază în Moldova.

1421 După moartea doamnei, ce'i nascu pre Ilieș, Alexandru, în a doua cununie, se însoțește cu prințesa Ringala, sora lui Iagelon.

1423 Un corpus de călărime moldovană merge în ajutorul lui Iagelon, pe țermul mării Baltice, asupra Cavalerilor Crucierii, unde la Marienburg, prin bravură și nouă stratagemă, poartă biruință strălucită.

1425 Imparatul Ioan Paleologul, înturnându-se din Ungaria, trece prin Moldova, Alecsandru 'l trătează cu strălucire, și'l conduce până la portul Chilei.

După ce nu se nimerește cercarea a uni biserica de Răsărit cu acea de Apus, Mitropolitul Teoctist, de nație Bulgar, introduce în Moldova cu clirosul Slav și buchele Kiriliene, spre a feri pe tinerime de a adopta ideile Latinilor.

- 1428 Faraoniș seaș Țiganiș, în cete nume-
roase, vin în Moldova.
- 1429 Congresul de Luțcș între Imperatul
Sigismund și Iagelon, în care se mai
asigurează neatârnaea Moldovei.
Imperatul Ioan, făcându-se singurș
domnitorș. triimete lui Alecsandru, prin
o solie, titlu de despot cu hlamida și
corona regală, și face Mitropolia Mol-
dovei neatârnată de cea a Ohridcș.
- 1430 În resboiul Polonilor, Alecsandru iea
partida lui Svidrigelo, fratele lui Ia-
gelon. Poloniș chieamă în ajutor pe Ta-
tariș de la Volga.
- 1431 ALECSANDRU se întoarnă în favo-
rul Polonilor, învinge pe Svidrigelo,
iea cetatea Brașlav și o dă lui Iagelon.
- 1432 ALECSANDRU struncinat de oste-
nelile resboaelor, moare, după o dom-
nie de 32 ani, 8 luni, și se îngroapă
în monastirea Bistrița.
- 1432 ILIEȘ, fiul lui Alecsandru, după vo-
ința părintelui urmează în domnie. Mas-
tiga sa Ringala favorează pe fiul ei
Stefan. Ilieș o îneacă. Stefan fuge în
țara Românească și se întoarnă cu aju-
torș de oaste, dar la Solonești se în-
frânge oastea lui Ilieș carele, fugindș
din țară, năzuește la Vladislău al Po-
lonieiș.
- 1433 STEFAN V, cu vredniciș mai alese

de câtă fratele seü. se îmbrătoșează de toată boerimea. Elă ca și fratele seü trimete ambasadoră la Vladislăă, juruinduă alianție, încăt Vladislăă, de și Iliేశă îi era cumnată. preferează pe Stefan, carele bate în Podolia pe Tatară, și dă luă Vladislăă cetatea Brașlăă; a-acesta i dă moșă în Polonia, și luă Iliేశă o aședare, cu condiție a nu se mai amesteca în trebile Moldovei; însă Iliేశă se depărtează, resbate în Moldova și la Dărmăneșă este învinsă de însușă Stefană.

1435 Inturnându se în Polonia, ilă închidă în cetatea Seradin. de unde după moartea luă Vladislăă, scăpându întră a treia oară în Moldova, și din nou Stefan Vodă, ilă înfrânge în 4 Mai la Podraga, precum și mai în urmă la Pipereșă, Vladislăă II, urmând părinteluă seü în guvernă, împacă pe frașă la Liovă prin împărșeală, Stefan ăea țara de josă cu cetatea Albă și Chilica; eară Iliేశă, țara de susă cu Iașă, Suceava și Hotinul.

1435 DUCA SFIDRIGHELO, fuge din Polonia în două rânduri pe ascunsă în Moldova, unde petrece păscându oi, până la anul 1440, când capătă iarășă Domnia de Lușă.

1439 Tatară resbată în Moldova și pradă o parte.

1444 STEFAN V, chiemându la o întâlnire pe Iliేశă, ilă orbește și'lu despoae de

L'omnie. Ilieșu moare după un an, lăsându fi pe Alecsandru și Romanu. Stefanu domnește în Moldova singur de și'lu tulburâ pretendentul Alecsandru.

1446 STEFAN V, încheie aliație cu Ioan Huniadu. și cu Danu Domnul țerei Românești, trimete agiutoru asupra lui Vladu II, (Dracul). Elu se uc' de de nepotul seu.

1447 ROMAN III, fiul lui Ilieșu, se sue pe tronul Moldovei.

1448 PETRU IV, fiul lui Stefan V, năsu-ește la Ioan Huniadu și cu agiutorul Unguriloru alungă pe Roman. Pentru pregătirea resboiului cu Turc'ii, Ioan Huniad așaze garnisonu în cetatea Chilia. Petru IV, se însoțește cu sora lui Huniad Corvinusu. Roman cere agiutoru de la unch'ulu seu Casimiru, dar nu târđiu moare înveninată.

1449 Petru g'uruește Poloniei aliație, dă marinimoasă ospitalitate em'grantului Prințu Polon Mihail, pe carele nu vre sâ'l deie trimișiloru Poloni. După moartea lui urmează tulburări, în care pe rând domnesc Stefan și Ciubărū. Alecsandru II, num t Iihnonu de 14 ani, fiul celu mai ténărū a lui Ilieșu, se înalță pe tronū sub ep tropia mumei sale Maria Bogdan, ce se d'ce fiu firescū a lui.

1450 ALECSANDRU I, ilu învinge la Turnășeni, și Alecsandru fuge în Polonia. Oastea lui Casimir ilu reașează, dar elu

iar este alungat. Poloniî cu mare armie ducă pe Alecsandru în Moldova. Bogdană încheie pace cu condiție se fie epitropă lui Alecsandru, despre altă parte lovește pe Poloni la Crasna, unde omoară pe cele mai alese trupe și pe doi Mareșali.

1452   PETRU-ARON, ce se zice, dar nu este fiu naturală a lui Alecsandru I, propune se apere pe Alecsandru II. Prin uneltiri, ucide pe Bogdan la Ruseni și răpește Domniea lui Alecsandru, carele fuge la Poloni. Aceștia 'l reasează în Moldova. Desfrânarea lui Alecsandru întartă ura boerilor. Petru-Aron se întoarnă cu oastea și bate la Movileni pe Alecsandru, carele fuge la cetatea Albă, unde moare.

1453   Mohamedă supune Constantinopolul.

1456   PETRU-ARON se înalță de boeri la Domnie în mijloculă desbinăriloră urmate în Ungaria și Polonia. Elă trimete pe ascunsu ambasadori la Mohamed II, a căruia oaste se înaintise în Bulgaria.

1458   Asprimea sa îl face urât în țeară. După 3 ană Stefan cel mare, fiul lui Bogdan, cu oaste Moldo-Română, bate la Doljești pe Siretiă în 21 April, anume în Joia mare și la Orbică, pe Petru, carele fuge în Polonia. Boerimea și clerul înalt se adună la Direptate, unde cu mare pompă

îlă proclamează de Domn Moldovei sub nume de :

- 1458 STEFAN VI, îndată la început prin întocmirea oastei arată plecarea sa cătră resboiū. Elū cere de la Poloni a i se da înderept Petru-Aron ucigaşulū părintelui seū. Neurmând accasta, Stefan intră în Polonia, pradă în Podolia, şi Rusia-Roşie
- 1459 Polonii trimetū ambasadori spre a se împaca cu cond şii favoritoare. Logof. Dobroşū, încheie tratatū cu Casimirū. Tirania lui Vladū Ţepeşū, îndeamnă pe boeriū Români a cere de Domnū pe Stefan, drept care elū lucrează a întruni sub Domnia sa toată România. Pe Polonia o adiminează cu înlesnirea catolicismului; se uneşte cu Mohamed II, asupra lui Matiasū Corvinusū; Stefanū iea de la Unguri cetatea Chilia şi înfrânge pe Vladū; uneşte cătră Moldova ţinutul Putnei. După aceasta supune şi cetatea Albă, o întăreşte şi lasă comandant pe Buhte.
- 1463 Incursia Moldovenilor în Transilvania.
- 1465 STEFANU, se însoată cu Evdochia Princesă visantină, sora împăratului Simion.
- 1466 Cu Casim rŭ încheie o alianţie.
- 1467 Mate ū Riga, Ungariei, spre a şî resbuna perderea Chilieii şi invitatū de Petru Aronu, străbate iarna prin Oitusū în Moldova, arde Bacăul şi Romanulū,

- Stefanū îlū lovește noaptea la Baia, că-
riea 'i dă focū. Unguriī se învingū, Ma-
te'ū este rânit și se trage în Ungaria.
Furtuna amenințătoare despre Turci, im-
1468 pacă pe Stefan cu Mateiū, carele 'i dă-
nuește în Transilvania cetățele Balta și
Ch'uchiulo. Stefan învinge pe Tatarī la
Nistru, prinde pe Hanul Harținū. Spre
a mulțemi lui D-zeu zidește Monastirea
Putna, unde strămută b'iserica lui Dra-
goșū de la Olăuți.
- 1469 PETRU-ARON, ce petrece în Tran-
silvania, se adimînește de inscristul u-
norū boeri de a veni în Moldova, și se
învinge.
- 1470 Resboiul cu Româniī, Radul se în-
vinge la Sociū.
- 1471 La ameză în 29 August cutremurū
mare în Moldova.
- 1474 Noū resboiū cu Radu, Stefan vrea se
așeze pe Basarabū în țara Românească,
o cruntă bătălie de trei zile, în care Ra-
dulū este de tot învinsū. Stefan intră în
Târgoviște, iea toată Vister a ș' pe Doam-
na Maria cu fi ca sa Vochița; lasă de
Domnū pe Basarabū; bate oastea Ungu-
rească, ce ajuta pe Vladū și supune ce-
tatea Telesna, pe acăr ea garnisonu îlū
omoară, iar pe femeī le trimete în Mol-
dova, împreună cu o mulțime de familiī
de țiganī. Arm'ia Ungurească resbate în
Moldova, Stefan o învinge și pradă țara
Secuilorū. Radul cu ajutorul Turcilorū

alungă pe Basarabă până în Moldova. Stefană din apropierea Turcilor se împacă iar cu Mateiă care 'i trimete ajutor. Mahomed II, intră în Moldova cu 120,000 Turci, Moldovenii stârpescă proviantul. Stefan, întimpină pe dușmană lângă lacul Racovei cu 40,000 Moldoveni și 5,000 Secui.

1475 La 5 Ianuarie, urmează bătălia cea mai cruntă, în care Turcii de tot s'au înfrântă; 4 pași. 100 steaguri să iaă, și puțină scapă peste Dunăre. La 13 Ghenarie, bate la Râmnic o nouă Armie Turco-Română sub Radulă; se împacă cu Radulă și pe Milcov se statornicește marginea acestoră două Principate. Spre mulțemirea biruinței, Stefan zidește la Vaslui biserica Sf. Ioan; trimete trofee la Papa, la Casimir și la Mateiă. Cazaciă resbat în Moldova, Stefan îi bate la Grumăsești, prinde pe șeful lor Lobodă și pentru aceasta zidește biserica Sf. Nicolai din Iași și a Sf. Dimitrie în Suceava, unde intră cu triumf, și văduvoiă fiind, se cunună cu Vochița. Cercările lui Stefan și a Poloniei de a împăca pe Mahomedă, rămân zadarnice. Turcii supun Cafa, ucigând pe toți neguțitorii Moldoveni, și se înaintează pe malul mării la cetatea Albă, pe care o supună. Stefan se răpede și recapătă

- cetatea, ucigând garnisonul și alungând pe Tatarii până la Nipru.
- 1476 Mahomedu trece pe 5 poduri Dunărea cu o armie foarte mare, Stefan în zadar așteptând ajutoru de la Unguri, se apără și se trage spre munți; Mahomedu încungiură pe Stefan, și în 26 Iulie se face la Valea-Albă o cruntă bătălie, în care se înfrângu Moldovenii. Hotinul și Suceava se apără. L'astă înfrângere istorisesc manuscrisele despre fapta cea marinimoasă a Doamnei Elena, care împedecă fiuluu seü Stefan intrarea în cetatea Neamțu, după care Stefan se întoarnă și alungă pe Turcii stârpiți de foame și de epidemie. Radul îndemnat de Mohamed calcă hotarele Moldovei, Stefan alungă pe Voichița și se însoțește cu a treia femeie Maria de la Magopu. In aliație cu Ungurii, aflătorii sub comanda lui Stefan Batori, bate oastea Turco-Română, întrește pe Radul, și așează pe Tron pe Vlad-Țepeșu.
- 1477 Mitropolitul Teoctistu și Maria de la Magopu moru; iar Stefan întărește din nou cetatea Chilia.
- 1479 La 25 Iulie moru: Bogdan fiul întâi născut și a patra soție, după care se însoară cu o princesă din Moscva.
- 1480 Moare al doile fiu Petru.
- 1481 Stefan se desbină de Țepeșu, carele ținea în ascuns cu Turcii, la Râmnic îl înfrânge de tot, îl ucide și așează în țara

Românească de Domni pe călugărul Vlad. În acea bătălie se arată lui Ștefan vederea Sf. Procopie, căruia după biruință 'i zidește o biserică la Bădăuți.

1483 Zidește la Roman, cetatea Șmerodava. Baezet. după moartea lui Mohamed, supune Chilia și cetatea Albă cu ajutorul lui Vladu. Pentru a arăta legătura strânsă între Moldova și Polonia, Casimir se întâlnește cu Ștefan la Colomeea, unde acesta cu mare pompă 'i giuruește credința și aliație.

1486 Rebelul Moldovan Craiut este învins și ucis la Scheie lângă Siretiu.

1488 Mihail Pleșiev, ambasador a lui Ivan Vasilieviči, marele Țar al Moscvei, vine în Moldova ca pețitoriu Elenei fiica lui Ștefan, de soție pentru moștenitoriul Roșiei. Cununia se face la Moscva în 6 Ianuarie, însă această însotire fu nefelică.

1492 Alecsandru, al treilea fiu a lui Ștefan, moare și după moartea lui Casimiru, Ștefan dupre indemnul amicului său Ștefan Batori, se leagă cu Ungaria spre a face o generală lovire asupra Turcilor. Matei moare, Vladislau și Ioan Albrecht răgă Polniei, facu intr'ascuns convenție spre a împărți Moldova.

1497 Sub cuvânt de campanie asupra Turcilor: Ioan Albrecht cu o puternică armie de 80,000 lovește în Iunie Suceava,

asalturile rămân zadarnice, Ștefan prin harță stârpește pe Poloni, cari se spărie de un rău ogurū, și cearcă în 19 Octomvrie o negociație de pace. Armia se retrage în Polonia, trecând prin Bucovina, și anume prin pădurea Coțiman. Ștefan, deși pătimea de podagră, lovește pe dușman, carele era foarte înfricoșat. Aicea pere floarea magnaților, și regele lăsând toată tabăra cu odoare, abiea scapă peste Nistru. Manuscrisele zic că : Ștefan au înjugat 20,000 Poloni prinși, și cu ii au arat și au samanat pădurea, ce mai în urmă se numi : Dumbrava-Roșie.

1498 Primăvara resbat Moldovenii în Polonia, o pradă și stârlesc până dincolo de Leopold. Prin mijlocirea lui Vladislau al Ungariei, Ștefan încheie pace cu Polonia sub condiții ca, tustrele puteri se fie unite asupra Turcilor. Turcii resbătând în Polonia cu 80,000, parte pier de ger, parte fug prin Moldova. Moldovenii îmbrăcați în strae Polone stirlesc pe fugari.

1499 În April se închee noul tratat ofensiv și defensiv cu Polonia.

1501 Ștefan cere de la Poloni estradarea lui Petru-Aron amenințind cu resboiū. Albreht pune a se tăea capul lui Aron în ființa ambasadorilor lui Ștefan. După moartea lui Albreht suinduse pe tron Alecsandru, Ștefan supune toată Pocu-

ția. Rugat de boeri a nu începe nou
resboi, și pătîmind de podagră, Stefan
trage oastea din Pocuția.

- 1504 Adunarea clerului și a boerilor, în
care Stefan proclamă testamentul poli-
tic. Stefan moare la Hotin în 2 Iulie,
și cu plângerea a toată țara se îngroapă
în Monastirea Putna. El au domnit 47
ani 2 luni și 3 septămâni, după ce prin
evlavie, înțelepciune și triumful armelor,
adusă pe Moldova în cel mai înalt grad
al faimei și al independenței.
- 1504 Iulie. BOGDAN IV, cel mai mic din
patru fii a lui Stefan, urmează în domnie.
- 1505 Prin ambasador, se asigurează de pace
cu Sultanul Soleiman. Propune regelui
Alecsandru de Polonia, a lua pe Elisa-
beta sora sa și nepoata Impăratului Al-
bert, cerând a i se lasa Pocuția.
- 1506 Neprimindu-se propunerile, pentru
cuvântul că el era orb la un ochi, Bogdan
cuprinde Pocuția, se înaintează
în Polonia. Polonii sânt nevoiți a încheie
la 19 August tratat, si a giurui impli-
nirea condițiilor lui Bogdan. Vladislau
trimete Ambasadori în Moldova. Ase-
mine și senatul Poloniei.
- 1507 Radul Vodă, cuprinde ținutul Putnei,
Bogdan resbate în țara Românească, și
înfrânge oastea Românilor. Radul (călu-
gărul) trimete soli se încheie pace, în-
voindu-se cu marginile statornicite de
Stefan Vodă.

- 1509 Bogdan, înoște Poloniei propunerea însoțirei cu Elișabeta și nepriminduse, se însoară cu o Moldovancă; el străbate în Polonia, supune Haliciul, cu mâna sa sfarmă porțile cetății Liovul, clopotul cel mare se transportă la Suceava. Sigismund se apropie cu mare oaste, Bogdan se întărește în munții Moldovei. Polonii se trag îndărăpt; avangarda Moldovenilor îi lovește pe Nistru și perde bătălia.
- 1510 Prin mijlocirea Ungariei se încheie între Moldova și Polonia tratat de pace, iscălit de Hodociu Marșalul Poloniei și logofătul Ioan Tăutu. Ambasadorii Moldovei se duc în Transilvania la congres, pentru a se face o expediție generală asupra Turcilor. Incursia Tatarilor în Moldova.
- 1511 Maria mama lui Bogdan moare.
- 1512 Sporirea puterii Turcești, scăderea acelei a Polonilor și a Ungurilor, îndeamnă pe Bogdan, de a trimete pe Logofătul Tăutu la Soleiman spre a trata despre suzeranitate. Soleiman hărăzește Tăutului darul adus, și acesta zidește biserica de la Blăjești. Nouă incursie a Tatarilor, și cercarea lui Bogdan de a face o expediție asupra Turcilor.
- 1513 Ambasada lui Bogdan trimișă către țarul Vasilie.
- 1514 Rebelul Trifăiță, se prinde lângă Vaslui, și se ucide.

- 1517 După o domnie strălucită de 12 ani și 9 luni, Bogdan moare la Huși în 18 April, și se îngroapă cu întristarea țerei la Putna, lăsînd doi fii: pe Stefan și pe Petru.
- 1518 STEFAN VII, sau cel tânăr, fiul seu brav, dar foarte crunt, urmează în domnie, trimete daruri lui Soleiman și încheie aliație cu Polonia. Tatarii, cari resbat în Moldova, se înving de tot la Șerbanca, pentru care biruință, urmează la Hârlău mare serbare, în care Stefan se însoară.
- 1521 Se înoște cu Poarta convenția suzeranității.
- 1523 Hatmanul Arbore, crescătorul lui Stefan, se discăpăținează la Hârlău pentru pripus de necredință.
Mai în urmă sufăr o asemenea soartă și doi fii ai sei.
- 1524 Conjurația de la Roman se nimicește prin tăerea unui număr de boeri, și prin dișterarea multor altora.
Tatarii și Turcii se înving.
- 1526 Stefan resbate în țeara Românească, unde la Tîrgoviște se împacă cu Radul. Unu corpus de Moldoveni ostește asupra Turcilor la nenorocita bătălie de Mohaciū, în care peri Ludovic Craiul Ungurilor. Stefan înveninat de Doamna sa, moare la Hotin, după o domnie de 9 ani și 9 luni. *Cu acest Domn se încheie periodul Sveranilor neatârnați ai*

*Moldoveș, care în documentele diplomatice
streine se numește : Regnum (Rigatu, Crăie).*

IAZ TITLUL DOMNILOR ERA :

*IO ROMAN, cu mila lui Dumnezeu Voevod mare
si 'singur Domnitor țerei Moldovei, de la plaiuri
până la Marea &. &. &.*

*)

PERIODUL III. (**)

Istoria Mijlocie.

1527 Cu moartea lui Ștefăniță V, înveni-
nată la 14 Ianuarie 1527 în Hotin de
soția sa, se precurmă dinastia Dragoși-
dilor. Pe când Adunarea Națională des-
bătea cauza alegerei, Doamna se pre-
sentează cu fiul ei Petru; carele spre
a nu fi omorât, fu crescut între pascari:
dânsa îmfașoșeasă un document prin
care se adiverează că fiul ei Petru, supra-
numit Rareș, este fiu al lui Ștefan cel
Mare; drept care se declară de moștenitor
al Tronului Moldovei. (Vezi Petru-Rareș,
dramă Istorică de G. Asaky.)

Petru Rareș Domnia I. El se sue pe
Tron la 20 Iunie 1527, Regele Ferdi-
nand I, trimete lui Petru pe Gheorghe
Raihersdorfer de ambasador.

1527 Dechemvrie 13. Incheie cu Polonia
tratată de pace și de aliație ofensivă și
defensivă în contra Tatarilor și altor
inamică.

*) Acest tablou s'au tipărit la 1849, având charta Moldovei din în vechime,
în mijloc. Th. C.

**) Urmarea acestui tablou hronologic, se vede în calendarul Albinei Ro-
mănesci pe 1865. Th. C.

- 1528 Pe când Regele I, Zapolya petrecea în Polonia, Petru trimete acolo ambasadori.
- 1528 Iunie. Petru trimete ambasadori Regelui Ferdinand la Praga; el resbate în Transilvania prin Pasul Gergenî spre a pedepsi pe Secui, cari prădase pe Moldoveni, și la începutul lui Fevruarie, încarcat cu multă pradă, pe la Bistrița se înturnă la Suceava, unde au zidit o Monastire din productul contribuțiilor Secuilor.
- 1529 Fevruarie. Regele Ferdinand fiind la Buda o adunare a Statului, Petru trimete acolo în două rânduri ambasadori cari fură cu onor și bine primiți. Ferdinand cedează lui Petru cetățile marginene Kiukiuleo și Czicio.
- 1529 Pe temeiul tratatului de aliație cu Regele Zapolya, Petru intră a doua oară în Transilvania, în o mare și cruntă bătălie; la 22 Iunie 1529 lângă Marienburg (?) învinge armia Austro-Sacsonă, și îi ea toată artileria; apoi cu triumf se înturnă în Moldova și zidi Monastirea Probotă. Ioan Zapolya, trimite formală ambasadă la Petru spre a-i mulțumi și a-i cere ajutoriul ca se capete Domnia Ungariei și a Transilvaniei. În urma acestei ambasade a lui Zapolya, carele se plângea despre plecarea Sașilor către Austria, Petru se pregăti la o nouă expediție.

1529 Octomvrie. Petru strebate ear în Transilvania, arde în 17 Octomvre cetatea Prasmar, asediaze Braşovul în 19 Octomvrie, arde cetatea, trece pe la Rodna, redică de acolo tot productul de argint al minelor; şi aşează garnisona în cetatea Bistriţa, pentru care învan a tratat ca să se cedeze Moldovei.

1529 Septemvrie şi Octomvrie. Pe când Sultanul Soleïman asedia cetatea Viena, Petru a intrat cu dânsul în trataţiï prin ambasadori. In privirea încungiurărilor, dupre consfătuirea cu Adunarea Naţională, Petru se decise a se supune de bună voe sub suzeranitatea Turciei, pe condiţiï acceptabile.

Logofëtul Tăutu merge la Buda, unde încheie condiţiile Suzeranităţiï. Turciea se aibă de a pururea supra Domnie peste Moldova, sub următoarele condiţiï: 1) Constituţia, Religia şi veniturile Statului, se fie libere fără a se amesteca Suzeranul, 2) Domnul Moldovei, pururea se fie ales de boeriï Țerei, 3) Sultanul tot-dea una se fie îndatorit al întări, şi nici o dineoare pe un Domn neales se nu'l impuie Țerei, nici se înlătoreze pe un ales de nație, 4) Moldova se nu se unească nici o dată cu înamicii Turciei; ci mai vârtos un corp auciliar de Moldoveni se întărească oastea Turcească, 5) Țara se trimată un dar anual de 4000 galbeni şi 24 şoimi. (Prințul D. Cante-

mir cetise acel document. Dar la 1686, Regele Poloniei Ioan Sobiesky când intră în Iassy, arse ist document proclamând: Eaca în ce mod, Regele eliberă pe Moldova de jugul Turcesc.)

1530 Petru, a întimpinat la Sofia pe Solesiman, carele se întorcea de la a sa zadarnică expediție la Viena. La astă ocazie, Sultanul a octroat Domnitorilor Moldovei privilegii regești și s'a îndatorit a le observa; de asemenea Sultanul 'i dădu patru ofițeri din a sa gvar-die și musica Imperială, un steag și dignitate de pașă. Logofătul Tăutu, a pus de a se construi la Constantinopol un palat pentru residența agenților Moldovei și descălecarea ambasadorilor estraordinari.

1531 Petru strebate în Polonia spre a recapata Pocuția, provincie mărgineană: asupra căria Moldova avea din vechime drepturi pentru o sumă de bani, împrumutată Poloniei încă de Alecsandru cel Bun; drept care, Petru ocupă polițiile Sneathin, Colomea, Tismenița până la Halish.

La 26 August, armia Polonă sub Hatmanul Tarnovsky, învinge în bătălia de la Obertin pe un corpus de Moldoveni, în care se afla și Petru și carele căpătă două răni. Un corp de Poloni ce întrase în Moldova, s'au învins la Teracauți, unde între alți, periră 200 nobili din

gvardia Regească. În 1 Mai prin mijlocirea Regelui Zapolya, se încheie pace între Moldova și Polonia.

- 1532   Februarie 22. La adunarea națională de la Petricov, se însățoșă ambasadorul Griti din partea Sultanului, spre a mijloci pacea între Moldova și Polonia.
- 1534   Griti, cu 7000 Turci, intră în Transilvania. Petru și Transilvanul Mailat, bat cu o oaste, și asediează pe Griti în cetatea Mediași. Prin o strategemă, el se ademenește și iese din cetate; Petru îi taie capul, și pe fii sei îi trimete în Moldova prizonieri.
- 1535   Petru resbate ear în Pocuția. În adunarea dietei Polone de la Petricov, s'a dezbătut questia, ce ar fi de făcut spre a asigura țara din partea Moldovei. Pe cînd urma astă desbatere, Regele capătă la Vilna șt re că Petru se pregătea a resbate ear în Polonia. La Vilna în Lituania, veni un ambasador a lui Petru spre a invita pe Regele la un congres în Hotin, care înse nu se realiză.
- 1536   Trupele Moldovene făcu harțe în Pocuția, și împedecă pe Poloni a cultiva acolo pământul.
- 1537   Dieta Polonă a decretat a face o expediție în Moldova. Regele, purcese din

Cracovia și adună oastea la Leopold; dartașă militară, din intrigă și sfezi, se împrăștie în luna Septemvre. Un corp sub Teizinsky făcea harțe pe marginea Moldovei despre Botoșani și Cernăuți, care se stirpeau de Poloni, ear Pocuția se cutriera de Moldoveni.

1538 Poloni se preparaă a asedia cetatea Hotinul, înse după astă demonstrație se încheie o pace între Petru și Polonia la încheierea istuî an, care tratat se află la Dogiel cu următoarele puncturi: Pocuția, ca mai nainte, se remăe a Poloniei, marginele cele vechi între ambele Staturi să se înoească; nici un Moldovan fără știrea Poloniei, să nu se poate așeza în Pocuția; toate tratatele cele vechi să se înoească, și să se restatornicească stipulațiile atingătoare de desertori și de vămi. Petru cu Consiliul seū a întărit aceste condiții. Astă condescendență o făcu Petru nu atât pentru teamă despre Poloni, ci pentru că încă de la 1534, Petru petrecea în desbinare cu Zapolya și cu al seū locotenent Mailat. Se descoperise că, Petru a solicitat la Regele Ferdinand a 'i se întări posesia cetăților Czicio, Kiukiuleo, Balranios și cetatea Bistrița; și că, Ferdinand în privirea poziției sale cei critice 'i au și întărit acea posesie prin un document din 17 Ianuarie 1535.

1538 Soleiman trece Dunărea cu o armie

pufernică asupra lui Petru, protestând tânguirile boerilor asupra acestui Domn și mai cu seamă spre a certă pe Moldoveni, cari la ocazia unei sfêzi pentru o pădure de la Chilia, ucisese un mare numer de Turci. La astă ocazie, Petru se împacă cu Poloniî cari asediau Hotinul. După astă împăcare, Petru împreună cu Domnul țerei Muntene și cu Zapolya se pregătea a se opune Turcilor; dar, desbinarea cu boeri și congiurația lor asupra lui Petru, îl nevoi să fugă. spre a nu încăpea în mâna lor, și el trecu Prutul și Siretiul prin locuri necalcate, străbătu în Trânsilvania, perdu doi cai și câte purtă cu sine, și se întâlni cu Secuii cari îl condusă la cetatea sa Czicio în 20 Septemvre 1538. Ioan Zapolya, spre a îndatori pe Turci și a recapata cetățile, a ordonat lui Martinus de a asedia pe Petru în cetatea Czicio.

1538   Soleiman resbate până în Suceava unde apucă tesaurul cel privat a lui Petru, și multe alte odoare prețioase, adună pe boeri în acea Capitală cari, aleg de Domn pe Stefan supranumit Lăcustă, carele cedează Turcilor cetatea Albă (Moncastrum), cu teritoriul în giurul ei numit Raya, ce s'a colonisat de ei, precum mai în urmă la 1592, se înființă rayaua de Bender, și la 1702 acea de Hotin.

1539 Se întărește alianța cu Polonia, dar Stefan se face nesuferit prin a lui tiranie. După un asediu de 4 luni, garnisona moldovănească, lipsită de proviant, capitulează cu condiție de a putea Petru rezida în cetate în însușime de ambasador al lui Zapolya. Petru merge la Constantinopol și se îndreptă înaintea Sultanului, prin a căruia mijlocire se reachează în Domnie. Arbitrarul cu care guvernă Domnul Stefan, impositiile grele și foametea întâmplată au provocat asupra lui o congiurație a căria șefi erau Hatmanul Mihail și Troțușanu, cari l'au și omorât.

1540 Poporul cerea pe Petru, dar boerii cari se temeau de el, au ales pe Alecsandru Cornea. Petru ce uneltea la Constantinopol de a recăpăta Domnia, au trimis pe ascuns ambasadorii la Impăratul Carol V, îndatorindu-se a aduna o armie de 40,000 oșteni, a cerut și de la el un ajutor de 10,000, cu cari voea a se opune puterii Otomane. Impăratul ocupat în Germania, nu l'a putut ajuta. Dar în ist interval, Petru recăpăta Domnia Moldovei, ear boerii cari alesese în Moldova pe Cornea, spre a se recomanda lui Petru, omoară pe alesul lor.

1541 Petru Rareș, chear la începutul Domniei a doua, a pus a se ucide mulți din boerii, cari alesese pe Cornea, și recheamă din cetatea Czicio pe Doamna și pe fi

sei. El împreună cu Domnul țerei Muntenene, asediease pe rebelul Ungur Mailat, și prin o strategemă îl omoară, ear pe fiul lui 'i conduce prizonier în Moldova.

1542 La încheierea istui an, Petru duple o convenție cu Turcia, resbate în Transilvania prin pasul Bođa cutrieră provinciile Bîrsei și a Sașilor, și pe la Bistrița se întoarnă în Moldova.

1546 A prurupt serioase certe între Moldova și Polonia. Vilamosky ambasadorul Poloniei care fu trimes spre a le împăciui, fu reținut de Petru sub cuvânt că Polonia se deie Moldovei satisfacție pentru strâmbătățile, prăđile până și moartea ce ambasadorii Moldovei au suferit în a lor călătorie la Moseva. In cursul acestor debatații și corespondenții, demnul fiu al lui Stefan cel Mare, Petru a murit în luna lui August.

1552 ILIEȘ fiul lui Petru, urmează în Domnie. El guvernează cu verșunare și cruđie, și urit fiind de popor, după o Domnire de 5 ani turbată și neferice, searuncă în ceata Mahometană. Sultanul a trimes sicari cari uciseră pe Ilieș. După ista, urmă în domnie Stefan fratele lui Ilieș, pe care l'aū ales boerii cređind, că soarta fratelui 'i va fi de învățatură. Acesta la început se purtă bine, dar după ce s'a întărit în Domnie, dădu drum disfrânărei sale, storcea bani și d'isonora femeii și fete. După legătura

ce avu cu Sultanul, Stefan străbătu în Transilvania cu o armie de 40,000 ostași, prădă Prasmar, și era aproape se subgiuge și Brașovul ce fu aparat de Conte Arcu. In urma cruziilor ce făptuea Stefan, mulți boeri se refugiră, unii în Transilvania și alții în Polonia. Intre acei fugari fu ales de Poloni Petru Lîpușneanu, carele la 6 Septembrie 1552, se proclamă sub nume de Alecsandru de Domn al Moldovei și al țerei Muntene, sub protecția Poloniei, îndatorindu se, ca la cas de rebel a acelu Stat cu alte puteri, se aibe a fi de agiutoriu cu un corp de armie de 7000 oameni, ear boerii emigrați, încheieră o congiurație, duple care Stefan pe când dormea fu omorât la Tușora, împreună cu muma și cu fii sei. Prin ist omor, s'a stins ramul legiuit și nelegiuit al Dragoșidilor, și s'a început un șir de turburări sub care a gemut țara, pentru că nu se afla un barbat carele prin familie și gen u se întreacă pe alții; în cât, în curs de câteva luni se alegeau și se resturnaū mai mulți candidați de Domnie.

1552 Alecsandru Lîpușneanu, spre a nobli familia sa, se însoți cu despota Roc-sanda, fia lui Petru Rareș, cu care el avu doi fii, Bogdan și Petru. Prin înriurirea lui Castaldo, în van s'a încercat a se sui pe tron pretendentul Aron.

- 1553 Moldovenii strebat în Transilvania pe la 10 Iunie, de unde au răpit și au adus în Moldova pe Generalul B. Lazar.
- 1556 Ca alieață a pretendentei Regina Isabela, 8000 de Moldoveni resbat în Transilvania și cu oastea Muntenească, asediază cetatea Mare-Varadin, și întâlnindu-se cu Isabela, a reșeșat'o la Cluj pe tronul Domniei.
- 1557 Cu agiutorul oastei Moldovene s'au eliberat asediatu Muncaciucetate Ungurească. Alecsandru a zidit atât Monastirea Slatina cât și o alta în onorul Sântului Dimitrie, spre rescumpararea cruceiilor sale făute asupra supușilor.
- 1558 Iacov Basili aventurier ghibaci și învâțat, după ce a studiat la Virtemberg, cercă a apuca Tronul Moldovei prin ajutorul magnașilor Poloni. Prin documente false el se șicea din familia Eraclidilor Despotul de Samos. Prin servițiile sale el capătă de la Imperatorul Carl V, întărirea actului de adopție publică, pe 2 coale pergament, tragerea sa de la Ercules, și făcu a se crede că, el este văr al Rocsandei, soția lui Alecsandru. Descoperit fiind în a sale intrigă, el fugi în Polonia, unde a găsit un agiutoriu în câți-va ofițeri, și mai ales în Francesul Ruselle. Spre a nu fi descoperit în planul seș, ist aventurieru se declară de mort, și la Kermase un altul fu înmormântat în locul seu, ear el

1561

cu volintiri, soldați veterani adunați din toate națiile, la 10 Noembre intra în Moldova. Trupele lui Alecsandru fură învinse, ear el cu familia și cu tesaurul se se repeși la Constantinopol, spre a cere agiutorū. Iacov a ordonat a se varsa monedă cu cifra sa și a se zugrăvi astă bătălie în Suceava. După un asemenea succes Turcii recunoscură pe Iacov de Domnitor. Frin legi aspre, el a cercat a introduce în Moldova regnul moralității, mai ales în cauză de căsătorie. Dar, a lui reforme și relații cu streinii și crearea unei școli publice la Cotnar cu profesori Germani, protestanți, produse prepusul, că el ar fi inimic al Ortodocsiei. Scopul seŭ politic era a'și supune Transilvania, drept care, a pus a se fabrica trei coronă, și a declarat că i s'a arătat în vedenie trei îngeri, menitori că va governa trei țeri, și în ziua de Crăciun, însuși cu mare ceremonie ș'a pus pe cap o coronă, și a bătut taleri cu efigia sa, și cu nume de I-iŭ Domnitorū. Toate aceste demonstrații nu a alinat nemulțemirea publică, ci mai ales a ocasionat o resculară asupra Pseudo-Despotului și a partisanilor seŭ, cari fură omorâți cu a lor femei și copii, pentru că aceștia ar fi făcut rugăciuni pentru Despotul. Pe când el fu asediat, boerii aleseră de Domn pe Tomșa cu nume de Stefan. După trei luni de

- 1563 asedie în Suceava, garnisona strimtorită, nevoi pe Despot la 1563 a capitula și a eși din cetate la 9 Noemvre. Venind în fața lui Tomșa, acesta îngiurându-l cu ocări, îl lovi cu busduganul și 'l oborâ la pământ; ne aflându-se calău, un Tatar 'i tae capul, ear corpul vîrît în un sac, fu înmormântat. El muri în e-tate de 40 anî și în al doilea an al Domniei sale.
- 1564-1566. Alecsandru a doua Domnie. Acesta purcesese asupra taberei lui Iacov, dar oșteniî nu așteptară lovirea ce se respândiră, și însuși Tomșa fugi. Alecsandru după ce a dat voe oștenilor să prăde țara de gios, a intrat în Suceava, a disgrupat pe Despotul și l'a aninat de spîndurătoare. El învită pe boeri la un ospăț, și în mieđul cântului de musică, omori pe toți, precum și pe cii ce'lă resturnaseră de pe tronă. După cererea sa, Regele Poloniei au ordonat a se descăpățina la Leopold emigrații: Tomșa, Moțocă și Stroici.

Până la această dată am găsit tablonul cronologică după care scolarii aű învățat pe scurt câteva fapte din Istoria Moldovei, propusă de mine. La esamenul de vară, urmat la Academie, asistenții au remasă prea mulțiamii, de propășirea scolarii.

Th. C.

TABLOUL OSTAȘILOR

DIN AL

IV-le CORP DE ARMATA,

DIVIZIA VII, REGIMENTUL VII DE LINIE,

căzuți în războiul Independenței din 1877—1878.

Compania I.

1. D. LEMNEA DIMITRIE, sub-locoten. din comuna Sacoșnița, plasa Dorohoiu, distr. Dorohoiu, de 27 ani. 2. Strămbeanu Andrei, caporal, comuna Cislău, plasa Buzeu, district. Buzeu, de 24 ani. 3. Teian Dimitrie, soldat, comuna Corbească, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. 4. Bostan Gheorghie, soldat, din comuna Șoronești, plasa Mijloc, districtul Vaslui, de 25 ani. 5. Crețu Necolai, soldat, comuna Șoronești, plasa Mijlocul, distr. Vaslui, de 25 ani. 6. Nichifor Dimitrie, soldat, comuna Parpanița, plasa Funduri, distr. Vaslui, de 25 ani. 7. Teacă Matei, soldat, comuna Benești, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 24 ani. 8. Cristian Alecu, soldat, comuna Grădești, plasa Berheciu, districtu Tecuci, de 23 ani. 9. Marin Gheorghie, soldat, comuna Grădești, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. 10. Balauru Neculai, soldat, comuna Puntiseni, plasa Sinila, distr. Tutova, de 24 ani. 11. Dumitru Ioan, soldat, comuna Blajani, plasa Slanic, district. Buzeu, de 23 ani. — 12. Stan Radu, soldat,

comuna Zeleșteanu, plasa Slănic, distr. Buzeu, de 23 ani. 13. Ferariu Ioan, soldat, comuna Bogda, plasa R. Sarat, distr. R. Sarat, de 23 ani. 14. Filipoi Stoica, soldat, comuna Roșiori, plasa Buzeu, distr. Buzeu, de 23 ani. 15. Pricopie Eftimie, soldat, comuna Sasca, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. 16. Constantin Dimitrie, soldat, comuna Sasca, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. 17. Ionescu Gheorghie, soldat, comuna Oncești, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 25 ani. 18. Condurache Nicolai, soldat, comuna Bradac, plasa Stevnicu, district. Vaslui, de 24 ani. — 19. Sargu Dimitrie, soldat, comuna Grădești, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. — 20. Tudor Simion, soldat, comuna Pogana, plasa Simila, distr. Tutova, de 24 ani. — 21 Radu Stan, soldat, comuna Vintila, plasa Voda, distr. Buzeu, de 23 ani. — 22. Neacșu Grigore, soldat, comuna Lungești, plasa Cordu, district. Tutova, de 24 ani. — 23. Berdeuțanu Teodor, soldat, comuna Pețcani, plasa Bistrița, distr. Bacău, de 24 ani. — 24. Ioan Cioabă, rezervist, de 21 ani. — 25. Marin Gheorghe II, rezervist. — 26. Alecsandru Dumitru, rezervist. — 27. Olăescu Sava, rezervist. — 28. Ion Nastase, rezervist. — 29. Purcaru Ilie, rezervist

Compania II.

1. D. GANESCU DIMITRIE, capitan, comuna București, pl. Mah. Bart. nou, distr. Ilfov, de 43 ani. — 2. Anghel Ioan, sergent, comu.

na Țigăne, ță, plasa Barlad. distr. Tecuci, de 24 ani. — 3. Ignatescu Vasile, soldat, comuna Filipeni, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 21 ani. — 4. Cristea Ioan, soldat, comuna Benești, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 24 ani. — 5. Pamfilu Ioan, soldat, comuna Lunca, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 33 ani. — 6. Purice Manolache, soldat, comuna Răchitoasa, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 23 ani. — 7. Pintiulescu Teodor, soldat, comuna Gohor, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. — 8. Amorițu Gheorghie, soldat, comuna Lunca, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. — 9. Mărgeanu Dumitru, soldat, comuna Jideni, plasa R. de Sus, distr. R. Sarat, de 24 ani. — 10. Caloianu Constantin, soldat, comuna Tamboești, plasa R. Sarat, distr. R. Sarat, de 23 ani. — 11. Corneanu Neculai, soldat, comuna Trestia, plasa Parșcov, distr. Buzeu, de 23 ani. — 12. Gheor. Gheorghe, soldat, comuna Vinirei, plasa Corod, distr. Tutova, de 23 ani. — 13. Dumitru a Stefanei, soldat, comuna Zoleni, plasa Tărgu, distr. Tutova, de 23 ani. — 14. Dobra Miha, soldat, comuna Floești, plasa Tăgșori, distr. Prahova, de 23 ani. — 15. Palaghie Vasile, soldat, comuna Preuteșii, plasa Șomuz, distr. Suceava, de 21 ani. — 16. Fonea Neculai, soldat, comuna Ciuturești, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. — 17. Pasat Vasile, soldat, comuna Bohotin, plasa Podului, distr. Fălciu, de 26 ani. — 18. Geanta Stefan, soldat, comuna Patrașcani, plasa Simila, distr. Tutova, de 23 ani. — 19. Diacu Petru, soldat,

comuna Dolgești, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. — 20. Crășmariu Theodor, soldat, comuna Cristești, plasa Șomuz, distr. Suceava, de 21 ani. — 21. Catu Ioan, soldat, comuna Șomusca, plasa Bistrița, district. Bacău, de 21 ani. — 22. Mihaï Dumitru, rezervist. — 23. Neculaï Păun, rezervist. — 24. Tataru Barbu, rezervist. — 25. Ioan Ilie, rezervist. — 26. Ciocacianu Nița, rezervist. — 27. Dimitriu Dumitru, rezervist.

Compania 3.

1. Bobocea Gheorghe, soldat, comuna Percești, plasa Bărlad, distr. Tecuci, de 24 ani. — 2. Ojaru Andrei, soldat, comuna Oțeleni, plasa Berheci, distr. Tecuci, de 24 ani. — 3. Morariu Neculaï, soldat, comuna Tigheci, plasa Tigheci, district. Cahul, de 24 ani. — 4. Vatavu Constantin, soldat, comuna Negri-lești, plasa Tighești, distr. Cahul, de 24 ani. — 5. Stan Radu, soldat, comuna Ditești, plasa Filipești, district. Rahova de 27 ani. — 6. Marchidan Dumitru, soldat, comuna Salcieni, plasa Corodu, distr. Tutova, de 23 ani. — 7. Caradana Dumitru, soldat, comuna Tamboești, plasa R. Sarat, distr. R. Sarat, de 23 ani. — 8. Barbu Oprea, soldat, comuna Tamboești, plasa R. Sarat, distr. R. Sarat, de 23 ani. — 9. Anton Manole, soldat, comuna Certești, plasa Corod, distr. Tutova, de 23 ani. — 10. Polișoreanu Ioan, sergent, comuna București, plasa Dâmbovița, distr. Ilfov. — 11. Croitoriu Gheor-

ghe, soldat rezervist. — 12. Sarcață Ioan, soldat rezervist. — 13. Pașcanu Părou, soldat rezervist.

Compania 4.

1. Croitoriu Gheorghe, soldat, comuna Stelești, plasa Prutu, distr. Fălciu, de 25 ani. — 2. Mozoranu Ioan, soldat, comuna Coroești, plasa Pereschiv, distr. Tutova, de 25 ani. — 3. Lungu Ioan, soldat, comuna Bardești, plasa Stevnic, distr. Vaslui, de 26 ani. — 4. Petrache Enache, soldat, comuna Popeni, plasa Targu, distr. Tutova, de 23 ani. — 5. Zmău Petrichi soldat, comuna Popeni, plasa Targu, distr. Tutova de 23 ani — 6. Ungureanu Ioan, soldat, comuna Popeni, plasa Targu, distr. Tutova, de 24 ani. — 7. Miron Vasile, soldat, comuna Dragoșeni, plasa Funduri, distr. Vaslui, de 25 ani. — 8. Preotu Constantin, soldat, comuna G. Aninos, plasa Părscoș, distr. Buzeu, de 23 ani. — 9. Ion Ioan, caporal, comuna Patarlage, plasa Buzeu, distr. Buzeu, de 23 ani.

Compania 5.

1. Balțatu Ioan, caporal, comuna Huși, plasa Prut, distr. Fălciu, de 25 ani. — 2. Maftei Grigore, caporal, comuna Căbești, plasa Pereschiv, distr. Tutova, de 24 ani. — 3. Mun-

teanu Dimitru, soldat, comuna Gahor, plasa Zetletin, distr. Tecuci, de 23 ani. — 4. Tătărășanu Dimitrache, soldat, com. Lozinca, pl. Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. — 5. Onofreii Costache, soldat, comuna Plopana, plasa Simila, districtul Tutova, de 23 ani. — 6. Iatu Gheorghe, soldat, com. Gura Tegii, plasa Buzeu, distr. Buzeu, de 23 ani. — 7. Dinu Vasile, soldat, comuna V. Boului, pl. Cricov, distr. Prahova de 23 ani. — 8. Negoescu Stoica, soldat, comuna Berta, plasa Teleagiu, distr. Prahova, de 23 ani. — 9. Cuitac Ioan, soldat, comuna Isvoarele, plasa Șerbănești, distr. Oltu, de 23 ani. — 10. Niță Ioan, soldat, comuna P. de Munte, plasa Dâmbovița, distr. Dâmbovița, de 21 ani. — 11. Dolhescu Ioan, soldat, comuna Vascani, plasa Somuz, distr. Suceava, de 21 ani. — 12. Boca Vasile, soldat, comuna Filipeni, plasa Bistrița, distr. Bacău, de 24 ani. — 13. Popa Dumitru, soldat, comuna Tupilați, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. — 14. Costan Ioan, soldat, comuna Preutești, plasa Somuz, distr. Suceava, de 21 ani. — 15. Danilă Gheorghe, soldat, comuna Lespezi, plasa Somuz, district. Suceava, de 21 ani. — 16. Gheorghe Vani, soldat rezervist. — 17. Buca Scarlat, soldat rezervist. — 18. Coman Matei, soldat rezervist. — 19. Chirciu Marin, soldat rezervist.

Compania 6.

1. D. MACAREȘCU NECULAI, capitan din comuna Iași, Desp. I, distr. Iași, de 40 ani.

- 2. Gabară Mihail, sergent, comuna Chilieni, plasa Pereschiv, distr. Tutova, de 25 ani. — 3. Diaconu Vasile I. soldat, comuna Stăunești, plasa Pereschiv, distr. Tutova, de 24 ani. 4. Grădinam Zavu, soldat, comuna Poiană, plasa Crasna, distr. Vaslui, de 24 ani. — 5. Avrănescu Gheorghe, soldat, comuna Chiojdi, plasa Buzeu, district. Buzeu, de 23 ani, — 6. Gosman Gheorghe, soldat, comuna Poiană, plasa Crasna, distr. Vaslui, de 22 ani. — 7. Dumitru Ioan, soldat, comuna Tărtăul, plasa Giheci, district. Cahul, de 24 ani. — 8. Vetî Toder, soldat, comuna Nerțești, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 24 ani. — 9. Parti Theodor, soldat, comuna Puești, plasa Pereschiv, distr. Tutova, de 24 ani. — 10. Pastramă Vasile. soldat, comuna Bogdănești, plasa Suceava, district. Suceava, de 21 ani. 11. Enache Dumitru, soldat, comuna Brusturi, plasa Moldova, distr. Roman, de 21 ani. — 12. B. A. Dimitrie, soldat, comuna Podurele, plasa Bistrița, distr. Bacău, de 21 ani. 13. Ilescu Ioan, soldat, comuna Borsești, plasa Bistrița, distr. Bacău, de 21 ani. — 14. Știulei Ioan, soldat rezervist. — 15. Radu Marin, soldat rezervist. — 16. Munteanu Ioniță, soldat rezervist.

Compania 7.

1. Faniberg Iancu, sergent, comuna Tecuci, plasa Orașul, distr. Tecuci, de 23 ani. — 2. Băra Toader, soldat, comuna Bărlad, plasa Orașul, distr. Tutova, de 26 ani. — 3. Bucur

Ioan, soldat, comuna Ivești, plasa Orașul, district. Tutova, de 24 ani. — 4. Voicu Ioan, soldat, comuna Ivești, plasa Orașul, distr. Tutova, de 24 ani. — 5. Văduva Dumitru, soldat, comuna Oprișor, plasa Câmpu, distr. Mehedinți, de 30 ani. — 6. Gorjan Darie, soldat, comuna Ivești, plasa Bărlad, distr. Tecuci, de 24 ani. — 7. Pruteanu Mihaiu, soldat, comuna Corodu, plasa Bărlad, distr. Tecuci, de 24 ani. — 8. Stroe Constantin, soldat, comuna Sibiciu, plasa Buzeu, distr. Buzeu, de 23 ani. — 9. A Găinăriței Ioan, soldat, comuna Tupilați, plasa Moldova, district. Roman, de 21 ani. — 10. Crețu Vasile, soldat, comuna Bana, plasa Siret de jos, distr. Roman, de 21 ani. — 11. Zaharia Ioan, soldat, comuna Miclaușeni, plasa Roman, distr. Roman, de 21 ani.

Compania 8.

1. Stratulat Gheorghe, soldat, com. Corbești, pl. Berheciu, distr. Tecuci, de 24 ani. — 2. Pohribeu Nița, soldat, com. Gahor, plasa Zeletin, distr. Tecuci, de 23 ani. — 3. Neagu Iordachi, soldat, comuna Lunca, plasa Berheciu, distr. Tecuci, de 23 ani. — 4. Manolache Stan, soldat, comuna Adâncata, plasa Cricov, distr. Prahova, de 23 ani. — 5. Davidoea Gheorghe, soldat, comuna Pașcani, plasa Somuz, district. Suceava, de 21 ani.

Compania A. R.

1. Bolocan Ioan, sergent muzică, din comuna Tecuci, plasa Nicorești, distr. Tecuci, de

23 ani. — 2. Ionescu Vasile, sergent muzică, comuna Galați, plasa Siret, distr. Covurlui, de 20 ani. — 3. Melac Polde, sergent, comuna Galați, plasa Siret, distr. Covurlui, de 29 ani. — 4. Nița Mihalache, soldat, comuna Tișeiș, plasa Sărata, distr. Buzeu, de 23 ani.

Acest tabloș este repro lus de pe un imprimat oficial.

Th. C.

TABLOUL OSTAȘILOR

DIN AL

IV-le CORP DE ARMATA

DIVIZIA VII, REGIMENTUL XIII DOROBANȚI.

căzuți în resboina Independenței din 1877—1878.

1. VASILESCU GR. CERNEA sub-locot. rănit.—2. LELESCU GHEORGHE sub-locot. rănit. — 3. VASILESCU IOAN sub-locot. rănit. — 4. SCARLATESCU FLEXI sub-locot. rănit. — 5. RENESCU IOAN sub-locot. rănit.

1. A Butnăriței Ioan, soldat mort, comuna Bobeni distr. Iași. — 2. Țurcanu Toader soldat mort, comuna Bădeni distr. Iași. — 3. Țintilă Gheorghe sergent mort, Iași. — 4. Sârbu Stefan soldat mort, comuna Ciurea distr. Iași. — 5. Iurașcu Neculai soldat mort, comuna Dragșani distr. Vaslui. — 6. Atecle Dumitru soldat mort, comuna Cosești distr. Vaslui. — 7. Rășchitor Vasile soldat mort, comuna Doagele distr. Vaslui. — 8. Faur Gheorghe soldat mort, comuna Bădești distr. Vas-

lui. — 9. Calenciuc Vasile caporal mort, Vaslui. — 10. Ciobanu Ioan soldat mort, comuna Tomești distr. Iași — 11. Piruș Apostol soldat mort, comuna Dragșani distr. Vaslui. — 12. Rusu Ioan soldat mort, comuna Ipate distr. Vaslui. — 13. Cojocea Ioan soldat mort, comuna Bărlești distr. Iași. — 14. Mează Noapte Costache soldat mort. — 15. Obreja Gheorghe soldat mort, comuna Parpanița distr. Vaslui. — 16. Morariu Simion soldat dispărut, comuna Selepra distr. Vaslui. — 17. Ilașcu Neculai soldat dispărut comuna Zapoveni distr. Vaslui. — 18. Liță Gheorghe soldat mort, comuna Codăești distr. Vaslui. — 19. Pricope Vasile soldat rănit, comuna Sârca distr. Iași. 20. Hrișcu Stefan soldat rănit, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 21. Enache Constantin soldat rănit. — 22. Budac Mihai soldat rănit comuna Gropnița distr. Iași. — 23. Apostoaea Teodor soldat rănit, comuna Mogoșești distr. Iași. — 24. Bujor Teodor soldat rănit comuna Mogoșești distr. Iași. — 25. A Mihăesii Ioan soldat mort, comuna Cucuteni distr. Iași. — 26. Hadarag Ilie caporal mort, comuna Cucuteni distr. Iași. — 27. Onofrei Vasile soldat mort, comuna Holboca distr. Iași. — 28. Pădurariu Costache soldat rănit, comuna Golăești distr. Iași. — 29. Căruntu Andrei caporal rănit, comuna Bivolari distr. Iași. — 30. Gavriluță Ilie caporal rănit, comuna Bivolari distr. Iași. — 31. Sturđa Ioan soldat mort, comuna Epureni distr. Iași. — 32. Vrănescu Constantin soldat mort, comuna Epureni distr. Iași. —

33. Gorban Mihail soldat mort, comuna Epureni d' str. Iași. — 34. Chiratcu Vasile sergent rănit, comuna Sculeni d' str. Iași. — 35. Petrilă Ioan soldat rănit, Iași. — 36. Aprod Neculai soldat rănit, comuna Cosmești d' str. Vaslui.— 37. Simion Nastasă soldat rănit, comuna Coșești dis r. Vaslui. — 38. Mitrar Gheorghe caporal mort, comuna Laza distr. Vaslui. — 39. Stehacă Vasile soldat mort, comuna Pungești distr. Vaslui.—40. Spiridon Grigore soldat mort comuna Lipova d' str. Vaslui. — 41. Cojocariu Gheorghe soldat mort, comuna Voinești d' str. Iași. — 42. Văleanu Gheorghe soldat mort. comuna Miroslava d' str. Iași. — 43. Păunaș Gheorghe soldat rănit, comuna Ciurea d' str. Iași. — 44. Arhip Ioan soldat dispărut, comuna Hermeziu distr. Iași. — 45. Cărăușu Cozma soldat rănit, comuna Bivolari distr. Iași. — 46. Sutac Gheorghe soldat dispărut, comuna Bivolari d' str. Iași. — 47. Sutac Dumitru caporal rănit, comuna Vlădeni distr. Iași. — 48. Matei Constantin sergent mort comuna Hermeziu distr. Iași. — 49. Constantin Costache soldat mort, comuna Hermeziu d' str. Iași. — 50. Pălținel Vasile soldat rănit, comuna Cărnăeni distr. Iași. — 51. Martin Ioan soldat rănit, comuna Mișești distr. Iași. — 52. Balaur Dumitru soldat rănit, comuna Delești d' str. Iași. — 53. Vițelariu Neculai soldat mort, comuna Lungani distr. Iași. — 54. Țibichi Dimitrie caporal mort. — 55. Mărgineanu Vasile soldat mort, comuna Târgu-Frumos distr. Iași. — 56. Bârsan Ioan soldat dispărut, comuna Popești distr.

Iași. — 57. Matachi Vasile soldat dispărut, comuna Brăești distr. Iași. — 58. Sucilă Gheorghe soldat mort, comuna Bucșiți distr. Iași. — 59. Filip Neculai soldat ranit comuna Târgu-Frumos distr. Iași. — 60. Dohonică Ioan soldat disparut, comuna Brăești distr. Iași. — 61. Ciobanu Teodor soldat rănit, comuna Valea ră distr. Iași. — 62. Perju Neculai soldat mort. — 63. Scărlătescu Leon sergent mort, comuna Georgești distr. Suceava. — 64. Kitic Ioan soldat rănit, comuna Buda distr. Suceava. — 65. Gimpea Petrachi soldat mort, comuna Delești distr. Suceava. — 66. Anton Ioan caporal mort. — 67. Ianegariu Neculai caporal mort, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 68. Antohi Gheorghe soldat mort, comuna Ciortești distr. Vaslui. — 69. Ioma Nastasă soldat mort, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 70. Hâncu Ioan soldat dispărut, comuna Lipovăț distr. Vaslui. — 71. Iordachi Ioan soldat rănit, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 72. Ciubuc Vasile soldat mort, comuna Cotnari distr. Iași. — 73. Lupu Irimia soldat rănit, comuna Podu-Iloae distr. Iași. — 74. Iordachi Ioan soldat mort, comuna Crasna distr. Iași. — 75. Păslariu Stefan soldat mort, comuna Probotă distr. Iași. — 76. Ursache Tudosie soldat rănit, comuna Probotă distr. Iași. — 77. A Savei Petrachi soldat mort, comuna Stânca, distr. Iași. — 78. Posdudur Paraschiv soldat mort, comuna Holboca distr. Iași. — 79. Chitariu Spiridon soldat rănit, comuna Gropnița distr. Iași. — 80. Rusu Mihai soldat mort, comuna Gropnița distr. Iași. —

81. Știrbu Costachi soldat dispărut, comuna Gropnița distr. Iași. — 82. Ciobanu Carp soldat rănit, comuna Rediu-Mitropoliei distr. Iași. — 83. Balan Maftei soldat rănit, comuna Epu-renii distr. Iași. — 84. Onofraș Mihalachi sergent rănit, comuna Hermeziu distr. Iași.—85. Iftime Neculai soldat rănit, comuna Costuleni distr. Iași. — 86. Fastei Ioan soldat rănit comuna Bălteni distr. Iași. — 87. Mihail Costachi sergent rănit, comuna Borșa distr. Iași.— 88. Cazacu Gheorghe soldat mort, comuna Sco-poseni distr. Fălciu. — 89. Agachi Ioan soldat rănit, comuna Cărunții distr. Iași. — 90. Gorovei Neculai soldat rănit, comuna Copou distr. Iași. — 91. Dimitriu Mihalache soldat rănit, comuna Bivolari distr. Iași. — 92. Gherman Ioan soldat mort, comuna Bivolari distr. Iași. — 93. Miron Vasile soldat mort, comuna Hermeziu distr. Iași. — 94. Cululuc Toader soldat rănit, comuna Mizești distr. Iași. — 95. Bivolariu Ioan soldat mort, comuna Belcești distr. Iași. — 96. Andrei Petru soldat mort, comuna Șipotele distr. Iași. — 97. Cojocia Constantin soldat mort, comuna Sinești distr. Iași. — 98. Prisacariu Neculai soldat rănit, comuna Valea Ră distr. Iași. — 99. Ritecu Vasile soldat mort, comuna Soloneț distr. Iași.—100. Ciurariu Iordachi soldat rănit, comuna Dăr-mănești distr. Iași. — 101. Alexandru Gheorghe soldat mort, comuna Iovănești distr. Iași. —102. Vătămănescu Vasile soldat rănit, comuna Valea Ră distr. Iași. — 103. Cernea Nastasă soldat dispărut, comuna Savărnești distr.

Iași. — 104. Sofian Vasile soldat mort. — 105. Iacob Ioan soldat dispărut comuna Dărmănești distr. Iași. — 106. Iftimie Ioan soldat mort, comuna Șeleprea distr. Iași. — 107. Enachi Ioan soldat dispărut comuna Ciortești distr. Iași. — 108. Luca Gheorghe soldat mort, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 109. Pârău Ioan soldat mort, comuna Lipovăț distr. Vaslui. — 110. Mititelu Petru soldat dispărut, comuna Tacu distr. Vaslui. — 111. Angheluță Vasile soldat dispărut, comuna Mînjești distr. Iași. — 112. Busdugan Teodor soldat mort, comuna Lipovăț distr. Vaslui. — 113. Braniștia Gheorghe soldat rănit, comuna Solești distr. Vaslui. — 114. Damian Apostol soldat rănit, comuna Cotoești distr. Vaslui. — 115. Mardari Constantin soldat mort, comuna Lipovăț distr. Vaslui. — 116. Ghețu Ioan soldat mort, comuna Lipova distr. Vaslui. — 117. Manta Neculai soldat mort, comuna Lipova distr. Vaslui. — 118. Gorgan Gheorghe soldat mort, comuna Gănești distr. Vaslui. — 119. Calapa Gheorghe soldat rănit, comuna Sinești distr. Vaslui. — 120. Morariu Gheorghe soldat mort, comuna Prisecani distr. Iași. — 121. Irimia Ioan soldat mort, comuna Cristești distr. Iași. — 122. Toma Alexandru soldat mort, comuna Cristești distr. Iași. — 123. Năstuță Costachi soldat mort, comuna Medeleni distr. Iași. — 124. Ursachi Gheorghe soldat mort, comuna Belcești distr. Iași. — 125. Nechita Neculai soldat rănit. — 126. Dumbravă Vasile soldat mort, comuna Tăutești distr. Iași. — 127. Motocia Vasile sol-

dat mort, comuna Gropnița distr. Iași. — 128. Brânzoi Dimitrie soldat mort, comuna Zabolteni distr. Iași. — 129. Baciui Tanasă sergent mort, comuna Moreni distr. Iași. — 130. Surugiu Ioan soldat rănit, comuna Moreni distr. Iași. — 131. Burlacu Mihai soldat mort, comuna Comarna distr. Iași. — 132. Bogoș Vasile soldat mort, comuna Bosia distr. Iași. — 133. Țopău Ioan soldat mort, comuna Chișărăi distr. Iași. — 134. Iosep Grigore soldat mort, comuna Holboca distr. Iași. — 135. Simion Ioan soldat rănit. — 136. A Lupului Toader soldat mort, comuna Comarna distr. Iași. — 137. Gavan Grigore soldat rănit, comuna Cărnicieni distr. Iași. — 138. Ciolanu Ioan soldat rănit, comuna Gropnița distr. Iași. — 139. Pungă Dumitru sergent mort, comuna Gropnița distr. Iași. — 140. Spiridon Gheorghii soldat mort, comuna Movileni distr. Iași. — 141. Baltariu Ioan soldat mort. — 142. Simionescu Toader soldat mort, comuna Tăutești distr. Iași. — 143. Ursu Gheorghe soldat rănit, comuna Gropnița distr. Iași. — 144. Luca Gavriliu soldat dispărut, comuna Costuleni distr. Iași. — 145. Pintilii Dumitru soldat mort, comuna Ruseni distr. Iași. — 146. Costescu Gheorghii caporal rănit, Iași. — 147. Cojocariu Neculai soldat rănit, comuna Hermeziu distr. Iași. — 148. Mihai Gheorghii caporal rănit, comuna Laza distr. Vaslui. — 149. Bărnovianu Vasile caporal rănit, comuna Codăești distr. Vaslui. — 150. Diaconu Gheorghii caporal rănit, comuna Codăești distr. Vaslui. — 151. Cosmânca Ghe-

orge soldat rănit, comuna Valea Ră distr. Vaslui. — 152. Ciobanu Neculai soldat rănit, comuna Telejna distr. Vaslui. — 153. Bucatariu Gheorge soldat rănit, comuna Voronești distr. Vaslui. — 154. Cotruță Constantin soldat rănit, comuna Sororești distr. Vaslui. — 155. Nechita Dumitru soldat rănit, comuna Dărmănești distr. Vaslui. — 156. Chiorșa Lupu soldat rănit, comuna Telejna distr. Vaslui. — 157. Baciș Ioan soldat rănit, comuna Sevanеști distr. Vaslui. — 158. Caras Gr. Teodor soldat rănit, comuna Valea Ră distr. Vaslui. — 159. Tihandru Neculai soldat rănit, comuna Telejna distr. Vaslui. — 160. Iftimi Costachi soldat rănit, comuna Dobrovăț distr. Vaslui. — 161. Frenchel Smil soldat rănit, comuna Munții de sus distr. Vaslui. — 162. Branuștia Gheorghii caporal rănit, comuna Mânjăști distr. Iași. — 163. Macovei Costantin soldat rănit, comuna Codăești distr. Vaslui. — 164. Nistor Lazar soldat mort, comuna Tomești distr. Iași. — 165. A Frăsinei Despa Ioan soldat mort, comuna Tomești distr. Iași. — 166. Dascalu Nastasă soldat mort, comuna Prisacani distr. Iași. — 167. Bărbieru Neculai soldat dispărut, comuna Ghergheleni distr. Iași. — 168. Sandu Neculai soldat dispărut, comuna Tăcuta distr. Vaslui. — 169. Cucuș Vasile soldat dispărut, comuna Tăcuta distr. Vaslui. — 170. Bozie Anton soldat dispărut, comuna Negrești distr. Vaslui. — 171. Iancu Strul soldat dispărut, comuna Cosmești distr. Iași. — 172. Gaman Vasile soldat dispărut, comuna Doagele distr. Iași. — 173. Gri-

gore Dumitru soldat disparut, Iași. — 174. Grünfeld Moişă soldat rănit, Iași. — 175. Bercu Iancu soldat dispărut, Iași. — 176. Ilie Isdrail soldat dispărut, Iași. — 177. Finchelştain Moişă soldat dispărut, Iași. — 178. Burada Vasile soldat mort, Iași. — 179. Angheluţă Vasile soldat dispărut, comuna Valea Ră distr. Vaslui. — 180. Tosin Toader soldat mort, comuna Valea Ră distr. Vaslui. — 181. Alexandrescu Al. sergent mort, idem. — 182. Pârău Ion soldat mort.

Acest tablou s'au imprimat in Tipografia Buciumului Român, după dispoziţiunea d-lui colonel Teleman, comandant al Regim. 13 de Dorobanţi. **Th. C.**

TABLOUL OSTAŞILOR

DIN REGIMENTUL AL 8-le DE LINIE

a acelor ce au murit pentru apararea Patriei pe câmpul de onoare şi dobândirea Independenţei din 1877—1878.

Căpitani .

1. D. Valter N. Mărăcineanu, comuna Bucureşti distr. Ilfov. — 2. D. Panu Nicolae districtul Iaşi.

Locotenenţi

1. D. Şurcă Mihail comuna Baltacele distr. Mehedinţi.

Sub-Locotenenţi

1. D. Nancovici Niculae comuna Bucureşti distr. Ilfov. — 2. Ulescu Constantin comuna Bucureşti distr. Ilfov. — 3. Horcea Vasile comuna Soririesci distr. Neamţ. — 4. Şerbă-

nescu Dimitrie comuna Ismail distr. Ismail.
5. Ghenoiu Alexandru.

Sub-oficieri

1. Petrachi Stan comuna Brăila d'istr. Brăila. — 2. Olaşcu Constantin comuna Bălesci distr. R.-Sărat. — 3. Băloşoi Marcu comuna Stargoceava distr. Mehedinţi. — 4. Dimitrescu Constant. com. Brăila — 5. Bađacu Stoica com. Brăila distr. Brăila. — 6. Caranfil Budurea com. Ismail distr. Ismail. — 7. Anton Alexandru comuna Ismail distr. Ismail. — 8. Pođoiu Dimitrie comuna Cotesci distr. R.-Sarat. — 9. Vasilie Constantin comuna Bălesci distr. R.-Sarat. — 10. Duda Caranfil comuna Drăgoşani distr. Covurlui. — 11. Velic Constantin comuna Brăila distr. Brăila. — 12. Petrachi Stănescu comuna Serarga distr. Buzău. — 13. Vasiliu Stoica comuna Vitesci distr. Brăila. — 14. Bodoru Stoica comuna Viziru distr. Brăila. — 15. Mihai Niţă Pădure comuna Arimoasa distr. Buzău. — 16. Angheluţa Ioan comuna Iaşi distr. Iaşi.

Caporali

1. Bejenariu Iorda comuna Serarga distr. Buzău. — 2. Moise Brumă comuna Stargoceava distr. Mehedinţi. — 3. Nică Neculai comuna Pozogi distr. R.-Sărat. — 4. Petrachi Paraschi comuna Pozogi distr. R.-Sărat. — 5. Marin Vasile comuna Leova distr. Cahul. — 6. Iordachi Petrachi comuna Leova distr. Cahul. — 7. Dinu Teodorie comuna Vultureni distr.

Tecuci. — 8. Buzdugan Ioan comuna R.-Vâlcea distr. R.-Vâlcea. — 9. Lungu Ioan comuna Teleorman distr. Turnu. — 10. Munteanu Alex. comuna Gologani distr. R.-Sărat. — 11. Hodoroga Tudosie comuna Pelea distr. Teleorman. — 12. Dobru Stan comuna Brăila distr. Brăila. — 13. Mocan Dimitr. comuna Costesci distr. Dâmbovița. — 14. Dinu Stan comuna Giurgiuoeni distr. Tecuci. — 15. Zaharia Gheorghe comuna Galați distr. Covurlui. — 16. Luca Barbu comuna Tomșari distr. Prahova. — 17. Gheorghită Ioan comuna Leova distr. Cahul. — 18. Ferariu Gheorghe comuna Tâslău distr. Neamț. — 19. Baluță Mihai comuna Grădiștea distr. Mehedinți. — 20. Grigorie George comuna Dolhasca distr. Suceava. — 21. Ionița Ioan comuna Tomșari distr. Prahova.

Soldați

1. Moise Brumă comuna Bogojan distr. Covurlui. — 2. Nică Neculai comuna Bogojan distr. Covurlui. — 3. Petrachi Paraschiv comuna Smulț distr. Covurlui. — 4. Marin Vasile comuna Ionesci distr. Tecuci. — 5. Iordache Petrache comuna Piatra distr. Neamț. — 6. Dinu Theodor comuna Racova distr. Bacău. — 7. Busdugan Ioan comuna Racova distr. Bacău. — 8. Lungu Ioan comuna Rechitusa distr. Tecuci. — 9. Munteanu Al. com. Oncesci dist. Tecuci. — 10. Hodoroga Gheorghe comuna Odăile distr. Buzău. — 11. Mocanu Dimitrie com. Crevedia dist. Vlașca. — 12. Dinu Stan comuna Bolontin distr. Ilfov. — 13. Zaharia Gheorghe comuna Rechița distr.

Tecuci.—14. Luca Barbu comuna Adăncata distr. Prahova.—15. Gheorghită Ioan comuna Răchitoasa distr. Tecuci.—16. Ferariu Gheorghe comuna Singer distr. Prahova.—17. Baluță Mihai comuna Corcoveni distr. Tecuci.—18. Grigorie Georghe comuna Lunguleasa distr. Dâmbovița.—19. Apostol Constant. comuna Lunguleasa distr. Dâmbovița.—20. Andronic George comuna Orba de sus distr. Putna.—21. Niță Ioan comuna Orba de sus distr. Putna.—22. Imalțu Năstasie comuna Râșcani distr. Covurlui.—23. Marcu Petrache comuna Horincea distr. Covurlui.—24. Petrea Neculai comuna Horincea distr. Covurlui.—25. Burneia Radu comuna Horincea distr. Covurlui.—26. Gârlea Theodor comuna Horincea distr. Covurlui.—27. Ioan Manea comuna Horincea distr. Covurlui.—28. Matei Stefan comuna Horincea distr. Covurlui. 29. Ilie Ilie comuna Ciasna distr. Ilfov.—30. David Vasilie comuna Pașcani distr. Ilfov.—31. Ioniță Neculai comuna Crivdiai distr. Ilfov.—32. Ghiță Neculai comuna Găiești distr. Dâmbovița.—33. Stanciu Ioan comuna Leova distr. Cahul.—34. Teroinu Mihai comuna Grădesci distr. Mehedinți.—35. Calan Gheorghe comuna Glumpați distr. Vlașca. 36. Enache Dimitrie comuna Dolhasca distr. Suceava.—37. Neacșu Zamfir comuna Oltenița distr. Oltenița.—38. Catană Constantin comuna Naeni d' str. Buđău.—39. Spinu George comuna Ocna distr. Vâlcea.—40. Preda Niță comuna Popesci distr. Ilfov.—41. Radu Marin comuna Crevedia distr. Vlașca.—42. Niță Iftimie co-

muna Drăgomir (distr. Dîmbovița.— 43. Stoica Sandu comuna Drobtesci distr. Teleorman.— 44. Neculai Drumea comuna Dîmbovița distr. Ilfov.— 45. Mindirigiu Vasile comuna Darabani distr. Dorohoi.— 46. Dimitriu Ion comuna Galați distr. Covurlui.— 47. Dobrea Stan comuna Stanca distr. Ilfov.— 48. Popa George comuna Mocești distr. Prahova.— 49. Boengiu George comuna Unții distr. Mehedinți.— 50. Guia Barbu comuna Salin distr. Prahova.— 51. Enea Dimitriu comuna Bălteni distr. Ialomița.— 52. Stan George comuna Domnești distr. Ilfov.— 53. Cojoc Vasile comuna Sprea distr. Tecuci.— 54. George Nistor comuna Galați distr. Covurlui.— 55. Vasile Marin comuna Orbeni distr. Putna.— 56. Mocanu Petru comuna Boțești distr. Roman.— 57. Romanaș Theodor comuna Vifora distr. Dîmbovița.— 58. Dumitru Oprea comuna Vifora distr. Dîmbovița.— 59. Chiriță Iancu comuna Brehoesci distr. Botoșani.— 60. Minteanu Niculai comuna Smultz distr. Covurlui.— 61. Dumitru Ștefan comuna Bovad distr. Dîmbovița.— 62. Stan Lambru comuna Bălteni distr. Ialomița.— 63. Constantin Chiriac comuna Galați distr. Covurlui.— 64. Andronic George comuna Orbeni distr. Putna.— 65. Ioniță Tudor comuna Săftica distr. Covurlui.— 66. Stan Mihai comuna Camșan distr. Dîmbovița.— 67. Liga Ioan comuna Mălușeni distr. Covurlui.— 68. Fanariu Tudosie comuna Corod distr. Tecuci.— 69. Arteni Neculai comuna Racova distr. Bacău.— 70. Moise Gheorghe comuna Potorlaga distr. Buzău.— 71. Fundățea-

nu George comuna Glogona distr. Buzău.—72. Anton Ioan comuna Glogona distr. Buzău.—73.—Dociu Ioan comuna Obedeni distr. Ilfov. 74. Dudurache Oprea comuna Cioran distr. Prahova.—75. Mandachi Teodor comuna Cioran distr. Prahova.—76. Bețivu Niță comuna Singer distr. Prahova. 77. Ion Ion com. Gruin distr. Ilfov.—78. Opre aDimitrie comuna Rosvod distr. Dîmbovița.—79. Ion Vintilă comuna Rosvod comuna Dîmbovița.—80. Sârmă Mihai comuna Taslău distr. Neamț.—81. Fevoi Mihai comuna Grădiște distr. Mehedinți.—82. Neamțu Ursachi comuna Dolhasca distr. Suceava.—83. Radu Neculai comuna Baleton distr. Teleorman.—84. Ion Ionache comuna Galați distr. Covurlui.—85. Lalău Radu comuna Glămpatz distr. Vlașca.—86. Neagu Andrei comuna Gaisanca distr. Tecuci. 87. Sudit Petrea comuna Suceava distr. Suceava.—88. Ionache Dimitrie comuna Dolhasca distr. Suceava.—89. Chenola Costachi comuna Suceava distr. Suceava.—90. Bejenariu Mathei comuna Adonați distr. Vlașca.—91. Mocanu Petrea comuna Adonați distr. Vlașca.—92. Enea Iordachi comuna Netoți distr. Teleorman.—93. Lăcătuși Anton comuna Nănesci distr. Bacău.—94. Romanăș Teodor comuna Fundu distr. Roman. 95. Ariton George comuna Bucsesci distr. Bacău.—96. Andrei Bitrineață comuna Puesci distr. Bărlad.—97. Badea Ion comuna Câmpu mare distr. Oltu.—98. Dimitriu George comuna Sf. Tanase distr. Prahova.—99. Sbârnea Vasile comuna Bărlad distr. Tecuci.—100. Iorgu Te-

odor comuna Nicoresci distr. Tecuci.—101. An-
tohi Pocană comuna Gohor distr. Tecuci.—
102. Radu Chironcea comuna Giurginoeni distr.
Tecuci.—103. Alecu Paraschiv comuna Bro-
hoșești distr. Tecuci.—104. Nestor George co-
muna Niculesci distr. Tecuci.—105. Filip Ge-
orge comuna Oncești distr. Tecuci.—106. Ste-
fan Ciubuc comuna Gonciono distr. Tecuci.—
107, Paraschiv Ioan comuna Bădești distr. Te-
cuci.—108. Fasolă Nicolai comuna Bogogeni
distr. Covurlui.—109. Grindei Alecu comuna
Corn distr. Tecuci.—110. Păun Ioan comuna
Cucuești distr. Teleorman.—111. Panait Ale-
xandru comuna Goriciona distr. Tecuci.—112.
Vijireanu Stefan comuna Dugu distr. R. Sarat.
113. Petrescu George comuna Roman distr.
Roman. — 114. Viper Andronie comuna Breho-
esci distr. Tecuci.—115. Tudor Stefan comu-
na Bogdănesci distr. Bacău.—116. Ticoran Con-
stantin comuna Măgura distr. Buzău.—117.
Lefter Costachi T. Adjud distr. Putna.—118.
Ioan Radu comuna Teleorman distr. Teleor-
man.—119. Moise Vasilie comuna Monești distr.
Prahova.—120. Radu Florea comuna Tirgului
distr. Teleorman.—121. Stefan Matache comu-
na Tancalesci distr. Ilfov.—122. Ioniță Tudor
comuna Seftica distr. Ilfov.—123. Stoica Mincu
comuna Crocești distr. Ilfov. — 124. Anea
Ioniță comuna Corlici distr. Prahova.—125.
Gligori George comuna Lunguleți distr. Dîm-
bovița.—126. Androni George comuna Orba
de sus distr. Putna.—127. Panu Neculai co-
muna R. Sarat distr. R. Sarat.—128. Diță

Ioan comuna Talpa distr. Neamț.—129. Ion Riză comuna Brăniștea distr. Dimbovița.—130. Marin George comuna Oltenia distr. Teleorman.—131. Emandache George comuna Bercești distr. Covurlui.—132. Tincă Vasilie comuna Bercești distr. Covurlui.—133. Cibotariu George comuna Bercești distr. Covurlui.—134. Ionaș Nastase comuna Pașcani distr. Covurlui.—135. Popa Dimitrie comuna Tușcani distr. Covurlui.—136. Jurescu George comuna Dischet districtul Covurlui.—137. Iordache Nicolai comuna Horincea distr. Covurlui.—138. Marin Paraschiv comuna Horincea distr. Covurlui.—139. Catelă Ghiță comuna Brăila distr. Brăila.—140. Dumitru Ioan comuna Fundeni distr. Tecuci.—141. Ciruță Tudosie comuna Liesci distr. Tecuci.—142. Matei Barbu comuna Oltenia distr. Teleorman.—143. Balinti Januș comuna Calbeni distr. Bacău.—144. Nistor Januș comuna Nănești distr. Bacău.—145. Vlașcu Ioan comuna Grădiștea distr. Bacău.—146. Stan Radu comuna Tatarăși distr. Teleorman.—147. Constantin Ioan comuna Bolintinean distr. Buzeu.—148. Ioniță Ioan comuna Mocești distr. Vlașca.—149. Anghelutză Ioan comuna Iași distr. Iași.—150. Marin Ion comuna Crosno distr. Mehedinți.—151. Șărbănescu Dimitrie comuna Ismail distr. Ismail.—152. Petrache Stănescu comuna Brăila distr. Brăila.—153. Vasiliu Stoica comuna Vitești distr. Brăila.—154. Bodoru Stoica comuna Viziru distr. Brăila.—155. Dimitrescu Ion comuna Costești distr. Dimbovița.—156.

Niculai Pricopie comuna Giurgiuve distr. Tecuci.—157. Dudu Avram comuna Galați distr. Covurlui.—158. Ioniță Ioan comuna Tomșari distr. Prahova.—159. Stanciu Ioan comuna Leova distr. Cahul.—160. Sârmă Mihai comuna Taslău distr. Neamț.—161. Ferariu Mihai comuna Gradiștea distr. Mehedinți.—162. Mocatu Ursachi comuna Dolhasca distr. Suceava.—163. Patlagică Ioan comuna Țintestești distr. Buzău.—164. Dăscălescu Dimitrie comuna Dorohoi distr. Dorohoi.—165. Jurati Dimitrie comuna Cornu distr. Botoșani. 166. Ion Constantin comuna Parata distr. Buzeu.—167. Niță Zamfir comuna Budești distr. Dîmbovița. 168. Ion Costachi comuna Turnu distr. Teleorman. 169. Neculai Stancu comuna Cărbunești distr. Prahova.—170. Apă-Rece Ioan comuna Gologan distr. R. Sărat.—171. Gălbiniariu Dobre comuna Radovan distr. Ilfov.—172. Pădurariu George comuna Bolotești distr. Ilfov.—173. Gheorgi Balan comuna Coșurați distr. Mehedinți.—174. Dragomir Constantin comuna Roșvad distr. Dîmbovița. — 175. Constantin Niculai comuna Fântănei distr. Botoșani.—176. Petrea Stan comuna Grația distr. Vlașca—177. Vlădilă George comuna Burdujeni distr. Ialomița.—178. Zelnicu Neculai comuna Dersca distr. Dorohoi.—179. Vizitiu Vasilie comuna Răscăutz distr. Dorohoi.—180. Dănilescu Ioan comuna Honesci distr. Dorohoi.—181. Iacov Ioan comuna Tataru distr. Dîmbovița.—182. Iordan Vasilie comuna Tataru distr. Dîmbovița.—183. Dimitriu George comuna Drau-

șeni distr. Vaslui.—184. Dobra Vasilie comuna Draușeni distr. Vaslui.—185. Leordeanu Constantin comuna Singer distr. Vlașca.—186. Ion Manea comuna Ploșca distr. Teleorman. 187. Vasile Stoica comuna Vitești distr. Brăila.—188. Vozoru Stoica comuna Brăila distr. Brăila.—189. Preda Voicu comuna Garanița distr. Dîmbovița.—190. Arseni Ioan comuna Vuteoni distr. Vaslui.—191 Ion Alexandru comuna Piatra distr. Teleorman —192. Imbrea Anton comuna Mihot distr. Bacău.—193. Ioana Dimitru comuna Domnești distr. Ilfov.—194. Olteanu Paraschiv comuna Crevedea distr. Ilfov.—195. Oberschi Ion comuna Dorohoi distr. Dorohoi.—196. Ion Manea comuna Teleorman distr. Teleorman.—197. Mihai Pădura comuna Anunosa distr. Buzeu.—198. Vasile Marin comuna Junăsești distr. Tecuci.—199. Constantin Ioan comuna Porinză distr. Buzău.—200. George Balan comuna Delința distr. Dorohoi. 201. Niculai Stan comuna Cărbunești distr. Prahova.—202. Stoean Anghel comuna Tecuci distr. Tecuci.

Tabloul acesta l'am reprodus după originalul oficial imprimat.

Ar fi bine dacă s'ar face o colecțiune de toate tablourile de morți și răniți din Regimentele de toate armele, pentru ca viitorimea să cunoască cu precisiune numele tuturor acelor ce s'au luptat vitejește pentru România, servind de iconă urmașilor.

Th. C.

Sigiliul Politiei Iaşilor.

— —

Istoria mărturiseşte că mai înainte de descălecarea Romanilor în Dacia, părţile răsăritene ale acestei provincii, şi mai cu samă rîpele rîului Ierasus (sau Porata, Prutu) erau locuite de un popor rebelic numit Jassiensi, Iaşeni (Iazigi). După sistema militară a Romanilor, legioanele ce erau în garnizoanele provinciilor supuse, purtau numele lor, au după a'i lor faimoşi comandanţi, au după locul unde stau în garnizon, precum Legio Claudia, Legio Galica, de asemenea s'au denumit Jassiensis, aceia ce sta în garnizonă în Dacia Transilvană, pe malul Prutului, adecă în Iaşi, unde era întemeiată, sau şi de Romani sporită politie, ce mai în urmă se întitulă Municipium Iasiorum, precum din vechile documente şi mai ales din harta Peutengeriana se adeverează. După datina Romanilor, legioanele erau în timp de pace întrebuinţate de a lucra, sau a povăţui lucrările cetăţilor, a drumurilor publice, şi acele ale băilor minerale. În cursul petrecerei Romanilor în aceste locuri, o ceată a legioanei Iaşene s'au întrebuinţat la minele de la Baia, unde comandantul ei Claudius au înălţat în onorul Impăratului Adrian-Antonin şi a soţiei sale Ania Faustina, o coloană ce până astăzi se păstrează în muzeul de la cetatea Albă (Karlsburg) în Transilvania, a căreia inscripţie este următoarea :

EX—VOTO. XXX

Magno et invicto Imp: Caes.
F: Aelio Hadriano. Antonino.
Pio. Aug: Pont: Max. Trib: Pot:
XVI: Cos: III: P: P: pro salute et.
Felici: Pont: Max; et Anniae.
Favstinae Aug: Coniugi C: Clod.
VI Praef: M: Dacorum. Jassior:
Hanc Statuam in Avraria.
Numinibus Maiest. Q: Eorum.

Deci fiind astă coloană un monument autentic, rămas de la locuitorii antici ai Iașilor, cu drept este al onora și ai conserva simbolul, adoptând'o drept stemă a capitalei și prin urmare ca sigil al Municipalității sale.

G. Asaki.

Acest articol l'am reprodus din calendarul Albinei Românești pe anul 1853. Să se vadă invitațiunea Eforiei din Iași din 20 Ianuarie 1851, înserată în acest volum de Uricar la pagina 105.—Până la dovadă contrară, susținem opinunea emisă mai sus. Lesne este de a critica numai după supozițiuni, fără de a i se arăta dovezile pipăite pe care se bazază părerile lor. Țicemă aceasta pentru că am auđit combaterile acestui sigiliu, de cătră Dl. A. X. într'o adunărică Istorică, care din nenorocire s'au kircit, și s'au desfăcut. Th. C.

CORRESPONDENȚIE

Intre doi amorezi

SAU LIMBA ROMĂNEASCĂ LA ANII 1832, ȘI 1822.

I.

CUCONIȚĂ

În sfârșit nu am putere să mai fiu obijduit,
Ș'aceasta printr'o zapiscă eu de mult'lam dosloșit.
Că făcând sprafcă în mine, în acest amar predmet,
Din povodul dumitale, m'am trezit cu rană'n pept.
Dar dumneta prin povescă 'mi ai făcut aspru ponos,
Vrând cu mine peripiscă, și cerând să'ți dau dopros.
Ascultă-mă. Cuconiță: eată'ți docladarisesc,
Că jaloba mea nu zice de cât cum că pățimesc,
Și vîpisca ce'ți trimisem nu merita vigavor;
Căci din hodul dealii mele se vede numai amor.
Dumneta bagă de samă la opisul ce'ți am dat,
Și'î vedeă că sînt un liude cu sufletul prea curat,
Drept aceea eu o enigă scripisiță și cu șnur,
'Ți o predstavlisesec, stăpână, cu ahotă și ogur,
Cerând podpiscă anume la oțnoșenia mea;
Căci și eu voiî da rospiscă, orî când dumneta veî vroa.
Nu mă ovolni din gându'ți, sau vr'un nadpis să'mi întorci,
Căci eu jărtfese pentru tine, cer, pămînt, lume, iproci.
Raspolojenia încă nu eartă a nastoji
Pe un dvorenin ce iubește și cere a se iubi,
Pe un pameșnic ce'n dejurstfă de multe ori s'au primit,
La presudstviî ca pomoșnic cu credință au slujit.
În multe comandirofse tot cu cinste am îmblat,
Și sledsviî pe la zastave de multe ori am lucrat;
În oțpusci cu podorojne eu ca alții n'am eșit,
Sau ostanofse la slujbe în veac n'am pricinuit;
Samovolnicie earășî nici cum nu am săvârșit,
Ci nagrajenii primitam, ca un cinovnic cinstit.
Nacazaniî pentru slujbă nici odată n'am avut,
Și zdelci a lucra ca mine altul nu s'au mai văzut.
Din Stolo-nacealnic astăzi spre cilen sunt pomăzuit,
Pentru că cunosc pareatca; l'asta m'au înaintit,
Nu crede deci la donosuri, nu'mi lua al tău favor,
Și nu uita că mă chiamă. . . . *** sîn ***

II.

BEIKAKIMU

Paraponu ce'mi făcuseși, File, eu 'lam priimit;
Ostoson nu ai cuvinte, Fosmul meu cel mult iubit.

Ti tafelis, eu agamu, oriste îți hărăzesc,
 Și eu malista, psihimu, eu îți spun că te iubesc.
 Titeriazi, lipon, a'mî scrie ș'a'mî bănuî ?
 Când arhonda, țelebimu, ești sigur că te-oiu iubi,
 Tipotes nu am în lume, parigorie nu văd,
 Dar când mă aflu cu tine, beimu 'n raiu mă cred.
 Neshe, de la Pendedeca, de când noi ne-am tot iubit,
 Spune'mi, lasă zeffimeaoa, telos pancon te-am vândut.
 Orismosas când ai vrut, kirie n'am și oftat ?
 Căci te iubesc astfel tare, ca și cum m'ai fărăcat.
 Polacala îmi pare bine, că tu te-ai pomăzuit,
 Cilen sau loghiotatos ca s'ajungi ai nimerit.
 Acsafna cu duioșie, te rog mult a m'asculta,
 Să nu faci skepsis, tortipuri, neroziî, ketalipa.

Astăzi, aceste două feliori de limbă se înțeleg încă ; dar poate că strănepoții nostri vor fi așa de norociți să și facă întrebarea, ce dialecturi tracice și sauromatice sînt aceste, neputînduse închipui că ar fi limba Românească, dreaptă fiică a limbei latine. Pentru acesti, și ca să nu dăm filologilor viitori pricină de nesfîrșite sfezi, socotim de cuviință să alăturăm un mic lecsicon de toate cuvintele îmbogățitoare și ciuntătoare limbii noastre, cu tălmăcirea lor în vedere.

BILETUL AMOREZULUI.

Обиждѣит	—	asuprit.
Заникъз	—	bilet.
Дословиѣ	—	descoperit.
Спрафкъз	—	observație.
Предмет	—	obiect.
Поводѣл	—	îndemnul.
Повескъз	—	poroncă.
Понос	—	împutare.
Периницкъз	—	corespondență.

Допрос	—	protocol.
Доклад	—	referat, propunere.
Жалобѣ	—	cerere, petiție.
Вѣнскѣ	—	ecstract.
Вѣнатор	—	bănat.
Ходѣ	—	cursul.
Делѣ	—	lucrare.
Опѣ	—	însemnare.
Лѣ	—	omu.
Книгѣ	—	condică.
Скрѣпѣ	—	numărat.
Шѣ	—	sfară.
Представленіе	—	recomandație.
Подѣ	—	adeverință.
Отношеніе	—	notă
Росѣ	—	rețipise.
Оволнѣ	—	departare.
Издѣ	—	refuz, înturnare.
Ипрочѣ	—	și celelalte, ect.
Рѣположеніе	—	așezămintul.
Постожѣ	—	închidere, curmare.
Двореніи	—	nobil.
Памешнѣ	—	proprietar.
Дѣжсртсѣ	—	sala de așteptare.
Пресѣствіе	—	sala de primire.
Помешнѣ	—	practicant, ajutător.
Командѣрофѣ	—	însărcinare.
Следствіе	—	cercetare.
Застѣ	—	trecătoare, graniță.
Отпѣскѣ	—	concedie vremelnică.
Подорожнѣ	—	bilet de postă.
Останофѣ	—	stingherire.
Самоволнѣ	—	faptă în putere.

ИЗГРАЖДЕНІЕ	—	mulțemire bănească.
ЧИНОВНИК	—	amploiat.
ПАКАЗАНІЕ	—	înfrânare.
СДЕЛКА	—	alcătuire vremelnică.
СТОЛО НАЧЕВНИК	—	șef de masă.
ЧЛЕН	—	mădular, asesor jud.
ПОЛЪ ЗБИТ	—	menit.
ПАРЕАТКА	—	regula, forma.
ДОНОС	—	pîră.
СЪН	—	fiu.

RESPUNȘUL AMOREZEI.

БЕІКАКІМЪ	—	domnișorul meu.
ЦАРАПОН	--	tânguirea.
ФІЛЕ	--	prietine.
ОСТОСОН	—	cu toate aceste.
ФЕСМЪ	—	lumina mea.
ТИРАФЕЛІС	—	ce vrei.
ЯРАМЪ	—	boșerul meu.
ОРИСТЕ	—	poftim.
МАЛІСТА	—	mai ales.
ПСІХІМЪ	—	sufletul meu.
ТИТЕРІАЗІ	—	ce se potrivește.
ЦЕЛЕВІМЪ	—	cuconul meu.
ТИПОТЕС	—	nimică.
ПАРІГОРІЕ	—	mângâiere.
БЕІМЪ	—	domnul meu.
НЕСУЕ	—	dar.
ПЕНДЕДЕКА	.	Eterist vestit de la 1821.
ЗЕФЛАМЕЛОА	—	șaga.
ТЕЛАС ПАТОН	—	în sfârșit.
ОРИСМОСАС	—	poftim.
КІРІЕ	—	Doamne.

ΠΟΛΛΑΛΑ	—	tare bine.
ΛΟΓΙΟΤΑΤ	—	titlu ce se da la profesorii.
ΔΕΟΔΑΤΑ	—	deodată, dendată.
ΣΚΕΠΙΣ	—	treabă.
ΤΕΡΤΙΝΣΡΙ	—	iscodiri.
ΚΕΤΑΛΙΝΑ	—	și celelalte.

Narrateur Identique.

Această corespondență o am reprodus din calendarul „Cantoreii Foiiei sătesci,” pe anul 1844. Autorul acestei scrieri este Neculai Istrati, care își publică articolii sei sub pseudonimul „Narrateur Identique”. Cu această ocaziune vom zice câte ceva despre „Neculai Istrati” căruia i-am dat lecțiune de limba franceza pe la 1842—43. Iordaki Gane lua parte la aceste lecțiuni. N. I. nu facuse nici un studiu regulat. El cunoscea ciaslovul, viețile sfinților și psaltirea. El avea o agerime pătrunzătoare, era diștept, avea plăcere de a sci toate, se amesteca in toate afacerile politice, critica mușcând pe acei ce nu'i placea, asta se tâmplă și amicilor sei, cum au păfit'o reposatul G. Seulescu. Intr'o ȝi după masa, vara, in curtea Naziriei, ce se afla, unde'i acum gradina Primariei, fiind N. I. Director sub Nazirul Racovița, frate cu vladica de la Sf Spridon, se adunase mai multă lume la scolarul meu. Vorba se deschisă, asupra formărei cuvintelor în românesce, ca ȝito-leaga, pînto 'n cingă, și altele, de fabricațiunea lui Seulescu. Eu stam la o parte, nu discutam nimica. Cu toȝii își dau parerile bune rele, după cum se pricepeau. Seulescu sciă că era hărțuit cu gramatica lui cu tot, cu fabulele lui. Discuțiunea era generală. Atunci me-am ȝis in sine-mi, oare ce s'ar tâmpla, daca hazardul ar face ca Seulescu să intre pe ușiă. Parcă am fost nasdrăvan, eată că și Seulescu se arată in casă cu talia lui cea sveltă și naltă, cu surtucul pană peste genunchi, ca să'i acopere picioarele fiind puțin leucașu. Atunci Istrati se repezi la el, începui al seruta, și al nineri, ca și cum nu se vorbisă nimică despre el. Cu toȝii taceră, imitând gazda. Eu însă am ținut pururea minte, astă scenă, și până la moarte, am fost in rezervă cu el.—Cu ocaziunea esilului mitropolitului Veniamin Kostaki, Istrati me-au insinuat că ar fi foarte bîre ca prin scolarii de la Academie să se facă o mare manifestațiune in favoarea esilatului. Eu am ramas mutu. Totuși eu stimam și iubiam pe N. I. căci era neadormit, insinuator, îndrăzneț, biciuia in scrieri pe toȝi, și cu toate acestea n'au vedut *Durăul*, ca mulți alȝi scriitori. Lumea ȝicea că Istrati in copilăria sa era sufletelul lui Frideric Balș, care ș'au dat toată averea lui Mihai Sturza Vodă, numai ca sa'l facă *Baş-Boier*, și că prin o tâmplare nepricepută, ar fi pus el mîna pe testamentul lui Balș.

Nu pot să afirm pătă la ce punct astăzi aserțiune era adevărată, tot ce știu este că Istrati se pare nepăsător. Nimeni nu-i dădea nimic. Toți vorbeau că fabula „capra și sarea“ din Calendarul Albinei pe 1855 era făcută contra lui Bezede Iorgu Suzzu, care, ca visternic dădă prin meza veniturile oanei lui Ciokan.—Istrati au jucat cel mai mare rol sub căimăcămia lui Todiriță Balș și cea a lui N. Vogoride. El era stegarul separatismului. Toți aristocrații Moldovei, faceau dîlnic vizite lui Istrati, ba și consulii Austriac și rusesc, nu lipsiau din coră.—El are o mulțime de scrieri, din care și eu posed vreo câte-va manuscrise. În Foaia pentru Minte de la Brașov, se află o mulțime de articule, în foiletonul Albinei Românesci, în calendarele Institutului Albinei, și în Brosuri.—Mult bine ar face fiul său Titus, ca să-și deie osteneală, de a aduna toate scrierile părintelui său, și ale publica într-o colecțiune, însoțită de portretul său cu o biografie veridică, pentru ca viitorimea să cunoască cine au fost Istrati, și ce rol au jucat el în țeara lui.

Pe când murisa Istrati, eu propusesem unui Domn Romașcu ca să stărne pe lângă soția repositului, D-na Bița Istrati ca să cheltuiască vreo 3—400 galbeni, spre a se putea face o atare colecțiune. Pe atunci mie îmi era lesne de adunat, căci cunoșeam mai tot ce scrisese Istrati.

Th. C.

București 1887, Februarie 4 (16) zile.

ACADEMIA ROMÂNĂ.

— —
No. 3593.

Domnul meu!

Academia a primit în ședința ei de la 23 Ianuarie a. c., colecțiunile ce ați bine-voit ai dăru-i, constând în 10 volume tipărite, 5 foi volante tipărite, 7 volume manuscrise, 13 fragmente și însemnări manuscrise, și 69 (*) do-

---

(*). Aceste documente împreună cu condica Statisticeii, se cuprind în părțile a 7-a și a 8-a a Uricarului, de asemenea și Glosarele lui Seulescu, în cele trei volume a le Revistei Arheologice

cumente istorice din întâia jumătate a secolului present, care toate sunt specificate în lista subscrisă de d-voastră.

Avem onoare a vă exprima cele mai vii mulțămiri ale Academiei, pentru acest prețios dar.

Primiți, Domnul meu, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

p. Președinte, **T. Maiorescu.**

Secretar G-ral, *D. A. Sturdza.*

D-sale d-lui Th. Codrescu, Membru corespondent al Academiei Române.

„Buciumul Român“. Cele lalte sunt manuscrise vechi. Charta Du nărei Moldovei cu talvegul ei, autentificata de boerii Sfatului Ad ministrativ ai Munteniei, este de o mare importanța, mai cu sania in fața tratatului din Londra. Mi s'au însinuat că o atare charta ar valora 12,000 frauci. N'an voit sa fac speculații, caci nu le-an făcut nici cu donațiunea de 42 pergamente mari, originule, cun și o condică cu feliurite așezăminte, ce le-am harzrit Arhivei Moldovei in anul 1856. Am arătat numai, ca dorința mea este ca sa mi se deie de tiparit, fiind că Tipografia Buciumului Român, care odinioara se pronumia a *Unirii*, din cauza multelor broșuri și lucrări ce se faceau gratis, in cestiunea causei Române, este cu totul părăsita, de și are patru mașini, teascuri și material in deajuns, costând mai multe miimi de galbeni.—Regret că sunt cu totul uitat; eu pe cât am putut, am servit, indatorit și ajutat pe mulți, viața mea; acum la batrâneța, numai unul și-au amintit de mine, la viderea volumului al 7-le de Uricar, și acela este Dl. Al. Kalimah-Papadopulo, caruia îi mulțănesc, și pe care îl rog, ca la ocasiune, să nu mă deie uitarei.—Eu cred ca toți acei ce pricep munca literară, pot să aprecieza, ca de și nu am fost de **nimine** ajutat nici moral, nici material, totuși am făcut ceva; in fața tuturor lucrarilor mele literare, și mai cu seama cu cele opt volume de Uricariu, in mana, pot a mă fali, ca nu am trait ca un trântor, dar am scociorit, adunat și publicat documente care pot servi la ințgheizarea unei istorii naționale.

Acum la 68 de ani, vèd ca „*este amar de a fi strainu între ai sei.*“

(Estras din No. 15 a Gazetei de Iași din 3 Fevruarie 1887.)

Th. C.

DISCOURS

Prononcé en roumain à l'occasion de l'ouverture de l'ASSEMBLÉE GÉNÉRALE EXTRAORDINAIRE de VALACHIE, le 10 Mars 1831.

Par S. E. Monsieur de Kisseleff.

Président Plénipotentiaire des Divans de Moldavie et de Valachie, Lieutenant-Général, Aide-de-camp Général de S. M. L'EMPEREUR de toutes les Russies, Chevalier grand croix de plusieurs ordres.

Les grands événements, amenés par la paix d'Andrinople, et qui vous réunissent M. M. dans cette enceinte, sont le résultat d'une longue suite d'années et de vicissitudes politiques. Vos pères ont soupiré après ce moment, vous l'avez appelé vous-mêmes de tous vos vœux, et ces vœux sont enfin exaucés.

Appelé par les ordres de S. M. L'EMPEREUR à présider cette Assemblée, je ne saurais trop vous exprimer les sentimens de vive satisfaction que cette solennité m'inspire.

Descendens d'un peuple valeureux, vos ancêtres avaient joui d'un gouvernement national qui disparut pour faire place à une administration étrangère, faible et précaire. Au milieu des améliorations qui vivifient la grande famille européenne, les peuples habitans ces deux provinces demeurèrent stationnaires; réclamés par la civilisation, ils ne pouvaient rester plus long tems étrangers à leurs destinées; remercions le Ciel, M. M. qui a permis que cette transition, ordinaire-

ment marquée de bouleversemens et de calamités publiques, soit uniquement dûe aux généreuses intentions de l'Auguste Dynastie, qui, depuis Pierre le Grand, n'a cessé de signaler par des constans bienfaits la vive sollicitude que ce pays inspire à la Russie. Ses Traités avec la Porte ont consacré cette généreuse tendance, dont celui d'Andrinople doit, à juste titre, être considéré comme le complément et le corollaire.

La Porte Ottomane elle-même se prêta avec bienveillance à toutes les démarches faites en votre faveur, et si l'inobservance de traités a fait que votre pays ait traversé des époques difficiles, cette circonstance ne doit être attribuée qu'à des causes secondaires, et à des événemens indépendans de la volonté de la Puissance suzeraine. L'absence de l'influence tutélaire de la Cour Protectrice amenée par les terribles commotions qui affligèrent l'Europe, avait fait naître parmi vous de grandes calamités. Des maladies contagieuses, des famines, la destruction de vos villes, et la réduction en esclavage d'une partie des habitans de ce pays par les troupes insurgées de Paswandoglu ; des discordes intestines, des occupations militaires, furent les fléaux qui affligèrent tour à tour ces deux provinces. D'un autre côté, une administration toujours renaissante ayant un but ouvertement opposé à la prospérité publique, était forcée de perpétuer les abus.

Cet état de choses imposa plus d'une fois,

et notamment, en 1802, 1816, 1817, et 1821, aux Boyars bien pensans des deux Pays, le devoir d'adresser à la Cour Impériale, les plaintes et les doléances de la nation, et de signaler les méfaits d'une administration viciée, dans toutes ses parties. En effet, la Police générale, sans force et cédant au torrent des déprédations ; la finance sans système, livrant toutes les productions d'un sol riche à la rapacité de quelques oppresseurs subalternes ; les Tribunaux n'offrant presque aucune garantie, et menaçant par là, même les fortunes des particuliers, la magistrature mal retribué, livrée aux caprices d'une administration vé-nale, voilà, M. M. l'état sur lequel les hommes éclairés des deux provinces appelaient successivement l'attention de la Cour de Russie.

Ces plaintes réitérées à plusieurs reprises révélèrent à la Puissance protectrice une indication importante, c'est que le besoin d'une réorganisation du régime intérieur de votre pays était profondément senti. Un désir aussi juste, un besoin aussi pressant devait être pris en considération, il motiva d'abord le Hatti-Cheriff de 1802, plus tard, les réglemens administratifs accordés par les Hospodars aux deux Principautés sur les réclamations de Comte de Stroganoff, représentant de l'Empereur à Constantinople, et dernièrement, une partie des stipulations de la convention d'Akkerman. Le Traité d'Andrinople étant venu compléter finalement l'oeuvre de la sollicitude de la Cour Impériale, et commencer une nouvelle ère d'existence

politique pour ces pays, il était devenu dès lors nécessaire de mettre la réorganisation projetée en rapport avec vos besoins toujours croissants et avec votre position nouvelle. L'affranchissement plein et entier du territoire Moldavo-Valaque, la liberté du commerce et de la navigation sur le Danube, un hospodarat à vie, le droit de créer une milice nationale, celui d'élever par une ligne de quarantaines une barrière contre le fléau de la peste, sont en effet autant de nouveaux objets réclamant de nouveaux réglemens organiques.

Ainsi, d'une part, nécessité de reformer une administration vicieuse, et de l'autre, besoin de donner au pays des institutions en harmonie avec sa nouvelle position; tels sont M. M. les deux principes qui ont réclamé la confection d'un nouveau réglemant. L'institution du comité spécial, au milieu du fracas de la guerre, doit sa naissance au premier de ces motifs. Formé des boyards Moldaves et Valaques, que le choix des Divans respectifs, et la confiance du Gouvernement rendaient aptes à proposer les améliorations nécessaires, vous avez vu, M. M. ce comité, guidé par les instructions du Ministère Impérial, qui n'avait pour base que vos plaintes mêmes, et entouré de toutes les lumières que pouvait lui fournir le contact immédiat de ses membres avec les différentes classes de la population, terminer enfin ce projet du réglemant organique qui vous est présenté. Elles ont retenti dans vos coeurs les paroles de sollicitude que S. Majesté

L'EMPEREUR a daigné adresser à l'un d'entre vous, M. M.—Dépositaire de ses hautes volontés, je ne saurais assez vous répéter, qu'en prenant sous ses auspices l'organisation intérieure des deux Principautés, Sa Majesté a eu un'quement en vue le bien-être de leurs habitans Il désire voir l'administration de ces pays établie sur des bases aussi fortes, aussi permanentes que les garanties qui leur sont assurées par le Traité d'Andrinople, et, dans cet unique but, plusieurs modifications ont complété à St-Petersbourg l'ensemble des dispositions réglementaires formant le dépôt de lois livré à votre examen.

Réunis en Assemblée extraordinaire, d'après les anciens usages du pays, vous aurez, M. M. à reviser ce travail divisé en IX, chapîtres et dont je crois devoir vous présenter ici un exposé rapide.

Le chapitre premier sous le titre de *l'Election du Hospodar*, renferme les règles à suivre pour la formation d'une Assemblée générale à laquelle est dévolue, conformément à la convention d'Ackerman et au Traité d'Andrinople, l'élection du Hospodar. Les élémens dont ces Assemblées seront composées, les qualités requises pour être électeur ou éligible, celles qui seront indispensables pour les candidats au hospodarat, des mesures de précautions contre la fraude et la prévarication dans le choix des électeurs, et de formalités concernant l'élection du Prince, telles sont les principales dispositions de ce chapitre.

Le chapitre II, sous le titre de *l'Organisation et des attributions de l'Assemblée Générale ordinaire* a pour objet la formation d'une Assemblée générale ordinaire, qui sous la présidence du Métropolitain sera composée des évêques diocésains, d'un nombre déterminé de boyars et des députés élus dans chaque district. Les membres de cette assemblée exerceront leurs fonctions pendant cinq ans; elle sera convoquée par le Hospodar dans la capitale chaque, année au commencement de Décembre et sera prorogée par lui après qu'elle aura réglé les affaires de sa compétence, qui seront purement législatives et administratives. La révision des comptes de la Vistiarié et de toutes les autres caisses, la conservation des propriétés publiques, l'encouragement de l'agriculture et de l'industrie, l'entretien des écoles, hospices et autres établissemens de bienfaisance, l'inspection des quarantaines, enfin, le droit de soumettre au Prince par des anaphoras les griefs et les doléances du pays, font partie des attributions de cette Assemblée.

Le chapitre III, sous le titre de *Règlement des finances* embrasse tout ce qui se rapporte à cette branche du service public.

Toutes les redevances préjudiciables aux imposés, comme les droits réunis appelés *Roussoumates*, les corvées de toute espèce, les fournitures et réquisitions quelconques en nature, les douanes intérieures, les droits abusifs, et revenans bons, attachés aux différens emplois,

enfin, les Scoutelniks et Posluchniks(*) ont été abolis par les dispositions de ce chapitre. Quant aux revenus destinés à être versés dans une seule caisse générale, à la Vestiarié, pour couvrir les dépenses de l'Etat, ils se composent d'une capitation payable par famille de paysans, et facile à supporter par les contribuables les moins aisés, et de la taxe qui a été de tout temps imposée aux maziles; d'un droit de patente très modique que les classes des commerçans et industriels sont appelées à payer; d'une part des revenus ecclésiastiques à affecter aux établissemens de bienfaisance et d'utilité publique; enfin du produit des salines, pécheries et douanes extérieures. Dans ce même chapitre, sont statués: un recensement septennal embrassant toutes les classes des contribuables, un prélèvement d'impôt régulier et uniforme, des mesures de comptabilité, enfin les droits et les obligations réciproques des laboureurs et des propriétaires fonciers.

Le chapitre IV. Sous le titre de *conseil administratif*, traite d'un conseil qui sera composé de trois membres suivans: d'un Boyar ministre de l'intérieur et de la Police, d'un Boyar ministre des finances (Vistiari) et d'un Boyar secrétaire d'Etat, Directeur de la chancellerie particulière du Prince. Chacun des boyars susmentionnés aura un département spécial

---

(*) On désigne sous la dénomination de Skoutelniks, les paysans payant tribut aux Boyars, et sous celui de Poslouchniks, ceux jouissant d'exemption de tribut et affectés à l'économie rurale des propriétaires fonciers.

divisé en sections ; les attributions et les devoirs respectifs de ces trois fonctionnaires sont spécifiés dans ce chapitre.

Le chapitre V, sous le titre de *réglement de commerce* a été rédigé sur la base de la liberté commerciale, dont les Principautés sont redevables à la haute sollicitude de la Cour Protectrice. Les ports et échelles du Danube appartenant aux deux Principautés, seront désormais ouverts au commerce étranger, l'échange et l'exportation des productions territoriales et industrielles, ainsi que la navigation du Danube, seront libres. Des mesures de précaution pour assurer la subsistance du peuple, des dispositions concernant les voies et communications par terre et par eau, pour la facilité des transports, enfin l'encouragement des entreprises commerciales entre les habitans des Principautés, sont spécialement recommandés dans ce chapitre.

Le chapitre VI, sous le titre de *quarantaines*, concerne l'établissement d'un cordon, et l'organisation de quarantaines sur la rive gauche du Danube ; tout ce qui peut mettre les deux pays à l'abri du fléau de la peste, offrir des facilités au passage des marchandises et des voyageurs, assurer l'administration intérieure et la discipline sanitaire, a été pris en considération dans la rédaction de ce chapitre.

Le chapitre VII, sous le titre de l'organisation d'une gendarmerie nationale, pose les règles pour la formation d'une force armée indispensable au service des quarantaines et

douanes, à la sûreté des frontières, au maintien du bon ordre dans les villes et les campagnes. aussi bien qu'à la levée des impôts et à l'exécution des ordres du gouvernement.

Le chapitre VIII, sous le titre de *l'ordre judiciaire* règle tout ce qui a rapport à cette importante partie du service public. La classification de l'ordre judiciaire, les attributions et la compétence de chaque tribunal, la fixation du terme à observer et des formes à suivre dans les appels, le service public judiciaire, l'enregistrement des dettes hypothécaires, et des contrats dotaux, le principe d'un arpentage général pour mettre fin à une foule de litiges sans cesse renaissans, la tenue des archives, la conservation et la régularisation des actes qui assurent aux citoyens la jouissance de leurs droits civils, sont autant de dispositions adoptées, par ce chapitre, dans le but de bannir, à jamais, du sanctuaire de la justice, la chicane, les prévarications et le désordre, qui y ont régné jusqu'à présent.

Le chapitre IX et dernier sous le titre des dispositions générales, embrasse tout ce qui concerne les titres et droits de la noblesse, les nominations aux divers emplois, le mode d'administration des biens du clergé, l'instruction publique, enfin, les principes d'indigénat et le droit de cité réciproquement admis pour les habitans des deux principautés; la repression de l'abus des titres honorifiques, les formes à suivre dans le choix des fonctionnaires publics, la régularisation de la régie des biens relevant

des Saints Lieux ; tels sont en général les principaux objets renfermés dans ce dernier chapitre du règlement organique.

En appréciant les motifs qui ont présidé à la confection de ce travail, vous aborderez, M. M. les importantes questions qui s'y rattachent, avec tout le calme que la gravité du sujet exige.

La recherche de la vérité est facile, lorsque, se dépouillant de l'influence des intérêts personnels, on parvient à se pénétrer de la sainteté des devoirs que la chose publique impose ; guidés par ces principes, il vous sera facile de montrer dans cette épreuve les vertus du bon citoyen, d'assurer au peuple que vous êtes appelés à représenter, une place parmi les nations civilisées de l'Europe, et de mériter ainsi le respect et la reconnaissance publique.

Après avoir exposé les motifs importants, qui vous réunissent, M. M. après avoir sommairement indiqué et la tâche honorable qui vous est réservée, et les devoirs qu'elle vous impose, je crois pouvoir mettre à profit cette heureuse occurrence pour vous offrir un aperçu rapide des améliorations introduites dans le régime des Principautés, pendant le cours de l'administration provisoire qui m'a été confiée, et de vous entretenir, en même tems, des projets de réglemens spéciaux, qui, rédigés dans un but d'utilité générale, devront être présentés à votre examen.

Je ne vous parlerai point de la sollici-

tude constante du Gouvernement pendant les dernières campagnes, et de ses efforts pour alléger, au milieu des ravages de la guerre, le poids qui en résulte nécessairement pour les peuples. Mais lorsque, à la suite de la paix glorieuse d'Andrianople, une nouvelle ère de prospérité pour ces pays vint offrir au Gouvernement la possibilité de s'occuper de l'organisation intérieure des Provinces, d'une manière efficace, loin de s'arrêter par l'état, on ne peut plus décourageant, du provisoire, constante dans son but, l'administration porta successivement son attention sur toutes les branches du service public. Elle ne se laissa point accabler par le nombre et le genre des difficultés qui s'opposaient à sa marche, et n'eût en vue que le moyen de les surmonter et d'accomplir les devoirs qui lui étaient imposés.

La maladie contagieuse qui affligeait, depuis si longtems, les Provinces, céda à des efforts multipliés ; un système de précaution suivi avec une exactitude de tous les instans, réussit à éteindre les derniers et rares effets du mal, et l'institution des arrondissemens de surveillance sanitaire, qui, comme mesure d'une utilité incontestable, a trouvé place dans le règlement organique, continuera, il faut l'espérer, à assurer pour toujours, la conservation de la santé publique.

L'Etat de guerre avait fourni de prétextes à l'avidité : les nombreux abus, qui envahissaient les revenus de l'Etat et pesaient sur les

habitans, furent arrêtés ; des commissions de révision formées de Boyars, que la confiance des Divans avait indiqués, parcoururent le pays : 3877 familles de colons contribuables, et 873 Ludis soustraits à la connaissance du Gouvernement furent rétablies sur les cadres de la Vistiarie, 534,328 piastres, reversibles au trésor public, et 1,360,277 piastres, illégalement perçues sur les populations des campagnes, furent constatées, avoir été le partage des concussionnaires, qui sentirent le frein d'un Gouvernement, incapable de transiger avec ses devoirs.

Vous partagerez M. M. les espérances d'une prospérité croissante pour l'avenir, en vous rappelant les succès, qui ont accompagné mes efforts pour augmenter les recettes des fermes publiques ; l'article des salines et douanes qui naguère figurait pour 1,600,000 piastres, atteignit le chiffre de 5,402,000, en même tems que des avantages importans furent réservés aux différentes classes de la population : les habitans riverains du Danube acquirent simultanément le droit de faire librement le commerce du sel.

Les douanes intérieures ont été complètement abolies ; l'extraction des goudrons ne paya plus d'impôt, et en général, le paysan demeura exempt de tout espèce de travail obligé au profit du fermier. Les produits des campagnes, affranchis des droits, purent être transportés sans entraves dans les marchés de la capitale ; il n'y a plus de redevances à payer

pour le bétail égaré, et avec l'abolition des perceptions abusives. furent aussi supprimés les percepteurs dont l'existence était devenue si onéreuse pour le paysan.

Les encouragemens que l'administration provisoire ne manqua point de donner aux bulgares émigrés, ne reussirent pas à arrêter le mouvement de rémigration vers leurs anciens foyers. L'exemple des gouvernemens méridionaux de l'empire Russe, où ces populations laborieuses ont formé des établissemens florissans montre assez au gouvernement futur, de quel intérêt il serait pour ce pays de leur accorder une administration coloniale, dont les avantages puissent les fixer à jamais sur le sol de la principauté.

Le rétablissement de la paix permit bientôt au gouvernement de s'occuper de la mise en évidence des comptes, résultant des consommations de l'armée pendant la guerre: conformément au principe magnanime adopté par S. M. l'Empereur de ne point augmenter les charges inévitables que la guerre impose aux peuples par le système des réquisitions militaires, des sommes suffissantes sont déjà allouées pour cette opération, et devront servir à la liquidation de ces dettes après l'apurement définitif des comptes.

Vous remarquerez d'ailleurs M. M. que si des inconvéniens momentanés ont été amenés par la guerre, au moins de grands avantages sont venus y mêler leur influence; telle est la hausse considérable des produits des

terres, qui en assurant d'un côté aux propriétaires des revenus bien plus élevés, facilita, de l'autre au cultivateur le paiement de l'impôt ordinaire. Cette augmentation de la valeur des produits est uniquement due à la circulation abondante de numéraire que le gouvernement Russe versa dans les principautés, et qui a été calculé à plus de 60,000,000 de piastres.

L'administration porta de même son attention sur le commerce frauduleux des monnaies. Elle arrêta le cours odieux des spéculations de l'agiotage, et en adoptant un système monétaire fixe, elle sauva le crédit public, assura les transactions individuelles, et éloigna ainsi une crise qui menaçait à la fois, et la prospérité générale et les fortunes des particuliers.

L'organisation municipale des villes de Braila et de Giurgevo, première application d'un système inhérent à toute bonne administration intérieure, et la renovation de ces villes devinrent tour à tour l'objet de la sollicitude du gouvernement. Ces villes que de tristes et chétives cabanes faisaient à peine remarquer autre fois, offrent déjà, sur un plan de fondation régulière, différens établissemens publics et des monumens, qui, consacrés au culte de notre sainte religion, sont destinés à perpétuer le souvenir des événemens qui les ont produits, et bientôt elles ne tarderont point de prendre une importance commerciale. Deux réglemens municipaux pour ces villes et un

troisième pour l'assainissement et l'embellissement de la capitale, renferment les règles suivies par le gouvernement dans la conduite de ces différens travaux.

Plusieurs autres réglemens, déjà confirmés par le Divan, ont reçu des nombreuses applications. Le commerce de pharmacie, et la manière de l'exercer, les secours de la médecine offerts aux pauvres, et une surveillance à exercer sur l'état sanitaire de la ville, d'après des règles fixes, sont autant d'objets dévolus à l'inspection d'un conseil médical permanent.

L'apurément des comptes de la régie des établissemens d'utilité publique, qui comprend les écoles, les hôpitaux et les différens hospices, restés sans révision depuis trois ans, l'extinction des dettes dont ils se trouvaient grévés, des distributions pécuniaires faites à la classe indigente, des projets de réglemens spéciaux, renfermant les principes, d'après lesquels ces différens établissemens devront être organisés et maintenus dans la suite ; la réparation des voies publiques, et la mise en bon état de l'une des principales routes du pays, enfin la construction, d'après les principes de l'art, de plusieurs ponts, doivent également être signalés à votre attention.

En attendant les intérêts des sciences ne furent point oubliées. Des commissions spéciales scientifiques ayant été établies à cet effet, les unes se sont livrées à des recherches d'Archéologie systématique propres à éclaircir diffé-

rens points de la géographie et de l'histoire ancienne du pays, tandis que d'autres s'occupent encore dans ce moment, soit à analyser les eaux minérales de toute espèce, qui font partie des richesses de votre sol, à constater la bienfaisante influence, et à établir leur spécialité ; soit à faire des recherches minéralogiques propre à révéler l'existence des mines dont le Gouvernement futur pourra probablement tirer partie.

Une branche des plus importantes du service public, l'administration de la justice a offert dans ce même intervalle des résultats qu'il importe de vous signaler M. M. La réunion des pouvoirs exécutif et judiciaire, étant une source continuelle de conflits et de désordres, le Gouvernement provisoire crut, dès lors, devoir opérer une séparation salutaire, et dans ce but, il se fit une règle de ne point s'immiscer dans l'administration de la justice, et de laisser entièrement aux magistrats la liberté d'agir, dans les procès civils, d'après les règles et leur conscience. Cependant, pour suppléer à l'absence des jugemens des Hospodars, il forma une Cour de justice suprême sous le nom de Divan princier, posa des règles sur la marche à suivre pour les causes et les moyens d'appel à ce tribunal, et ne se réserva que l'unique surveillance de formes à observer. Aussi, et malgré l'état de guerre, qui, pendant près de deux ans avait presque entièrement absorbé l'attention du gouvernement, la marche de la justice n'en fut point ralentie ;

et grâce à l'activité que les magistrats déployèrent dans l'exercice de leurs fonctions, le gouvernement a eu la satisfaction de voir, au commencement de l'année courante, le nombre des procès pendans, réduits, pour le divan judiciaire à 7, et pour le divan princier à 47.

D'un autre côté la procédure criminelle ne parut plus entourée de cette odieuse pénalité, qui repugne aux principes de l'humanité. Guidé par le système pénal suivi dans mon pays, je me suis fait un devoir de suspendre la peine de mort, et de la remplacer par la déportation, ou les travaux à perpétuité. En même tems j'abolis la torture dont l'usage loin d'atteindre le but que la justice se proposait par ce terrible moyen, avilissait et dégradait l'humanité, et il serait à désirer que la législation pénale du pays consacraît, pour l'avenir, ces principes, dont l'application, par la diminution qu'elle a opéré dans le nombre des délits, a déjà produit les plus heureux résultats. Des améliorations furent également introduites dans le régime des prisons. La classification des détenus d'après leurs délits, la séparation des deux sexes, dont le mélange amenait la dissolution. là, où la reformation morale devait être le fruit du repentir; l'établissement d'hôpitaux dans l'enceinte même des prisons, la gradation des peines, mise en rapport avec la gravité des délits, et la construction des deux nouvelles prisons dans les villes de Giurgewo et Braila, où les coupables expient dans les travaux publics, le mal et l'in-

quiétude qu'ils ont causés dans la société ; enfin l'amélioration de l'état des déportés dans les mines de sel, sont autant d'objets différens, qui, se rattachant à cette partie du service public, fixèrent successivement l'attention du gouvernement.

En matière de Police administrative, j'ai pensé que la meilleure manière, le moyen le plus sûr de connaître et d'apprécier les besoins des habitans du pays, était de se mettre en contact direct avec les hommes de toutes conditions, et en recevant personnellement leurs plaintes, aviser aux moyens d'y faire droit. Un relevé présenté, en dernier lieu, par la commission des pétitions, a mis en évidence que 11,087 requêtes m'ont été adressées dans le cours de 16 mois, et que renvoyées, soit à des commissions de révision extraordinairement établies, soit aux tribunaux ordinaires, toutes ont été examinées et ont reçu un cours légal.

A cette occasion je ne saurais refuser le tribut d'éloges dû à la discipline et aux vertus de mes compagnons d'armes ; et je me sens heureux de pouvoir solennellement déclarer, dans l'enceinte de cette Assemblée, qu'il n'y a eu dans un nombre de pétitions aussi considérable, que neuf réclamations contre les militaires Russes ; tandis que de nombreux actes de reconnaissance de la part des autorités locales et des habitans des deux pays, témoignèrent hautement, d'une conduite exemplaire de ces braves, qui au retour de la paix, surent rehausser,

par une conduite honorable, l'éclat des lauriers qu'ils ont cueillis durant la guerre.

Mais ici une autre série de faits se présente encore ; je parle des conséquences immédiates du Traité d'Andrinople, monument de la gloire de l'illustre capitaine, dont le nom attestera à jamais, les hauts faits ; cet acte marqué, en tout ce qui est relatif aux Principautés, du sceau de la haute sollicitude de votre Auguste Protecteur. a consacré des dispositions qui méritaient de devenir l'objet d'une attention toute particulière.

Le Gouvernement provisoire, appréciant ce qu'il y avait d'important dans la démarcation de votre frontière du Danube, donna tous ses soins à l'accomplissement de cette stipulation, et réussit à la terminer en fort peu de tems. Quatre-vingt-huit îles, dont quelques unes habitées, présentent une surface de 2,000 verstes carées ; les eaux du chéanal, sur une étendue de 600 verstes, et tous les limans compris dans cette ligne, furent restitués aux Principautés. Les avantages incalculables, que présentent ces nouvelles acquisitions, devront, à n'en pas douter, se reproduire en foule, dans votre avenir et à mesure, que le Gouvernement futur s'attachera à améliorer l'administration intérieure du Pays. D'un autre côté, une commission chargée d'examiner les droits des particuliers, sur les terres et les pêcheries restituées, s'occupe activement de la séparation des propriétés particulières d'avec celles qui reviennent au domaine de l'Etat.

L'établissement d'une ligne de quarantaines, sur le Danube, a eu le plus grand succès. Les quarantaines de Braila, de Piopetri, de Zimnitza et d'Isvoréle ont été construites, à peu de frais, dans le courant de l'été passé; et des constructions analogues, commencées sur différens autres points, choisis à cet effet, touchent à leur fin; les employés indigènes attachés à ces établissemens, ont eu le tems de s'instruire dans leurs devoirs, sous la direction des employés russes. Ainsi cette importante institution assurée, par l'observation scrupuleuse, des lois sanitaires promet bientôt, tout en remplissant son principal but, de faire naître et d'entretenir la confiance des états voisins et de contribuer, par là, à ouvrir des débouchés avantageux, fermés, jusqu'à présent, au commerce des Principautés.

Le Gouvernement provisoire n'apporta pas moins de soins et d'activité pour assurer aux Principautés le droit qui leur est accordé d'entretenir une milice nationale. Des résultats réellement heureux couronnèrent ses efforts, car il a suffi de quelques mois pour organiser cette troupe, la faire instruire dans la connaissance de ses devoirs, et lui former un état major. La partie économique, dirigée avec une scrupuleuse exactitude, a pu déjà présenter des épargnes considérables. L'institution de la milice nationale vous garantit M. M. l'inviolabilité de vos frontières; elle maintiendra le bon ordre intérieur, sans intervention de force étrangère, en même tems qu'elle ouvre

une carrière nouvelle à la noblesse, consacrée pendant la paix à servir utilement la patrie.

Ayant indiqué sommairement, et ce qui a été fait d'utile sous l'administration provisoire du pays, et les améliorations qui peuvent encore être introduites dans son régime intérieur, mes dernières paroles doivent exprimer M. M. l'intime conviction où je suis, que les utiles résultats dont je vous ai entretenus, sont principalement dûs à la coopération active des fonctionnaires, dont je n'ai fait que diriger l'expérience et le zèle pour l'utilité de la chose publique.

Les services rendus par les employés Russes, seront signalés à la haute sollicitude de S. M. L'EMPEREUR. Quant aux employés de la principauté, je dois leur témoigner au milieu des notabilités réunies dans cette enceinte ma vive satisfaction, et, en m'acquittant avec plaisir de ce devoir, les assurer que je me croirai obligé de faire parvenir leurs noms à la connaissance du Gouvernement futur, et de les recommander à sa particulière attention.

Le besoin de vous entretenir, M. M. des actes de l'administration provisoire, comme d'un acheminement aux nouvelles institutions, m'ayant en quelque sorte entraîné hors de l'objet principal, j'y reviens pour vous rappeler, que le règlement organique livré à votre examen, renferme les principes les plus analogues à votre situation sociale actuelle. Il ne présente aucune de ces théories, qui considérées dans leur abstraction, ne manquent pas d'avoir un

but d'utilité reconnu, mais qui dans l'application restent bien souvent en défaut en enraînant au de là des limites que la civilisation actuelle, et les habitudes nationales sont seules en droit de marquer.

Plusieurs principes de droit et d'économie politique meconnus ou repoussés jusqu'ici, ont été consacrés par les nouvelles institutions et promettent dans leur développement progressif, des avantages inappréciables pour le pays. Je crois d'autant plus devoir vous en donner, M. M, l'assurance formelle, que, pendant tout le cours de mon administration, j'ai tâché de ne point m'écarter de ces principes conservateurs. Il en advint même que les hommes les plus éloignés d'en reconnaître l'utilité, leur rendirent hommage, en applaudissant aux résultats, sans en distinguer probablement la source, ils s'empressèrent d'avouer, qu'un Gouvernement, qui garantissait les droits de tous, était bien plus préférable à une administration dépourvue de tout système préservateur.

Oui, M. M. je ne saurais trop le répéter, les nouvelles institutions qui vous sont offertes doivent hâter l'époque de la régénération du peuple que vous représentez.

Pénétrés de vos devoirs, et n'ayant d'autre but que l'utilité générale, vous introduirez dans le travail, qui vous est présenté, les améliorations dont vous reconnaîtrez l'utilité; et en consolidant ainsi le nouvel édifice social, vous mériterez la reconnaissance de vos con-

citoyens et la haute approbation de l'Auguste et Puissant Monarque qui vous protège.

Acest discursă l'am reprodus după un imprimat oficial, făcut la Tipografia Valbaum, în Bucuresci, într'o broşurică.

Th. C.

NOI GRIGORIE ALEXANDRU GHICA VOEVOD, CU MILA LUI DUMNEZEU DOMNUL
ȚEREI MOLDAVIEI.

Sfânta monastire Neamțul, zidită de cătră fericitul intru amintire Domnul Moldaviei Alexandru cel Bun, și intemeiată de cătră Domnul Stefan cel Mare, într'un șiră neintrerupt mai mult de patru veacuri potrivit actelor ctitoricesci, au fost purure chinoviu de părinți, slobod, neatârnat și neinchinat, nici Mitropoliei țării, nici la ori ce altă parte de loc. Iară in timpul Domnului Constantin Moruz Voevod și a pre sfințitului Mitropolit Gavriil Kalimah, dupe propunerea fericitului intru aducere aminte pre cuviosul arhimandrit și stareț Paisie, Monastirea Secului unindusă cu monastirea Neamțului, de atunci s'au intemeiat un sobor și o obștie intru amândoă aceste monastiri, supt ocărmuirea unui stareț, ales de cătră sobor din sinul său, care așezământ s'au intărit și cu hrisovul Domnului Moruz. Toți Domnii următori au proteguit pe această monastire, cea întâiu a țării, și iau sprijinit dreptățile hărăzite ei, prin atâța străluciți Domnitori și fericiti intru amintire

ctitori. La introducerea regulamentului organic, privilegiile sfintelor monastiri Neamțul și Secul, au primit o nouă întărire, și i s'au asigurat dreptul cărmuirii sloboda administrare a moșiilor, și neatârnată intrebuintare a veniturilor, prin capul 3, secția 3 § 4; Legiuirea întărită în 28 Aprilie din anul 1835, au sfințit de asemenea neatârnată acestor sfințite lăcașuri. Iară la anul 1839 Aprilie în 19, Sfatul administrativ supt președinția fericitului întru aducere aminte răposatul părintele nostru marele logofăt și cavaler Alexandru Ghica, prin anafora cu No. 788, oborând streina influenție ce de cât-va timp să intinsesă asupra monastirilor și a averilor sale, au mijlocit cătra al nostru anticesor Domnul Mihail Sturza Voevod, înlăturarea pentru totdeauna a acestei inriuriri, supt cuprinsul următor: „Că în cât „să atinge de administrarea din lăuntru a acestor sfințe lavre și păzirea legiuirilor ce le în- „grădesc, fiind acesta obiectul cel mai însă- „nat, la care precum înălțimea voastră, che- „mați a Sfatului luare aminte, ar trebui să țin- „tească priveghierea ocărmuirii. Sfatul încre- „dintândușă că monastirele Neamțul și Secul „nici odinioară n'au fost inchinate, sau supuse „Mitropoliei, ori la alt loc, ce Kinoviu de pă- „rinți, slobod în administrația averilor după cum „și organicul reglement, la capul 3 secția 3 § „4, cu indestulă lămurire cunoaște neatâr- „narea pomenitelor monastiri. Asemene și legea „din 28 Aprilie, 1835, socotește că mai ales „întru aceasta, să se facă o regulată și stator-

„nică îmbunătățire, pentru ca și veniturile și
„buna rânduială, să răspundă întocma scopu-
„lui acestui sfințit așezământ: fără să se poată,
„de acuminoi împrejurări ca acestea ce Sfatul
„leau aflat, și care ar meni răsipirea unei case
„Dumnezeești, ce deapurure au fost slava și
„cinstea 7 mântului. Un așa de dorit zel, Sfa-
„tul socotește că se va putea ajunge prin hărăzi-
„rea unui hrisov. cu care să se statornicească
„potrivit legiuirilor, buna ocărmuire a acestor
„monastiri.“

Asemene propunere a Sfatului primind in-
cuvințarea Domnului Mihail Sturza Voevod,
în urmă au și întărit'o cu hrisovul seu din a-
nul 1843 Mai in 4 subt No. 175, prin care
s'au sfințit neatărnarea acestor sfinte monas-
tiri, și tot odată s'au statornicit și așezământul
ocărmuirii lor. Deci așa precum hrisovul a-
cesta au fost și este până astăzi, pentru aceste
Dumnezecești lavre un indemn de bună rân-
duială și de propășire in cele duhovnicești și
materiale: O piatră de multă mântuire la timp
de vifori grele, și precum in el se vede spri-
jinul viitorului acestor monastiri, ca unul ce
păstrează dreptățile ctitoricești, și înțeleptele
rândueli ale fericitului stareș l'aisie. Domnia
noastră pe aceste temeiuri și in privirea in-
scris cererii ce ne au făcut, pre cuviosul arhimandrit
Neonil stareșul sfintelor monastiri Neamțul și
Secul, din preună cu întreg soborul, prin hri-
sovul de față, întărim toate cele cuprinse in
hrisovul anticesorului nostru Domnul Mihail
Grigoriu Sturza Voevod, din anul 1843 Mai in

4, spre păstrarea neatărnării și a bunei rânduie în aceste Dumnezești lavre.

S'au dat hrisovul acesta în poliția Iași, reședința Domniei, la anii de la mântuirea lumii, una mie opt sute cinci zeci, luna Mai în două zeci și șapte zile, și s'au întărit cu a noastră suptscriere și sigilul Domnesc.

(Iscălit) *Noi Grigorie Alexandru Ghica VV.*

(L. P.) Pentru Ministru *D. D. P. Casimir.*

Nom. 659. secția a 2, din Departamentul averilor bisericesti și al învățăturilor publice,

Șef secției *G. Dulcescu.*

No. 2215, anul 1350. luna Mai în 27 zile.

Iași.

NOI GRIGORIE ALECSANDRU GHICA VV
CU MILA LUI DUMNEZEU DOMN ȚEREI
MOLDAVIEI.

Prea sfinției sale părintelui Mitropolitul.

Alăturând prea sfinției voastre ofisul ce am găsit de cuviință a face Monastirilor Neamțului și Secul, vă autorizăm pentru întocmai împlinirea a acestui ofis, a însărcina și pe o persoană duhovnicească, cu însușirile corespunzătoare la misia de față, care să meargă la monastirea Neamțul și Secul, și adunând soborul, în mijlocul adunării, și în ființa starețului să citească acest al nostru domnesc ofis, și prin

sfătuirii duhovnicești să se silească a face să înțeleagă pe fie care datoriele lor.

Prea sfinția voastră ca chiriarhul imputernicit după canoanele bisericești, și după așezăminte a priveghe de aproape prin toate monastirele țării de a se păzi cu sfințenie orânduiala și așezămintele statornicite, veți fi cu îngrijire pentru îndreptarea tuturor abaterilor din așezământ, făcându-ne cunoscut pe viitorime ori ce urmare din improtivă.

Prea sfinția voastră veți face cunoscut soborului și starețului său, cu punerea în lucrare a articolului 33, pentru înființarea seminariului cuvenit, precum și îndeplinirea articolului 31. Pentru înființarea ospitalului celor smintiți la minte, au tras din partea noastră cea mai serioasă luare aminte și că așteptăm până într'un termen de trei luni, pășirea către îndeplinirea citatelor articuli 31 și 33. Veți porunci tot odată a se tipări în Tipografia Monastirii, Domnescul nostru ofis cu numeru 618, în alăturare cu așezământul din 1843. Și făcându-se mai multe exemplare se vor împărți tuturor schiturilor și monastirilor atârinate de monastirea Neamțul. precum tot odată se va trimite un număr de exemplare deosebitelor noastre ministerurî, pentru ca de acolo să se împartă la toate instanțele respective spre a ave în vedere așezământul monastirelor la toate cazurile atingătoare.

(Isc.) *Noi Grigorie Alexandru Ghica VV.*

(L. P.)

Secția I, No. 617, 1855 Ianuarie 30.

NOI GRIGORIE ALEXANDRU GHICA VO-
EVOD, CU MILA LUI DUMNEZEU DOMNU
ȚEREI MOLDAVIEI.

*Prea cuvioșiei sale starețul Natonail, al sfintelor
monastiri Neamțul și Secul.*

La anul 1835. statornicindusă legea organică atingătoare de averile monastirelor pamântești, supuse în privirea administrației, departamentului averilor bisericesti și învățături publice, s'au cuprins întru această lege la articolul opt, pentru monastirele Neamțul și Secul cu schiturile lor, că vor fi apărate de ori ce dare pentru greutatea soborului ce au, și pentru spitalul care țin nu numai pentru cei din lăuntrul monastirei, dar și pentru lăaturalnicii pătimasii ce năzuesc acolo, și că încâtă vreme această sfântă lavră va păzi o asemenea bună și încuviințată orânduială, precum astăzi, vor fi neatârinate întru trebuința veniturilor lor, și vor întrebuița întru orândăluirea moșielor, închipuirea ce să va socoti mai de priință pentru monastire, de cătră starețul și dicasteria, alcătuită de duhovnici. Patru ani după aceasta la anul 1839, Soborul sus numitelor monastiri împreună cu starețul lor au adus la cunoștința procatobului nostru abaterile ce duple timpuri se introduseseră în aplicația învățeturilor și așezămîntelor mântuitoare, pe carele fericitul întru pomenire prea cuviosul Paisie, starețul fondator al acestei lavre, așezase drept regulă și instituții acolo, spre stavilarea abuzurilor. Kinoviul împreună cu starețul au

cerut de la procatohul nostru a li să hărăzi un așezământ statornic, întemeetor bunelor rânduele lăsate de fundator. Așa la anul 1843 s'au dat și s'au întărit soborului sfintelor monastiri Neamțul și Secul așezământul cuvenit.

De la suirea noastră pe scaunul acestei de Dumnezeu păzite țări, propunându-ne drept unica țintire fericirea patriei, am căutat în toate ramurile administrației. ca legile sa aibă ne abătuta lor lucrare, și ca deosebitele instituții ce contribuesc la fericirea fizică și morală a țării, să propășască pe calea îmbunătățirii și să respunză la scopul pentru care sunt menite.

Religia, ca cea ce leagă pre om cu Dumnezeu, fiind unul din harurile cele mai prețioase pe care Făcătorul au trimis lumii din ceruri, noi deapurare am stăruit a se dezvolta în patrie, și a se întemeia pe piatra credinței prin îmbunătățirea sfintelor lăcașuri, și prin răspîndirea virtuții și a învățeturii evangelice in duh și în adevăr.

Monastirele Neamțul și Secul ca sihăstrii întru care cuvioșia parinților petrecători acolo, ce au strălucit prin nevoinți monastice și prin sfintele rugăciuni, au tras evlavie și umilința inimii fie căruia adevărat creștin, ne au îndemnat a socoti de sfântă datoria noastră, apărarea lor de ori ce nedreaptă lovire, dorind ca chinoviul acestor monastiri, să propășiască ca dintru început pe scara desăvârșirii morale la care este chemată, și stând și aici făclia adevărului cerească, să se poată zice și de această lavră, așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor,

ca văzând faptele voastre cele bune, să laude pre tatăl vostru cel din ceruri. Inșă cu părere de rău ne înștiințăm că rânduețele și așezământul statornicit, au ramas în nelucrare, și că interesul în parte și voința numai a unora, ademenite de considerații personale, dau direcție lucrurilor, acărora rezultat în privirea administrației averilor, precum și a aplicației lor, s'au depărtat de scopul la care au ținut așezământul, dorința noastră și așteptarea publicului.

Inima noastră s'au amplut de durere la auzirea acestora.

De a noastră dar datorie socotind îndreptarea lor, pe deoparte am chemat păstoreasca îngrijire a pre sfinției sale Mitropolitului țării, chiriarhul împuternicit duple canoanele Bisericii și duple așezăminte, a privighia de aproape prin toate monastirele țării de a se păzi cu sfințenie orânduiala și așezămintele statornicite, iară pe de alta punem înaintea soborului și starețului acelor monastiri următoarele :

1). La mezutul din vara trecută a moșiilor monastirii s'au aflat închiete zdelce în particular cu deosebite fețe, pentru înposesierea unora moși, care pentru formă numai să afla publicate, spre a se înposesia prin licitație. Asemene urmare este o abatere de la unul din principiile cele mai pozitive ale așezământului monastirei. Nici starețul care după articolul 17, este îngrădit pentru toate cele ce sînt ale chinoviului, nici unirea duhovnicilor după articolul 22, nu poate face înposesuirea moșiilor, de cât prin formale mezaturi cu numele și cu fapta.

2). Imposăsuirea prin licitație urmează a se face pe temeiul condițiilor dezbătute și alcătuite de starețul împreună cu ocărmuitorii intereselor monastirii, și cu unii din părinții cei mai ispitiți în asemenea trebii. Pe temeiul acestor condiții urmează a să face licitația, și pe cuprinderea acestor condiții trebuie să se facă și contractele. La vânzările făcute în vara trecută ne-am încredințat că pentru unele din moșii, altele au fost condițiile publicate, și altele acele pe temeiul cărora s'au slobozit contractele.

3). Pentru deosebitele acareturii ce are Monastirea în deosebite locuri, vânzările să fac în particular, când așezământul cu totul oprește aceasta.

4). Moșia Munții care se afla împosesuită cu 4000 galbeni anual, în loc să fie strigată la mezat de la acest preț, s'au strigat de la 3000 galbeni. Și s'au dat peste suma de 3000 galbeni cu un spor numai de 15 galbeni. Această urmare pre cât este o mare abatere din așezământ, pe atâta aduce și o mare pagubă averii acelor case. Fețele dar părtașă la o astfel de necuviință și pășire din așezământ, nu vor fi cruțate de asprimea răspunderii morale și materiale. Prea sfințitul mitropolit în temeiul articolului 25, la cercetarea semelor anuale va lua în de aproape privighere împrejurarea de față. Și despre cele descoperite ne va face cunoscut, pentru ca să nu rămâe averea monastirelor irosită, și făptuitorii scutiți de răspundere.

5). Articul 24 hotărăște, că este cu totul

oprit de acum înainte a se mai face schimburi, de și legile civile slobod aceasta când este de folos. De la acea monastire însă s'au înaintit lucrări pentru a schimba casele ce le are în târgul Eșii, cumpărate de la repositul Aga Tomaziki cu alte case ale comisului Șișcanu. Cum de s'au făcut astfel de călcare a așezământului, lovitoare în unul din principiile fundamentale, țintitoare la păstrarea și întregitatea averii acestor monastiri?

6.) După domneasca noastră rezoluție, pusă pe anaforaua părintelui Mitropolit din anul 1851, urmează hotarător, ca starețul să fie cu mai multă băgare de samă în ocărnuirea averilor monastirei, și în privirea feluritelor împrejurări și interese atingătoare de monastire, să nu treacă alătura cu chiriaria ierarhică a țării, ci pentru unele să ceară povățuirea cuvenită, iară pentru altele mijlocire unde va fi de cuviință, urmare prescrisă prin articolul 24. Starețul însă să descopere că în vara trecută s'au întins a ținea corespondențe și pentru obiecte și împrejurări care n'au fost nici de competența sa, nici în înțelesul și datorile ce privesc pre starețul unei monastiri pământene, cum este Neamțul. Starețul ca cea întâi persoană duhovnicească și cap marelui chinoviu ce petrece în această sfântă lavră, trebuie să se pătrundă adânc de mărimea chiemării sale, de sfera întru care trebuie a mărgini lucrările îndatorirei sale duhovnicești. Trebuie să cugete la răspunderea ce'l privește, și înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. El este chemat

a povăţui pe calea mântuirii numeroasa turmă cuvântătoare, prin jertfirea de sine, prin afirosirea sa întru totul lui Dumnezeu, prin ascultarea şi supunerea la legile Bisericii şi a ţării, prin păzirea cea după cunoştinţă a aşezământului monastirii sale, ne scăpând din vedere răspunderea la care îl supune articolul 24 şi 41.

7). Punerea în lucrare a articolului 33, aflându-se încă lăsată în părăsire, de şi este una din cele mai mântuitoare, pentru că ţinteşte la renaşterea morală a fiilor Bisericii şi a patriei, deschizându-se uşele învăţăturei, la care Biserica prin rostul înţelepciunii sale chiamă cu înaltă strigare: Să pune îndatorire stareşului şi soborului, ca fără mai multă întârziare să eie măsuri pentru înfiinţarea scoalei hotărâte prin acest articol, alcătuind programul convenit şi trimiţîndul la Departamentul cultului şi al instrucţiei publice pentru al cerceta şi al încuviinţa.

8). În privirea articolului 31, atingătoru de ospitalul celor lipsiţi de minte, luând ştiinţă că s'au alcătuit de cătră stareşul împreună cu protomedicul, planul cerut spre înfiinţarea unui institut convenit, să pune îndatorire a se grăbi lucrarea unei deregeri ca aceasta filantropă, în acăria azil să se poată adăposti nenorociţii smintiţi de minte; întreţinându-se în cea mai bună stare, şi ospitalul făcut în târgul Neamţul, în cuprinderea articolului 30, şi întărit cu domnescul nostru hrîsov.

Aceste dar puinduse în vederea soborului şi stareşului său, prin deosebit al nostru domnese

ofisă, am autorizat pe prea sfinția sa părintele Mitropolitul țării Sofronie, ca să însereze pe o persoană dohovnicească cu însușirile corespunzătoare la misia de față, ca mergând la monastirea Neamțul și Secul să adune soborul și în mijlocul unei asemenea adunări și în ființa starețului, să cetească acest domnesc ofis, și prin sfătuiri duhovnicești sa se silească a face se înțeleagă pe fie care datoriile sale. Pre sfinția sa să va îngriji pentru îndreptarea tuturor abaterilor din așezământ, făcându-ne cunoscut pe viitorime ori ce urmare din protivă.

Monastirele Neamțul și Secul cu schiturile lor să vor folosi de așezământul dat și de protecția noastră, pe câtă vreme vor pazi cu sfințenie instituțiile acestea, care singure o fac a merita deosebirea excepțională între celelalte monastiri.

Dorim dar ca sfințenia vieții monastice, poadoaba Bisericei, lumina învățaturii, facerea de bine și faptele filantropice să aște în această sfântă lavră o urmare luminătoare înaintea lumii. În cât evlavia credincioșilor să depue la treptele altarului ca oare cînd tributul proferărilor sale materiale și morale, ca nu pilda pomului neroditor al evangheliei să ne nevoiască cu multă părere de rău a desfința așezământul din 1843, și a aplica și pentru aceste chinovii legiuirea din 1835.

Noi Grigorie Ghica VV.

(L. P.)

No. 38. Șeful departamentului bisericesc și al instrucției publice. *D. Ralet.*

Director departamentului, *L. Ghica*.

Secția I, din departamentul cultelor și al
instrucției publice.

No. 618. Pentru șef secției, *Iancu Gane*.

1855 Genarie 30 zile.

PRE CUVIOȘIEI SALE ARHIMANDRITULUI
ANTONIE EGUMEN. MONAST. BOGDANA.

Intemeindune pe bunele recomandări ce ne-au dat părintele Mitropolitul despre prea cuvioșia voastră, v'am însercinat cu îndeplinirea domneștilor noastre ofisuri, pentru ca să stăruim, de împreună cu părinții hotărâți prin așezământul monastirei, întru îndreptarea alunecărilor ce din vreme în vreme s'au introdus în aplicația așezământului Monastirei, stăruint cu deosebire pentru înființarea seminariei cerută de așezământ, și pe care noi o socotim de neapărată, ca un mijloc pentru formarea adevăraților bărbați duhovnicești și luminarea clerului, de la care să așteaptă îndeplinirea Dumnezeuștilor învățeturi ale sfintei noastre religii. Ocupânduvă dar pentru grabnica înființare a seminariei, precum și pentru neîntârziata punere în lucrare a tuturor domneștilor noastre dispoziții cu care v'am însercinat, pre cuvioșia voastră, despre toate veți încunoștiința pe prea sfinția sa părintele Mitropolitul și dea dreptul pe noi, fără a vă mai adresa întru nimic către Departamentul bisericesc.

Așteptăm de la pre cuvioșia voastră ca se justificați încrederea ce v'am dat, arătându-vă vrednic de domneasca noastră bună voință.

Al prea cuvioșiei voastre iubitor,

(Iscălit) *Grigorie Ghica VV.*

1855 Martie 2.

Toate ofisele de la pag. 302 și până aice, le-am reprodus dinti'un caiet imprimat iu Monastirea Neamțul
Th. C.

НОІ ДЪКЯ ГОБОДА, Божию милостию господарз
земли молдавскою.

Идекз аз венит днаинтѣ холстрз ши днаинтѣ
а лор нощри молдовенеци боери ши мари ши мичи, Глеанла
Комисоде, фата ржносателси Гавриллаш че аз фостс ло-
гофзт, де аз мзртсрсит днтрачеста кип : тзмплан-
дсчз а рзмзнж сзракж де цспзнж сзс Андриаш ко-
м'сса, ши не авзндс ж ксконидин трспса еи, нзсситас
ла дсмин'каси ксминатса еи ла Йордакиє Спзтарюл, ел
о аз примит ка пре о сорс а лси ши о аз цинст ла
чинстж ши немик нас авст апзрат сас осибит дин каса
лси днтрс виацаа лси пзнз аз фост вис, че аз шезст
ши сас одихнит ка ши дн касзле сале, ашиждѣрж ши
дспз молртѣ лси Йордакиє Спзтарис iarzши сас цинст
кс сорсела Александра цспзн'кеса лси Йордакиє спзтарюл
днтрсн лок, ши дѣла дзнса iarzш нас авст немик
аузрат сас осзбит че сас цинст амзндож днтрсн лок.
Пентрачєиа ши ж вззіндс атзта вине ши чинстж
дѣла дзншиі, аз сокотит е синсрз де еснз воє еи де

шл8 ддт толте очиниле, ші вії ші цїгані, ші в8катж, ші одорж, ші арцїнт8, ші хлїнжле чл8 ав8т, с8рорї салє Ілександреї џ8пзнѣсеї л8ї Іордакіє Спзтарюл, ші К8конїлор еї. Цї д8пз молртж еї толте сз хїє л еї. н8маї сз лївз л о грїжі шї л о комзнда, шї сзї флкз памєніці к8м есте обїчеюл рецїінеск8, тлрз де сз ва тжмпа с8рорїсала молрт „лїнтж еї, ілрз е тот сз лївз л се цїнж к8 непоції еї, к8конїї с8рорїсала Ілександреї спзтзроеї „лї вїаца еї. тлрз д8пз молртж еї, ілрзш сз ржмзж ачесте толте че се скрї8 маї с8с непоцілор еї, фїчорїї с8рорїї салє Ілександреї спзтжроеї че се скрї8 маї с8с, тлрз алці непоці сал алте р8дѣ л еї, нїме сз нлївз трѣвз к8 ачесте очїні шї одорж шї арцїнт8, шї хлїне. шї в8кате, фзрз н8маї с8р8са Ілександра шї к8 фїчорїї еї, - пєнтрачєж шї домнїа ме длкз ам в8з8т де л еї в8нз вож длнїє в8з8тз де лл дзнса де л8 ддт к8 воїа еї с8рорїсале Ілександреї спзтзроеї шї к8конїлор еї, домнїа мѣ „лїкз ам ддт шї тлм „лїтзрїт се цїє с8р8са Ілександра спзтзрое шї к8конїї еї толте ачеле мошїї шї одорж шї арцїнт8, шї хлїне, шї в8кате че ва аве, нїчі сз нлївз трѣвз дїн трллці непоці сал алте р8дѣ. фзрз н8маї Ілександра спзтзроеї шї к8 фїчорїї еї ка сз ле хїє лор дрѣпте мошїї не клзтїт нїчі о дзнзолрз „лї вєчї „лїлїнтєл кзрції домнїєї мѣле.

Сам господїнз велѣл. (л. п.) Релеато 7178 (1670).
 Ної Д8ка-Роевода. МЕСЕЦ ГЕН 1 ДЕН.

Această carte domniască, o am tipărit după originalul manuscris ce se păstrează de mine. Am făcut acest imprimat spre a mulțumi și pe filologi.

Th. C.

CONTELE P. D. K'ISSELEV

ȘI

EPOCA SA (*).

Kisseleff contelui Nesselrod.

Bucharest 8 Mars, 1832.

Conformément au rapport que j'ai eu l'honneur d'adresser à V. Exc. en date du 30 septembre dernier sub No. 220, l'administration russe ne s'étant réservée, depuis l'introduction des réglemens organiques dans les Principautés, que la haute surveillance des diverses branches administratives, judiciaires et financières de ces pays, confiées désormais aux autorités constituées d'après la nouvelle organisation, j'ai dû présenter au gouvernement Impérial, par l'entremise de m-r le secrétaire d'état Dachkoff, un état des dépenses et des recettes pendant l'administration russe, depuis le 1 mai 1828 jusqu'au moment de la mise en vigueur des réglemens.

Ce rapport, basé sur des données positives acquises, et à la suite de l'examen et de la révision faits par la commission du contrôle russe établie à Bucharest, est en même tems accompagné de circonstances qui expliquent l'état des ressources du pays, au moment où je fus appelé à la tête de son administration, et les résultats obtenus depuis cette époque, et à la suite de mes mesures adoptées à cet égard.

(*) Urmare din vol. al VIII-le din Uricariu, pag. 400.

Persuadé de l'intérêt avec lequel vous prendrez connaissance, m-r le comte, de ces aperçus, je crois devoir vous en soumettre également un résumé.

Votre Exc. n'ignore pas que, d'après les arrangemens pris lors du commencement de la campagne de 1828 et au moment de l'occupation des Principautés, les vivres et toutes les autres réquisitions en nature pour les besoins de l'armée, ont été fournis soit au moyen de remboursemens effectifs, soit contre quittances dont la valeur devait être payée.

C'est sur cette base que l'approvisionnement des troupes, l'établissement des magasins et des hôpitaux, ainsi que les communications nécessaires avaient été organisés dans le pays.

La nécessité de faire face à tous ces besoins indispensables et les embarras pécuniaires de l'administration avaient engagé le comte Pahlen à faire un emprunt de 100 m. ducats de Hollande, qui réunis à d'autres déficits, formèrent une masse de dettes s'élevant au moment de mon entrée en fonction à 3.760,635 piast.

En outre, indépendamment de l'obligation de satisfaire aux dépenses courantes pour les besoins des troupes qui avaient hivernés dans les Principautés en 1830, l'administration devait payer les quittances qui avaient été délivrées pour une valeur de 3.920,426 piast. 98.

Tel était l'état des affaires au moment où je fus placé à la tête de l'administration de ce pays.

Au milieu de l'épuisement dans lequel je trouvais le trésor public, je devais non seulement couvrir les dettes des années 1828 et 1829 mais prendre en même tems des mesures convenables pour réduire d'une somme de 1 592,759 piast. l'impôt sur les *Birnici*, ou laboureurs, pendant l'année 1830.

A ces difficultés essentielles se joignaient le retour des troupes qui avaient fait la campagne au delà des Balkans, l'accroissement du nombre des malades dans les hôpitaux, les ravages de la peste, la mauvaise récolte qui avait caractérisé les deux dernières années, ainsi que l'épuisement des ressources du pays, produit par le séjour des troupes impériales. Toutes ces circonstances malheureuses rendaient infiniment embarrassantes ma position, et je dois avouer que je n'aurais pas crû devoir accepter la tâche qui m'était confiée, si je n'y avais été invité par feu le maréchal comte Diebitch Zabalkansky, à la suite d'un ordre exprès de S. M. l'Empereur.

Je ne crois pas devoir arrêter l'attention de V. Exc., sur les dispositions adoptées pour ramener la confiance publique, pour relever le crédit, pour réveiller dans toutes les classes une noble emulation en faveur des vues du gouvernement; je m'abstiens également de vous entretenir, m-r le comte, des moyens employés, à l'effet de purger le pays du fléau de la maladie contagieuse, d'engager les paysans à reprendre le cours de leurs paisibles occupations, d'introduire l'ordre et la clarté dans les affai-

res de l'administration. Je me bornerai seulement à vous offrir ici l'assurance que tous mes efforts ont été couronnés d'un succès qui a dépassé mes attentes.

La diminution des impôts, celles des dépenses de l'état, l'augmentation au double des revenus des fermes publiques, le payement des dettes, et une somme assez considérable restée en réserve au profit de notre gouvernement, — tels ont été les résultats qui suivirent immédiatement la première année de cette administration.

Les rapports adressés à cet égard au gouvernement Impérial, présentent entre autres, les faits suivants :

Pendant l'administration de mes prédécesseurs les revenus versés dans les caisses publiques pour les années 1828 et 1829 se montaient à . . . 19.700 014 piast. 117 $\frac{1}{3}$ asp.

Ces mêmes revenus ont présenté pour les années 1830 et 1831 le montant de 39,608,765 piast. 102 $\frac{1}{2}$ asp.

Indépendamment de cette augmentation qui a doublé la recette après avoir satisfait à toutes les réquisitions militaires, payé les dépenses du pays, ses dettes envers le gouvernement Russe et les particuliers, et racheté les quittances délivrées précédemment; il restait dans le trésor public soit en espèces, soit en créances la valeur de 5.129,300 piast. 59 $\frac{1}{2}$ asp.

A ce total il faut ajouter une somme payée par les Principautés pour le compte de l'Intendance-générale de l'armée, s'élevant à 161,405 piast. 41 asp.

D'un autre côté, à la suite de l'examen et des rapports faits par la commission du contrôle établie à Bucharest, il résulte que sur la totalité des revenus des Principautés, il a été affecté aux besoins du gouvernement russe 29.525,129 piast. 106 asp. — que la fourniture des matériaux nécessaires à l'armée d'occupation, la réduction des prix des vivres et des objets de consommation à un taux infiniment au dessous de celui qui a cours actuellement, et plusieurs autres opérations avantageuses sont évaluées à 30.046,103 piast. 56 asp. et que par conséquent, dans le cours de quatre années d'occupation, les Principautés ont contribué aux dépenses et aux sacrifices du gouvernement Russe, soit en espèces soit en matériaux pour une somme de 59.511,296 piast.

En signalant ces résultats, obtenus pendant les deux dernières années, je dois ajouter que le paiement de nos dettes et celui de nos quittances a été affecté sans qu'il en est résulté le moindre embarras, pour le service des diverses branches de l'administration et que, sous ce rapport, tous les articles de la dépense, de l'une et de l'autre Principauté, ont été acquittés avec la plus scrupuleuse exactitude.

D'un autre côté, l'augmentation de la recette de chaque province, augmentation qui a permis d'aller au devant de toutes ces exigences, bien loin de porter la moindre altération à la quantité des impôts sur les habitans, a marché de pair avec la diminuation des charges publiques. C'est ainsi que la ferme des sa-

lines s'organisait d'une manière stable et régulière et que, d'un autre côté, disparaissait la perception des droits de douanes et autres taxes dans l'intérieur, onéreuses pour les particuliers, tandis que le système prohibitif suivi pour le commerce du sel avait été aboli dans les endroits, qui ne jouissaient pas de la faculté de rendre ce produit.

Si, à la suite de toutes ces dispositions, les redevances et les obligations des paysans ont été élevées; elles ont été en revanche précisées d'une manière invariable et les charges innombrables et abusives, auxquelles ils étaient naguère assujettis, sont remplacées par un impôt régulier de 30 piast., dont la mise en vigueur a été accueillie avec des transports de la plus vive reconnaissance.

C'est ainsi, qu'en assurant le bien-être et la tranquillité intérieure de ces pays, on les préservera des désordres et des perturbations dont les abus de l'ancien régime entretenaient les germes, et qui menaçaient de compromettre le repos des provinces limitrophes, et d'amener de nouvelles conflagrations politiques.

Après avoir rendu compte à V. Exc, des principaux résultats qui se rattachent à l'administration des Principautés, il ne me reste qu'à appeler votre sollicitude, m-r le compte, sur les employés du gouvernement Impérial qui ont partagé mes travaux et qui retournent maintenant en Russie, par suite de l'accomplissement de leur tâche.

C'est à V. Exc, dont les sages directions

m'ont éclairés dans le cours de la nouvelle organisation des Principautés, que je dois surtout rendre un juste témoignage du zèle, du noble dévoûment qui recommandent mes dignes collaborateurs à la munificence de S. M. l'Empereur.

J'ose par conséquent vous prier, m-r le comte, de vouloir bien appuyer de votre intercession les recommandations que j'ai crû devoir adresser à cet égard aux diff'érens ministères, dont ces employés relèvent, et honorer particulièrement de votre bienveillant intérêt, celles que je me suis empressé de soumettre à V. Exc. en date du 18 Janvier No. 10.

Agréé etc.

Kisseleff contelui Nesselrod

Bucarest, 8 Mar 1832

Monsieur le comte, parvenu à l'accomplissement de la tâche, qui m'était confiée, relativement à la nouvelle organisation des Principautés, et dans un moment où les intérêts de ces pays se discutent à Constantinople, je crois devoir soumettre à V. Exc. une notice sur l'utilité et la nécessité des réglemens, ainsi que sur l'importance que la cour Impériale doit, ce me semble, attacher à leur prompt ratification et à leur maintien.

Les aperçus, qui se trouvent consignés dans cette notice, me paraissent propres à éclaircir la question, et sont surtout destinés à

réfuter l'opinion, que le sort et le bien-être à venir des Principautés sont d'un intérêt secondaire, ou entièrement étranger à la politique de notre cabinet.

En vous présentant, monsieur le comte, cet exposé qui n'est que le résultat de l'expérience et des notions acquises par suite de mon séjour et de ma position dans ces pays, je crois remplir un devoir de conscience, dont un silence prolongé pourrait faire peser sur moi toute la responsabilité.

Heureux si je puis ainsi contribuer à la solution de la question importante à laquelle se rattachent l'exécution de nos traités et tout l'avenir des peuples placés sous la protection de notre Auguste Maître, j'ose réclamer pour ces considérations que j'ai l'honneur de vous soumettre, le bienveillant intérêt et l'indulgence de V. Exc.

Veillez agréer etc. etc.

Respuns la Depeşa din 1832 Martie 8.

Les négociations entamées à Constantinople concernant les ratifications des réglemens de la Moldavie et de la Valachie, sont d'un si haut intérêt qu'il ne serait peut-être pas sans utilité d'examiner ici rapidement les principaux motifs de la nouvelle organisation de ces pays, le but que l'on se propose par cette organisation et les raisons qui dictent à la Porte sa conduite équivoque et dilatoire à l'égard de la ratification dont elle doit revêtir les réglemens.

Les motifs qui engagent la Russie d'intervenir dans les affaires d'administration intérieure des Principautés semblent être de deux natures.

Les uns résultent de ses transactions avec la Porte Ottomane, et sont la conséquence nécessaire du système politique qu'elles lui ont tracé depuis le traité de Kainardjy jusqu'à celui d'Andrianople ; les autres sont puisés dans l'intérêt même et la sollicitude que la Russie doit à ses provinces méridionales, limitrophes des Principautés.

Les premiers de ces motifs doivent, par conséquent, la déterminer à fixer le bien-être à venir des habitans des Principautés, et à donner par les effets de leur nouvelle organisation, aux peuples chrétiens de l'Orient, une preuve morale de la générosité de sa protection qui doit maintenir son influence sur eux ; les derniers leur imposent le devoir de préserver une partie de ces provinces de la contagion des désordres et de l'anarchie, dont un régime vicieux entretenait les causes dans les Principautés.

Jusqu'à la convention d'Ackerman, l'on a cru à la possibilité d'assurer le repos de ces pays en stipulant des avantages partiels en leur faveur.

Mais à cette époque on avait acquis la certitude :

1.º. Que la Porte Ottomane continuerait à éluder, autant qu'elle le pourrait, l'observation des Traités.

2-o. Que le gouvernement des Hospodars était usé au point de ne plus pouvoir garantir même la tranquillité du lendemain.

3-o. Que la masse des habitans, écrasés par les privilégiés, et parvenue au dernier degré de misère, commençait à remuer, poussée par l'instinct de sa conservation.

4-o. Qu'enfin il était urgent de prévenir des désordres, qui pourraient avoir une influence dangereuse sur les pays limitrophes, et amener des nouvelles conflagrations politiques.

Toutes ces considérations rendirent impérieusement nécessaire une amélioration administrative.

Les causes qui ont servi d'obstacle à l'exécution de cette partie de la convention d'Ackerman sont connues.

La Porte Ottomane n'y ayant pas franchement adhéré, lui suscitait des entraves en se servant de la classe privilégiée, qui persistait dans le maintien d'un ordre de choses qu'elle exploitait à son profit.

Les efforts de nos Consuls, chargés de tenir la main à l'exécution du traité, se trouvèrent ainsi complètement paralysés.

Ces difficultés augmentèrent encore, au moment de la déclaration de la guerre, la certitude de la vérité, que vouloir le repos futur des Principautés, c'était réorganiser entièrement et dans toutes ses parties leur administration intérieure.

Les instructions datées de Varsovie sur la formation du comité spécial, avaient en effet

embrassé dans tous leurs détails les améliorations projetées : préciser les droits et les devoirs de toutes les classes d'habitans, imposer le sacrifice des abus en respectant les droits acquis, abolir les corvées et les contributions en nature, simplifier la perception de l'impôt, organiser la partie judiciaire en l'isolant des fonctions administratives, établir une gendarmerie pour la conservation de l'ordre intérieur, former des quarantaines sur la ligne du Danube et accorder la liberté du commerce. C'était reconstruire de fond en comble l'édifice croulant des vieilles institutions, mais aussi ce n'était qu'à cette seule condition que l'on pouvait travailler efficacement à la prospérité et à la tranquillité intérieure des Principautés.

L'acte séparé du traité d'Andrinople établit, par conséquent, les bases de cette nouvelle organisation à laquelle se rattachaient des intérêts d'une aussi haute importance.

Il serait possible que sous le rapport des détails, les Reglemens Organiques offrent des dispositions dont le tems et les observations suivies, feront connaître, les défauts. Mais, considérés dans leur ensemble, ces codes sont un véritable bienfait, et d'ailleurs leur mise à exécution prouve mieux que tout autre raisonnement, que la masse de la population sait apprécier une réforme qui est toute à son avantage, et qu'il fallait se hâter de l'opérer pour prévenir les désordres que nous avons signalés plus haut, et dont les mouvemens insurrectionnels de 1821 avaient révélé tous les dangers.

La classe des privilégiés était bien loin de prévoir toutes les conséquences de cette réforme, qu'elle croyait devoir se borner à de simples concessions, dont elle reconnaissait d'ailleurs toute la nécessité. Les proclamations incendiaires de Wladimiresko, les malheurs de l'émigration, la diminution de l'influence turque, décourageaient les plus hardis zélateurs d'un système qui tombait de corruption et ne trouvait plus d'appui nulle part. Mais il n'entrait point dans la pensée de cette classe, qu'elle se trouverait tout à coup réduite aux proportions d'une aristocratie assez largement partagée pour un état régulier, mais impuissante pour exercer cette exploitation exclusive des abus du pouvoir hospodarial, qu'elle multipliait à l'infini.

La classe des privilégiés ne peut donc que vouloir le maintien, plus ou moins intégral, de l'ancien ordre des choses. Elle doit fonder ses espérances sur l'intervention de la Cour Suzeraine. Elle lui est liée par la puissance des intérêts matériels, et bien qu'il existe à cet égard des exceptions honorables, cette observation doit néanmoins lui être généralement appliquée.

Venons à la masse des habitants : les améliorations nouvelles par cela même qu'elles étaient faites pour ramener l'ordre dans le pays, devaient plaire surtout aux parties lésées.

Cette classe qui figurait pour le 99 centièmes de la population, commençait à désirer de sortir de l'état de misère et d'abjection où

elle se trouvait réduite. Elle haïssait les boyars en proportion de leurs empiètemens, et cette haine et ses motifs dûrent être bien grands puisqu'on avait déjà eu recours à la violence.

La masse des habitans vient maintenant d'acquérir des droits précieux. Elle paye, à la vérité, à la noblesse directement les droits seigneuriaux, elle lui paye indirectement les pensions et les traitemens, puisqu'elle supporte exclusivement tout le poids des charges publiques. Mais elle connaît désormais le cercle de ses devoirs ; elle sait que, hors de là, il n'y aurait plus pour elle d'obligation. Cet inappréciable avantage, qu'elle doit à la nouvelle organisation administrative, doit nécessairement l'attacher avec ardeur au maintien du règlement organique et lui faire reporter, pour l'accomplissement de ses vœux, ses espérances et sa gratitude vers la Cour protectrice.

De la comparaison des intérêts de ces deux classes de la population, on arrive aisément à voir le danger qu'il y aurait, si les droits nouvellement reconnus à la plus nombreuse, venaient à être méconnus, ou bien si leur maintien n'était pas entièrement garanti. Car il est de toute évidence, que si, le cas échéant, la classe des privilégiés se trouve en position de tenter de nouveau le rétablissement des abus, et qu'elle y réussisse momentanément, la masse des habitans se soulèvera non plus comme lors des tentatives de Wladimiresko, pour demander des droits qu'elle n'avait pas, mais à pré-

sent pour revendiquer la conservation de ceux dont elle jouit.

Il y aurait la différence de l'insurrection à la simple défense, et les vengeances y seraient peut-être plus légitimes et le désordre plus prolongé.

On peut donc affirmer, en se fondant sur des faits bien connus, et sans la moindre réticence, qu'au milieu du mouvement réformateur et des améliorations administratives adopter une marche rétrograde ou des modifications quelconques, ce serait exalter les espérances de la classe privilégiée qui tend à réagir, et que toute réaction pareille amènerait inmanquablement un soulèvement général des habitans intéressés au maintien du nouvel ordre de choses.

Il serait sans doute impossible que cet ordre de choses puisse concilier les suffrages du ministère Ottoman, puisqu'il le prive à jamais de son influence sur les Principautés, et des bénéfices illicites qu'il retirait du gouvernement dont il légalisait les méfaits.

L'Autriche elle-même est très éloignée d'applaudir au bienfait d'une réforme qui doit établir, chez les peuples Moldavo-Valaques soumis à sa domination, des comparaisons fort désavantageuses pour son administration. Elle ne peut et ne doit point voir avec indifférence, l'émancipation commerciale et les avantages politiques d'une nation dont les relations sont si naturelles, si intimes et si suivies avec ses états limitrophes. Elle voit que les motifs qui

obligeaient, naguère, le paysan Valaque à chercher par l'émigration un asile et du repos chez ses voisins, n'existeront plus: elle craint même qu'une plus grande somme d'avantages politiques et commerciaux n'attire en Valachie et en Moldavie une partie des habitans de la Transylvanie et de la Bucovine.

Telles nous paraissent être les principales raisons qui agissent d'une manière défavorable sur les négociations confiées à l'Envoyé de Russie à Constantinople.

La Porte cherche à trainer en longueur la ratification des réglemens, jusqu'au moment où l'acquiescement du premier million de l'indemnité de guerre lui offrira le moyen de réclamer, aux termes de la convention de S-t. Petersbourg, l'évacuation des Principautés et l'installation des hospodars. Elle espère pouvoir ensuite, si cette prétention est écoutée, se servir de la malveillance produite par le froissement des intérêts de castes, pour rendre plus que jamais problématique la consolidation d'un régime qu'elle a tant d'intérêt de ne point désirer.

En signalant cette conduite, aussi insidieuse que peu loyale, il serait facile de prévoir que si jamais les arrières-pensées et les intentions qu'elle cache, pouvaient se réaliser, leurs conséquences seraient aussi dangereuses pour le pays, que diamétralement opposées aux motifs de l'intervention de la Cour Impériale, que nous avons expliqués plus haut.

Elles seraient dangereuses pour le pays

parce qu'après l'introduction des réglemens, au milieu du bien-être qu'ils commenceraient à produire, adopter une marche rétrograde ou modifier des dispositions dont l'utilité est généralement reconnue, cela aurait été remuer les germes de mécontentement qui existent, et donner lieu à des commotions, d'autant plus dangereuses, qu'elles seraient produites par l'anéantissement du mouvement réformateur et des améliorations, objets des vœux et des espérances de la masse des habitans.

D'un autre côté, ces mêmes conséquences seraient contraires aux motifs de l'intervention de la Russie, parce qu'indépendamment de la réaction, que de nouveaux troubles dans les Principautés pourraient exercer sur ses provinces limitrophes, elles porteraient de graves atteintes à son système politique en Orient et à l'influence qu'elle est appelée à exercer sur cette contrée, et lui feraient, en même tems, perdre le fruit et les avantages de ses transactions avec la Porte, en la ramenant à peu près au même point où elle en était avant la conclusion du Traité d'Andrianople.

Epistola secretă a lui Kisseleff cătră Butenief.

Bucarest 2 Avril 1832.

Pour assurer les bienfaits de la nouvelle organisation des Principautés de Moldavie et de Valachie, il paraît essentiellement nécessaire de faire reconnaître et garantir par les Hos-

podars, au moment de leur nomination, plusieurs mesures tant administratives que législatives, adoptées par le gouvernement provisoire et découlant, en grande partie, des stipulations d'Andrianople ou des instructions du ministère Impérial.

Il est vrai que toutes ces mesures seront explicitement ratifiées par le Hatti-Chérif de la Porte, mais, il n'en est pas moins à craindre que les Hospodars ne mettent de l'indifférence, ou qu'ils n'adhèrent pas à leur maintien et à leur exécution ultérieure.

Cette considération paraît d'autant plus fondée que la totalité des candidats présentés pour la Moldavie peuvent être considérés comme ayant des dispositions assez douteuses, en faveur du nouveau régime administratif, et qu'il en est de même des deux boyars qui en Valachie, réunissent le plus de chances pour être élevés à l'hospodarat, savoir : le prince Grégoire Ghyka et le Bano Brankowano ; puisque le premier n'a pu signer les codes soumis à la révision d'une assemblée, dont il ne faisait point partie, et que le dernier n'y a peut être exprimé qu'une adhésion peu sincère.

Pour obtenir, par conséquent, en faveur du maintien et du succès des réformes administratives introduites pendant l'occupation des Principautés, des assurances aussi positives que possibles, les hospodars seraient invités à garantir à la Russie les points ci-après.

1. Leur entière et sincère adhésion aux réglemens organiques, ainsi que la reconnai-

sance de tous les développemens qui ont été apportés, ou qui seraient faits par la suite, à plus d'une disposition de ces codes, par les Assemblées générales ordinaires.

2. Des modifications essentielles et indispensables à faire dans la disposition de certains articles des réglemens, concernant les droits et devoirs des propriétaires et des laboureurs, redigés par des boyars, qui n'ont paru consulter que l'intérêt exclusif et mal entendu de la propriété, et par conséquent reconnus, dernièrement peu équitables pour les villageois. La notice ci-jointe sub *Litt. A*, offrira à cet égard les explications nécessaires.

3. L'avancement de ceux des boyars, de toutes les classes, qui ont servi avec zèle et dévoûment le gouvernement russe; ainsi que la reconnaissance formelle des promotions civiles et militaires, faites pendant l'occupation en vertu des ordres du ministère Impérial.

4. L'élévation au siège archiépiscopal de Valachie de l'évêque de Rymnick, en remplacement du métropolitain Grégoire, qui, a été et qui est encore suspendu de ses fonctions, à cause de son opposition au gouvernement russe. Pour expliquer la nécessité et l'importance de cette mesure, l'on croit devoir joindre ici une notice sub *Litt. B*, extraite de la correspondance qui a eu lieu à ce sujet.

5. La confirmation et l'exécution, pour toute la durée de l'occupation de Silistrie, des contrats passés avec les Assemblées générales et tout récemment revêtues de l'approbation

de l'Empereur pour l'entretien de la garnison de cette forteresse et des troupes de la route militaire.

6. L'obligation de maintenir, pendant quelque tems, dans leurs places, les principaux fonctionnaires, vû que les mutations fréquentes peuvent donner lieu aux mêmes abus, qui se commettaient sous l'ancien régime. Les motifs graves qui réclameraient des remplacements seraient par conséquent communiqués d'avance au consulat général.

7. Enfin la surveillance à exercer sur la presse publique et sur l'introduction et le débit des livres et des journaux étrangers qui, à cause de la situation géographique des Principautés, pourraient devenir un principe de désordre et de perturbation non seulement pour elles-mêmes, mais encore pour les provinces limitrophes.

Les dispositions qui viennent d'être énumérées et auxquelles l'expérience pourrait démontrer la nécessité d'en ajouter d'autres par la suite, se rattachent intimement à la tranquillité des Principautés à l'avenir, ainsi qu'à la dignité du gouvernement russe; il est dès lors nécessaire de se pénétrer de l'importance qu'il y aurait à rendre les chefs de l'administration future des Principautés, responsables de leur exécution.

Pour atteindre ce résultat, l'on pourrait, ce me semble, mettre au choix des Hospodars, déferés pour cette fois à la Porte, la condition du consentement de la Cour Impériale, comme

une réserve exigée uniquement par les formes et les convenances,—ce qui donnerait en attendant le moyen de faire sentir aux candidats, qui seraient connus comme devant réunir les suffrages du Sultan, que leur élévation à l'hospodarat, dépendant de l'agrément du ministère, ils ne sauraient l'obtenir que dès qu'ils auraient contracté l'engagement formel de maintenir ou de donner suite aux mesures ci-dessus indiquées.

Cette marche, tout en assurant le but que l'on se propose, serait en même tems propre à augmenter l'ascendant moral de la Russie sur les nouveaux Princes, en leur prouvant que c'est à son appui et à sa protection qu'ils doivent leur nomination.

Notice Litt. A. Lors de la rédaction des articles des deux règlements, relatifs aux droits et devoirs des propriétaires et des laboureurs, l'on s'est proposé, pour offrir aux uns et aux autres des dédommagemens, équivalens aux concessions qu'ils étaient appelés à faire, d'augmenter d'un côté les redevances seigneuriales des paysans et de réduire de l'autre les charges et les corvées de ces derniers en les remplaçant par une capitation modique et déterminée.

Cependant le comité spécial qui avait présidé à la rédaction de ces articles, composé de propriétaires fonciers, laissa glisser, par inadvertance, ou par arrière-pensée, des dispositions prêtant à l'arbitraire, onéreuses et peu équitables pour les villageois. L'Assemblée générale extraordinaire, composée également

de boyars, s'empessa, peut être par les mêmes motifs, de revêtir ces clauses de sa sanction. Mais les recherches dont elles devinrent l'objet, au moment de leur application, et la non exécution sur plus d'une partie de la Valachie, au mode même des redevances promulgué par le Hospodar Caradja, démontrèrent les graves inconvéniens de cette question.

Il devient par conséquent de toute nécessité d'adopter sous le rapport des dispositions dont il s'agit, des amendemens d'autant plus indispensables, qu'elles transmettent aux Assemblées générales ordinaires, composées d'une manière exclusive pour la classe nombreuse des laboureurs et aux Princes, dont les intérêts mobiliars et de propriété sont identiques avec ceux des Assemblées ordinaires, les moyens d'oppression dont le gouvernement disposait sous l'ancien régime pour écraser les classes inférieures.

En effet, la fixation du prix de la journée dévolue par les deux réglemens aux propriétaires, et le droit d'exiger le payement des redevances à un taux en argent fixé par eux mêmes, peuvent être considérés comme autant de dispositions onéreuses pour les paysans.

Il en est de même d'un autre article en vertu duquel, si le terrain manquait pour les familles domiciliées sur une propriété, le seigneur donnerait les deux tiers aux villageois et se réserverait le tiers restant, tandis que ces derniers sont redevables des mêmes obligations que s'ils avaient reçu l'espace de terrain qui leur revient d'après le règlement.

Indépendamment de ces observations, qui sont applicables à l'une et à l'autre Principauté, le règlement moldave offre sur la même question certaines clauses, qui ne sont pas moins susceptibles de devenir l'objet de la plus sérieuse attention ; car tout en maintenant le nombre des journées de travail, fixé par l'ancienne législation, elles n'accordent pas aux villageois le même espace de terrain, et au lieu de déterminer, comme il est indiqué au commencement de l'art, 125, tout ce qui se trouvait de vague dans l'ancienne loi, ils laissent subsister, pour l'évaluation du travail, des clauses évidemment onéreuses pour les villageois, et qui le deviennent encore plus, depuis que l'espace de terrain auquel ils avaient jusqu'ici droit, est comparativement réduit à la moitié.

Ces dispositions rédigées à l'avantage mal pondéré de la propriété, renferment des principes de perturbation pour le pays et peuvent avoir des conséquences, dont les propriétaires, eux-mêmes finiraient par devenir les victimes. Aussi l'administration provisoire s'est-elle fait un devoir de fixer sur cet objet toute la sollicitude des autorités locales, et d'y appeler leurs plus mures délibérations.

Notice litt. B. L'opposition constante et fanatique du métropolitain de Valachie, Grégoire, aux mesures que les exigences de la campagne de 1828 et les difficultés des circonstances rendaient indispensablement nécessaires, engagèrent le conseiller privé comte

de Pahlen à demander l'éloignement de ce prélat du siège archiépiscopal.

Il fut par conséquent, provisoirement remplacé par l'évêque de Rymnick, dont la conduite sage et mesurée, les lumières et le dévouement ont été d'une grande utilité lors de la révision, et de l'adoption du règlement organique.

L'intérêt de la réforme administrative réclamant à la tête du clergé valaque un homme qui en comprenne l'utilité, et lui soit attaché par conviction, il a été reconnu essentiel d'élever à cette dignité l'évêque de Rymnick. mais l'on pensa que cette mutation, intéressant la conscience publique, ne saurait avoir lieu qu'avec la participation du hospodar, et d'après les formes et les anciens usages du pays.

M. le vice Chancelier, par ses dépêches en date du 27 novembre 1830 et du 5 mai 1831, apprécia l'importance de cette dernière considération, tout en convenant de la nécessité de remplacer le métropolitain de Valachie par le prélat qui en remplit actuellement les fonctions.

Toutefois, vu le désir assez généralement partagé dans le pays, pour le retour de monseigneur Grégoire, son rappel fut décidé. Mais, comme la présence à Bucarest d'un homme dont le caractère et l'exil qu'il vient de subir auraient pu, surtout dans un moment où l'Assemblée générale ordinaire était en pleine activité, servir de prétexte aux malveillans pour se grouper autour de lui, et le faire passer

pour une victime de son patriotisme, le métropolitain fut prié de s'arrêter temporairement à Bouzéo, où il serait même essentiel, vu ses dispositions peu favorables aux améliorations administratives, qu'il prolonge son séjour, au moins jusqu'à la fin des négociations entamées à Constantinople.

D'ailleurs, cette exigence des circonstances actuelles indique assez la nécessité de pourvoir à tems à une nomination au siège archiépiscopal de Valachie, plus conforme aux véritables intérêts du pays.

Buteniev cătră Kisseleff

7 (19) Mai 1832 Bouyoukdéré.

En accusant réception à Votre Excellence des diverses dépêches qu'elle m'a fait l'honneur de m'adresser, en date du 15 avril dernier, je m'empresse de lui offrir, pour l'ensemble de ces intéressantes communications, l'hommage de ma plus juste gratitude.

Je n'ai pas manqué d'entretenir l'ambassadeur britannique, mais sans trouver encore le moment d'entrer dans les détails nécessaires, au sujet de la conduite du Bluth. M-r Canning ne saurait nullement, je l'espère, approuver ni le ton, ni les démarches de cet agent, mais je me réserve de porter ultérieurement à votre connaissance, mon général, le résultat des nouvelles explications que je me propose d'entamer à cet égard.

Aujourd'hui, je me bornerai à remercier surtout Votre Excellence des notions dont elle a bien voulu me faire part, dans la dépêche No. 34, sur les travaux de l'Assemblée ordinaire de la Valachie. Je prendrai en mûre considération le contenu de cette dépêche, lorsqu'il s'agira de convenir définitivement avec la Porte de la sanction des réglemens organiques.

Les informations que j'ai transmises en dernier lieu à Votre Excellence, sur l'état de nos relations dans ce pays, ne lui ont pas laissé ignorer que je m'attendais à obtenir sous peu de jours la conférence, que j'avais tant de fois signalée au ministère Ottoman, comme étant indispensable pour lui faire éviter les plus fâcheuses conséquences. Cette conférence a eu lieu enfin dans la journée du 27 avril; mais les résultats en ont été si peu satisfaisants qu'ils ne pourront en aucun cas répondre à la juste attente de la Cour Impériale.

Je n'entreprendrai point, mon général, de retracer ici en détail les particularités de cette séance qui s'est prolongée pendant près de six heures. Il me suffira de vous en faire connaître l'esprit général et les déterminations finales du ministère Ottoman sur les questions diverses, à l'égard desquelles je l'ai invité à se prononcer catégoriquement.

En ce qui touche le payement du million échu de l'indemnité de guerre, le Reiss-Effendi m'a annoncé que la Porte se voyait, à son regret, hors d'état de satisfaire cette année aux

engagemens que lui imposent les traités ; que la détresse de ses finances ne lui permettait d'acquitter pour le moment en numéraire que 10 m. bourses seulement, en sus des faibles à-comptes qui avaient eu lieu précédemment, et sauf à offrir encore pour une partie du restant de la dette des compensations en nature. Il se trouve donc qu'après toute une année de délai au delà du terme, la Porte n'a payé qu'environ un quart du 1-r million de ducats.

En me prêtant à accepter le paiement en argent, je n'ai pû que décliner préalablement l'offre des équivalens en objets à recevoir à-compte du 1-r million, par la raison bien simple que ce mode de liquidation entraînait inévitablement une déviation des traités, puisqu'il n'était plus possible de songer à établir entre les deux Cours, dans le terme prescrit, l'accord nécessaire sur la quantité, la nature et le prix des compensations précitées. Le ministère Ottoman a été appelé à reconnaître lui-même la justesse de cette observation, et j'ai dû me borner conséquemment à prendre acte de cet aveu, ainsi que de l'inexécution de l'article 11 de la Convention de S-t. Pétersbourg, en prévenant le Reiss Effendi, que le cas de non paiement de la contribution de guerre, aux termes prescrits, ayant été prévu par les Traités, la Porte devait s'attendre à ce que la Cour Impériale ferait usage du moyen coercitif laissé entre ses mains, par ces mêmes Traités, en prolongeant l'occupation des Principautés par les troupes russes. Cet avertissement ne

produisit point sur le Reiss-Effendi l'effet qu'on aurait pû en attendre. Il répondit assez froidement que puisque les troupes russes se trouvaient déjà dans les deux Provinces, la Porte était résignée à ce qu'elles y prolongeassent leur séjour. Cette réponse, et d'autres indices que j'ai eu lieu d'observer précédemment, prouvent que le Itvier, dont nous avions crû pouvoir nous servir pour ramener le gouvernement Ottoman à l'exécution des Traités, n'a plus aujourd'hui que fort peu de valeur aux yeux des Turcs.

Sur le point de la sanction des codes organiques, les explications du ministère Ottoman n'ont servi qu'à décéler, je regrette d'avoir à le dire, la même mauvaise foi et les mêmes hésitations que par le pass'. Akif-Effendi s'est principalement attaché à justifier sous ce rapport les délais de la Porte, en en rejetant la cause sur l'insuffisance des renseignemens, que j'avais transmis, relativement aux réformes introduites et à défaut d'avoir reçu communication *in extenso* des réglemens mêmes. A la suite d'une discussion fort étendue, dans laquelle j'ai démontré la futilité d'une semblable défaite en rétablissant les faits, j'ai insisté à ce que le ministère ottoman prit d'abord une connaissance exacte du précis des réglemens transmis à son prédécesseur, et à ce qu'il me fit connaître ensuite les points de ce précis, qui avaient parûs obscurs, afin que je puisse les éclaircir. Au cas où ces éclaircissemens mêmes ne seraient pas reconnus suf-

fisans, j'ai promis de me prêter, s'il le fallait, à la communication d'une copie *in extenso* des codes dont il s'agit. Si je suis obligé d'en venir là, j'y apporterai les retranchemens conformes à ces indications, mon général, et j'accompagnerai cette copie d'une déclaration formelle, pour me refuser d'avance à toute discussion sur le dispositif et les détails de ces actes organiques.

Avant d'en venir à ces explications touchant la sanction des codes, le Reiss-Effendi avait de lui-même abordé la question de l'élection des Princes, pour reproduire cette même demande relative au candidat du Sultan, que j'avais déjà tant de fois et si péremptoirement déclinée par ordre de la Cour.

Après avoir réitéré la déclaration énoncée antérieurement, que le refus articulé à cet égard était irrévocable, j'invitai le Reis-Effendi à me faire connaître la résolution définitive de la Porte relativement au mode de nomination des Hospodars proposé par la Cour Impériale, comme adoucissement du refus mentionné, afin que, dans le cas où cette résolution ne serait point favorable, il put être donné cours à l'élection des Princes d'après le mode prescrit par les Traités. Le ministre ottoman répliqua qu'il n'avait pas d'instructions assez précises pour me donner la réponse que je réclamais, mais qu'il en référerait au Divan : que d'ailleurs, puisqu'on ne s'était pas encore entendu sur la sanction des réglemens, il n'y avait aucun

inconvenient à ajourner la question du choix des princes.

Telles ont été, mon général, les explications les plus essentielles d'une conférence vainement réclamée depuis plusieurs mois, obtenue peu de jours avant l'échéance du terme fixé pour le payement du 1-r million, et que cette double circonstance, et tant d'autres motifs encore, auraient dû contribuer à rendre fructueuse et décisive pour la solution des questions en suspens. En rendant un compte détaillé de cette séance au ministère Impérial, il m'a été impossible de dissimuler la conviction où je me trouve, qu'il est désormais impossible d'attendre le moindre succès quelconque, de la continuation de la marche suivie jusqu'à ce jour à l'égard de la Porte, et notamment de la voie d'exhortations amicales complètement méconnues, et de ces témoignages de condescendance qui ont déjà été tant de fois accordés et obtenus, sans avoir abouti à d'autre résultat qu'à faire naître des prétentions nouvelles, et à encourager de la part du gouvernement Ottoman une conduite déviatoire aux Traités.

J'ai l'honneur d'être avec une haute considération etc.

A. Bouténéff.

Kisseleff contelui Nesselrod

Bucarest, 4 Juillet 1832.

Monsieur le comte, l'ancien ordre de choses dans les principautés se trouvant déjà, de-

puis quelques mois, entièrement remplacé par les nouvelles institutions, il était devenu nécessaire de connaître avec certitude, le succès qu'elles ont obtenu et le bien qui a pu résulter de l'adoption de ces réformes.

Dans cette vue j'avais formé le projet de parcourir la plupart des districts de ce pays, de me mettre en relation directe avec les hommes de toutes les conditions, d'inspecter soigneusement les diverses branches des administrations locales, et d'acquérir ainsi, par moi-même, des notions positives sur le véritable état des choses et sur les progrès de la réforme.

Dès les premiers jours du mois dernier je me suis par conséquent transporté en petite Valachie, d'où j'ai successivement parcouru douze districts et visité leurs chefs-lieux respectifs, afin de m'assurer du degré d'application que reçoivent diverses dispositions du Règlement Organique.

Le résultat de ces investigations m'a donné la certitude que les améliorations administratives en Valachie, ont fait des progrès au delà de mon attente.

En effet, partout les administrations locales se distinguent par une marche à la fois active et régulière. La précision des devoirs des administrés d'une part, la simplification de l'impôt et l'abolition des prestations en nature de l'autre, ont enlevé à l'arbitraire et aux abus, les moyens dont ils disposaient avec le plus de succès.

Des formes préservatrices caractérisent l'ac-

tion des tribunaux : le cours de la procédure est satisfaisant ; la promptedécision des procès annonce une activité et une régularité jusqu'ici inconnues dans le pays, et 1,900 petitions qui m'ont été présentées pendant le cours de cette inspection, n'ayant trait qu'à des procès anciens ou à des dénis de justice d'une époque reculée, témoignent suffisamment de la marche régulière des autorités et de la cessation complète du régime concessionnaire.

D'un autre côté, la police reçoit une organisation convenable et l'ordre public est maintenu partout dans la Province. Le régime municipal s'introduit déjà dans les différentes villes : le bon ordre, l'assainissement et des établissemens d'une utilité générale deviennent successivement l'objet de l'attention des diverses municipalités ; l'on remarque surtout avec satisfaction l'institution des écoles primaires, où une nombreuse jeunesse des diverses classes puise les principes de la religion et de la morale, en même tems qu'elle acquiert des connaissances usuelles.

Les prisons ont également subi des améliorations sensibles : le service des quarantaines, basé sur des réglemens précis et uniformes et soumis à une surveillance active oppose une barrière salubre à l'invasion des maladies épidémiques. Enfin la milice, présentant une masse d'hommes régulièrement organisée, est remarquable par sa bonne tenue et promet d'offrir bientôt des garanties solides pour le maintien de l'ordre et de la tranquillité publics.

Tel est, monsieur le comte, l'état actuel de la Valachie : le peuple reconnaissant de cette province bénit le nom de l'Empereur pour tous les bienfaits qu'il doit à son Auguste protection ; maintenant la consolidation de cet ordre de choses est l'unique voeu qu'il ne cesse de former ; le besoin de stabilité se fait partout sentir, et il est impossible de se dissimuler que les appréhensions sur le maintien des réformes administratives deviennent d'autant plus vives, que les habitans de ces provinces sont éprouvés par les vicissitudes d'un régime précaire et arbitraire.

J'ai déjà eu l'honneur de soumettre confidentiellement à Votre Excellence mes idées sur cette disposition des esprits et sur les dangers de toute rétroactivité à l'égard des améliorations introduites. Les communications que vous aviez bien voulu, monsieur le comte, m'adresser depuis, ainsi que les instructions transmises à l'envoyé de Sa Majesté à Constantinople, m'offrent la certitude que rien ne saurait porter atteinte à un ordre de chose qui est à la fois la conséquence de nos traités avec la Porte et le résultat des sages directions du ministère Imperial. Aussi, je ne saurais douter que si l'administration des Hospodars, conséquente aux principes mis en vigueur, suit l'impulsion déjà donnée aux esprits et aux affaires par notre Gouvernement, l'avenir des Principautés ne soit à jamais assuré.

Au surplus l'inspection, dont j'ai l'honneur de rendre compte à Votre Excellence, et les

effets qu'elle a produits sont trop satisfaisans et trop salutaires, pour que je ne me fasse pas un devoir, dans le cas où ma santé, déjà sensiblement délabrée, me le permette, de compléter mes investigations, soit en parcourant le reste des districts de la Valachie, soit en visitant ceux de la Moldavie, où l'application tardive du Règlement organique paraît aussi réclamer plus de soins et de sollicitudę de la part du gouvernement provisoire.

Je ne manquerai pas d'entretenir Votre Excellence des résultats de cette dernière inspection : mais, avant de terminer, je dois ajouter ici que l'Assemblée générale ordinaire de Valachie avait, pendant sa dernière session, adopté sur quelques unes des dispositions organiques du nouveau Règlement, des modifications dont l'utilité avait été reconnue ; et que plus tard l'application progressive des différentes parties de cet acte, est venue démontrer le besoin d'admettre de nouveaux amendemens, dont le plus important est sans contredit celui qui concerne les articles du Règlement sur les droits et devoirs des propriétaires fonciers et des cultivateurs.

Cette question, du plus haut intérêt dans le pays, n'ayant été posée dans les Règlements organiques, que sur des principes généraux, il en résulte que ceux-ci deviennent d'une application assez difficile, dans certaines localités et qu'ils méritent, par cela même, des modifications propres à les mettre en rapport avec les besoins locaux. Le projet d'amendement, qui

en sera par conséquent dressé, ainsi que quelques autres d'une importance secondaire, mais dont l'expérience a également démontré l'utilité, feront l'objet des travaux de la session prochaine des deux Assemblées ordinaires.

Veillez agréer, monsieur le comte, l'assurance de la haute considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être etc.

Epistola lui Kisseleff cătră contele
Nesselrod.

Bucarest, 26 Septembrie 1832.

Les instructions dont Sa Majesté L'Empereur a daigné munir Son représentant à Constantinople en date du 26 août dernier, ayant subordonné l'évacuation des Principautés à l'éventualité du paiement de l'indemnité de guerre due à la Russie par la Porte Ottomane jusqu'au 1-r de mai 1832, il est essentiel d'examiner la situation dans laquelle cet événement trouverait les Principautés.

Le traité d'Andrinople a réalisé tout ce que la protection de la Russie et le dévouement de ces pays avaient promis d'avantages aux peuples moldavo-valaques qui, depuis trois ans, jouissent, avec reconnaissance, des bienfaits d'une organisation régulière.

L'Orient vit et ne put qu'apprécier les effets de cette protection, dont le bien-être des peuples et les progrès de la civilisation sont l'unique but. La malveillance et le mécontentement se turent en présence de la prospérité

publique ; la confiance était générale dans tout ce qui se faisait au nom du Gouvernement Russe. Les abus furent bannis, le privilège, véritable plaie de l'Etat, recula devant les droits nouvellement acquis à deux millions d'hommes, naguère gémissant sous le joug de l'arbitraire ; en un mot, la réforme s'accomplit par trois ans d'efforts et de succès inattendus ; mais une réforme complète, morale et politique, garantie par des transactions solennelles, achetée au prix de la victoire, et à laquelle la sanction de la Porte ne pouvait ajouter qu'une simple formalité.

Si telle était la situation des Principautés, lorsque les intentions de la cour Impériale furent entièrement accomplies, il est facile de prévoir les inconvéniens de toute démarche qui tendrait à porter atteinte au nouvel ordre de choses.

Le président plénipotentiaire a déjà eu l'honneur d'entretenir Son Excellence, monsieur le Vice-Chancelier, par une dépêche en date du 11 septembre, des bruits que l'on fait déjà circuler en Moldavie sur le peu de stabilité des nouvelles institutions, et qui reçoivent de la consistance par l'idée, on ne sait comment répandue ici, d'une transaction financière entre la Cour Impériale et la Porte Ottomane, qui tendrait à frustrer les Principautés des avantages qui leur sont promis par l'acte additionnel du Traité d'Andrinople.

Malheureusement les appréhensions reçoivent une apparence de probabilité dans un

moment où les troupes Impériales s'apprêtent à quitter le pays, et où l'administration Russe se hâte de terminer ses travaux. Le public craint de se trouver, sous le régime des Hospodars, entre une organisation détruite et celle qui n'aurait pas reçu la sanction du Sultan. Les meneurs, dont les Principautés ne manquent pas, recommencent leurs coupables tentatives, et ceux qui s'associèrent avec dévouement et confiance aux vues du cabinet Impérial, se croient livrés à toute l'animadversion des Turcs et au ressentiment des privilégiés. Enfin, les bruits que la malveillance s'était plu à répandre, que les consuls étrangers avaient encouragé, sur ce que les actes de l'administration Russe ne pouvaient avoir qu'une existence de fait ; ces bruits que l'absence ou le retard de la sanction de la Porte, dernier espoir des mécontents, pouvaient peut-être justifier, mais que le Gouvernement provisoire a rendu vains par l'impartiale équité, la légalité et la fermeté de ses dispositions, recommencent à agiter les esprits et ne peuvent que causer de nouveaux embarras à l'administration.

Cet état de méfiance et de préoccupation ne saurait durer, sans avoir des conséquences fâcheuses, et la Porte, secondée par ses nombreux partisans dans les Principautés, pouvait même le faire tourner à son avantage, en appuyant son refus de ratifier les Règlements, sur les plaintes des mécontents, dont elle pourrait facilement obtenir des signatures.

Si d'ailleurs, contre toute attente, ces a-

larmes et ces espérances venaient à se réaliser, l'on ose affirmer sans crainte d'être démenti par l'évènement, que le but des efforts de la Russie, celui du bien-être et du repos de ces contrées, qu'elle doit considérer comme une base importante de ses opérations militaires et comme un point intermédiaire entre les trois empires limitrophes, que ce but, serait plus que jamais éloigné.

En effet, la réforme administrative des Principautés, toute dans l'intérêt des masses de la population écrasées jusqu'ici, par les abus et des vexations de toute espèce, a fait trop de progrès dans l'esprit du peuple pour qu'il se voie avec indifférence replacé sous l'ancien régime. Il en résulterait des désordres et des conflagrations pour ces pays, des embarras et des complications pour la Russie, qu'il serait difficile de faire cesser; car les autres puissances, et particulièrement l'Autriche, en prendraient acte pour détruire l'ordre des choses introduit par la Russie, et seconder de tous leurs efforts le rétablissement de l'ancienne administration, aussi avantageuse pour leurs intérêts commerciaux, que soutenue par leurs agens consulaires.

Si tout ce qui vient d'être exposé peut offrir la certitude, qu'il n'est point de l'intérêt de la Russie d'abandonner les Principautés dans l'état où les ont placées le Traité d'Andrinople et la nouvelle organisation, qui en a été la conséquence, il est permis de croire qu'il serait essentiel de faire marcher la négociation

relative à l'indemnité de guerre, de front avec la sanction des Règlements présentés à la Porte, et de n'évacuer ces provinces qu'autant que les actes seront dûment ratifiés, et leur maintien prescrit aux nouveaux Hospodars, comme lois fondamentales du pays.

Cette marche, toute dans l'esprit des dernières stipulations, raffermirait la confiance des moldavo-valaques, dont les neuf dixièmes sont dévouées à la Russie, mettrait au néant les projets des antagonistes de leur bien-être, et rétablirait l'influence de la Russie sur les peuples chrétiens de l'Orient, appelés. peut être bientôt, à de nouvelles destinées auxquelles la Russie ne saurait être étrangère, malgré les efforts de ceux qui, depuis quelque tems, tachent de lui aliéner les esprits.

Kisseleff cătră Butenef.

Jassy 30 Octobre 1832

Je suis, depuis 15 jours, à batailler avec les barbus moldaves, qui sont assurément les plus turbulents intrigailleurs de tous les hommes à barbe qui pullulent sous la calotte du ciel. Les nouvelles de Constantinople sur l'élection très prochaine des hospodars, les mettent tous en émoi, et la composition de l'Assemblée, par sa nature même, est une cause de désordre qui ne cessera de grandir et de vicier la marche du gouvernement. Vous ne sauriez vous faire une idée, mon cher ambas-

sadeur, de toutes les tribulations que j'endure. Recourir à des moyens repressifs, en dehors du Règlement, n'est pas possible ; car cela donnerait gain de cause aux détracteurs des nouvelles institutions, et ferait naître des embarras pour nos négociations ultérieures. Laisser les choses dans l'état actuel, c'est provoquer de nouveaux désordres et fausser le but de la Russie, qui est celui d'établir chez nos voisins et nos protégés un gouvernement fort et juste. Au surplus, l'Assemblée formée de boyars qui n'ont jamais fait qu'empiéter sur les droits des classes inférieures, étant constituée juge dans sa propre cause, il est tout naturel qu'elle ne cherche qu'à augmenter ses propres privilèges, aux dépens des autres qui ne sont représentés ni défendus par personne. Cela va si loin, que, par un article insidieux de la *Claqua*, ils ont attaché à la glèbe les villageois qui sont libres de droit, et que tous les jours ils tendent à en faire des esclaves, pour les opprimer encore davantage.

Je vous avais déjà entretenu au sujet de la révision indispensable de la *Claqua* qui, dans l'état actuel, pourrait produire une commotion générale dans les deux pays. Aujourd'hui, d'après ce que je vois de l'esprit de cette Assemblée moldave, je déclare qu'aucun hospodar n'en viendra à bout et que, sans réformer la composition de l'Assemblée ordinaire, l'on aura à Jassy une petite Varsovie, et cela dans deux ans au plus tard. Les deux premiers chapitres du Règlement

ont été rédigés et présentés avant moi, par mon prédécesseur, qui d'ailleurs, n'avait rien à dire, ainsi que moi, vu que le Comité s'était tenu à l'esprit de l'instruction ministérielle, qui avait perdu de vue que ces Assemblées, sous le pouvoir arbitraire des hospodars, étaient composées à leur choix et ne faisaient qu'appliquer leurs signatures à toutes les volontés hospodariales. Aujourd'hui, les membres des Assemblées sont tous élus parmi les boyars et par les boyars. Aussi, sont-ils pour la plupart des hommes tarés, partisans des anciens abus, qui cherchent à les ramener ou à faire valoir leur opposition ou leur déférence. Les Valaques sont mille fois plus tranquilles et plus maniables; néanmoins et malgré notre influence et un peu la mienne, j'ai rencontré des difficultés pour diriger l'Assemblée, qui est aussi sous l'influence de l'esprit de caste.

L'année dernière, j'en avais écrit au vice-chancelier. Je comptais le voir cet hiver pour lui en parler. Mais à présent que les circonstances me font rester ici, je vais lui en écrire et lui proposer des rectifications indispensables et qui doivent se faire d'autorité, et non d'après l'avis de ces mêmes boyars, qui, encore une fois, ne peuvent être consultés dans leurs différends avec la masse de la nation. En attendant, je vous en parle, mon cher Apollinaire Petrovici, pour vous tenir au courant de ce qui se passe chez nous et pour vous engager, s'il se peut, à retirer sous quelque prétexte, les Règlements des mains

des Turcs, et les disposer à insérer par la suite quelques rectifications aux articles qui toucheraient à des dispositions administratives en faveur du peuple, que l'on ne saurait livrer aux empiétemens de la classe nobiliaire, sans préparer de désordres, funestes pour le pays, et des embarras pour les cours suzeraine et protectrice.

Je sais parfaitement que tous ces intrigans sont aussi lâches qu'ils sont turbulents et inquiets, qu'en exilant deux ou trois membres, les autres deviendraient parfaitement dociles; mais alors les criards de toutes les nations feraient sonner bien haut la tyrannie moscovite, et l'Internonce l'appuyerait près de la Porte, pour réagir sur les Principautés et pouvoir pêcher dans l'eau trouble, comme devant.

Je pense que les observations que le Keï-Effendy vous transmettra probablement et les travaux des Assemblées actuelles pourraient motiver la reprise des Règlemens, afin de les soumettre à la sanction du Sultan, *avec les rectifications que les deux gouvernemens trouveraient utile d'y apporter*, et celles qui ont été portées par les Assemblées ordinaires de 1831 et 1832.

Sous ce prétexte et par déférence apparente pour le suzerain, nous pourrions faire quelques changements tant selon les vœux du ministère Ottoman, que d'après nos propres vues, et sans les soumettre davantage à l'examen de mes maudits barbus.

J'aborde la question par un office, que je vous adresse aujourd'hui, mais qui ne fait que l'effleurer. Si vous pensez mon très cher ambassadeur, qu'il est de l'honneur de notre gouvernement de ne doter les P—tés que d'institutions durables, vous trouverez certainement les moyens de donner suite aux considérations que je viens d'exposer. Si non — non.

Kisseleff contelui Orlov.

Bucarest, 27 Juillet 1833

A la suite des discussions auxquelles nous nous sommes livrés en dernier lieu sur les affaires de la Turquie en général, et sur celles des Principautés en particulier, j'aurais pû m'abstenir de revenir sur une question que V. E. possède avec pleine connaissance, et qu'elle est certainement plus que personne. à même de faire connaître au ministère Impérial sous ses différens points de vue.

Mais, en prenant connaissance des papiers que vous aviez bien voulu me confier, le jour de votre départ d'Odessa, j'ai pû remarquer que les observations, auxquelles avait donné lieu une lettre particulière adressée par moi à m-r le vice chancelier, le 19 juin dernier, offrent des conclusions qui ne sauraient découler des opinions que je me suis trouvé dans le cas d'émettre à plusieurs reprises à cet égard.

Comme un semblable malentendu et l'intervertissement de mes idées, qui en est la suite, n'ont pu avoir été probablement motivés que par la rapidité qui caractérise la rédaction d'une lettre particulière,—j'ai cru devoir rectifier les conclusions qui en sont tirées dans la pièce ci-jointe sub litt. A.

Je dois, en même tems, exposer ici succinctement, mais dans leur ordre naturel, les opinions que j'ai été dans le cas d'émettre sur notre position dans les Principautés par rapport à la question orientale, ainsi que sur les affaires qui se rattachent particulièrement à ces Provinces, et dont je n'ai parlé qu'incidemment et comme pouvant se combiner avec les exigences de notre politique.

Quant à la première de ces questions bien avant la bataille de Koniah, j'ai crû devoir signaler au ministère Impérial la nécessité de maintenir notre attitude militaire sur le Danube, en ajoutant que dans cette hypothèse, il était urgent de conserver l'administration civile des Principautés, dont l'appui était indispensable, pour rendre moins onéreuse au trésor Imperial notre position militaire, et pour satisfaire au besoin d'une manière efficace, aux motifs qui réclamaient son maintien.

Pour ce qui concerne les affaires intérieures des Principautés en elles-mêmes, j'observai, d'une manière transitoire, que leur intérêt particulier pouvait s'allier parfaitement avec les exigences de notre politique, et que la présence prolongée d'un gouvernement à

la fois tutélaire et réformateur finirait par contribuer à la consolidation des nouveaux Réglemens, dont l'existence me paraissait pouvoir être menacée par les tentatives de la caste nobiliaire.

Tel est, monsieur le comte. le point de vue sous lequel j'ai envisagé et représenté la question qui précède.

Les observations sur ma lettre du 19 commencent par remarquer qu'après avoir signalé le mal, je n'ai point avisé aux moyens d'y porter remède. A cela, qu'il me soit permis de répondre que je ne me croyais pas autorisé à le faire et que si, d'une part, je me suis crû obligé d'appuyer sur l'urgence de maintenir l'occupation dans l'état actuel des choses, j'ai dû de l'autre, laisser à la sagesse du ministère Impérial de combiner les moyens d'un arrangement, si toutefois il le jugeait convenable.

D'un autre côté, en posant la question de savoir, dans *l'état actuel* des choses, quel parti faut-il prendre à l'égard des Principautés, les observations dont il s'agit, offrent un projet soumis à S. M. l'Empereur, dans le but de conserver temporairement, après l'installation des Hospodars, l'occupation des Principautés.

Les inconvéniens, qui me paraissent se rattacher à ce projet, m'ont engagé à les signaler dans la pièce ci-annexée sub litt. B. en y joignant un projet qui présente, selon moi, des avantages réciproques pour les parties intéressées.

En vous communiquant, m-r le comte,

ce projet, je dois, comme conclusion, me résumer ainsi :

J'ai dit et je soutiens encore que, vû l'état des affaires de Turquie, se dessaisir de notre position sur le Danube, ce serait commettre une faute grave, et peut-être irréparable. La maintenir c'est une nécessité ; mais pour la maintenir, dans le but qui la motive, il faut conserver l'administration civile de ces pays.

Si je me suis attaché à affirmer que les Règlements avaient été heureusement introduits et qu'ils ont même produit des résultats satisfaisans, je n'ai jamais ni pensé, ni dit que dans l'espace de deux ans, et après un déplacement d'intérêts aussi général, les institutions nouvelles des Principautés seraient assez fortes pour que le pays pût être livré à ses propres moyens. Au contraire, j'ai toujours soutenu que ces institutions auraient besoin d'un gouvernement essentiellement tutélaire pour se consolider, et ne point donner lieu à une réaction de la part de l'aristocratie.

Au surplus, je puis me tromper et je désire sincèrement que l'on parvienne à une combinaison réunissant les avantages d'une occupation militaire Russe, avec une administration hospodariale. Quant à moi, n'en voyant pas la possibilité et ne voulant pas assumer la responsabilité d'un silence complaisant, je me suis vû dans le cas d'exprimer là dessus mon opinion, et je l'ai fait avec la conviction de remplir un devoir.

Veillez, etc.

A. Remarques sur les observations motivées par ma lettre du 19 Juin 1833.

La lettre particulière, que j'ai eu l'honneur d'adresser à S. E. m-r le vice-chancelier le 19 juin dernier, a donné lieu à une série d'observations qui commencent par poser en thèse générale la question de savoir : *quel serait, dans l'état actuel des choses, le parti qu'il faut prendre à l'égard des Principautés*, et l'examinent sous les trois points de vue : 1° de leur incorporation à la Russie, 2° de la prolongation de l'état actuel des choses, et 3° du rétablissement du régime des hospodars.

Je n'ai rien à objecter quant aux considérations qui se rattachent à la première de ces hypothèses ; j'ai toujours apprécié les motifs qui rendraient, à la longue, inadmissible la seconde. Pour ce qui concerne la 3-me et le projet qui s'y rapporte, comme il ne m'a point paru exempt d'inconvénients, j'ai cru devoir, en les signalant dans une pièce séparée sub Litt. B., offrir en même tems une combinaison qui me paraît réunir des avantages, dignes d'être pris en considération.

Je dois cependant revenir sur une partie des observations de la 2-e hypothèse, puisqu'elles me concernent personnellement et qu'elles contiennent des conclusions, qui ne me paraissent point découler de ma correspondance avec le ministère Impérial, mais qui sont plutôt l'effet d'un malentendu et de l'intervertissement de quelques idées rapidement exposées dans ma lettre particulière.

Je vais entrer en matière.

Sous la rubrique de la seconde hypothèse des observations dont il s'agit en faisant mention des instances adressées à la Porte pour hâter la confirmation des Règlements administratifs, l'on s'attache à m'attribuer une erreur à cet égard comme résultant de ma correspondance précédente avec le ministère Impérial. Tel serait le sens des passages ci-après :

a) „...Ici il y a erreur, le général Kisseleff devra franchement avouer avec nous, „que cette erreur n'est provenue, que de la „trop grande confiance qu'il nous a inspirée, „dans la force des institutions nouvelles., les „Règlements ont dû nous paraître, en effet, „comme il l'a jugé lui-même, d'une exécution „facile”.

Dès le moment où je fus appelé à présider les Assemblées générales de révision et d'élection des hospodars, je ne me suis pas dissimulé, et je n'ai pas caché au ministère Impérial toutes les difficultés de cette tâche.

Prévoyant dès lors, toutes les complications que produiraient l'élection des hospodars et leur installation, si elles coïncidaient avec la révision des Règlements, destinés à réorganiser entièrement le pays, j'ai fortement insisté, dans mes dépêches du 13 octobre, 1830, sur l'ajournement de l'élection des hospodars.

Les Règlements organiques, rédigés d'après une instruction ministérielle qui posait les bases d'un gouvernement stable et régulier, sont assurément considérés dans leur ensemble

comme des actes dont l'exécution renferme les principes de prospérité future du pays. Sous ce rapport, leur valeur et leur utilité ne sauraient être contestées ; mais, il ne s'ensuit pas de là que l'on doive en conclure, que mes rapports au ministère Impérial, aient pû inspirer de la confiance dans la force des institutions nouvelles : l'on n'a qu'à jeter les yeux, soit sur mes dépêches précitées du 13 octobre 1830, soit sur celles du 9 février 1831 et suivantes, pour se convaincre du contraire. Déjà avant l'introduction des Règlements, je m'étais fait un devoir d'entretenir le ministère Impérial de mes appréhensions sur la consolidation d'une réforme, qui ne pouvait avoir que des adversaires redoutables dans la classe la plus puissante, dont elle trappait les privilèges abusifs, il est vrai, mais consacrés par le tems.

Si donc tout ce qui précède n'a pu m'inspirer que de la méfiance pour la force des institutions nouvelles, et me démontrer les difficultés dont leur introduction se trouvait hérissée, comment ai-je pu inspirer de la confiance sur leur force, et pourquoi m'attribue-t-on gratuitement d'avoir jugé, que réorganiser un pays écrasé par un siècle de vexations et d'abus, fût d'une exécution facile ? C'eût été une inconséquence de ma part.

Je n'ai donc jamais ni pu, ni voulu inspirer de la confiance dans la force des institutions nouvelles, et je n'ai jamais non plus avancé, que les Règlements étaient d'une exécution facile.

b) „..dans cette conviction, il a pensé „que le pays était déjà assez avancé pour qu'il „fût permis de hâter l'époque où il se trou- „verait livré à lui même”.

Ma correspondance précitée prouve suffi- samment le contraire.

Si j'ai entretenu le ministère Impérial de la prospérité du pays sous l'administration pro- visoire, et du succès des mesures qu'elle avait adoptées pour préparer les voies à l'introduc- tion du nouvel ordre de choses, si j'ai réussi à faire accepter par la caste nobiliaire à la- quelle *seule* appartient la représentation na- tionale, les dispositions d'un acte contraire à ses intérêts matériels, si par suite de cette marche et de ses heureux résultats pour la masse de la population, trois millions d'hom- mes bénissent le nom de notre Auguste Maître, je n'ai jamais ni pensé, ni assuré que le pays était déjà assez avancé pour être livré à lui- même.

Appelé à plusieurs reprises, par les ordres du ministère Impérial, à presser la convoca- tion des Assemblées générales extraordinaires pour la révision des Règlemens et l'élection des hospodars, et à me tenir prêt à remettre à ces derniers les rênes du gouvernement, je me suis hâté de mettre à profit le court espace de tems qui m'était indiqué, pour me confor- mer, aussi exactement que possible, à ces di- rections, et ce n'est que dans ce sens que j'ai pu affirmer que les principales mesures qui devaient précéder l'introduction des Règlemens

étant achevées, l'administration hospodariale pouvait commencer. Néanmoins, je n'ai jamais cessé de déplorer la précipitation de cette mesure et les suites auxquelles elle pouvait donner lieu, ayant toujours considéré qu'une prolongation quelconque de l'administration provisoire ne pouvait que faire gagner aux nouvelles institutions, tant sous le rapport de leur consolidation que celui des rectifications, dont elles seraient susceptibles.

Le tems et l'expérience n'ont fait depuis que me confirmer dans cette idée ; mettant en évidence, d'une côté, les heureux résultats de la réforme administrative, et de l'autre, la nécessité d'assurer, par des dispositions moins vagues et plus explicites, le sort des cultivateurs; ils ont en même tems révélé les difficultés d'y donner suite, au moyen d'Assemblées, composées uniquement de boyards, propriétaires-fonciers, dont la tendance prononcée aux mesures attentatoires, aux droits des classes inférieures, a prouvé tout ce que l'ordre et la légalité auraient toujours à redouter des tentatives de cette minorité olygarchique.

Cette tendance et les espérances qu'elle faisait naître dans les esprits des membres les plus turbulents de l'aristocratie, n'ont fait qu'augmenter en raison des troubles survenus. Sous ce rapport, je n'ai qu'à me féliciter d'avoir dernièrement encore, obtenu en faveur des paysans, des conditions incomparablement plus avantageuses que celles tracées dans les instructions ministérielles et d'avoir pu réprimer

les tentatives de la caste nobiliaire, par le seul ascendant de la raison et de la loyauté, et sans recourir à la pénible ressource des moyens coercitifs.

Je n'ai donc pu jamais penser, ainsi que les observations le supposent, que le pays fut déjà assez avancé pour qu'il fût permis de hâter l'époque, où il se trouverait livré à lui-même.

c) « Il a donc insisté sur la nécessité de faire sanctionner les institutions nouvelles, sans révoquer en doute la possibilité de les maintenir et d'en assurer l'exécution ».

Oui, j'ai insisté sur la nécessité de faire sanctionner les nouvelles institutions, puisque si le paiement du premier terme de l'indemnité de guerre était effectué et que la Porte voulût procéder à la nomination des hospodars avant la ratification des Règlements, ainsi qu'elle en avait fait l'insinuation, je prévoyais que dans ce cas, elle finirait par s'entendre avec les boyars des deux pays intéressés, comme elle, au retour de l'ancien ordre de choses, pour invalider un acte qui ne serait point revêtu de sa sanction.

J'ai donc insisté sur la nécessité de faire sanctionner les institutions nouvelles, puisque j'ai révoqué en doute la possibilité de les maintenir et d'en assurer l'exécution, si elle était entièrement ou en partie confiée aux nouveaux Princes, sans avoir été, au préalable, solennellement reconnue par la Porte.

d) « Il a fallu nécessairement en conclure, que les Règlements se trouvaient solidement

„établis, et qu'ils étaient tout à fait appropriés aux besoins et aux intérêts du Pays“.

Or, il ne fallait pas en conclure que les Règlements se trouvaient solidement établis. Quant à la supposition qu'ils sont appropriés aux besoins et aux intérêts du Pays, c'est assurément celle qui ne saurait être révoquée en doute, en tant qu'elle conserve les intérêts des classes les plus nombreuses, et c'est dans cet esprit que j'ai soutenu, tant dans ma correspondance officielle, que dans un mémoire sur les principautés, adressé à S. E. n-r le vice-chancelier le 8 mars 1832, que les masses de la population ayant une fois pu apprécier les avantages et recueillir les fruits du nouveau régime, il y aurait à craindre de conflits et des commotions, dans le cas où l'on tenterait à les en frustrer

De là aussi mon assertion que si, dans une telle disposition des esprits, le rétablissement des hospodars pouvait jamais amener le retour des anciens abus. ceux-ci seraient un motif puissant pour faire sympathiser les peuples moldavo-valaques avec les moindres symptômes de désordres qui se manifesteraient sur la rive droite du Danube.

Il ne fallait donc pas en conclure nécessairement que les Règlements se trouvaient solidement établis, quoi qu'appropriés aux besoins et „aux intérêts des classes les plus nombreuses“.

e) „Or, de deux choses l'une,—ou bien „les institutions dont le général Kisseleff a „fondé le système sont aussi fortes et utiles „qu'il nous a autorisés à le croire, en ce cas

„il ne faut pas désespérer de leur conserva-
„tion, ou bien elles sont plus faibles et moins
„pratiques qu'on ne l'a supposé. En ce cas,
„il est à regretter que l'on se soit pressé de
„les faire sanctionner par la Porte; car au
„lieu d'accélérer le moment où le pays serait
„appelé à se gouverner par ses propres moyens,
„il eût été préférable de temporiser, en don-
„nant à une administration encore fragile le
„tems de se consolider•.

J'ai déjà observé plus haut, que les Rè-
glements organiques ont été rédigés d'après
une instruction ministérielle. Quant à leur
force et à leur *utilité*, il a été également établi
que ce sont deux choses différentes. La der-
nière ne suppose pas nécessairement l'existence
de l'autre. Si, d'ailleurs, par *institutions fortes*
l'on entend des institutions revêtues de toutes
les conditions de stabilité requises, j'ai toujours
exprimé le voeu de corroborer celles des Prin-
cipautés de tous les élémens qui pourraient y
contribuer. La sanction des Règlements orga-
niques en est un: mais elle n'a pas eu lieu,
comme les observations le supposent. Au sur-
plus, la sanction des Règlements est une for-
malité qui, selon moi, aurait dû précéder la
nomination des hospodars. Ce ne serait que
cette dernière qui aurait pu appeler le pays
à se gouverner par ses propres moyens, et tout
l'espace de tems qui aurait séparé ces deux
mesures, aurait en effet donné à l'administra-
tion, encore fragile, la possibilité de se con-
solider.

D'après les considérations qui précèdent, le dilemme sur lequel elles roulent, me paraissant défectueux dans l'une et l'autre de ces propositions, les conclusions n'en sauraient être fondées.

f) «S'il y a eu erreur, elle est commise. Maintenant il n'est plus tems de se rétracter : les institutions que nous avons, etc.»

Tout ce qui précède me paraît suffisamment prouver qu'il n'y a point eu erreur de mon côté; il y en aurait eu effectivement une. si j'avais pu et fait croire que dans l'espace de deux ans, l'on peut réorganiser tout un pays, extirper sans retour les abus, et le livrer ainsi avec confiance à ceux là même qui les exploitaient; il y aurait eu erreur de ma part si j'avais pu suggérer l'abandon d'une position militaire avantageuse à la Russie et compromettre en même tems l'avenir d'une nation protégée, en l'exposant à devenir de nouveau la proie de ses anciens oppresseurs.

Quant aux institutions. qu'il me soit permis de demander, comment pourrait-on faire désormais l'essai. tandis qu'il a eu lieu depuis près de deux ans, qu'elles sont complètement introduites et qu'elles ont déjà produit des résultats satisfaisains.

g) «3 me hypothèse. Faut-il placer etc. etc... il n'est certainement pas juste de dire que, etc.» :

En transmettant par ordre du ministère Impérial à notre Envoyé à Constantinople la liste des boyars les plus aptes à être appelés à l'hospodarat, je me suis attaché, à défaut

de personnages qui eussent pu inspirer de la confiance par la solidité de leurs principes et de leur caractère, à placer en première ligne les hommes réunissant les conditions d'un ascendant nécessaire pour réprimer la turbulente aristocratie de ce pays.

Ces hommes, désignés d'ailleurs par l'opinion publique, comme les plus propres à gouverner dans des tems ordinaires, se trouveraient, je dois l'avouer, fort au dessous de leur mission, si des circonstances difficiles venaient à surgir.

Au surplus, ayant indiqué les meilleurs d'entr'eux, je n'ai cru devoir insister particulièrement sur la nomination d'aucun. Quant aux dispositions de ces candidats, quelles qu'elles puissent être à l'heure qu'il est, je pense que la condition d'une principauté à vie, en les mettant à l'abri des vicissitudes de changemens, les porteraient à se rendre accessibles à toutes les suggestions hostiles à l'état actuel des choses, dès le moment surtout où ils se verraient surveillés et gênés dans leurs tentatives par une autorité appuyée sur une force armée.

B. Projet sur la question de savoir : quel serait dans l'état actuel des choses le parti, qu'il faudrait prendre à l'égard des principautés.

Les observations sur ma lettre particulière à S. E. mr. le vice chancelier, en date du 19 juin dernier, tout en reconnaissant la nécessité de prolonger l'occupation militaire des Principautés, s'arrêtent à une combinaison

qui a pour objet le rétablissement prochain de l'administration hospodariale et la prolongation temporaire du séjour de nos troupes dans le Pays.

Qu'il me soit permis d'examiner, si ce mode peut répondre suffisamment aux exigences qui le dictent.

La crise dans laquelle se trouve l'empire Ottoman et la nécessité de se ménager les moyens d'y intervenir, étant le principal but de notre attitude militaire sur le Danube, une semblable position, détachée de l'appui de l'administration provisoire, deviendrait non seulement onéreuse pour le trésor et difficile à la longue, mais, qui plus est, d'une efficacité assez douteuse pour répondre au but ci-dessus indiqué.

Pour développer cette dernière idée, je ne m'arrêterai que sur une seule considération, c'est que le conflit et la rivalité qui résulteraient nécessairement de la présence de deux autorités, dont l'une relevant de Pétersbourg, et l'autre de Constantinople, seraient propres à mettre en défaut les mesures les plus sagement combinées et à élever des entraves à leur accomplissement. De plus, une occupation militaire, privée du concours d'une administration tutélaire et essentiellement intéressée à en alléger le fardeau, finirait par devenir bientôt vexatoire et écrasante pour le pays.

La Russie, intéressée à se concilier, de plus en plus, l'affection de ces peuples, ne

pourra que se l'aliéner par ce moyen : et lors même que l'on supposerait aux Princes la meilleure volonté pour seconder nos vues, les boyars travaillés par les suggestions étrangères, autant que par le désir de ramener les anciens abus, se concerteront pour amener ce triste résultat.

Ainsi, défectueux, selon moi, sous les rapports précités, le mode dont il s'agit n'est pas moins insuffisant à l'égard de la consolidation des nouveaux Règlemens.

Mr. de Bouténéff nous a déjà signalé que des vues d'un intérêt personnel et isolé, ont pour le moins autant de part que des considérations politiques, dans l'empressement que la Porte met à la solution définitive de la question des Principautés.

Appelés au pouvoir sous de tels auspices, et obligés par conséquent de satisfaire la cupidité des ministres Ottomans, les hospodars seront, sans doute, dans la nécessité de fausser les nouvelles institutions, pour faire peser sur les peuples les anciens abus.

Quelles que puissent être d'ailleurs leurs dispositions actuelles, ces Princes n'ayant plus à craindre les vicissitudes de remplacement auxquelles étaient exposés les Hospodars temporaires, et se voyant gênés dans leurs tentatives, se porteront naturellement, pour se débarrasser d'un contrôle matériel et importun, à appeler à leur secours, toutes les jalousies de la malveillance contre la Russie.

Si l'on objectait que la surveillance de

nos consulats pourrait amener les mêmes résultats, je répondrais que cette dernière, basée sur nos stipulations et consacrée par le tems, n'aurait point le caractère de celle qui s'appuyerait sur une force armée placée en dehors des Traités, et qui par sa nature pourrait servir de prétexte à une foule de récriminations.

Une autre considération, non moins importante, c'est que la combinaison dont il s'agit, ainsi que les observations elles-mêmes le remarquent, n'obvie que très imparfaitement aux inconvéniens d'une prise de possession ou d'une prolongation indéfinie de l'état actuel des choses, puisqu'elle n'épargnerait que faiblement à la Cour Impériale le reproche de vouloir, au moyen d'une pareille combinaison, préparer les voies à l'incorporation des Principautés à la Russie.

Ayant ainsi indiqué le point de vue sous lequel se présente à mes yeux le projet soumis en dernier lieu à S. M. l'Empereur concernant les Principautés, il me reste à répondre au premier paragraphe des observations, portant que j'indique le mal sans me prononcer sur les moyens d'y porter remède.

Un arrangement qui aurait pour but de terminer une partie des questions relatives aux Principautés. et tout en maintenant l'occupation militaire avec l'administration civile pendant un espace de tems déterminé, mettrait immédiatement le Sultan dans l'exercice d'une partie de ses droits de souveraineté, — serait, ce me semble, le seul mode qui répondrait aux

exigences du moment, et qui en soustrairait les fruits à toute imputation malveillante.

Cet arrangement pourrait être conclu sur les bases suivantes :

1. La confirmation des Règlements avec leurs supplémens et dispositions additionnelles.

2. La fixation définitive du tribut annuel, payable à la Porte par les Principautés, et la mise immédiatement en jouissance du Sultan de ce droit de souveraineté.

3. Le maintien de l'occupation militaire avec l'administration civile pendant un espace de tems déterminé: cette mesure, motivée par l'état actuel des affaires de l'urquie, et par les vrais intérêts du Sultan lui même, cesserait à l'expiration du terme fixé, si des complications nouvelles n'en décidaient autrement.

Le mode que j'ai l'honneur de proposer ici, me semble réunir les avantages suivans :

a) De fixer définitivement l'esprit des peuples Moldavo-Valaques sur la stabilité de la réforme, dont ils ont commencé à apprécier les heureux résultats, et de donner à cette dernière le tems de se consolider ;

b) De satisfaire à la promesse de l'Empereur de ne pas traiter la Moldavie et la Valachie comme des Provinces destinées à être incorporées à la Russie ;

c) De prouver, par la fixation et le paiement du tribut, que la Porte commence, dès ce moment, à entrer dans l'exercice de ses droits de souveraineté, et que le maintien de l'occupation n'est qu'une mesure temporaire,

adoptée d'un commun accord avec la Porte, dans l'intérêt de la conservation de son autorité ;

d) D'assurer à la Russie le moyen de maintenir, -- malgré la charge qu'apporterait au trésor des Principautés, le paiement du tribut à la Porte, et avec des conditions avantageuses, -- son attitude militaire sur le Danube, et d'éloigner les complications qui naîtraient nécessairement des deux autorités divergentes, et les inconvéniens d'une occupation militaire, privée de l'appui de l'administration du pays: enfin

e) De maintenir la tranquillité intérieure des deux Principautés et de surveiller celle des pays avoisinants la rive droite du Danube.

Si la Porte, en adoptant cet arrangement, dicté par l'intérêt de sa propre conservation, paraît faire une concession à la Russie, par le maintien de l'administration provisoire, elle trouve, d'une autre part, une compensation dans le paiement du tribut, auquel elle ne pouvait avoir droit, que deux ans après l'installation des hospodars. Quant au fardeau qui en résulterait pour le pays, il serait minime en comparaison de celui qui proviendrait du rétablissement des Cours des Princes, et de la nécessité dans laquelle ils se trouveraient de subvenir aux frais de leur nomination.

De même, le retard de l'acquittement de la somme fixée en faveur du Sultan à l'époque de chaque nomination, serait insignifiant comparativement à l'avantage, dont la jouis-

sance lui est assurée d'avance par le payement du tribut.

Des modifications dans les termes du payement de l'indemnité militaire, dont on n'a pas cru devoir faire ici mention, et qui est de nature à nous donner des droits incontestables à l'occupation des Principautés, offriraient à nos négociateurs de nouvelles chances de succès pour l'adoption de l'arrangement ci dessus indiqué.

Mais si, par des raisons de haute politique, ce projet était reconnu inadmissible, je pense qu'il vaudrait mieux encore, après avoir fait sanctionner les Règlements, et nommer les hospodars, ne conserver que Silistrie avec la route militaire, conformément à la teneur des contrats conclus à cet égard avec le pays.

Certainement notre attitude militaire sur le Danube cesserait d'être réelle; mais encore vaudrait-il mieux rentrer franchement dans cette position, que de maintenir une occupation militaire, privée du concours de l'administration civile.

Bucarest
ce 27 juillet 1833

Kisseleff.

Orlov cătră Kisseleff.

Bouyoukdéré, ce 25 Mai 1833.

. . . . .
. . . . . Pour les affaires
des Principautés, et la nomination des Hos-

podars, Bouténeff, comme nous en sommes convenus, traînera la chose en longueur; c'est je crois le meilleur parti à prendre dans les circonstances où nous nous trouvons; car l'occupation devient indispensable, et il faut chercher tous les prétextes possibles, pour ne pas hâter l'évacuation des Principautés.

Adieu, cher ami, je vous embrasse de tout mon coeur. Tout à vous

Orloff.

---

*Note verbale remise par Kisselef à Orlov le 13
Juillet 1833 à Odessa.*

J'ai soumis au comte Nesselrode, par mes lettres du 22 mai et du 19 juin, les divers inconvénients qu'il y aurait en ce moment de replacer les Principautés sous l'influence Turquo-Autrichienne. Si le ministère impérial tient à conserver une influence directe sur la Turquie d'Europe, si une attitude imposante sur le Danube lui paraît encore nécessaire, s'il désire éloigner de nos frontières les désordres de tout genre, qui ne manqueront point de surgir dans ces provinces, avec le retour d'un gouvernement faible, insouciant et véxatoire, il est, selon moi, essentiel de conserver encore l'administration provisoire avec un corps de troupes, dont la composition a été proposée au ministre de la guerre, par une communication confidentielle en date du 19 juin.

Je dois dire en même temps qu'il serait impossible d'attendre les résultats que l'on

se propose, en traînant en longueur les négociations à ce sujet. que les passions sont trop en jeu, pour pouvoir les maîtriser d'avantage, et qu'il serait urgent d'aborder la question avec franchise, montrer au Sultan qu'une force militaire sur le Danube, lui est personnellement nécessaire, et qu'il est dans l'intérêt du pays de ne point provoquer des conflits, entre l'autorité civile et militaire, que pour ménager ses intérêts, le tribut des Principautés pourra être pris à compte de l'indemnité de guerre, et qu'enfin cette indemnité même, dans le désir de lui offrir une nouvelle preuve de la magnanimité de l'Empereur, pourra être attermoyée selon la convention de la Sublime Porte. Je n'ai point balancé à soumettre et soutenir mon opinion sur la question des Principautés, parce que leur conservation actuelle me paraît indispensable pour la Russie, et que se trouvant par leur situation intérieure et extérieure, dans un état de crise, je prévois des résultats fâcheux dont je ne peux, ni ne veux être responsable. Si, à la suite de tout cela, le ministère croyait nécessaire d'avoir des explications plus détaillées, il me faudrait une autorisation Impériale pour me rendre à Petersbourg.

Orlov cătră Kisseleff.

S.-Pétersbourg, ce 26 Janvier 1834.

. . . . .
. . . . .
Il me reste à vous parler maintenant des in-

dividus qui seront vos hôtes pendant quelques jours. Achmet Pacha est un très brave homme à la turque, peu de moyens, et encore moins de perspicacité, il nous a rendu et nous rendra encore de véritables services à Constantinople. mais jamais par lui-même, toujours par ceux qui le conduiront bien. La seule idée fixe qui l'occupe, c'est la nomination du hospodar au gré de son parti; vous savez autant que moi, les détails de toute sa lutte avec Vogoridi et compagnie; au moment où votre liste viendra à Constantinople, il y aura une bataille générale entre les favoris, et les confidents du Sultan. Le factotum d'Achmet Pacha est le Dragoman Logophète Aristarki, qui est avec lui; c'est un homme tout à fait à nous; il est assez délié pour les intrigues, mais très peu versé dans les affaires; je m'en suis servi utilement à Constantinople, il est comme tous les Grecs du *Phanar*; il m'a supplié de vous le recommander, sa marotte à lui est d'être nommé homme d'affaires du hospodar prochain à Constantinople; je lui ai promis de vous en écrire, mais en même temps, cela ne vous engage à rien, et vous ferez pour le mieux, comme si je ne vous ai rien écrit.

Adieu, cher ami, au plaisir, de vous revoir, je vous embrasse de tout mon coeur, tout à vous pour la vie.

A. Orloff.

Rescriptă adresat Contelui Palen.

D-NULUI CONSILIER INTIM CONTELE PALEN.

În urma întrării armatelor noastre în Moldova și Valahia, s'au iscat necesitatea de a se indica modul și felul administrării Principatelor, care vor trebui se fie puse sub înalta ocîrmuire a comandantului șef al armatelor din acele țări.

Bazele principale ale administrațiunei sunt indicate de mine generalului Feldmaresal Contelui Vitghenștein. În aceste am espus deosebitul folos de a se numi un Președente-plenipotențiar al Divanului, alegerea căruia mi-am rezervat'o mie.

Luând în considerațiune escelețele voastre servicii și prudența încercată, m'am decis a ve numi pe Dv. pentru a ocupa acest post, și investindu-vă cu autoritatea deplină, a încredința îngrijirei Dv. buna starea locuitorilor menționatele principate, strîns legate cu avantajele armatei noastre active.

În principatele Moldova și Valahia, actual-minte se află principii Domnitori, aleși dintre boerii locali, după dispozițiunea Porței Otomane. Am însărcinat pe comandantul en șef al armatei, chiar la intrarea în aceste provincii, de a'î îndepărta de la Domnie, permițîndule se locuiască unde vor voi.—Apoi veți lua însărcinarea de Ocărmuitor, sub denumirea de Președente-plenipotențiar al Divanelor Moldovei și Valahiei, și vă veți așaza domiciliul în Iași, sau în București, unde veți găsi mai comod. Toate cele-lalte instituțiuni de administrațiune locală, trebuie a

se pastra neatinsă.—Cu toate aceste am impus ca obligațiune, comandantului șef a'mi raporta mai întâi despre acele reforme, care după înprejurări, sau din incomoditate probată de experiență, se vor găsi necesar a se tolera și a aștepta pentru asta deslegarea mea, prin urmare în această privință Dv. puteți a vă adresa la dînsul cu propunerea chibzuirelor, care vi se vor părea utile.—Din lista instrucțiunelor date generalului Feldmareșal Vitghenștein, pe care o vă va comunica gerantul Ministerului de Esterne, veți observa voința mea, că ambele principate ce se încredințază administrării voastre, se fie păzite de persecuțiune; veniturile aceleași care esistasă înainte de intrarea armatelor noastre, să se efectueze la trebuințele lor.

Dacă nu va fi recunoscut mai util de a se împlini de la țarani, în loc de dare bănească, produsele pămîntului, după repartițiunea făcută de autoritățile civile, care le va cere Comandantul en șef.—Numai lui i-am dat eu putere în privința acestor venituri, de a face reduceri sau adăogiri, conformînduse, în cazul d'întăi cu starea locuitorilor, iar în al doilea cu folosul sau necesitatea extremă a armatei noastre. Prudența cere ca Dv. până nu veți cunoaște persoanele și afacerile, se lasați orî și ce funcționar superior, sau inferior în posturile lor, păzindu-vă de mijlociri, de însinuări și de denunțările neîntemeiate, proprie nobleței locale, lucru cu care e foarte deprinsă, după obiceiul existent acolo, de a schimba dese orî personalul pentru a da altora posturi, care tot-deauna

oferă posibilitatea prin mijloace neonestе de a se înbogăți.

Este știut că în partea judeciară, de și există nedreptăți, însă nu în grad așa de mare ca în perceperea dărilor, și în poliție.

Aceste douе din urmă branșe se află în mânele Ispravnicilor.—Dinșii de multe ori arată într'un sat numai 20 case, unde sunt 28, și venitul de la cele 8 ascunse, îl întrebuintază în folosul lor; dinșii în locul a una mie de podvoade, ce se cer de la județ, scot în modul cel mai insolent două miș, și la jumătate din numărul acestora, permit a se rescumpara pentru un preț destul de mare; moșiele persoanelor care ocupă pozițiunile cele mai înalte, le scutesc în mod arbitrar de ori și ce imposit, și prin aceasta întorc toată greutatea impozitelor asupra altor moșii.

Aceste fapte ce se referă și la onoarea ocârmuirei noastre, și la utilitatea pentru armata noastră, trebuie se vă siliți a le desființa; nu veți lipsi a avea cea mai neadormită privighere asupra acestor fapte, în secret, și câte odată a face revizii publice;—pedepsind aspru pe cei mai convinși cu tâlhării, veți reuși dacă nu a le stîrpi cu totul, dar cel puțin a le micșura.—Ispravnicii se numesc în tot-deauna de Visternicul cel mare; după aprecierea Dv. depinde a pastra această regulă, sau a încredința Di vanurilor numirea lor prin voturi.

Fiind că toată răspunderea pentru administrația ce se va impune, vă privește pe Dv. prin urmare dreptatea cere, a nu vă îngreua cu

organizația ei, de aceea vă dau dreptul de a introduce tot acea regulă ce a existat în timpul resbelului din urmă cu Turcia, sub derijarea președenților ai Divanului, relativ la puterea executivă, sau a face schimbări care se vor cere după opiniunea Dv. necesara în timpul present. Cu părere de rău însă trebuie a mărturisi, că în ambele principate nobleța de și au cîstigat din deasa cu noi comunicațiune oarecare grad de civilizație, totuși există încuibat în ea, viciuri ce caracterisază pe supușii turcești. Nu amor catră patrie, nici înaltă inteligență a virtuței, ce pasiunea spre avuțire este principala țintă a tuturor silinților lor. Pe lîngă acest caracter, trebuie să aibă cineva o pătrunsă bagare de samă, nu numai de clasele inferioare, ci și de clasa înaltă a boerilor, și ale impune lor, că numai conduita lor nobilă și neinteresată, poate să le scăpe de ră administrația tspravnicilor de districte și a altor funcționari. Având însă în vedere că administrația și judecata depinde tot de dênșii, se cuvine dar a stărui și Dv. de a căpăta respectul, fidelitate și increderea lor.

Intrând în administrația principatelor, și având în vedere asigurarea armatei noastre de toate, dependentă de Moldavia și Valahia, veți culege fără întărziere știință despre cantitatea fânului ce se află în principate, și veți regula transportarea din acel fân, o parte în punctele ce vă va arata comandantul enșef, și tot odată veți culege lămuriri esacte de cantitatea de orî si ce soiū de pâne care se poate cumpăra,

precum și despre numărul moșiilor și a stăreilor, aflătoare în felurite districte; de toate aceste veți raporta comandantului en șef pentru știința lui, asupra tuturor mijloacelor, aflătoare în principate. Dacă comandantul en șef va găsi de cuviință să iei de la locuitorii ori ce soiuri de pâine, în schimbul birului, veți face cu administrația locală repartitia justă, și a întrebuința toate mijloacirile Dv. ca asemenea cerere se fie îndeplinită esact, pe lângă aceasta veți constata, de unde. câte anume, și cu ce preț se poate lua vitele mari și mici cornute pentru porția soldaților, veți lua tot odată măsurii ca în toate locurile unde vor fi dislocate egimentele, și mai ales quartierul general, se va transporta de locuitorii ori și ce felii de proviziune pentru vânzare, și toate aceste precum și ce se va impune în sarcina Dv. de comandantul en șef, nu veți lasa ale îndeplini cu zel și cu toată putința, după mijloacele atârinate de Dv.

Despre tânguiriile ce le veți primi în contra armatei noastre, le veți aduce imediat la cunoștința comandantului en șef, constatând probabilmente basa lor.

Pentru complectarea cancelariei Dv. am ordonat gerantului Ministerului de Externe a rândui impiegații trebuincioși din numărul acestora al Legațiunii din Constantinopole și a consulațiilor noștri, cu cunoștința obiceiurilor și a limbilor, care va aduce serviciu mai folositoriu de cât alții.

În fine sunt dator a vă spune ca din cauza

imprejurărilor neprevădute, nu este în putință a vă desemna măruntele mele povețe, așa dar urmați sub direcțiunea comandantului en sef conform conștiinței, reservei și prudenței Dv. având tot-dea-una în vedere folosul armatei noastre și binele locuitorilor din principate, ce vi se încredințiază ; cu îndeplinirea acestora, veți justifica alegerea noastră și a cîștiga dreptul la recunoștința mea.

S. Petresburg.

Nicolai.

10 Fevruarie 1828..

Proectū de rescriptū cătră Generalul Feldmareșal Contele Witghenștein.

Principatele Moldova și Valahia, învecinate cu Rusia, ca coreligionare și după serviciile ce ni le-au adus la fie-care ruptură a relațiilor cu Poarta-Otomană, au dobîndit dreptul la atențiunea noastră, și la o deosebită îngrijire pentru înflorirea lor.—Acest drept chiar este întărit prin tractate închiete în diferite timpuri cu Imperiul Turcesc.

În aceste două principate, tot-deauna. în timp de rebel, au fost asigurate atît magazinele principale ale armatei noastre active, cît și spitalurile ; afară de aceasta am capatat în principate și multe alte avantaje.—Equitatea și prevederea ne silescū și acuma, a uza cu folos de comoditățile ce ni le oferă țara, avînd însă în deplin respect împrejurarea de a nu o îngreua

prea mult, dar a ne conforma cu starea ei actuală, la care dînsa este adusă de sdruncinările din 1821, și de guvernul asupritor survenit în urmă.—Pentru ajungerea acestui scop bine-făcător, s'aŭ recunoscut necesar, a vă descrie aici regulele relative la aranjarea internă a menționatelor principate.

1) Principiŭ actuali ai Moldaviei și Valahiei sunt aleși din boerii locali, fără să fi luat parte Rusia, contrar tractatelor.—Cu toate că prin convențiunea de Akerman, acești principii nu au fost respinși de Noi, însă luând în considerațiune pe de o parte, că terminele lor de Domnie, însemnat prin tractate, se sfîrșește curând, și că unul și altul, și-au atras asupra lor prin purtarea lor, estrema Noastră nemulțemire, iar pe de altă parte, că tot prin aceiași convențiune de Akerman, sunt hotărîte multe îmbunătățiri pentru ambele Principate, cărora nu li s'aŭ făcut încă nici un început, și că cea mai importantă lege, care va trebui se determine modul și regula alegerilor viitoare la Domnie, încă nu este făcută și întărită. Noi avem dreptul a privi actuala Domnie ca provizorie, care la intrarea armatelor noastre, va trebui se înceteze.—Deci intrând în Iași și apoi în București, veți îndepărta pe principii Sturdza și Ghica de la Domnie, lăsânduŭ să locuiască unde vor voi în Principate, și a se folosi sub ocrotirea legilor, numai de averea lor proprie, iar principatele până la terminarea resbelului, se vor administra sub comanda D-voastră principală, pe următoarea bază:

2) Deși modul guvernării și arangiamntul intern în Principate, nu au o întocmire solidă, cu toate aceste ori și ce schimbare, ori și câtă speranță de îmbunătățire ar presenta, nu trebuie permisă în timp de rebel, când numai acele dispozițiuni pot contribui la grabnica împlinire a tuturor cererilor, cu care și poporul și șefii sunt deprinși de mult.

Ast-feliu și într'un principat și în altul, după îndepărtarea numai a principelui, toate celelalte să se păstreze ca mai înaintea, până când experiența nu vă va presinta necesitatea de a face niscaiva schimbări, despre care îmi veți raporta prealabil. Procesele civile și penale, se vor rezolva după modul existând acolo, precum și toate lucrările atingătoare de Poliția orașieniască. Veniturile asigurate guvernului trebuie a se percepe după obiceiurile locale și regulele admise. Singură numai scutirea de plată a unei părți a acestora, precum și cerințele extra-ordinare, depind de aprecierea și deslegarea Dv.

3) Locul și autoritatea principelui, în ultimul rebel, s'au atribuit Președintelui ambelor Divanuri, ce se alege de autoritatea Imperială; și fiind că el în totdeauna președa în Iași, de aceea la București se numia un vice-Președinte, după alegerea și întărirea comandantului suprem. Aceiași măsură trebuie introdusă și acum, cu o singură schimbare, că președintelui să i se dea numirea de președinte-plenipotențiar, pentru care post, am ales pe consilierul intim contele Palen, care numai de cât se va presenta pentru a primi mai întâiu ordinele Dv.

4) Spre a nu vă îngreua cu ocupațiuni, ce se referă la administrarea principatelor, aceasta trebuie lasată în deplina putere a Președintelui. Singura lui întărire, acolo unde aceasta se cerea de la Hospodar, este suficientă pentru a se aduce la îndeplinire ori și ce dispozițiuni fără excepțiune. Numirea persoanelor, și posturile superioare după obiceiurile țării, deasemenea va trebui să depindă de la dînsul, precum și îndepărtarea din posturi, din cauze binecuvîntate.

În toate aceste lucruri se vor da deosebite instrucțiuni, de pe care vi se va comunica o copie de la Ministeriul de Esterne.

5) Președintele este obligat a vă da informațiunile cele mai sigure, despre cantitatea furajului aflat în diferitele localități ale provinciilor sus menționate, și care se poate pregăti mai cu ușurință și comoditate, vara, precum și în câtă cantitate; în caz de necesitate extraordinară, se poate căpăta proviziune în făină, sau grăunțe, și ce mijloace există pentru măcinarea granelor: în fine ce cantitate de ovăș și orz se poate găsi acolo, pentru aprovizionarea cavaleriei, și pentru alte necesități.

6) De ordinar în o țara prin care trecu armatele mergînd spre teatrul de rebel, unde se află stabilite magazinele, spitalele, rezerva armatei și adese ori quartierul-general, cea mai mare greutate care cade asupra locuitorilor este cărătura podvoadelor.— Pentru a face această sarcina pe cât se poate mai ușoară, trebuie cea mai severă equitate, și o privilegiu neadormită, ca să scoată acel număr de

cară, de care se va constata că este indispensabil, și că nu cumva gradele militare, atât superioare cât și cele inferioare, se'și permită a le cere arbitrar.

Această parte importantă a administrațiunei locale, depinde de înțeleptele Dv. dispozițiuni, și de măsurile de rigoare, care le veți lua pentru apărarea locuitorilor de orî și ce vecsațiuni.—Cu deosebire se cere privigherea cea mai neadormită, că dacă există magazin stabil, se nu fie mânate podvođele pe malul drept al Dunărei, când va trece armata acolo, și pe lângă aceasta se nu fie reținute sub nici un pretecest, când vor aduce fânul sau altă ceva, și îndată fără întârziere lucrurile aduse să se primiască, și podvođele să se lese să plece îndărăpt.—În urma celei mai mici reclamațiuni, pentru o urmare contrarie, a se reprima sever culpabili, ca prin aceasta gărântând țarani (locuitori), ai face se'și implinească datoria cu zel, căci în timpurile de mai înainte, s'au văđut esemple, că dinșii, nevėđend, în curs de mai multe zile terminarea primirei, și neavend mijloace pentru a'și procura hrana pentru sine, cum și boilor sau cailor lor, lasau totul și scăpaū prin fugă; din care cauză țara treptat se despopula, se pustia, iar noi întimpinând duble dificultăți de transport.

7) Lunga voastră experiență vă arată că dacă pentru propriul folos al armatei, este necesară păzirea severei discipline, chiar pe pământul inamicului, cu atât mai mult aceasta devine indispensabilă în țara, pe care Noi o recunoaștem de amică și Nouă de mult devotată.

Observarea disciplinei, o veți pune-o pe răspunderea personală a fie cărui șef în jurisdicțiunea lui, pedepsind cu cea mai mare severitate pe cei care nu vor implini ordinul D-voastră.

8) Exprimând ast-feliu voința Noastră în privința Moldovei și Valahiei, în timpul ocupărilor de armatele noastre, nu găsec de prisos a rezuma pe scurt cele espuse mai sus.

Țara se ocîrmuește de Divanuri împreună cu președintele-plenipotențiar care se va afla sub ordinile imediate ale Dv. Țara trebuie să plătiască impositare ordinare și precum aceste, așa și cele-lalte venituri, ce întră în casieriele principatelor, vor fi întrebuintate în folosul armatei pentru lucruri ce veți ordona.—Afară de veniturile ordinare bănești, sau în schimbul acestora, în produse de ale pământului care le veți cere, și a căror repartițiune se va face de autoritățile civile, Principatele vor procura fără plată fin, și numărul necesar de podvoade la trecerea armatelor, sau pentru transportul bolnavilor.—Ușurarea impositelor le las la aprecierea Dv., dacă după combinațiunile locale, veți găsi absolut necesar. Oprirea de a se esporta peste frontieră acele din producțiunile pământului, care după înprejurare, se vor găsi necesare pentru armatele noastre, depinde de autoritatea Dv. Vă dau deasemenea drept a face cereri extra-ordinare, cât de împovărătoare ar fi, dacă numai de la aceasta va depinde reușita planurilor voastre militare; cu toate că sunt încredințat că prevederea voastră va găsi mijloace de a evita asemenea măsuri,

care în tot-deauna sgudui pentru un timp îndelungat gospodăria locuitorilor. În fine cu o deplină încredere, vă însărcinez cu stîrpirea orî căroră motive de abuzuri, a autoritaţilor noastre sau locale, precum şi ne înlăturata pedeapsă a culpabililor.

Pentru corespondenţa voastră politică, numesc pe lângă Dv. pe Consilierul de Stat Actual Fonton, care serveşte în Ministerul de Externe, ce se distinge prin zelul seu, şi cunoscînd bine limbile orientale.—Prezenţa lui pe lângă comandantii en chef în ultimul resboiū turcesc, partea care aū luat la închicrea convenţiunei de Akerman, deasemenea recentul său voiaj la Constantinopol, puind pe acest demnitar în cea mai apropiată cunoscinţă a raporturilor noastre cu Poarta Otomană, îl vor face cu atît mai mult împlinitorul cel mai util al dispoziţiunilor Dv. în presentele împrejurări.

Darea de samă a Generalului Adiutant
Kisseleff despre administrarea
Moldovei şi Valahiei de la 15 Noembrie
1829, până la 1 Ianuarie 1834.

Starea principatelor Moldova şi Valahia după două campanii turceşti, natural că trebuia să presinte cea mai completă desorganizare, ca o urmare neînlăturabilă a resboiului.—Raporturile preşedenţilor-plenipotenţiari Conte Palen şi Generalul Jultuhin, despre starea nenorocită a acestor ţeri, fac de prisos repetarea detaililor ;

de aceia această expunere se va mărgini numai la o ochire asupra părților principale, care au avut vre-o relațiune mai de aproape cu administrația și mijloacele noastre.—Pesta, care se înrădăcinase în Valahia de la 1812, la începutul resboiului, s'aŭ răspândit în ambele principate, și în anul 1829, bântuia în ambele capitale, în 23 de orașe și 300 sate.

În urma unei asemenea întinderi a contagiunii, era de temut introducerea acestia în armată, care trebuia să ocupe quartierele de iarna, viind de peste Dunare; pe de altă parte necesitatea măsurilor de carantine, țepuirea orașelor și satelor, împovoraŭ mijloacele proprii ale țerei; aducerea proviziunelor încetaŭ, și orașele sufereau din cauza lipsei de hrană.

Greutatea acestei stări se măria prin boala și căderea vitelor, care s'aŭ ivit tocmai în punctele militare importante.—Numai în trei ținuturi într'un timp scurt, aŭ căduț mai mult de cât 100 mii capete de vite, pe calea de etape militare, în spre București și Dunăre.

Aceste împrejurări esercitaŭ o influență pernicioasă asupra transporturilor militare, și din această cauză magaziele de proviziuni nu puteaŭ fi umplute cu o cantitate suficientă de produse; pentru înlăturarea lipsei de aprovizionare a armatei, s'aŭ propus a se strînge proviziunile de la locuitori.—Această requiziție pusă în lucrare în timpul verei 1829, au fost urmată de acea nemulțemire în popor, pe care o poate provoca o cerere forsată a averei țaranului, mai cu samă într'un timp când decla-

rarea păcei, făcea pe toți să spere în micșurarea impozitelor.

Țaranii în general se găsiu într'o stare de miserie extremă.—Independent de împrejurările resbelului, proastei recolte, pestei, grozavei peiri de vite, abuzurile funcționarilor administrativi sfârșiau ruina locuitorilor.—Acești funcționari în împrejurări grele a acestor timpuri, căutaū mijloace pentru a'și satisface scopurile lor, și împovoraū pe locuitori prin diferite dări.—Toate aceste abuzuri, spre cel mai mare prejudiciu al guvernului nostru, erau acoperite cu pretestul cererilor militare, și se înțelege că provocaū nemulțemire contra Rușilor.

La aceste abuzuri s'aū adaus încă lipsa financiară.—Pe de o parte cheltueele pentru necesitățile militare creșteaū, iar pe de alta resursele financiare scădeaū: numai în serviciul perceperei, s'aū împuținat din cauza resboiului și pestei, numărul contribuabililor (liușilor compuși din 5 și mai multe familii), în Valahia la 15,500, iar în Moldova din 51,111 până la 38748.

Veniturile în anii 1828 și 1829

erau de . . . . . 19,700,014 lei.

Cheltuelile . . . . . 22,087,154 „

Datoriile intendenței și pentru

proviziuni după quitanțe . . . 7,682,052 „

Afară de lipsa banilor pentru plata acestor datorii, ocîrmuirea provizorie nu avea atunci cunoștințe suficiente pentru efectuarea plăței regulate a datoriilor: fiind că compturile visteriei, și a le comisarilor, din cauza acestei înfin-

țări în principate a controlului rusesc, n'au fost revizuite, și rămăsese necăutate aproape 80 mii quitanțe.

Dacă neplata quitanțelor dădea locuitorilor un mod just, de să plîngea contra neîndeplinirei obligațiunelor noastre în țară, cu atit mai multă considerațiune, plingerile comercianților privați, cariî încredințându-ne capitalurile lor, ce erau plasate în diferite întreprinderi, acești oameni în zadar așteptaū restituirea avutului lor.

În această situație, când desorganizarea generală, acțiunea contagiunei, căderea vitelor, și foametea, adusă în toate clasele poporului descuragiarea generală, când mijloacele bănesoî seacă cu desăvîrsire,— ocîrmuirea provizorie rusască trebuie se restabilească ordinea, să asigure aprovizionarea armatelor ce staū în quartire în țară, și care treceaū de peste Dunăre, a plăti datoriile, și în același timp, a începe facerea noului Regulament, și întroducerea reformelor în administrarea internă.

Conform acestora, toate dispozițiunile de la 15 Noembrie 1829, se espun aici în două părți: I, Despre ocîrmuirea țarei. II, Reformele interioare.

PARTEA ÎNTĂIA.

Dispozițiuni pentru ocîrmuirea țarei.

1). *Conservarea salubrităței publice.*

a) Măsuri pentru stîrpirea contagiunei.

Contagiunea, ca una din cele mai mari nenocirî, care au produs descuragearea generală în

popor, și care a îngreuiat sarcina ocârmuirii. au trebuit să atragă înainte de toate atențiunea noastră. Aceste considerente și mai cu samă preservarea de contagiune a armatei, ce sosise de peste Dunăre. cereau măsuri decisive și grabnice.

Pentru aceasta imediat s'a făcut un plan pentru revizuirea și curățirea generală, în ambele principate, și care s'a și pus în lucrare sub privigherea a trei generali, prin ofițeri militari, funcționari de carantină și medici, cu ajutorul boerilor și clerului local, chemați pentru acest scop.

Însă pentru a capăta cooperațiunea locuitorilor, necesara pentru reușita acestor măsuri, pentru care se cerea concursul tuturor, prin intermediul clerului au fost invitate toate clasele.

Din această cauză inspecțiunea și curățirea, în curs de 5 săptămâni s'au făcut în 36 orase, și 5496 sate, în cât la 1 Ianuarie 1830, contagiunea a încetat; iar la 15 Aprilie nu mai rămăsese nici un bolnav; toate cordoanele și carantinele desființate, și comunicația restabilită în toate părțile.

Următoarele citre arată în mod comparativ mersul contagiunii și cheltuețele în cursul celor 3 ani:

Anul	Au murit.	Intre aceștia	
		militari.	Cheltueli lei.
1828	1.609	618	552,454.
„ 1829	24,569	8854	717,816.
„ 1830	133	85	332,389.

În anii 1831, 1832 și 1833, contagiunea în principate n'a existat, de aceea nici nu s'a făcut cheltueli, în această privință.

Pentru înlăturarea isbucnirii din nou a contagiunii, ambele principate au fost împărțite în circumscripțiuni de observare, după înființarea cărora, autoritățile administrative și rurale, erau obligate a observa starea sanitară a circumscripțiunilor lor, și în cazuri suspecte a raporta superiorilor imediat.

Formarea acestor arondiseminte, au avut așa de folositoare rezultate, încât, la ori și ce ivire neasceptată a molipsirii, din cauza lucrurilor ce se disgregau din pământ, boala contenea mai de la început. Această dispozițiune reze-mată pe utilitatea ei, se întemeia pretutindinea după generala convingere, în cât ca ajunsese a fi legea cea mai eficace contra boalei.

D) Deosebite măsuri atingătoare de starea cea bună a țării.

Îmbunătățirea ramului medical, nu poate fi nicăiurea atât de necesară și neapărată, ca într'o țară bîntuită neconținut de boale și de epidemii. În aceste țeri nu era nici de cum vre-o administrațiune medicală, și nici vre-un așezământ atingătoriu de medici și spițerii.

Pentru ajungerea la un atare scop, s'au înființat comitete medicale în București și Iași.

Aceste comitete funcționează cu folos de la începutul anului 1830. Ele au făcut serviciul însemnate: 1) În observarea feliuritelor boale din țară; 2) în observarea diplomelor prezentate de doctori și spițeri, cum și în punerea farmaciilor în stare bună; 3) în căutarea zilnică a seracilor prin consultați.

✓ VOLUMUL IX DIN URICARIU.

26.

Spre acest scop, Comitetele au rânduit medici atât în capitale, cât și prin toate târgurile din districte, pe unde mijloacele îngăduieau astă îmbunătățire.

Afară de inovațiunile sus citate, s'au făcut revisii medicale în țară, cu începerea primăverei anului 1830, a căror scop au fost cercetarea feliului boalelor dominante în principate, cum și înlăturarea sporirei lor.

Ca consecință a acestei revisii au fost : 1) esaminarea feliuritelor boli locale, și aplicarea măsurilor simple spre stărpirea lor; 2) introducerea hultuitului de vărsat; 3) ajutoruri medicale la bolnavi, a căror număr era de șese-spre-zece mii.

c) Formarea carantinelor pe linia Dunărei.

După ce s'au stărpit contagiunea, și s'au înființat administrațiunea medicală, trebué a garanta țerile de a nu se introduce în ele epidemiile de peste Dunărea, mai ales din libera comunicațiune, și din desele treceri a feliuriți vagabonți, ce amenința mai tot deauna principatele cu introducerea ciumei și a holerei. De aceia pe basa tractatului de Andrianopoli, s'au înființat pe Dunărea, linia carantinelor care dintr'o parte se atingea cu linia austriacă, ear din alta cu linia rusască de carantine, ca prin acest mijloc să se stabileze timpurariu siguranța Principatelor, si să se pue barieră, ca pe viitor să nu se mai introducă contagiunea.

Pentru imediata împlinire a acestei măsurii,

este de mare necesitate și folos de a se da liniei carantinelor o basă solidă în cursul administrării rusești, ca prin aceasta locuitorii locali cum și Turcii, să se deprindă a respecta așezămintele carantinelor.

În urma acestora s'au înființat carantine de doue clase, clasa întâia: la Galați, Brăila, Giurgiu și Calafat, locuri principale ale comunicațiunei comerciale; clasa a doua: la Kalarăși, Zimnicea, Turnu, Izvornică, și Cernețu, prin care se face negoțul numai cu provinciile vecine.

Fiind că în unele localități, locuitorii se deprinsese a face negociu de schimb cu malul drept al Dunărei, de aceia spre a da locuitorilor mijloace de ași vinde produsele lor, și prin aceasta a evita comunicațiunea secretă de contrabandă, s'au înființat trei piețe de schimb (bazare): la Piuapetrei, la Oltenița și la Beket.

Durarea edificiilor de carantine, cu toate atenanțele lor, s'au făcut prin mijloace economice, din rămășițele sumelor menite pentru întreținerea carantinelor, pentru că alte sumi n'au fost din veniturile Principatelor.

Administrațiunea carantinelor au fost încredințată Inspectorului-General a toatei linia, cum și din împiegații rusești. (*)

În așa împrejurări, cordonul carantinelor au început a funcționa în Martie 1830, și de atunci pe toată linia Dunăreană, n'au trecut

---

(*). Generalul Mavros, ear ca Director la carantina Țiglina lîngă Galați J. Cozoni.

Editorul.

în principate nici un contagios, de și între emigrații bulgari, ciuma esista într'un grad însemnat, în cât ea se furișese chiar și în carantine.

d) Dispozițiuni spre a preveni holera.

Când țerile au fost cu totul liniștite despre Ciumă, ieată că holera se ivește în guberniile noastre despre apus.

Cu apropierea acestei boale epidemice, conform dorinței locuitorilor din ambele Principate, s'au înființat o linie de carantine pe Prut, de și provizornica administrație rusască, nu era de această părere, însă pentru eficacitatea și sigurul folos s'au admis această măsură.

Spre a se lua de timpuriu măsuri mai corespunzătoare contra holerei, s'au făcut următoarele dispozițiuni: 1) a împărtăși pretutindine știință despre lecuirea epidemieii; 2) a pregăti doctori și spitale: și al 3) a construi barace, și a le asigura cu alimente, pentru care scopu s'au publicat prin afipte măsurile generale.

Aceste măsuri, primite prealabil și sub personala observare a presiedintelui-plenipotențiar, puse în lucrare, în Moldova, au dat rezultate foarte satisfăcătoare. Cea mai mare parte din locuitori scoși în barace, durate pe locuri înnalte, cu ajutorul medical, au suferit pucin de holera.

După stărpirea acestei boale din Moldova, dorința generală a locuitorilor Valahiei, cuprinsă în o adresă, îndemnă pe Președintele-plenipotențiar P. Kisseleff de a se duce la București: aice ca și în Iași cu cooperarea sa personală, au grăbit foarte mult îndeplinirea dispozițiunilor hotărîte.

Resultatul acestor măsuri, se poate cunoaște din calculul comparativ al mersului holerei în principate și în Ungaria, ca țară limitrofă.— În Moldova și Valahia din 2,871,162 locuitori s'aũ bolnăvit 33,560, au murit 20,218, adecă din 45 oameni s'au bolnăvit 1, din 142 oameni ce s'aũ bolnăvit, au murit 1.— În Ungaria din 9 milioane locuitori s'aũ bolnăvit 501,657, au murit 217,594, adică din 17 oameni s'au bolnăvit 1; din 41 oameni ce s'aũ bolnăvit au murit 1.

Cheltuielile pentru înființarea carantinelor, lefele împiegaților. și medicilor, cumpărarea medicamentelor, alimentarea saracilor se suie la soma de 97,410 lei.

Pentru onoarea Guvernului nostru, nime nu poate tăgădui recunoștința generală a locuitorilor locali pentru folositoarele rezultate a le măsurilor luate de administrația rusască contra stărpirei holerei. Pe lângă raporturile, ce se primeaũ din ținuturi, boerii și alte bresle, precum de asemenea și neguțitorimea străină din București, au prezentat D-lui Kis-leff, prin deputați și cler, adresă, în care esprimaũ cea mai vie recunoștință pentru dispozițiunile, cari fără a strâmtora pe persoanele private, au produs încetare, în scurt timp, a acestei boli, și au scapat țara de acele nenorociri, cari întovărășaũ holera în alte localități.

Aseminea nu se poate de a nu se da cuvenita dreptate și locuitorilor, cari în toate dispozițiunile, conlucrau cu deplină încredere și abnegațiune, pentru toate măsurile luate de Gu-

vern , singurî între dânşii instituiaă Țepurî, cor-
doane și inspecțiunii, și cu aceste făcură po-
sibilă încetarea atât de repede a holerei.

2) *Incetarea abuzurilor.*

Dorind cât mai de aproape a cunoaște nevoele
și situațiunea țarei, plenipotențiarul președinte,
chiar de la început au anunțat dispozițiunea, de
a primi singur în persoană, cererile de la toate
clasele societăței. In scurt timp, el s'au convins
din o mulțime de jalobe, că esistaă abuzuri enor-
me, care imediat trebuiaă stârpite. In acest scop,
s'au luat măsuri de a se forma în toate județele
comisiuni de revisuire, la a căroră compunere
s'au numit boeriî de prima classă, care până
atunci rămăsăse oare cum inertî, și departați
de afacerile comune; cu această atențiune, cătră
notabiliî din localitate, ambițiunea lor fu di-
rijată spre binele comun. Intre aceste, spre mai
mare succes in descoperirea abuzurilor pre-
supuse, s'au numit în fie-care comisie, câte un
funcționar rus, în calitate de procuror; comisi-
le de revizuire, curmând acțiunea abuzurilor,
au descoperit următoarele: 1) s'au găsit con-
tribuabili, despre cariî Guvernul n'ave nici o
cunoștință; a) 873 liuzî (o întrunire de cincî
sau mai mulți inși; b) 35,471 familiî. 2)
contribuții ilegale de pe la sătenî 2,209,378.

Acești banî, parte s'au luat înapoi, și parte
se înlinesc după hotărîrile judecătorești.

Acest mijloc întrebuițat, au curmat de la
sine starea de asediū în care se afla țara, din

cauza jafurilor funcționăritului de pe la sate. De aici în colo au început a se face împlinirea tuturor contribuțiunelor în mod regular, după cum se făcea în timp de pace. Dar odată cu încetarea abuzurilor, provenite din cauza resboiului, s'au ocupat și de încetarea treptată a abuzurilor și a peșchișurilor, ce s'au fost înrădăcinat prin obiceiurile și așezemintele țării. Astfeliu, mulți din dregători au refuzat de a mai primi pocloane de la funcționari pentru locurile date, voind ca prin aceasta se'i lipsască de motivul ce'l avea jefuind pe locuitori.

S'au desființat tacsă, ce se lua de pe produsele țării, care tacsă se numea vama internă. Pe acesteși baze în urmă s'au desființat tacsă ispașului vitelor rătăcinde, și cu aceasta s'au desființat și existența tacsătorilor, cari au fost cauza a multor abuzuri.

În Moldova esista un abuz sui generis din partea orindarilor în mare parte evrei.

Administrațiunea temporală rusă, știind până la ce grad sătenii moldoveni sunt iritați, cu jafurile acestor oameni, cari își făceau gheșeturile sub patronajul funcționarilor de pe la sate, au profitat de o veche anafora a Hospodariului Ipsilanti, în care se interzicea evreilor ținerea orindelor pe la sate, imediat au și pus'o în lucrare, în toată întregimea ei.

În genere spre a înlătura abuzurile în strângerea dărilor, s'au admis de regulă, că toate dispozițiunile administrațiunei, la dări și prestațiuni, să se aducă la cunoștința tuturor, prin mijlocul ziarilor și a publicațiunelor, căci până acum aceasta era un secret pentru popor.

Toate aceste desființări, au fost meditate, odată cu bazele proiectului pentru compunerea regulamentelor, și în acest mod se pregătea țara, cătră reformele viitoare.

3) *Asigurare pentru îndestularea armatei.*

Înainte de intrarea adjutantului general Kiseleff, în administrarea țării, în toate localitățile produsele erau insuficiente pentru îndestularea armatei; cu deosebire Bucureștiul înconjurat de câmpii, era amenințat cu foamete; în câteva zile prețul pâinei s'aŭ urcat la 16 și 20 parale de oca (adecă aproape 7 capeici funtul).*)

Ca să se împedecă continuarea urcării acestor prețuri, și să se asigure îndestularea poporului de prin ținuturi, aŭ fost trimiși boeri, cari conform instrucțiunelor primite, au reușit a îndupleca pe posesori și proprietari, de a împărți pe la sătenii, până la recolta anului viitor, toată pânea ce o aveau de rezervă.

În București foametea au fost evitată, de ocam dată cu eliberarea din magazinele noastre, a pâinei ce era de prisos, cu prețul care în urmă au adus avantaje; în același timp s'aŭ format o comisiune specială, care făcând comande suficiente de pâne în Moldova și Odesa, au c-

---

*) Aici se atrage atențiunea cititorilor asupra ignoranței saŭ relei voinți a scriitorului rus, în transformarea măsurilor și a monedelor românești, în cele rusești. Este știut că funtul corespunde cu 1 litră și 33 dramuri, prin urmare oca noastră cuprinde 3 furturi rusești. Asemenea se știe că o capeică rusască cuprinde 4 parale românești, prin urmare leul nostru vechiŭ corespunde cu 10 capeici rusești. Din cele arătate, rezultă că după calculul scrii-

vitat lipsa de pâne în București, și întreținea prețul pânei la nivelul între 18 și 19 parale de oacă.

Tot prin această Comisiune s'aũ asigurat cu prețuri moderate, necesitatea de carne și lumînări de săũ.

În anul 1831, făcãnduse o bunã recoltã în Valahia, au conlucrat la imediata scãdere în prețul pânei, care au ajuns la 10 parale de oacă.

Între aceste, recolta ră în timpurile din urmã repeținduse cam deseori, au dat impuls plenipotențiarului președinte, să se ocupe de introducerea magazinelor de rezervã, care până în prezent nu erau cunoscute în țarã. Introducerea regulamentului și reforma generalã în Principate, au prezentat mijloace pentru formarea acestor magazine (coșere de rezervã).

Pe la 1 Ianuar 1833, rezerva din magazinele Valahiei se compunea din: 377,752 sferturi de chile păpușoi, 32,480 sferturi de chile meiu. În totul 410,232 sferturi chile.

În Moldova, din cauza rãlei recolte din anii trecuți nu s'aũ putut începe formarea acestor rezerve de cât din anul 1833, când s'aũ și început umplerea magazinelor în proporția prevãzută prin regulament; iar la 1836, toata populația din ambele Principate, va fi asiguratã

---

toriului rus, 1 funt de pâne costãnd 7 capeici (28 parale), oca ar costa 21 de capeici (adecã 2 lei și 4 parale). O asemenea scumpe imaginatã, poate se spãrie pe toți creștinii din toate unghiurile Rusiei, chiar și pe cei din fașã, tãindule pofta de a mai trãi, și a gusta din pânea cea amarã vëndutã așa de scump de Moldoveni.

Traducãtorul.

cu rezerva în proporția anuală, și atunci rămâne la îngrijirea administrației numai ca se înspropeze rezerva, preschimbând'o cu recolta fiecărui an.

4). *Organizarea orașelor.*

a). **Partea Polițienască**

La intrare E. S. Kiseleff în administrarea Principatelor, esistau prin orașe 4 specii de poliție; una numită Agia, sată poliția locală; a doua: poliția rusască, sub conducerea Polițmaistrului; a treia: poliția contra ciumei, sub conducerea unui deosebit Polițmaistru, și a patra: poliția de rezbel.

Toate aceste poliții, având fie-care budgetul său, avea influența asupra administrărei orașului, și adese ori veneau în conflict în îndeplinirea ordinilor polițienestii.

Inputernicitul Președinte punind poliția de resbel în cuvenitele limite, din cele alte trei, au format una singură sub conducerea și responsabilitatea Agăi, numind pentru observare un funcționariu rus, în calitate de Procuror.

Astfelu, din diferite poliții, primind fie care diferite retribuțiuni, s'aau format în orașele principale o singură poliție, care era suficientă sub toate raporturile, pentru administrarea orașului.

Cu introducerea regulamentului, poliția din ambele capitale, au primit o nouă și o mai întinsă organizare, iar în orașele de districte, unde tot mecanismul polițienesc se concentra

în persoana ispravnicului, și adese ori încredințat de acesta subalternilor săi, s'au numit Polițmaistri. Drepturile și îndatoririle poliției, sunt prevăzute în prescripțiunile regulamentului și în diferite instrucțiuni.

În acelaș timp, au fost atrasă atențiunea asupra organizării modului de înquartirare. Ne egalarea și abuzurile aici, ca și în toate cele lalte cazuri, produsăse indignarea contra Rușilor, care necesita o imediată îndreptare. Comisiile formate în acest scop, au împărțit toate casele după clase, și au constituit ordinea la înquartirare într'un mod egalizator, și cu aceasta au nimicit inconvenientele de mai înainte.

b). Măsuri pentru organizarea, în special a orașelor.

Desordinele în administrarea internă și esternă a orașelor, abuzurile în strîngerea dărilor, au motivat pe administrația temporală rusă, a forma în Iași și București 2 comisiî principale, spre îndreptarea lucrurilor, care comisiî inspectând casieriele orașelor, au dat pe față multe capitaluri, și au descoperit sorgintea veniturilor, care dădură posibilitate a efectua multe ameliorări. Afară de aceste, comisiunea din București în vederea privilegiilor necesare pentru prosperarea culturii și salubrității publice, au compus un proiect de organizarea orașului, care au fost depus la administrația locală, unde trebuia se rămăe, și se servească ca tip în preocupățiunile ei din viitoriu.

În o țară, unde avantajele comodității orașelor, e atât de puțin cunoscută, s'aun recunoscut folositoriū și chiar necesar a lasa la dispoziție un model complet de o bună organizare a orașului, în toate privirile. Dreptul și posibilitatea la aceasta o prezintă orașele; Brăila și Giurgiū, anecstate conform tractatului de la Andrianopole.

Din punctul de vedere aratat pentru cele două orașe menționate, s'aun făcut o dispoziție, după care, administrația se diviza în două părți: polițienească și de gospodărie; prima era lasată pe sama poliției, și secunda pe sama magistratului. Pentru aranjarea sistematică a orașelor, s'aun întocmit planuri, cu o regulată împărțire a stradelor, a piețelor și cu ficsarea locurilor pentru porturi. În fine în memoria marelor acte a ultimului rebel, s'aun transformat geamiile turcești în Biserici; cea din Giurgiu cu patronul sf. Neculai, iar cea din Brăila cu patronul sf. Arbistratig Mihail.

Această dispozițiune au fost pusă în aplicare în cursul anilor 1830 și 1831, cu un strălucit succes, și buna stare a orașelor au fost primită cu o recunoștință, pe care poate se o imprime numai o dispoziție încă nepomenită în țară, care apara personalitatea și proprietatea orașului.

Esperiența făcută cu organizarea orașienească, au servit în urmă de model pentru toate celelalte orașe.

Cu introducerea regulamentului, s'aun orga-

nizat magistratura în toate 17 orașe ale Valahiei, iar în Moldova în 6 orașe.

În folosul orașelor s'aû determinat ca veniturile constante: a) 10% taxa din averile privilegiate; b) taxa din introducerea băuturilor; și c) apaltul cărților de joc.

Cu aceste, și cu alte mijloace, cari însă nu atingeau veniturile generale a țerei, Guvernul au reușit a face relativ la îmbunătățirea orașelor, următoarele:

1). În București s'aû pavat cu piatră 13 strade principale, iar pentru cele lalte s'aû făcut devise, care se vor pune în lucrare în 1834. În Iași, s'aû început pavarea după un proiect, conform căruia orașul va fi pavat în curs de 7 ani. În Focșani, Brăila și Giurgiu, stradele principale s'aû pavat.

2). Iluminarea stradelor în București s'aû introdus din 1831, în Iași, Focșani. Craiova din 1832, iar în toate cele lalte orașe din 1833. Cișmelele din orașele principale s'aû înmulțit și s'aû îmbunătățit.

3). În toate orașele s'aû introdus pompe în contra incendiului; iar pentru București și Iași s'aû comandat din St. Petersburg, pompe într'o cantitate mai mare.

4). În București, Iași și Craiova, în locul foastelor bordee, în cari se țineaû arestanții, s'aû zidit frumoase penitenciare de piatră, împărțite în secțiuni după genul crimelor. Pe la penitenciare s'aû făcut paraclise, spitale și băi.

Aici se prevăd rotațiunile sumelor orașienesti, din timpul înființării magistraturei până la 1834:

	Moldova	Valahia	Total
1). Veniturile pe anii 1831, 1832 și 1833 erau:	964,640.	1589,937.	2554,577.
2). Cheltuețele pe a- ceiași an.	801,332.	972,189.	1773,521.
3). Rezerva pentru a- nul 1834.	163,308.	617,748.	781,056.

O asemenea stare a veniturilor orășienestii, promite cele mai măgulitoare consecinți; în scurt timp, orașele vor avea capitaluri considerabile, cari se vor pute întrebuința cu profit, pentru înființarea diferitelor instituțiuni folositoare.

5). Organizarea căilor.

Luînd în considerare organizarea căilor necesare pentru comunicările ordinare și comerciale, Guvernul provizor rus, au conflat această afacere la doi ofițeri din serviciul tehnic a căilor de comunicare, unul în Moldova și altul în Valahia.

Sub nemărginita supraveghere a acestor doi ofițeri, calea cea mare de resbel-etap, care duce din Rusia, prin Focșani și București la Silistra, au fost lărgită și adusă în stare bună, dealurile s'au nivelat, peste rîpi s'au construit poduri.

Pe rîurile: Argeș, Ialomița, Buzău, Siret și Olt, s'au făcut poduri solide așezate pe șeici.

Prin concursul ofițerilor menționați, în anul 1830, s'au construit conform tuturor regulilor artei tehnice, 2 poduri: unul în Moldova, și altul în Valahia, cari în viitor trebuia se ser-

vească de model la toate construcțiunile de asemenea natură.

La introducerea regulamentului aceste dispozițiuni au servit de bază la organizarea căilor.

În acest scop s'au propus a înființa în Valahia un comitet constructor, iar în Moldova, unde mijloacele sunt mai slabe, s'au numit ingineriul Principatului.

În cursul a doi ani, departamentul inșineresc s'au ocupat continuă cu ameliorarea căilor vechi și construirea altor nouă, ce se crezusă necesare pentru afacerile comerciale pe Dunăre; în același timp, pe tot reionul căilor și cu preferință pe cele rezbelo-etap, s'au construit poduri solide, după modelele făcute în anul 1830.

Stațiunile postale ruinate de intemperii și arse în timpul ciumei, s'au reperat și s'au construit din nou, corespunzătoare comodității. Regulata întreținere a căilor și obiectelor necesare stațiunei postale, erau asigurate prin condițiunile decisive și inspecțiunea Guvernului. Tóte aceste, adecă: îndreptarea căilor, podurilor și a poștelor, întru atâta au ușurat comunicațiunea, încât corespondențiile trimise din București la Iași, și vice-versa, o departare de 22 poște, se primeau foarte esact, după 36 de oare.

6). *Paza siguranței interne.*

Principatele, neîngrădite pe la frontieri n'au instituțiunii de siguranță, și în năuntru ne având o poliție organizată presintau o liberă intrare vagabonzilor, îngrămădiți aici, din diferite locuri

de peste Dunăre; țiganiî cunoscuți sub denumirea de *Netoți*, fiind alungați din Austria pentru prădăciuni, înmulțiră gramada vagabonzilor, și formăud bande înarmate, făceau prădăciuni în toată țara.

Panica, produse prin neconținute prădăciuni, stagna ori ce întreprindere de industrie; boerii și în genere persoanele cu avere, erau nevoiți a se strămuta prin orașe, și la caz de călătorie, parcursul pe drumuri se făcea cu convoiu bine înarmat.

În timpul din urmă prădăciunile ajunsăse la așa grad, în cât gospodarii erau nevoiți a aplica hoților pedepsele cele mai crâncene, precum de exemplu: tăerea mânelor, picioarelor etc; dar această măsură nefiind susținută de o poliție organizată, n'aũ putut se aducă nici un rezultat folositoriu. Răul prinzând rădăcinî considerabile, reclama o îndreptare generală, continuă și constantă, care imediat s'aũ și pus în lucrare.

Înainte de toate s'au făcut cunoscut pretutindene interzicerea de a purta arme. O mare parte din vagabonzi și voluntari bulgari au fost expulsați peste frontieră, țiganiî netoți au fost supuși la salahorie în oraș, după o plată determinată; iar cei rebeli au fost expulsați peste Dunăre.

În curînd garda teritorială, (despre formarea căreia se va vorbi în capitolul următoriu) au pășit pe la punctele ce'i erau determinate prin orașe și pe la frontari.

Ca se nu diminueze această gardă, prin în-

trebuințarea ei la îndeplinirea obligațiilor polițienești prin districte, s'aun format 2 corpuri de *Dorobanți* și de slujitori, în Moldova un număr de 1,074 oameni, iar în Valahia un număr de 4,470 de oameni. Această gardă polițienască fu împărțită pe la *Isprăvnicii* și *plăși*, (părți din district) pentru paza liniștei interne. În acelaș timp, toți locuitorii de prin comunele rurale au fost obligați a garanta solidar întru nimicirea gazdelor de hoți, cu responsabilitatea personală a obștiilor sătești.

În timp ce în acest mod se pusăse baze solide întru asigurarea liniștei interne a Principatelor, iar pe de altă parte linia carantinelor, pusăse bază năvălirei noilor vagabonzi, atunci spre a se pute da o mai mare forță liniilor de carantine, și a păzi în mod general inviolabilitatea frontierilor, s'aun format santinela cordoanelor din satele riviere, ce erau în număr de 179, din cari cu schimbul se trimeteau un număr determinat de oameni înarmați, spre îndeplinirea serviciului de la frontari, în unire cu garda teritorială.

Toate aceste instituții întocmite au nimicit prădăciunile în așa grad, în cât în cursul anului 1833, nu s'aun întâmplat nici un caz însemnat în ambele Principate, comunicațiile și industria, stingherite până în present prin pericolul prădăciunilor, se produc în libertate și animează cultura pașnică a câmpurilor.

Amintinduse în acest capitol despre introducerea gardei teritoriale, este necesar că în vederea însemnătăței acestei instituții, să se

trateze în special despre formarea și organiza-rea acestui corp de armată.

7). *Formarea gardei Teritoriale.*

Introducerea în Principate a gardei teritoriale a fost dictată prin tratatul de la Andriano-
pole. Novismul acestei instituțiuni, și mai ales
recrutarea într'o țară, desvătăată de mili-
tărisism încă de pe la secolul al XVII-le, pre-
sintă la început mari dificultăți. Cu toate a-
ceste prin mijlocul ficsărei termenului de ser-
viciu, (la șese ani), a consiliilor date locuito-
rilor, de utilitate, vor ave, formându-se acest
corp de armată un protector, Guvernul au ajuns
la scopul său, și numai într'un caz, în Mol-
dova, necesitatea au reclamat a usa de putere
pentru înfrînarea câtor-va sate, populate cu e-
migranți din Ungaria*).

După terminarea recrutării, imediat s'au și
început instruirea gardei teritoriale, spre a
pute da cuvenita organizare, pe timpul stațio-
nării oștirilor noastre în Principate.

Conform cu aceasta, în cursul anului 1830,
s'au format 3 regimente în Valahia, și unul
în Moldova, fie-care din câte 2 batalioane in-
fanterie și 2 escadroane cavalerie. În urmă,
după înprejurările locale, contingentul gardei te-
ritoriale din Moldova, s'au mărginit la 1 bata-
lion infanterie și 1 escadron de cavalerie.

Acum armata teritorială, se compune din ar-
mătorii număr :

*). Aice se face alusiune la bătălia de la Sababani, căci Un-
guri nu voia să deie oameni de oaste, cu ocaziunea
formării *Străjei pământesti*. Th. C.

	Stab ofițeri	Ober ofițeri	Grade inferioare.
In Valahia :	12	165	4,587.
In Moldova :	3	33	1,096.

Garda teritorială din Valahia este subordonată Spatariului, iar în Moldova Hatmanului.

Pentru administrarea miliției, s'au compus un statut militar, în care s'au expus regule de îndatorire și responsabilitate a fiecărui grad, s'au prevăzut regule pentru solde, haine, hrană, ținerea condicilor și a contabilității, justiția militară și instruirea oștirea.

Toată armata e pusă pe picior de rezbel și echipată după modelele aprobate, cu multă comoditate și se aprovizionează cu haine conform statutului.

Pentru întreținerea gardei teritoriale în regulament se prevede anual :

In Valahia : 2,765,000 lei.

In Moldova: 650,000 lei.

3,415,000 lei.

Atitudinea gardei teritoriale, au satisfăcut pe deplin așteptărei lor. Stab și Ober ofițerii în genere aparțin celor mai înalte familii boerești, gradele de jos erau alese de obștiea satelor din ce'e mai bune familii, și cu garanția pentru buna purtare. Instrucția s'au apropiat într'un timp foarte scurt, și disciplina păzită de gardă, nu lasă nimic mai mult de dorit, de cât că starea de acum a acestui corp de armată, să se mențină și în viitoriu.

8). *Instituțiuni de caritate.*

In Principate sub acest nume se înțelega : a) cutia milelor pentru saraci ; b) întreținerea spitalelor ; c) întreținerea scoalelor. .

Toate aceste instituțiuni, cu ocazia timpului de rezel se află în cea mai complectă decadență, căpitalurile și veniturile nu se știeau unde se află, casele erau ocupate sau de ospitalele militare, sau cu depositul hainelor ciumate, și de aceea atît spitalele, cât și scolile încetase a funcționa.

Plenipotentul—președinte gășind în asemenea stare una din cele mai folositoare părți ale organizării sociale, imediat s'au gândit la mijloace spre a o restabili.

În acest scop s'au format comisiuni din cei mai fruntași *Epitropi* sau îngrijitori ai instituțiilor care conform instituțiilor primite, au făcut evidentă starea capitalurilor și mijloacele de ameliorare. În acelaș timp succesul încetării contagiunei, au prezentat posibilitatea în eliberarea de ocupare militară, înseși casele ce aparțineau instituțiilor de caritate. Cu aceasta în genere, toate instituțiile de caritate cu începerea anului 1830, au reluat funcționarea lor.

Din cutia milelor în anii 1830—1834 s'au cheltuit următoarele sumi :

	Numărul saracilor	Sumele cheltuite.
În Moldova.	2574	349,168 lei.
În Valahia	20750	411,300 lei.

Tot în cursul anilor menționați, în spitalele civile s'au întreținut bolnavi:

	Intrați	Indreptați	Morți.
În Moldova:	2,858	2,515	211
În Valahia:	2,091	1,738	281.

După încetarea contagiunei, întru cât repede eliberare a caselor ocupate de spitale militare și depozite, dădu posibilitate de ale uti-

lisa fără împedicare, îndată s'au și luat dispozițiuni pentru reformarea și deschiderea scoalelor, de o cam dată în orașele principale ca Iași și București, iar mai pe urmă, odată cu introducerea regulamentului și în orașele districtuale.

Pe la 1 Ianuar 1834 în scoli se află :

	Scolari	Învățători
In Moldova :	899	22
In Valahia :	2,955	42
	3,854	<u>64</u>

Independent de aceste scoli preparatoare, s'au însărcinat oameni competenți, care să se ocupe cu modul de înființarea gradată a scoalelor mai înalte, ca tinerimea se aibă mijloace se capete cunoștințele necesare în patria lor, fără a se mai espune la inconvenientele educațiunii străine. Aceste instituțiuni vor servi ca o nouă și impositantă probă despre îngrijirea Guvernului nostru, în răspîndirea științei, contra însinuării oamenilor malicioși, cari se sfortază se ne arăte lumei ca inamicii instrucțiunii.

9). Cercetările științifice.

Bozățiile naturale ale țării au fost atras atențiunea Guvernului rus, încă din precedentele ocupațiuni ale Principatelor.

Cu toate aceste până acum nu se procedase la nici un feliū de cercetări. Prevězînduse însemnatatea acestui sujet atât relativ la avantajele țării, pe cât și pentru propriile noastre cunoștinți despre țara învecinată cu noi, Plenipotențiarul Președinte n'aū neglijat a face în această parte cercetări pozitive.

Funcționariul trimes de la Departamentul Minelor, în curs de 3 ani, au făcut o detaliată cercetare Geognostică. El cu deosebire au explorat locul minelor de aur, a bogatelor mine de aramă, a cărbunilor de pământ, a păcurei negre, și a minelor de sare drobă.

Medicii specialiști și practici au explorat calitățile apelor minerale și au precisat utilitatea și modul de întrebuințare a acestora pentru vindecarea boalelor, speciale climatului local; locuitorii țării și oamenii de grade inferioare militare trimeși la băi, au simțit efectul binefăcătoriu al acestor ape.

Stab-ofițerii flotilei Mării Negre au revizuit pe toate direcțiunile munților și râurilor, din Carpați, în specie pădurile apte la construcțiunea corăbiilor, au aratat calitatea lor, prețul și mijlocul de transport la admiralitatea Mării Negre.

Importanța acestei descoperiri e neprețuită pentru flota noastră, în vedere cu cantitatea arborilor apti spre întrebuințare. Afară de explorarea bogățiilor naturale ale țării, s'au făcut și alte cercetări științifice :

a) Trimisul de Academia științifică rusă, doctorul Venelin au studiat tot materialul posibil întru cât se atinge de Filologie, Istorie și Geografie, având oare-care însemnătate pentru Rusia. Toate aceste studii s'au relatat Academiei.

b) D-lui Mavros i s'a dat însărcinare a face toate cercetările posibile relative la Arhiologie, pe care el le'a făcut și le'a descris minuțios.

Ofițerilor Stabului General topografic, s'aũ încredințat să se face harta specială a Principatelor; iar ofițerilor de la Astronomie, se precizeze latitudinea și diferența de longitudine *) a tuturor orașelor principale din principate. Primii au făcut o hartă satisfăcătoare, specială și cu deosebiri administrative; secunzii au calculat înălțimea polului și diferența între meridiane, s'aũ ficsat prin observațiunile barometrice, înălțimea orașelor principale și a munților în raport cu nivelul Mării Negre.

10). *Demarcațiunea Dunărei.*

Demarcațiunea limitelor Dunărei presintă o importantă preocupățiune, atât în privirea ficsării fruntariilor, prin care se asigură principatelor o însemnată întindere de apă și teren, pre cât și pentru liberul comerț pe Dunăre. Mulțămită viguroasei insistenți a Plenipotențiarului președinte și conlucrarea reprezentantului nostru, s'aũ obținut ca Poarta se trimeată funcționarii pentru proectata delimitare, care se lucreze în unire cu o comisiune din boeri, numită din partea țării. Guvernul provisoriu prevăzând dificultățile și supleța ce va întrebuința Guvernul Turciei, în terminarea definitivă a acestui act, au numit în această comisiune pe un esperient și activ stab ofițer din Stabul General, ca cu o acțiune espeditivă și decisivă, se eviteze orî ce dificultăți, cari ar pute împedeca mersul lucrărilor sub orî care preteste. Această măsură au avut unũ succes strălucit, căci în cursul unei veri s'aũ făcut delimitare pe toată

*) Vezi pagina 487 din acest volumũ al Uricarului. **Th. C.**

întinderea Dunărei, de la posesiunile Austriace până în Basarabia, frontariile s'aũ indicat prin semne convenabile confirmate de Poartă. *)

Terminându-se această delimitare, Principatele aũ câștigat: apele canalului principal al Dunărei cu afluenții săi, pe o întindere de 600 verste (NB. o poștă are 26-28 verste); 88 de insule, din care 6 sunt populate cu 400 familii și pământuri locuite ce aparțineau mai înainte foastelor raele turcești, și se compuneaũ din 445,648 pogoane de Valahia sau 202,112 desiatine rusești.

În timp pe când se pertracta confirmarea frontierilor, aũ fost numită comisiunea care se cerceteze drepturile posesorilor particulari, ca pe cât timp va ține Guvernul provizor rus, să se precizeze întinderea care va aparține posesorilor, și acea care va face parte din proprietățile Statului. Această comisiune terminându'și lucrările sale, aũ admis că detențiunea posesorilor era de 1-6,925 pogoane sau 85,229 desiatine. După aceea 258,723 pogoane sau 117,428 desiatine, împreună cu apele și insulele canalului principal al Dunărei, în urma întăririi Divanurilor Obștești, s'aũ desemnat ca proprietate a Statului, și care de o-camdată aduce venit de 488,099 lei, esceptând darea personală.

---

* O parte din această hartă, cuprinzând frontiera Moldovei de la revărsarea S'retului, în Dunărea, la Vădeni, până la aceia a Prutului aproape de Reni, s'au trimis guvernului Moldovei, sub iscaliturile membrilor Sfatului Administrativ al Munteniei. Această hartă, fiind în posesiunea mea, am donato Academiei Române; în ea se vede lămurit talvegul Dunărei românești.

Th. C.

Această achizițiune în urma resipirei de către gospodari a tuturor averilor Obștești, compune în present unica proprietate a Statului. Posițiunea avantajoasă a pământurilor din nou anecșate, în scurt timp trebuie să aducă pentru principate foloase considerabile, nu numai față cu comerțul, dar și pentru colonizarea streinilor. Cazuri de aceste s'aũ prezentat chiar în timpul resbelului trecut, cu emigrarea Bulgarilor de peste Dunăre.

De și pe atunci din cauza lipsei de pământuri comune, Guvernul n'aũ putut se ofere acestor oameni toate comoditățile dorite pentru a lor așezare; cu toate aceste, fiind că cea mai mare parte din bulgari au ramas în principate, se simte necesitatea ca se arătăm măsurile luate în această privire.

11). Așezarea Bulgarilor.

În anul 1830, odată cu întoarcerea oștirilor din Rumelia și Bulgaria, au trecut în principate 6283 de familii bulgare.

Era natural de a prevedea, că acești oameni deprinși a cultiva pământuri comunale, nu vor voi se rămână în principate, unde vor trebui se fie în oare care dependență față cu posesorii.

Și în adevăr, o asemenea dorință s'aũ și manifestat între toți emigrații bulgari, mai cu deosebire, când din partea Porții s'aũ făcut cunoscut diferite promisiuni, susținute prin considerabile ajutoare bănești, ce se dădea de agenții turcești trimiși anume aici.

Convingându-se de utilitatea ce ar avea țara,

păstrând pe cât este posibil pe acești cultivatori activi, Guvernul provizoriu le-a oferit următoarele scutiri.

1) Scutire timp de 3 ani de oră ce dare a Statului. 2) Reducerea la jumătate a dărilor în cei 7 ani următori.

Emigranților meseriași li s'a oferit a se așeza în orașele din nou anecstate, unde ei puteau fi cu deosebire folositori, și pentru sine și pentru societate, față cu comerțul.

În urma acestor dispoziții din numărul de 6,238 familii, 2,042 s'a întors înapoi, iar restul de 4,241 s'au așezat în Principate.

12). *Comerțul intern și extern.*

Între toate dispozițiunile de introducerea și ameliorarea ordinii necesară în administrațiunea internă, industria era în primul loc, care atrăgea atențiunea Guvernului provizoriu încarcat de datorii și obligat a introduce multe instituțiuni nouă, ce necesitău mari cheltuieli, nu putea compta pe mijloacele sleite ale țării, și de aceea era necesar mai înainte de toate a regula prosperitatea poporului. În această ipoteză, afară de alte multe ameliorări în administrație, trebuia cu deosebire a atrage atențiunea spre industrie și comerț, fiind principalele isvoare ale bogăției poporului.

Vama internă (NB. se crede că ar fi barierele și biurourile percepției comunale), care aducea venit până la 800 lei, zugruma aici industria, căci drepturile percepțiilor se întindeau fără excepție, asupra tuturor obiectelor de proveni-

ență a orașelor sau a satelor, și evident că era un obstacol la prosperitatea industriei.

Plenipotențiarul-președinte pe deplin convins că față cu prosperitatea publică, Administrația poate găsi mijloacele necesare, n'aŭ hesitat a desființa această vamă, numai ca prin aceasta să se dea o liberă dezvoltare muncii. Afară de aceste, în Principate mai esista o taxă ce se percepea de pe toate produsele sătești, la intrarea lor în oraș spre vânzare. Guvernul provizoriu au desființat și această taxă.

Vânzarea sărei era împedecată prin mari restricțiuni. La o distanță de 6 ciasuri de la Dunăre, esista interdicerea liberului comerț cu sare. Această interdicere au fost asemenea desființată, și s'aŭ introdus liberul comerț cu sare în toate localitățile.

Mai rămănea încă două împrejurări ce strămtora pe țaranii: requisitia pentru armată, și strângerea fără nici o plată a produselor în folosul funcționarilor comunali, sub denumire de: *conachi*.(?)

Plenipotențiarul-Președinte a Divanurilor au găsit mijloace de a înlocui requisitia cu antreprisa aprovizionării cu grâne, avantajos pentru stat, ¹⁾ iar darea numită *conachi*, ca una ce nu ave baze legale, s'aŭ desființat.

Pe timpul acesta s'aŭ pus în aplicare importanta dispozițiune a regulamentului, care preciza obligațiunile țaranilor, față atât cu viste-

---

1). Furajul de grâne cu requisitie se presta cu 12 lei pe loc. Libera antreprisă pentru 50,000 merțe păpușoi s'au efectuat cu adusul la magazine cu 13 lei, 10 parale.

ria, cât și în raporturile lor cu posesorii. Această dispozițiune despre care se va vorbi detaliat în partea a II a a acestei dări de samă, și care desființând toate impozitele laterale și abuzive ce esistaă până în acest timp, au micșurat pe jumătate contribuțiunile plătite de țaranii mai înainte, după cum se poate vedea aceasta în partea a II-a.

Aceste măsuri, asigurând avutul țeranului și nimicind strâmătorările industriei interne, în mod natural, trebuia se aducă încurajarea muncii și prisosul producțiunei.

De aici s'aă prezentat posibilitatea esportului peste frontieră, a grânelor, vitelor etc.

Dar regulamentând comerțul cu strainatatea, până în present puțin cunoscut în Principate, trebuia pe de o parte a înlătura influența străinilor, cariă bucurându-se de mari prerogative după tractate, puteau se'și creeze monopoloale, plătind o vamă neînsemnată de 3%, iar pe de alta a evita un asemenea abuz și din partea speculanților locali.

În cât privește cazul întâiu, era pus ca regulă, că esportul peste frontieră să se permită în folosul cultivatorilor țerei, iar pentru a evita influența monopolistilor interni, dreptul de esport, s'aă făcut comun pentru toți industriași, fără nici o restricțiune, cu condițiune numai ca vama prevăzută, se fie aquitată la timp.

Pentru comoditatea comerțului cu străinătatea s'aă construit porturi și magazine în Galați, Brăila și Giurgiu, iar pentru a evita vecsațiu nea corăbiilor sosite cu marfă, s'aă desemnat

între debarcaderă și compartimentul vamal, locuri pentru depozite, unde mărfurile, până la introducerea lor în interiorul Principatelor, nu sunt supuse la nici o măsură vamală.

Tratarea proceselor comerciale s'aŭ facilitat cu înființarea de tribunale espres comerciale în București, Craiova și Galați,

Pentru a se pune la dispoziția industriașilor mai multă comoditate în cazurile, când aceștia au necesitate de ajutorul poliției teritoriale, o mare parte de Ispravnicii s'aŭ transferat din interiorul Principatelor pe la punctele frontierei Dunărei, unde prezența puterii polițienești se părea indispensabilă, față cu noulă împrejurări.

Toate aceste instituțiuni, în folosul industriei și a comerțului, au fost justificate pe deplin în timpurile de pe urmă, după cum se poate vede aceasta din espunerea bilansului comercial și din situația financiară a Principatelor. Comerțul Principatelor presintă următoarele rezultate :

Anii	1831	1832	1833
Împort lei	21,721,700 ¹⁾	49,665,847	47,716,097
Esport lei	32,955,671	60,813,585	70,987,933
Bilansul în	11,234,971	11,147,738 ²⁾	23,271,836

profitul Principatelor.

Spre a se vede repegiunea în rezultatele propăgării comerțului, aici se pune la dispoziție

1). Pe anul 1833 se presintă lămuriri numai pentru Valahia, cât privește Moldova lămuririle pe acest an nu sunt positive, spre a le pute espune ca rezultate adevărate.

2). Bilansul comercial pe anul 1832, mai că se egaliize cu bilansul Valahiei pe 1831, din cauză că lipsa de roadă din acest an, n'at permis a se face esporturi mari.

extracte despre importul și esportul ce era la nou înființatul port al Brăilei.

Anii	1831	1832	1833
Import de:	570,000	880,000	1,935,007 lei.
Esport de:	995,747	6,814,984	9,678,937 lei.

Independent de aceste avantaje, măsurile pentru libera industrie au produs aici o deosebită utilitate în raportul moral. Numeroase bresle a funcționarilor inferiori, cari în zadar umpleau toate instanțele administrative și trăiau din diferite dări stoarse cu viclenie de pe la locuitorii, și au găsit o sigură și onestă existență în avantajele comerțului, și tot odată dând prilej locuitorilor la desfacerea producțiilor. În ast-feliu de mod, oamenii până în present periculoși pentru societate, au fortificat clasa de mijloc, atât de folositoare dezvoltării industriei.

13). *Finanșele*

Finanșele Principatelor în anii 1828 și 1829 au fost în starea următoare :

Veniturile pe acești doi ani atingea suma			
de :	19,700,014 lei	—	Aspri.
Cheltuelile	22,087,154 lei	16	Aspri.

Pentru acoperirea deficitilor s'aun făcut împrumuturi de : 3,760,631 " — "

Afară de aceasta trebuia a se plăti productele luate pe quitanțe : . . . . . 3,920,420 " — "

În consecință Guvernul provisor Rus are asupra sudanilor 7,081,052 lei — "

Cu astfel de stare financiară, cu o datorie atât de mare, era necesar a se căuta sporirea veniturilor în acele ameliorări, care continuu fusese introduse în toate ramurile administrației. Dispozițiile despre nimicirea abuzurilor și a dărilor ilegale față cu clasa agricultorilor, libertatea industriei, înființarea de porturi, organizarea și siguranța comunicațiilor interne, fără îndoială, trebuiau se conlucreze la acest scop.

Ne mărgininduse înse numai cu aceste dispoziții relative la finanțe, Guvernul provisoriu au observat că e necesar a ameliora însuși sistemul perceperei dărilor. După ramul administrației, și după calitatea morală a persoanelor, ce trebuia a fi întrebuintați în corpul administrației, era necesar pe de o parte a evita orî ce complicație în perceperea dărilor, iar pe de alta a organiza ordinea în arendări, ca prin aceasta să se evite ocasiunea spre abuzuri. Pentru acest scop erau necesare următoarele regule principale, care le avea în vedere necontentit Plenipotențiarul-Președinte, și la facerea noului Regulament: 1) Ficsarea contribuției personale, în modul cel mai esact de pe familii după clase ¹⁾. 2) Desființarea impozitelor laterale, cari aici au servit de bază tuturor abu-

---

1) Impozitul anterior era clasificat după *Liudii*, din câteva familii, după combinațiunile ispravnicilor, cari după cupiditatea lor, pe unii *Liudii* se compunea din familiile cele mai avute, iar pe alții *Liudii*, din familiile cele mai sarace, și cu acest mod saracii se ruinau, plătind dări ecsagerate, iar bogatii asemenea suforea de prestațiunile nemăsurate în folosul Ispravnicilor.

zurilor. 3) Înființarea regulilor pozitive pentru darea în arendă și organizarea licitațiunelor. 4) Incasarea veniturilor în monedă europeană, după un curs fixat odată.

(Inkierea va urma în Volumul al X-lea).

Fiind că această Dare-de-Samă este prea lungă, am crezut că ar fi bine, ca partea a II-a atîngătoare de Reforma Interioară a Principatelor, să o reproducă în volumul al X-le de Uricariu.

Th, C,

Suret de ispisocul vekiu pe Sirbie de la IEREMIEA MOVILĂ V. V. DOMNU ȚEREI MOLDOVEI.

Scris în Iași de Nebojacŭko dicacŭ din leat 7109 (1601) Dekemvrie 12

Precum viind înaintea noastră, și înaintea tuturor boierilor noștri ai Moldovei, credincioasele slugile noastre: Lupul Balșe sulger, și frații lui Grigorie păharnic, și Gheorghie Părcălab de Orheiū, și surorile lor, Fădora și Antimia, fiii lui Kărstea Balș biv vornic; și nepoata lor Tudosca fiica lui Măteiași Kontea, toți nepoți și strenepoți ai lui Bulhac, și a lui Ilie Musteațiă biv postl.,—ni s'au jăluit cu mare jalobă împreună cu mulți boieri, cu ostași din Curtea Domniei mele, și cu megieșii de prin prejur dicënd: că ispisoacele ce le-au avut de baștină de la bătrînul Ștefăn V.V. și de la Bogdan V.V. cel de mai înainte, și de întăritură de la Alesandru V.V. și de la Ioan V.V. pe

satele anume: Albești pe Jijie în ținutul Hăr-
lăului, și jumătate de sat Fedești pe Prut în
ținutul Iași, și pe jumătate de sat Ciupești pe
Siret, și cu vad de mori în Siret . . . .
din a . . . a treia partea . . . cu vii
. . . . Sărbănești jumătatea partea cea din
sus despre . . . și satul Ionășeni pe Jijia,
și cu locuri de iazuri și cu mori în Jijia, și
cu hotar pe de amîndouă părțile Jijiei ce sînt
în ținutul Harlăului. — În vremea oștirii lui
Mihail V.V. sub cetatea Hotinului s'au prăpădit;
când și insumi Domnia mea împreună cu boierii
și cu arhierii am fost inkisū tot acolo în ce-
tate, unde și acești de mai sus numiți boierii
l'ălșești, împreună cu noi încă au fost inkisū
în cetate, și atuncea toate averile noastre s'au
prăpădit, că le-au luat în pradă oștile lui, și
multe sfinte mănăstiri și biserici le-au prădat
și le-au pustiit, precum și pe mai sus numita
nepoata lor Tudosca încă o au robit cătanele
cele păgâne, și pe alți mulți din boierii Dom-
niei mele, și alte multe averi, și bucate li s'au
prăpădit împreună și cu ispisoacele, precum
insumi Domnia mea, și cu sfatul nostru, am
vădūt pagubile lor. — Deci Domnia mea vădënd
atâtea mărturii, și al doilea și însuși scim,
precum că le sînt drepte ocinile lor, și moșii
de baștină. Drept aceia, și de la noi așijderea
am dat și am întărit tuturor acestor de mai
sus numiților boierii, toate acelea de mai sus
arătatele sate anume: Albești de pe Jijia, și
jumătate de sat Fedești pe Prut, și jumătate
de sat Ciupești pe Siret, și cu vaduri de mori

în Siret, și dintr'oa treia parte, o a treia parte
despre . . . neani și Albeștii cei veți cu mori
în Jijia și cu vii, și jumătatea de sat Șerbă-
neștii pe Jijia . . . și Ionășeni și cu mori . .
și cu hotar pe de amândouă părțile Jijiei,—
pentru ca să le fie lor, și de la noi, ocini și
moșii și uric și întăritură, cu tot venitul, ne-
strămutate nici odinioară în veci, și altul să
nu se amestice.

Domnul au zis.

L. P. Gospod.

Stroici, Vel Logofăt, au iscăliț.

De pe Sîrbie pe limba moldovinească am
tălmăcit la anul 1814 Aprilie 7.

Clucerul Toader Dobrovici.

Tălmăcirea acestui Siret mi s'aun împărtășit de fiul
Căimăcamului Moldovei N. Konaki-Vogoridi, pe care
l'am învățat romănesc la anul 1844, când am scris o
călătorie la Constantinopoli. Mulțămesc Prințului Em.
Vogoridi pentru buna sa voință. **Th. C.**

Io Iliăș Alexandru Voevoda, bojiio mi-
lostiio gospodar zemli Moldavscoi.

Datam cartea domniei mele slugii noastre
cestui aprod, spre aceia să fie tare și puternic
cu cartea domniei mele, să ia de la nișesaate
anume Hilișeanii și Vereștii și Dumbrăveanii

și Borșeanii și Ungureanii, și Băneștii și Străceanii și Roșcanii, ca să plinească preț de cincî-zeci de lei lui Gheorghie cî au fost logofet al doilea, cari bani au dat Gheorghie logofetul pentru **o moarte de om**, ce au făcut la Săliște, la Mărișeani, și acești bani au dat logofetul Gheorghie pentru acea moarte de om, la dumnealui credinciosu boiarinul nostru Miron Costin marele vornic, pentru cât au fost chizaș de aceste saate, și au daat acești bani, și au fost mai venit cu altă carte a Domniei mele, la aci oamenii dintr'acele saate, și ei s'au apucat că vor plăti acei bani, și tot nu i-au mai plătit. Pentru aceia să aibă sluga noastră aprodul, a împlini de pre acele saate cari le sunt scrise mai sus preț de aci 50 de lei, iar pentru accia nime să nu cuteze a ținea saū a opri înaintea cărței Domniei mele.

u Iași veleat 7176 (1668) August 26.

Saam Gospodin uret

(L. P.)

Tiron.

Acest Suret să află în păstrarea mea.

Th. C.

Documente de la Ali Pașia Magearoglu

d:n anul 1613.

I) Scrișu în feceurul Ugurului, Ali pașă, multă sănătate la Brașov, la boiari la toți. Să știți cați trimias pria Adriașu cu cărțilia până la mine, ci miia miati părut hvorte binia di voi.

Împăratul pîtru voi maŭ minat. Acestia cuvinte sîntu adăvaratia să par de miia, dă Dumniazeŭ cuvîtile miile dă plin. Batîr Înuş să lu triămiateŭ cu uom lăngă îl, la noi să viiŭ, să grăim cu ialu cuvinte, să legămu pace trun kip. să viia curund.

L. S.

Ali Paşa.“

2) Cu voia lui Dumnezeu și cu norocul cinstitului împărat Eu Ali paşa Magearoglu. Scriim și porocim căpitanu la Branului sănătate. Atăt am înțeles cum va să v'e sultanul să treacă pre acile pre urma noastră. Decî să cauți de va veni pre aciia să triacă, să inkizi porțile și să dai cu tunuri î trănșii, să nu lăși să triacă nici întrun kip; că de veti lăsa să triacă pre aci, se trice țara împăratului, bine să ști că voiu skrii arzu la portă pre voi. Decî nici un bine nu va fi voo. Aceasta vă skriem, ca să te vesesti.

L. S.

Ali Paşa

3) Cu voia lui Dumnezeu și cu norocul cinstitului împărat. Eu Ali Paşa Magearoglu, skriemu credincosului și priiatinului nostru jupanul Drut Haniș județul Brașovului și tuturor sveatnicilor cetății Brașovului multă sănătate trimeatem Dumniivoastră. Alt, mulțimescu Dumniivoastră de știre ce miății făcut Dumnievoastră pentru Batăr Gabur cum aŭ murit. Alt, miăți făcut î știre Dumnievoastră cum vine sultanul să treacă pre urma noastră. Dereptu, aceia să

cautați Dumnievoastră să dați veste la Bran să de cu tunurile î trunși să nu lase să treacă nici întrun kip, că de veți lăsa să treacă pre aicia, bine să știți, că voiu scrie arzū la poartă pentru voi de voiu vesti pentru acel lucru, ce să le dați niscari dorăbanți, săi petreacă pre urmă ce au venit. Foarte să nevoiți să nu treacă pre aicea pre la Bran, că nu va fi voo apoi nici un bine. Aceasta vă scriem și vă dăm în știre Dumniivoastră. Veseliți.

L. S.

Ali Pașa

4) Cu voia lui Dumnezeu și cu norocul puternicului împărat. Cinstitul Pașa scriem județului i 12 prăgari și a tot svatul și cetățenilor mică i mari Brașovgradului. Multă sănătate trimit Dumniilorvoastră. Cătră aceasta dau în știre Dumniilorvoastră. de care lucru santeți înkinați puternicului împărat, și ați fost trimes omul vostru aicea la noi de neați dat î știre. Derept aceia noi cum sau căzut datam î știre puternicului împărat și preacinstitul vezirului cel mare, decând au fost aici. Venitaun și oamenii voștri d' acolo cari ați fost trimes și iam trimes la Dumniivoastră, cu voie bună și cu făgăduință care sau jurat puternicul împărat pre legea împărăției lui și pre toată credința împărăției lui cum pre voia voastră va fi, și Batră Gabru, crai Ardealului nu va mai fi, că atâta iaste voia puternicului împărat și voia noastră, cum să nu aibă țara Domniilorvoastre stricăciune cât e mult un puțu de găină, căci nu va face silă măcar

de un puțu de găină. Ducele se va capul cum de nu veți avea a crede pre noi. Îtrebați oamenii voștri cari au fost trimeși la cinstita poartă, că vă vor spune de tóte. Alt porunciți și la priatenul nostru la Usein Ceauș sănătate și spuneți că iacătă că venim și noi. Și la Segișvar poroncim foarte sănătate și voie bună, și să nu să lase de poala puternicului împărat, ci săși lege brăul pre doao locure. Aceasta dăm în știre Dumniilorvoastre, să fiți sănătoși Anul 1613, 4 August. Pis uteljen.

L. S.

Ali Pașa

5) Scriș Eă Ali Pașa Magearoglu, care sânt pus de cinstitul împărat pașa aicea pre margini și sârdariu pre oști, aceasta a noastră carte până la ai noștri bun priiatini jupânul Drut Hanăș județul Brașovului și la toți sveatnicii cetății Brașovului multă sănătate trimitem Domnieavoastră. Alta, dăm știre Domniavoastră pentru plânsore și cărți ce ați trimis de anu până acum la cinstitul împărat pentru Batăr Gabor. Cinstitul împărat văzând greutatea și nevoia voastră, alesaă pre noi și neau trimis, că ce știm rândul marginilor și din coace și despre Dv. Deci am socotit șam trimis omul nostru aci, pre Husein Ceauș, ca să respundeți îtru un kip cătră dînsul și să vie să ne spue de ce vă țineți. Iar noi vedem că căți oameni au venit cu el aci, pre toți iași slobozit, iar pre dînsul vedem că nul sloboziți, nici vine să ne aducă respuns. Deci în vreme ce veți

vede cartea noastră, iară voi să sloboziți soliī noștriī să vie aicia la noi cu respuns, că știți că soliī nici odată nau opreală. Îcă pohtim să trimiteți 3 pārgari din cei 12, oameni de credință, să fie pre lângă noi, că ce pre noi nu neau trimis cinstitul ipārat pre vreo răutate a Dv. saū a țarei Dv., ci neau trimis precum ca să scoatem pre Batār Gabor din țeară și să punem domn care va fi pre pohta și pre voia Dv. ș'a țerei. Decī să veți pohti și veți primi pohta cinstitului ipārat, Dv. să ne scrieți pre Husein Ceauș și pre oamenii Dv., cariī vor veni aicea. Alta, ați fost trimis Dv. pre Horvat Ghiorghi și pre Marcu cu cărțile Dv. la noi, ci saū fost greșit, cu Husein Ceauș nu saū timpinat, că aū fostu mersu pre altă cale. Decī acum iar trimitem pre Marcu cu cărțile noastre. și Horvat Ghiorghi rămăne aicea. Decī cum mai curāndu să ne trimiteți respunsu, iar să nu ne veți trimite respunsu. ce să va face, apoi de parte de sufletele noastre. Aceasta vă dăm știre Dv. și Dzeū să vă veselească.

L. S.

Alī Pașa.

6) Acelor cărți pariol, care au scris Șea Mahamet pașa, vezirul de la Buda la 3 limbă țărăi Ardelului la anul 1660 i 6 din Iun. Noi dăm știre voao cariī ascultați lege lui Xs., care santeți 3 ținuturi, marilor și micilor, domnilor celor mari, spanilor, judeților, marilor și micilor, cu un cuvânt care ascultați porānca cinstitului ipārat și a cinstitului crai al Ardelului

Barcai Iacoș, cum cinstitul împărat voao au porăncit, care sântei prepuși sârdari acestor oșți cu care să bateți pre vrăjmașul cinstitului împărat pre Racoș. Noi pre porăncea cinstitului împărat cu oaste a lui cea luminată sositam, și pre cetății pre care au biruită vrăjmașul împăratului Racoș le am arsu și oaste lui oam tăiată, după aceia am venit la Cluj. Fostam tăiată și pre Racoș cu câteva tăieturi; apoi alta. dăm nainte, cine nu va asculta de cinstitul crai al Ardelului Barcai Iacoș, și cine nu va pleca capul lui la Măriia sa, noi pentru aceia am venit să robim pre dinșii și să pustiim orășagurile lor și să stringem pre dinșii din pământ și pre femeile lor să le robim cu totul, carii nu vor asculta pre Măriia sa craiul Barcai Iacoș; pentru aceasta porăncim și vă dăm știre și învățătură bună, ascultați porăncea cinstitului împărat și vă arătați și înkinațivă la cinstitul crai Barcai Iacoș, și cunoașteți pre Măriia sa că vă iaste crai, și vă lipiți de Măriia sa; și de veți asculta învățătura aceasta a noastră, să știți cu bună samă, și ne jurăm pre marele Dzeu, carele aũ făcut cerul și pământul și pre profita al nostru cel mare Mahamet, cum acelora, care vor asculta porăncea cinstitului împărat și vor asculta pre cinstitul crai Barcai Iacoș, acelora nu va fi nici o băntuială nici în bucatele lor, nici femeile lor, nici nu să vor robi, nici nu să vor arde, nici nu veți avea nici o băntuială. Ci știți, până nu vă veți lipi la poalele Măriei Sale lui crai Barcai Iacoș care laũ rădicat cinstitul împărat, noi din țara Ardelului nu vom

eși nici nu ne vom duce. Iară care vor fi dintru voi neascultătorii porâncăii a cinstitului împărat, să știți cu bună samă, că vă vom arde și vă vom arunca prin sabie, precum iaste porâncea cinstitului împărat, și vă vom prăda și vă vom robi. Aceasta să știți de nu veți asculta porâncea cinstitului împărat, așa veți și păți. Să fiți cu Dzeu. Am scris eu Mahamet Pașa la tabăra care am pus la Kluja.

În Foaia pentru Minte No. 21 din 24 Maiu 1848, găsimușese documente, aflate în arhiva din Brașov. În decopiarea acestor acte, s'au păstrat și ortografia vechea pe cât s'au putut; le-am reproduș în colecțiunea noastră spre a servi la istoria Românilor din Transilvania

Th. C.

IO VASILIE VOEVOD, BOJIO MILOSTIO GOSPO- DAR ZEMLI MOLDAVSCOI.

Seriem Domnia mea la sluga Domnici mele la Tomița din Șătrăreni; dămu'î știre că s'au pîritu de fațiă înainte Domniei mele Dumitru Peaicul din Albești cu Simion Zubăi și cu Vasilie Negrul și cu Nekifor, pentru un pomăt ce'l ține Bejan Balșe, și Bejan Balșe au șis că i l'au vîndut Dumitru Peaicul; așa au șis înainte Domniei mele Simion și Vasilie și Nekifor, că acel pomăt iaste de moșie a lor, de la moșia sa Albeștilor; Dumitru Peaicul au șis că iaste a lui de moșie de la moșu seș. Pentru aceia dacă vei vedea cartea Domniei mele, iar tu să strângi oameni buni de sat și megieași de prin prejur, și să socotiți, de va fi acel pomăt de moșie a lui Dumitru Peaicul de la moșul seș, să fie pomătul a lui Dumitru; ear de va fi de moșiea acelor oameni, ce scriu mai sus, de la moșa

sa, să fie pomătul acelor oameni ; și foarte să socotesci cât va fi mai cu dreptul, nemăruia fățarie se nu faci, ce numai pe dereptate. Aceasta scriem Domnia mea, într'alt kipū să nu faci.

Saam Gospodin Veleal.

Vleat 7150 (1642) Genarie 29.

L. P. Gospod

Ion.

Această carte originală este scrisă pe hârtie, de pe care o am tipărit.

Th. C.

Epitre de M^r le consul Giers.

Monsieur le Rédacteur,

Vous n'ignorez pas que par un élan de charité, digne des plus grandes éloges, plusieurs personnes de la haute société, ont résolu de jouer quelques pièces de théâtre au profit des pauvres. Ces personnes ont bien voulu me choisir pour membre du comité qui sera chargé de la répartition des aumônes, et me confier en même temps la distribution des billets pour la première représentation.

M'étant acquitté de cette charge avec un succès que je dois à la générosité d'un grand nombre de personnes qui ont payé leurs billets au-delà du prix ordinaire, maintenu pour ces représentations, je crois de mon devoir de les signaler à la reconnaissance du public.

C'est dans cette intention que je vous prie Monsieur, de bien-vouloir placer dans les colonnes de votre journal le registre ci-joint, dans lequel se trouvent indiqués les noms de

ces honorables personnes, ainsi que le montant de leurs dons.

Le caissier du théâtre a présenté de même dans les comptes un excédent de près de 400 piastres, sur la vente des billets que m'étaient restés, et que je lui avais transmis le jour même de la représentation; cet excédant est également dû à la charité de quelques personnes dont les noms n'ont pu être inscrits à cause de l'empressement des demandes.

Veillez en même temps, Monsieur, porter à la connaissance du public, que Mr. Jean de Sillion a bien-voulu se charger de la distribution des billets pour la seconde représentation, qui aura lieu incessamment.

Recevez, Monsieur, l'assurance de la considération très distinguée de votre très humble serviteur.

Iassi le 26 Janvier 1848.

Giers.

LISTA

Inălțimea Sa Prințul Stapănitoriū au bine voitū a da pentru lojie 20 galbeni, care peste prețul fixū facū 497 lei. Prințul Grigorie Șturza au trimes comitetului 355. Prințesa Elena Cantacuzino 142. D. N. Roseti Roznovanu aū plătitu 20 galbeni, care peste prețu facū 284. D. K. Moruz, loja rangū I, 6 galbeni 142. D. Ioan Ghica, lojă I r. 6 galbeni 142. D-na Ecaterina Asaki, lojă I r. 5 galbeni 106, 20. Prințul Jorj Cantacuzino, loja I r. 5 gal. 106, 20. D. Donici, loja I r. 5 gal. 106, 20. D nū Docan lojă I r. 10 irmilicī 69. D. Las-

car Cantacuzino, loja de avan-scenă I r. 6 gal.
71. D. Nicolai Millo, loja I r. 4 gal. 71. D-ei
Catinca Balș o loja I r. și una II r. 5 galb.
71. D-ei Agripina Sturza loja I r. 108 lei 37.
D. Iacovachi Paladi, loja I r. 3 gal. 35 20.
D. Teodor Balș, loja I r. ș'un stală 3 gal. 23.
D. Balianov 2 loji I r. și doue stale 7 galb.
70, 20. D. Colonel Crupenschi o loja I r. 3
gal. 35, 20. D. Cost. Sturza loja benuar avan-
scenă 10 gal. 248, 20. D. Consulul Rosiei o
benioară 127 lei 74. D. Protomedicu Cuciu-
ranu o benioara ș'un stalu 6 galbeni 147, 20.
Printul Nicolaș Suțu benioară 5 gal. 124. D.
Ioan Cantacuzino o benioara 4 galbeni 88,
20. D. C. Rola, o benioară 10 Irmilici 86,
20. D. Dimitrie Mavrocordatu o benioară 10
irmilici 86, 80. D. Danu o benioară 3 gal. 53.
D-nei Cazimir o benioara 3 gal. 53. D. Ni-
colai Greceanu o benioara 3 gal. 53. D. C.
Negruți o benioară 5 irmilici 17. D. Dimitrie
Mano o benioară 2 gal. 17, 20. D. Consulul
Greciei o benioara 2 gal. 17, 20. D. Post. G.
Asachi o benioară 5 gal. 122. D. doctorul Ste-
jie o benioară 2 gal. 17, 20. D. Cogalniceanu
o benioară 2 gal. 17, 20. D. T. Ghica o loja
II r. 42 lei 6, 20. D. Dimitrie Corne o loja
II r. 2 gal. turcești 34, 20. D. Gatino o lojă
II r. 2 gal. 35, 20. D. Carpu o loja II r. 42
lei 6, 20. D. Buiucli o loja II r. 42 lei 6, 20
D. Ianovă un stalu 26 lei 14. D. Docanu un
stală 1 gal. 23, 20. D. Roseti Bălanescu un
stală 2 gal. 59. D. Lipinschi un stalu 26 lei
14. D. C. Sologub un stalu 28 lei 16. D. Jora

Mihail un stalu 2 gal. 59. D. Crupenschi un stalü 1 gal. 23, 20. D. A. Mavrocordatu un stalu 2 gal. 59. D. Ranetu un stalu doue ruble 12. D. Vecsel un stalu 1 rubla și 3 gal. din partea magaziei engleză 106, 20. D. Pecoldu un stalu și trei foteile 50 lei 8. D. Dimitri u un stalü $\frac{1}{2}$ galban 5, 30. D. Sihleanu trei stale 52 lei 16. D. Al. Catargiu un stalu 2 gal. 59. D. C. Prăjescu un stalu $\frac{1}{2}$ galban 5, 30. D. Duca un stalu 1 gal. 23, 20. D. Grigoriu două stale 1 gal. 11, 20. D. Dimitrescu un stalu 14 lei 2. D. Greceanu doue stale 1 gal. 11, 20. D. N. Catargiu doue stale 28 lei 8. D. Seimur Șifü un stalü 16 lei 4. D. Sillionu trei stale 2 gal. 35. D. Alecsandri un stalu 1 galban 23, 20. D. Henigu un stalu 14 lei 2. D. Alec. Catargiu un foteilu 62 lei 52. D. Tavel un foteilu 14 lei 4. D. Nicolaidi patru foteile 42 lei 2.

Totalul peste prețul hotărît 4338.

In diarul *Albina Românească* No. 9 anul 1848 din 29 Ianuarie aflăm epistola de sus. Să esplicăm cuprînsul ei. In Yearna anulul 1848, gerul era foarte aspru, termometrul arăta de la 5 - 7 grade; troianul era foarte mare și scumpetea nespusa. Societatea aleasă, din Iași, voind a veni in ajutorul nevoieșilor din localitate, s'au decis a se alege un comitet care se reguleze a se da trei reprezentațiunî de cătră societatea de amatori. In fruntea acestuî Comitetu era Domnul Giers, consulul Rusiei, Aceste trei reprezentațiunî au avut un deplin succes. Domnul Giers ca cumnat al Knejilor Cantacuzinî de la Bălțiătescî, folosindu-să de Inalta sa pozițiune, au dat un avânt puternicū acesteî fapte filantropice. Trebuie să spunemū Romanilor că Consulul Giers ae la 1848, este astă-đî Cancelarul puternicului Imperiü al Rusiei. — Mai arătăm că consulul din Iași Kotzebua aü fost ajuns Guvernator al Poloniei. Th. C.

Două scrisori Impărătești.

La 28 Iunie 1812 a intrat Napoleon în Vilna, de unde tocmai în acea dimineață eșiseră Rușii. Cu două zile înainte de aceasta, scrisă Impăratul Alecsandru din acest oraș lui Nepeleon, prin adiutantul generalul Balahof, care era însărcinat a aduce și răspunsul. Aceste două scrisori sînt cu mult mai interesante, de cât să le putem trece cu vederea. În ele, în duhul, în care sînt scrise, zace poate toată taîna pricinelor aceluî resboiû.

Scrisoarea împăratului Alecsandru sună așa :

„Domnul micu frate ! Am înțeles eri, că cu toată credința, cu care am împlinit eû toate îndatoririle cătră Maiestatea voastră, trupele voastre au trecut în hotarile rusești ; și în minutul acesta capăt o notă de la contele Lauriston de la Petersburg, în care pricina resboiului se spune, că ar fi cererea pasportului de cătră prințul Curakin, și că d-ta de atunci te socotești a fi în resboiû cu mine. Pricinele din care prințul Bassano a tăgăduit Pasporturile, nu mă putură îndupleca a crede, că pășirea aceasta este un pretext de răsboiû. Solul meu, precum a spus însuși n'a fost împuternicit de cătră mine spre a'și cere pasporturile ; și eû cum am luat veste despre aceasta, 'i am arătat neplăcerea, poruncindu'î ca să rămâe la postul său. Dacă Maiestatea voastră, nu vrei să verși sânge pentru o neînțelegere, din potrivă îți vei întoarce trupele înapoi, din hotarile rusești, eû cele întîmplute le voiû socoti ca neîntîmplute, și atunci mai rămâne întie noi mijloc de vre-o învoire. La dinpotrivă, voiû fi silit a privi în Maiestatea voastră un vrăjmaș, pe care eû nici de cum nu l'am întărtat. De tot de la Maiestatea voastră atârnă, a împiedeca pentru omenire rălele unui răsboiû nou.“ Sînt ș. c. l.

Această arătare a lui Alexandru, este până acum nepomenită chiar și de cătră scriitorii, cari țin partea lui Alexandru. Trimiterea generalului Balahof, era cunoscută de toți, dar scopul ei nu se știea. Nici cei mai cunoscători dintre francezii nu știeaû nimic. Insuși Fain care poate a scris răspunsul la această scrisoare, după dictarea lui Napoleon, n'a cunoscut scopul trimiterei, pentru că el zice, că Balahof a îmbiiat din partea Rusiei intrarea la sistema

continentală ; însă așa departe n'a mers propunerea, precum se vede din scrisoare. Cu toate aceste Napoleon priimi bine pe generalul lui Alexandru, și'și arată părerea de rău apriat, că politica rusască merse la cele mai de pe urmă mijloace. Punctul în care s'a înțepat Napoleon a fost, ca Alexandru îi zisă să se tragă înapoi peste Niemen. „Să facem învoirea pe loc aci în Vilna—zice Napoleon către adiutant—„și când prin pace vor fi toate așezate, atunci cū mă întorc peste Niemen“.—Solul rusesc, care n'avea nici o înputernicire la o astfel de învoire nu putea să tracteze decât să se ție de cele cuprinse în scrisoarea lui Alexandru.

Napoleon a dat următorul răspuns :

„Domnul meu frate ! Am priimit scrisoarea Maiestatea voastră. Răsboiul între staturile noastre s'a isprăvit cu tractatul de la Tilsit. Eū la adunarea de la Niemen am venit cu hotărîrea de a nu face pace până ce nu voiū câștiga acele foloase ce mi le făgăduieam de la împrejurări. De aceea m'am și împotrivit a vedea pe regele Prusiei. Maiestatea voastră mi-ai zis : „Eū te voiū ajuta împotriva Engliterei.“ Cuvintele aceste aū schimbat toate ; tractatul de la Tilsit este urmare de aci. De atunci încoace Maiestatea voastră ai vrut să se facă modificații în tractat.

Domniata ai vrut să capeți Moldova și Țara Românească, și să'ți întinzi hotarale până la Dunăre.

Această însemnătoare schimbare în tractat pentru domniata așa tolositoare era rezultatul adunării de la Erfurt. Pe la mijlocul anului 1810 te vedeai Majestatea voastră a pofti noue modificații în tractatul de la Tilsit. Prin doue drumuri puteai să dobândești aceasta : prin învoire, sau prin răsboiū. Prin învoire te-ai mulțumit la Erfurt : pentru ce acum alt mijloc ?—Domniata ai făcut întrarmări mari, te fereai de drumul tractațiilor, și te vedeai a voi să faci modificații în tractatul de la Tilsit, cu ajutorul numeroaselor Dumitale armii. Legătura care între amîndoue puterile, abia după multe întâmplări și vărsări de sânge s'a înființat, s'a trânt. Răsboiul amenința. Și eū am apucat armele, însă cu 6 luni mai târziu decât făcuși Domniata aceasta. Eū n'am ridicat nici un batalion, n'am luat nici un milion din

visterie pentru c' eltuiele estraordinare, fără a da de știre Majestăței voastre, și solului Dumitale n'am lăsat nici un prilej de a da deslușiri: Dumneata ai dat o protestație înaintea toată Europei, ea care nu se dă decât în minut de război, când nu mai e nădejde de tractații. Eă n'am răspuns nimic. Maiestatea voastră ai adunat mai întâi oștele și ai amenințat hotarile mele. Majestatea voastră ai plecat mai întâiu la lagăr. Maiestatea voastră mai întâiu, după ce 18 luni n'ai vrut să dai deslușiri, m'ai po titprin ministrul Domnitate să ești din Prusia, fără a se fi putut începe vre-o tractație. Cu puține zile după aceasta, acest ministru își ceru pasportul, și poftori această cerere de trei ori. Din minutul acesta mă aflu eă în război cu Domnieta. Eă cu toate aceste. nădăjduieam, că prințul Curakin nu ș'a înțeles instrucțiile, și nu este împuternicit la o astfel de poftire ca să nu mai asculte de nimic, dacă nu voi eși din Prusia, care însemnează a mă arunca pe mine între război și rușine, un lucru nepotrivit pe care nu desvinovățesc, nici întâmplările trecute, nici puterile aminduror staturilor, și însfârșit nici aducerea aminte din partea Domniei tale, că eă în împrejurări mai critice am cinstit pe Maiestatea Voastră și pe nația rusească și m'am ferit de a'ți propune ceva, prin care s'ar vătămă delicateța și cinstea. De aceea am însărcinat pe contele Lauriston să vie la Maiestatea voastră, și la ministrul Maiestăței voastre pentru trebile din afară, și spunind toate împrejurările, să vază dacă nu mai e vre-un mijloc de vre-o tractație: pentru că socotita și nepotrivita poftire a lui prinț Curakin o socotieam ca ne întâmplată. De loc am înțeles că pasportul acesta și în Petersburg era cunoscut, și de cătră cei înțelepți neaprobat. Din gazetele englezești am văzut, că și acolo este cunoscut. După aceste, prințul Curakin n'a făcut altcevași, de cât a urmat instrucțiilor sale." Sînt ș. c. l.

In Foaiea pentru Minte din Brașov, la No. 22 din 29 Mai, anul 1844, găsim două epistole publicate de istoricul francez *Bignon*, in gazeta Constituționalul din anul 1839. Pentru interesul istoriei am admis in colecțiunea noastră aceste epistole, din 1812, impreună cu descrierea împrejurărilor, spre deplina înțelegere a cititorilor Uricarului, ca să vadă cum de ușor era împăratul Napoleon I să sacrifice pe Români. Nu tot așa au lucrat si Napoleon al III-le pentru Români. El au fost providenția noastră

C O N T R A C T

După hotărîrea obșteștei Anaforale întru a se vinde moșiile Sfintului Mormînt pe trei ani, începătorii de la Sfîntul Gheorghie 1828, și pînă la anul 1831, Aprilie 23, strigînduse în mezat venitul moșiei Zeneștii, a monastirei Tazlău, de la ținutul Neamțului, și prețul cel mai de pe urmă de 5000 lei, adecă: cinci mii lei, dîndul dumnealui Spat. Costaki Lipan, s'aũ facut hareciũ asupra dumisale, cu prețul în-sãmnat, și cu ponturile mai jos arătate:

1. Fie-care moșie se va stãpîni în acelea hotare, în care astãzi se aflã în ființă, însă de se va întãmpla în curgerea acestor trei ani a se cãlca de megieși, saũ a se lua de istov prin judecatã vre-o bucatã de loc din trupul vre unei moșii, cumpãrãtorii se nu poatã des-chide pretenții pentru acel loc, nici a lepada moșiile pentru aceastã pricinã, ci sã se învoiascã cu monastirea, sã'ĩ scadã din bani atãta precãt se va socoti paguba, fãrã asupra la vre-o parte. Și iarãși dacã monastirea va cîș-tiga vre-o bucatã de loc de mai înainte în-presurat, asemenea sã se învoiascã prin bunã tocmealã cumpãrãterii cu monastirea a plãti osãbit preț, cît se va socoti pe dreptate.

2. Baniĩ cîștiurilor pe tot anul, se vor plãti pe jumatate la Sfîntul Gheorghie, și pe ju-matate la Sfîntul Dimitrie, iar cîștiul acest din tãiu se va respunde deplin acum la luarea contracturilor.

3. Cumpãrãtorii luînd venitul din toate dupã
VOLUMUL IX AL URICARULUI

C. 29.

cuprinderea ponturilor gospod, se nu asupriască pe locuitori întru nimică peste hotărîrea acestor ponturi, sau peste osebitele poronci Domnești ce pot avea unele din sate date de mai înainte. Nici să'i însărcineze cu datorii mai mult de cât 20 lei pe fruntași, 12 lei pe mijlocași, și 8 lei pe codași. Că dându-le mai mult, vor rămănea păgubași.

4. Tiganiî locuitori pe aceste moșiî monastirești, câți vor fi, afară de acei lăsați pentru slujba monastirei, vor plăti dajdia lor la monastire, și cumpărătorilor vor lucra zilele boeresculuî, și vor da dijmă din toate, precum și lăcuiitoriî săteni. Și cumpărătorii le vor da loc de hrană și de fânaț, întocmai ca și celorlalți lăcuiitori, neasuprindui cât de puțin mai mult. Iar țiganilor ce se vor lasa în slujba monastirei, dândule locuri de hrană, și de fânați, să nu'i supere nici de zile, nici de dijmă, nici cu cea mai mică angărie, ca să nu se stingherească din slujbele monastirei.

5. Cumpărătorii vor fi datori a da cele de trebuință spre săvârșirea Sfintelor slujbe la bisericile cele de Mir din sate, adecă unt de lemn, luminări, vin, tămăe, prescuri, și altele, ca se nu lipsiască slujbele Oltariuluî din lipsa acestora.

6. Slujitorilor bisericesti, Preoți, Diaconi, Dascali, și paraclisiarhi, să se dea locuri de hrană, și de fânaț ca fruntașilor, fără a fi supărați de zile, și de dijmă. Și la satele cele cu mulți lăcuiitori, se va socoti la cinci-zeci gospodari un preut, iar unde vor fi numai până la cinci-zeci, sau șase-zeci gospodari, se fie

primiți duoi preoți, împreună cu ceialalți slujitori pomeniți mai sus.

7. Pădurile ce vor fi pe moșii să se păziască cu pădurari de cătră cumpărători, luând atât cumpărătorii, cum și lăcuiitorii lemnul trebuincios pentru casele lor, după ponturile visteriei. Iar a vinde, sau a dărui măcar un lemn nu sunt volnici. Bez acele moșii de munte, pe care se vor afla herestea, căci acolo se va urma, precum au fost până la anul 1821, numai la cheresteaua de brad, ear nu și de stejar, de teiū, și de frasin. Si de vor fi apărături și acolo la munte, vor rămănea păzite și apărate și de acum înnainte. Deosebit, când se vor da volnicii a deregătorilor de ținuturi, sau poronci a stăpânirei, ca se taie lemne de foc, sau de alte feliiuri, sate, sau fețe străine, cumpărătorii înștiințând îndată la nacialnicul monastirei ca o datorie neaparată, monastirea se va sili, sau a întimpina sau a se învoi pentru plată, și acea plată va fi numai în folosul monastirei, fără a pretenderisi cumpărătorii cât de puțină împărțășire. De vreme ce pădurele sînt cu totul oprite despre dînșii.

2. Iazurile să nu se taie, ci să se păscuiască din plin, de cătră cumpărători, lăsând în destulă sămânță de pește, și de raci în trânsele.

9. Despre jidovi cu totul se oprește cumpărarea moșielor monastirești.

10. Acareturile, binalele, și alte lucruri ce se vor afla pe aceste moșii monastirești, primindule acum cumpărătorii cu izvodul anume, datori se fie a le păzi să nu se strice, și a le meremetisi după putință, și a le da la impli-

nirea contracturilor în bună stare. Și ori ce acaret, sau lucru vor face cumpărătorii pe moșii de la sine, se rămâe la monastire, fără a cere măcar un ban supt cuvînt de cheltuială.

11. Ori ce întâmplare a vremilor ar fi, monastirea întru nimică să nu se supere, ci toate să se socotiască în norocul cumpărătorilor, afară numai când li se vor lua cu totul moșiile din stăpânire, despre vre-o înprejurare. Dar și atunce se nu poată pretenderisi alte pagube, de cât numai a stăpîni moșia după liniștirea înprejurărei cu prețul banilor contractului.

12. Cumpărătorii datori să fie a da chizăși respunzători, nu numai pentru banii căștiurilor, dar și pentru paza contractului, și pentru ori ce alte pagube ar urma din pricina lor.

13. Dacă vre unii din cumpărătorii mezatului căindusă sau acum la început, sau mai în urmă, ar lăsa moșiile, monastirea vânzînd acele moșii la alți mușterii ce va găsi, banii ce nu se vor ajunge până la suma mezatului, datori se fie înpreună cu chezașii ai respunde până la împlinirea contractului, precum aceasta este hotărâtă în condica politicească în ponturile mezaturilor, în întâmplare de lepădare a atârdisitorilor.

14. Cumpărătorii nu vor fi volnici a opri vre un ban din căștiuri supt cuvînt de datorie la lăcuitori, nici cumpărînd zapise de datorii mănăstirești, sau a Sfintului Mormînt, nici sub pricină că personalicește ăr ave a lua de la vre-o monastire, sau de la Sfintul Mormînt, nici sub ori ce alte pretenții.

Spre siguranța, și nestramutata pază a ponturilor de mai sus, s'au făcut doue asemenea contracturi, și unul iscălit de prea Sfințitul Ecsarh Kir Kesarie Mitropolitul Kesariei lui Filip, și de dumnealor boerii Nazîri, și de rînduiții epitropi, s'au dat numitului cumpărătoriu. Iar altul iscălit de cumpărătoriu, s'au dat monastirei.

(Subscriși), *Exarh al Filipopului, Kesarie, deplin împuternicit . . . urmașu . . . .*

Grigorie Sturza Logofăt; Iordache Roset Visternic; Alecu Ghica Hatman.

1828, Martie 1.

Cu ocasiunea venirii Domnitorilor români, la putere, Voevodul Ioniță Sturza Seuceanul, alcs de Poarta Otomană, de Domn al Moldovei, fără consimținîntul Rusiei, luă o hotărîre curmătoare. Această împrejurare au rezultat numai din protecțiunea ce au dat împăratul Alecsandru I lui Ipsilante, sufletul Eteriei din Moldova. Tot clerul și poporul țerei, sătui de nenorocirile revărsate asupra românilor, de cătră Greci, s'au sfătuit ca să iae toate Monastirile inchinate Locurilor din jos pe comptul țarei, măsură tolerată de Poartă. Sultanul Mahmud voia să și resbune pe Greci, cari erau ajutați cu banii din veniturile mănăstirelor stăpânite de Egumeni.

Dovadă la cele mai sus atinse, există Anaforaoa lui Veniamin mitropolitul Moldovei, Gherasim episcop Romanului și Meletie episcop Hușului, cuprinsă in vol. II pagina 376 a Uricarului, insocită de rezoluția Domniască. In anul 1828, armata rusască ocupând Moldova, Guvernul provis rû revocă fățișu toate dispozițiile atingătoare de foastele monastiri grecești, și reinstală pe Igumenii greci pe la locurile lor. Iată olârsia contractului publicat mai sus.

Th. C.

Actes relatifs aux Principautés-Unies.

I.

Protocole No. XXII.

(*Séance du 6 Septembre 1859*)

Présens : les plénipotentiaires de l'Autriche, de la France, de la Grande-Bretagne, de la Prusse, de la Russie, de la Sardaigne et de la Turquie.

M. le prince de Metternich dépose ses pleins pouvoirs, qui sont trouvés en bonne et due forme.

Le plénipotentiaire de la Turquie annonce qu'il a porté à la connaissance de sa cour, la résolution présentée par les plénipotentiaires de la France, de la Grande Bretagne, de la Prusse, de la Russie, et de la Sardaigne, et insérée au protocole du 13 avril, et qu'il est autorisé à faire, au nom de son gouvernement, la réponse suivante :

La Sublime-Porte, prenant en considération la recommandation faite par cinq des puissances garantes, confère exceptionnellement et pour cette fois l'investiture au colonel Couza, comme hospodar de Moldavie et de Valachie, bien entendu que, pour toute élection et investiture futures des hospodars, il y sera procédé d'une manière rigoureusement conforme aux principes posés dans la convention de 19 août. En conséquence, et pour maintenir le principe de séparation administrative sur lequel repose la susdite convention, la Sublime-Porte délivrera au colonel Couza deux firmans, dont l'un conférant l'investiture pour la Moldavie, et l'autre pour la Valachie; et le nouvel hospodar pour les deux principautés, après avoir reçu ses firmans d'investiture, se

rendra à Constantinople, à l'exemple de ses prédécesseurs et comme par le passé, dès que les soins qu'il doit à l'administration des deux principautés lui permettront de s'absenter. Le prince, exceptionnellement appelé pour cette fois à l'hospodarat de Moldavie et de Valachie, maintiendra dans chacune des deux principautés une administration séparée et distincte l'une de l'autre, sauf les cas prévus par la convention.

Comme les puissances signataires de la convention du 10 août ont résolu de ne souffrir aucune infraction aux clauses de cette convention, la Sublime-Porte, dans le cas d'une violation de cet acte dans les principautés, après avoir fait des démarches et demandé les informations nécessaires auprès de l'administration hospodarale, portera cette circonstance à la connaissance des représentans des puissances garantes à Constantinople, et, une fois le fait de l'infraction constaté, d'un commun accord avec eux, la cour suzeraine enverra dans les principautés un commissaire *ad hoc*, chargé de requérir que la mesure qui a donné lieu à l'infraction soit rapportée ; le commissaire de la Sublime-Porte sera accompagné par les délégués des représentans à Constantinople, avec lesquels il procédera de concert et d'un commun accord. S'il n'est pas fait droit à cette réquisition, le commissaire de la Sublime-Porte et les délégués signifieront à l'hospodar que, vu le refus d'y obtempérer, il sera avisé aux moyens coercitifs à employer. En ce cas, la Sublime-Porte se concertera sans délai avec les représentans des puissances garantes à Constantinople sur les mesures qu'il y aura lieu d'arrêter.

Le plénipotentiaire de l'Autriche adhère à la déclaration du plénipotentiaire de la Turquie.

La conférence prend acte de la réponse du gouvernement ottoman, et, la trouvant conforme de tout point à la résolution insérée au protocole du 13 avril, décide que la déclaration conditionnelle mentionnée dans ladite résolution doit, dès lors, être considérée comme acquise et recevoir, le cas échéant, sa pleine exécution.

Les plénipotentiaires de la Russie et de la Turquie rappellent que la conférence, dans la séance du 30 Juillet 1858, a décidé qu'il serait accordé un délai d'un an aux parties intéressées, pour s'entendre sur le conflit touchant les biens conventuels ; ils font remarquer que, dans l'état d'incertitude où l'on s'est trouvé jusqu'à ce moment dans les principautés, il n'a pas été permis de s'occuper de cette question ; ils proposent, en conséquence, de décider que le délai d'un an, dont il est fait mention dans le dernier paragraphe du protocole n° XIII, commencera seulement à courir un mois après le jour où M. le colonel Couza recevra l'investiture, comme hospodar de Moldavie et de Valachie.

Cette proposition est adoptée.

Le plénipotentiaire de la Russie rappelle l'engagement contracté par les plénipotentiaires de l'Autriche et de la Turquie, dans la séance du 18 août 1858, de transmettre à leurs gouvernemens respectifs les observations que les plénipotentiaires de la France, de la Grande-Bretagne, de la Prusse et de la Sardaigne ont faites conjointement avec lui, au sujet de règlement de la navigation du Danube, élaboré par les puissances riveraines, et il exprime l'espoir que la conférence sera bientôt

mise à même de connaître la décision à laquelle ces puissances se seront arrêtées.

Les plénipotentiaires de la France, de la Grande Bretagne, de la Prusse et de la Sardaigne s'unissent à l'espoir exprimé par le plénipotentiaire de la Russie.

Le plénipotentiaire de l'Autriche fait remarquer que, ses pouvoirs étant limités à ce qui concerne la double élection du colonel Couza, et que ses instructions ne l'autorisant pas à délibérer sur une autre question, il doit se borner à porter à la connaissance de son gouvernement les observations des plénipotentiaires.

Le plénipotentiaire de la Turquie en référera également à son gouvernement.

(-uivent les signatures).

II.

Note Officielle adressée aux représentans des puissances garantes, à Constantinople.

Je soussigné, ministre *ad interim* des affaires étrangères de la Sublime-Porte, ai l'honneur de communiquer d'ordre de sa majesté impériale le sultan, à M... copie du firman impérial contenant les nouvelles dispositions adoptées d'un commun accord avec les grandes puissances garantes, et pour la vie durant du prince Couza, sur l'organisation administrative et législative, des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie.

La Sublime-Porte se flatte que les Moldo-Valaques, sauront apprécier l'importance de la modification qui vient de leur être accordée, qu'ils s'efforceront de ne pas en dépasser les limites légitimes, et qu'ils ne chercheront pas à y attribuer un caractère autre que celui qui est spécifié dans le susdit firman impérial.

Il demeure également entendu qu'à la première vacance dans la dignité hospodarale, la Sublime-Porte enverra dans les principautés un commissaire qui, conjointement avec les délégués désignés par les hautes puissances garantes, aura à veiller à l'exécution des stipulations de la convention du 19 août 1858, qui, bien entendu, doit alors rentrer en vigueur dans toutes ses parties.

En cas d'une infraction aux stipulations dont il s'agit, la commission ci-dessus désignée sera chargée d'employer les moyens prescrits par le protocole signé à Paris le 6 septembre 1859.

Signé : *Mehemmed Djemil.*

III.

Firman sur l'organisation administrative et législative des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie.

Dans un mémoire dernièrement soumis à notre Sublime-Porte, le prince Couza, hospodar des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie, expliquait les grandes difficultés que son administration rencontrait dans le régime de deux assemblées générales et de deux ministères séparés, et les entraves qui en résulteraient pour le progrès de ces deux pays par suite de la réunion de l'hospodarat en sa personne.

Le développement et le progrès de la prospérité de ces pays et de leurs habitants, étant l'objet de notre plus grande sollicitude, ledit mémoire a été examiné par notre conseil des ministres avec toute l'attention qu'il méritait.

En effet, le système de l'administration de chacune de ces principautés par un hospodar séparé formant la

base de l'organisation actuelle de la Moldavie et de la Valachie, la réunion exceptionnelle des deux hospodarats dans la personne du prince Couza, a été naturellement considérée comme devant nécessiter certaines modifications d'une nature également exceptionnelle.

Mais, comme la réunion des deux hospodarats dans une même personne a été reconnue d'une manière exceptionnelle, il devient dès lors évident que les modifications à apporter à la convention conclue à Paris, le 19 août 1858, doivent être conformes à la nature exceptionnelle et temporaire de cette reconnaissance. En conséquence, notre gouvernement, ainsi que les grandes puissances garantes, nos augustes alliées et signataires de ladite convention, après s'être concertées à ce sujet, sont tombés d'accord sur la nécessité d'appliquer les dispositions suivantes:

Art. 1-er. Tant que les deux hospodarats resteront réunis dans sa personne, le prince Couza gouvernera les principautés avec le concours d'un seul ministère qui réunira les fonctions exercées jusqu'à présent par les ministères de Moldavie et de Valachie.

Art. 2. Les assemblées électives de Moldavie et de Valachie seront réunies dans une seule. Les dispositions renfermées dans les articles 16 et 25 de la convention du 19 août 1858 restent applicables à cette assemblée, en tant qu'elles ne sont pas modifiées par le présent règlement. La présidence de l'assemblée appartiendra alternativement au métropolitain de la Moldavie et à celui de la Valachie.

Art. 3. La commission centrale de Fokschani ayant été créée dans le but d'assurer l'unité nécessaire dans

l'action des deux ministères et des deux assemblées des principautés, ses attributions seront naturellement suspendues pendant toute la durée de l'union de ces ministères et de ces assemblées.

Si toutefois le gouvernement des principautés, d'accord avec l'assemblée élective, trouve qu'une haute assemblée, sous le nom de sénat, ou sous toute autre dénomination, pourrait avantageusement être ajoutée à la constitution pour suppléer à la commission centrale ainsi suspendue, la Sublime-Porte prendra en considération toute proposition dans ce genre, qui pourrait être soumise à son appréciation.

Art. 4. Les changemens qui pourraient être effectués dans la division administrative des principautés laisseront intacte la frontière qui les a séparées jusqu'ici.

Art. 5. Il y aura dans chaque principauté un conseil provincial régulièrement convoqué, conseil qui doit être consulté sur toutes les lois et réglemens d'un intérêt spécial à cette principauté. Ces conseils seront en outre chargés du contrôle de l'administration des fonds provinciaux. Leur composition et les autres attributions dont ils doivent être investis seront déterminées d'un commun accord entre l'hospodar et l'assemblée élective.

Art. 6. A la première vacance de l'hospodarat, les dispositions ainsi modifiées temporairement, de ladite convention du 19 août, reprendront de droit leur force suspendue.

L'administration sera dévolue au conseil des ministres, qui l'exercera dans les limites prescrites dans l'article 11 de la convention du 19 août.

Si l'assemblée élective est réunie, ses fonctions seront immédiatement suspendues.

Le conseil des ministres procédera sans délai à reconstituer, par de nouvelles élections faites conformément à la loi électorale qui sera alors en vigueur, l'assemblée élective de Moldavie et celle de Valachie. Les élections devront être terminées, dans le délai de quatre semaines, et les deux assemblées seront réunies chacune séparément à Iassy et à Bucharest, dans le délai de dix jours. Dans les huit jours qui suivront leur réunion, elles devront avoir procédé à l'élection d'un hospodar pour la principauté qu'elles représentent. La présence de trois quarts du nombre des membres inscrits sera exigée pour qu'il soit procédé à l'élection. Dans le cas où pendant les huit jours l'élection n'aurait pas eu lieu, le neuvième jour, à midi, l'assemblée procédera à l'élection, quel que soit le nombre des membres présents.

Art. 7. Il est entendu que toutes les dispositions de la convention du 19 août, excepté celles qui sont temporairement modifiées, restent en pleine vigueur. Le protocole signé dans les conférences de Paris, le 6 septembre 1859, reste également en pleine vigueur pour les cas qui y sont prévus.

Ainsi qu'il a été clairement établi dans le préambule, les changemens introduits par ce firman dans la convention du 19 août, d'accord avec les grandes puissances garantes, ne sont en vigueur que pendant la réunion des deux hospodarats, dans la personne du prince Couza. En cas de vacance dans l'hospodarat, on procédera conformément aux dispositions ci-dessus énoncées.

En foi de quoi, ce firman, revêtu de notre hatt impérial a été émané. Que le Très-Haut daigne, dans sa bonté

infinie, rendre cette décision féconde en heureux résultats, pour la prospérité des habitans des dites principautés.

IV.

Réserves de la France.

Le soussigné a reçu la note qui accompagne la communication du firman promulguant les dispositions arrêtées par la Sublime-Porte, de concert avec les représentans des puissances signataires du traité de Paris de 1856, et de la convention du 19 août 1858, relativement à l'organisation administrative et législative des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie. Le soussigné a cru remarquer que, dans la note aussi bien que dans le firman, son altesse Aali-Pacha semblait se référer purement et simplement au protocole du 6 septembre 1859 comme applicable indistinctement à toute situation qui pourrait se produire après le règne du prince Couza, aussi bien que pendant la durée de son administration.

Le soussigné, ayant pris bonne note des explications données par son altesse Aali-Pacha, est persuadé que telle n'est pas sa pensée.

Tout en constatant que les changemens contenus dans le firman ne sauraient avoir d'autre portée que celle qui leur est attribuée dans cet acte, le soussigné a la conviction, partagée par son gouvernement, que si les changemens qui viennent d'être décrétés, amenaient les heureux résultats que la Sublime-Porte, dans sa haute et généreuse sollicitude pour le bien-être des populations, désire leur assurer, le gouvernement de sa majesté le

sultan s'empresserait d'examiner de concert avec les puissances garantes, les conséquences naturelles qui découleraient d'une pareille situation.

C'est dans ce sens que le soussigné n'hésite pas à déclarer que le gouvernement de l'empereur prêtera, le cas échéant, à la Sublime-Porte, dans la mesure des traités, l'appui nécessaire pour se livrer avec sécurité à cet examen.

Il est entendu, du reste, que, dans le cas où une infraction aux conventions et traités intervenus entre les puissances serait signalée par la Sublime-Porte auxdites puissances, le gouvernement de l'empereur ne manquerait pas de participer avec les autres cours à la constatation de cette infraction et à la nomination de leurs délégués respectifs. Le gouvernement de l'empereur se concerterait également sur les mesures qui, d'un commun accord, pourraient être jugées opportunes, suivant les formes indiquées par le protocole du 6 septembre 1859, mais pour les cas seulement qui y sont expressément prévus.

Moustier.

V.

Réserves de la Russie.

Le soussigné a pris connaissance de la note que son altesse Aali-Pacha lui a fait l'honneur de lui adresser sous la date du 2 décembre. Il partage la confiance du gouvernement ottoman dans la sagesse des populations moldo-valaques et ne doute pas qu'elles ne sachent apprécier à leur juste valeur les bienfaits que la Sublime-Porte vient de leur accorder dans sa sollicitude

constante pour la prospérité des deux principautés et de leurs habitans.

Le cabinet impérial a la conviction que cette sollicitude ne se démentira pas, et il espère que les dispositions ultérieures de la Sublime-Porte se régleront sur l'expérience que les puissances, ainsi que les populations moldo-valaques, auront faite des avantages de la nouvelle organisation.

A ce point de vue, le soussigné ne saurait pour sa part adhérer aux conclusions de la note du 2 décembre qui semble dès à présent préjuger cette question.

L'opinion du gouvernement impérial à cet égard est suffisamment connue de la Sublime-Porte : la franchise et la précision qu'il n'a cessé d'imprimer à son langage, imposent au soussigné le devoir de s'expliquer avec la même netteté dans le sens de la dépêche de son excellence le prince Gortchakof, en date du 19 septembre 1861, dont copie a été remise aux ministres de sa majesté impériale le sultan.

C'est en s'inspirant des intentions invariables de son gouvernement que le soussigné croit devoir réserver à une entente préalable entre la Sublime-Porte et les représentans des puissances garantes, l'examen de la situation qui se produirait dans les principautés, à la vacance de l'hospodarat, ainsi que l'application éventuelle des mesures prévues par le protocole du 6 septembre 1859.

Le soussigné manquerait à ses obligations, s'il laissait ignorer à son altesse Aali-Pacha, que son adhésion au firman annexé à la note du 2 décembre, est entièrement subordonnée aux réserves qu'il vient de formuler.

Labanov.

VI.

Réserves de la Grande-Bretagne.

Altesse,

J'ai eu l'honneur de recevoir la copie du firman relatif à l'union des principautés que votre altesse m'a communiquée avec votre note officielle datée du 2 courant.

Votre altesse s'apercevra, d'après mon accusé de réception de cet acte, que j'ai la satisfaction de pouvoir déclarer que ce firman ne contient rien qui me paraisse différer des principes déjà énoncés par la Sublime-Porte, principes qui ont été reconnus par le gouvernement de sa majesté comme justes et raisonnables.

En faisant cette communication officielle à votre altesse, je n'ai pas jugé nécessaire d'entrer minutieusement dans les détails ni de rappeler à votre esprit les conversations qui se sont passées entre nous au sujet des éventualités futures ; mais j'ai informé le gouvernement de sa majesté de la sagesse avec laquelle votre altesse s'est constamment exprimée, et de l'assurance qu'en communauté avec mes collègues, j'ai reçu à diverses fois de votre altesse, spécialement que si une vacance dans l'hospodarat rouvrait la question de l'union des deux principautés, la Sublime-Porte, après avoir constaté séparément les vues de chacune des assemblées de ces deux principautés, en ce qui concerne le choix de leur gouverneur ou de leurs gouvernemens, prendrait en considération toutes les circonstances tenant alors à la situation des affaires, et ne serait pas disposée à établir par la force la séparation législative

et administrative des deux principautés, si une telle séparation était contraire aux désirs de la population, et si l'union maintenant établie temporairement avait produit des résultats satisfaisans.

J'ai à peine besoin de faire observer qu'il est clairement entendu entre nous que, sans un concert ultérieur entre les puissances, le protocole du 6 septembre 1859 est seulement applicable aux cas qui sont prévus dans ce document.

H. L. Bulwer.

VII.

Réserves de la Prusse.

Monsieur le ministre,

Par la note officielle que j'ai eu l'honneur d'adresser aujourd'hui à votre altesse, relativement à la communication qu'elle avait bien voulu me faire du firman impérial renfermant les changemens introduits, pour la vie durant du prince Couza, dans l'organisation des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie, j'ai exprimé l'assentiment de mon gouvernement à ces modifications. Il me reste maintenant encore à constater en réponse à la note de votre altesse, en date du 2 de ce mois, que, dans la pensée du gouvernement et de sa majesté le roi, mon auguste maître, ces changemens ainsi qu'il est dit dans le firman, ne sauraient avoir d'autre portée que celle qui leur est attribuée dans cet acte. Toutefois le gouvernement du roi espère, et les explications données par votre altesse dans les pourparlers qui ont eu lieu au sujet de cette question, m'auto-risent à croire que, si ces changemens amenaient les

heureux résultats que la Sublime-Porte, dans sa haute et généreuse sollicitude pour le bien-être des populations moldo-valaques, désire leur assurer, le gouvernement de sa majesté impériale le sultan ne se refuserait pas à examiner, de concert avec les puissances garantes, les conséquences naturelles qui découleraient d'une pareille situation.

C'est dans ce sens que je n'hésite pas à déclarer que le gouvernement du roi prêtera, le cas échéant, à la Sublime-Porte l'appui prévu dans le traité de Paris et le protocole du 6 septembre 1859, et qu'il nommera à cet effet, sur l'invitation de sa majesté le sultan, un délégué qui sera chargé de se livrer, conjointement avec le commissaire impérial et avec les délégués des autres puissances garantes, à l'examen sus indiqué, et de veiller à l'observation des actes internationaux qui règlent la situation des principautés.

Goltz.

VIII.

Réserves de l'Italie.

Monsieur le ministre,

Je crois n'être que l'interprète des intentions du gouvernement italien, en vous soumettant quelques considérations sur la portée de l'article 6 du firman, article qui prévoit le cas d'une vacance de l'hospodarat, et qui établit les mesures à prendre dans une telle circonstance. Il est difficile de juger d'une manière absolue les éventualités, et le gouvernement de la Sublime-Porte pourrait lui-même se trouver gêné, par des engagements qu'il aurait pris sur une situation qu'on ju-

gerait d'avance par des appréciations qui ne lui seraient pas contemporaines. Je me flatte donc que, en cas de vacance de l'hospodarat, la Sublime-Porte saura apprécier les résultats d'un premier essai, et, s'ils étaient satisfaisans, elle jugerait peut-être que les mêmes considérations qui l'ont amenée à consentir à une union temporaire, l'engageraient à ne pas détruire une œuvre qui aurait acquis, la double sanction du temps et des habitudes nationales.

Je me ferai aussi un devoir de signaler à mon gouvernement les dispositions bienveillantes du cabinet impérial, contenues à l'article 7, qui, tout en rappelant le protocole du 6 septembre 1859, en restreint l'application éventuelle aux seuls cas qui y sont prévus.

Cerruti.

Aceste acte diplomatice le-am reproduc de la pagina 454 până aici, din „*Annuaire des Deux Mondes*“ pe anul 1861, sub titlul „*Turquie*“ pagina 814–818. Th. C.

Lettre du grand Vizir de la Sublime-Porte, envoyée à S. A. S. le Prince Régnant.

Mon Prince,

„J'ai eu l'honneur de faire connaître télégraphiquement à V. A. avec quel regret nous avons appris les derniers événements de Bucarest.

„Les détails qui nous sont parvenus ultérieurement n'ont pas été malheureusement de nature à dissiper toute notre inquiétude. Selon ces détails, le mouvement populaire qui vient de désoler la capitale des Principautés, ne serait que l'expression brutale d'un mécontentement général dont nous ignorons les vrais motifs. Si ces informations sont tant soit peu fondées,

si réellement des causes de légitimes plaintes existent, V. A. ne saurait trop se hâter de prendre les mesures nécessaires pour satisfaire, dans les limites de la légalité et de l'équité, les griefs de la nation Moldo-Valaque, en ce qu'ils peuvent avoir de raisonnable et de juste.

„V. A. est trop éclairée pour que j'ai besoin de lui faire observer que le monde civilisé a les yeux fixés sur ses actes. Ni S. M. I. le Sultan, ni Ses Augustes Alliés ne peuvent voir avec indifférence, que la force matérielle devienne le seul moyen d'apaisement.

„Nous sommes persuadés, Mon Prince, qu'à Son retour à Bucarest, V. A. aura agi dans cet ordre d'idées et que, tout en infligeant aux perturbateurs de l'ordre public la punition qu'ils ont méritée, Elle n'aura, certes, pas manqué de rendre les efforts séditionnels de ces perturbateurs, désormais infructueux auprès des populations, par l'adoption des mesures propres à extirper, tout germe de désaffection publique.

„Je soumets ces appréciations franches et loyales à l'appréciation de V. A. Je suis convaincu d'avance, Mon Prince, que vous les prendrez comme venant de la part d'un Gouvernement, dont le plus grand intérêt est de voir régner dans les Principautés-Unies, une profonde tranquillité et de pouvoir constater le progrès de leur prospérité morale et matérielle, sous la sage administration de Votre Altesse.

(signé) Fuad.

**Réponse de S. A. S. le Prince Régnañt au
Grand Vizir.**

Altesse,

„J'ai reçu avec une surprise que je ne puis dissi-

muler la lettre que Vous m'avez adressée au sujet des événements du 3/15 Août dernier.

„Votre Altesse a cru devoir me rappeler, tout d'abord, un télégramme qu'Elle m'a envoyé à Ems et que j'ai reçu à Vienne, c'est-à-dire lorsque je retournais déjà dans les Principautés-Unies. Quel que fût le but de V. A. en remémorant cette dépêche, je m'attendais à trouver dans sa lettre une de ces communications intimes, un de ces échanges d'idées que j'ai toujours acceptés, comme indispensables à nos bons rapports, et qui doivent toujours être inspirés par ces sentiments de franchise et de loyauté, que V. A. invoque en cette circonstance. Malheureusement, Altesse, le caractère de vos communications a été compromis par la publicité donnée à Votre lettre, avant même qu'elle ne fût parvenue dans mes mains; et c'est là un fait qui ne pourrait s'expliquer par une indiscretion, puisque ce document vient d'être reproduit par le *Journal de Constantinople*, organe officiel de la S. Porte. Je ne puis que déplorer cette publicité, au moins inopportune.

Toutefois, je viens répondre à V. A. et je l'aurais certainement fait plutôt, si l'état de ma santé me l'eût permis. Je me propose d'examiner avec vous, Altesse, s'il y avait lieu de m'adresser cette lettre qui nous occupe, et si cette démarche était de nature à atteindre le seul but que la S. Porte ait pu se proposer, c'est-à-dire à soutenir l'action d'un Gouvernement régulier et à maintenir intacts les principes d'autorité dont le respect n'importe pas moins, à la sécurité de l'Empire Ottoman qu'à la tranquillité de la Roumanie.

„V. A. a été l'un des signataires de l'acte international du 19 Août 1858 ; elle a joué un rôle considérable et très actif dans la conférence de Paris, et elle a toujours veillé strictement au respect d'une oeuvre qui est, en grande partie, la sienne, et dont les stipulations doivent toujours être présentes à sa mémoire. Je me vois cependant forcé de rappeler ici que les Principautés-Unies, aux termes formels de la Convention s'administrent librement et en dehors de toute ingérence de la S. Porte ; et que, si l'Auguste Cour Suzeraine a le droit de provoquer des mesures d'ordre public en Roumanie, il faut d'abord que l'ordre ait été compromis, et, en second lieu, qu'il y ait eu entente de la S. Porte avec les Cours Garanties. Or, d'une part, si l'on veut voir les choses telles qu'elles sont, les juger d'un oeil sérieux et impartial, personne ne peut dire que l'ordre public ait été compromis par une échauffourée, qui a eu pour prétexte des mesures d'hygiène analogues à celles qui ont été prises à Constantinople lors de l'apparition du choléra, et, d'autre part, il n'est pas à ma connaissance qu'une entente internationale se soit établie sur cette question.

„Ceci posé, je cherche en vain quels doivent être le motif et le but de la lettre de V. A.

„Que les événements du ³/₁₅ Août aient inspiré de vives inquiétudes au Gouvernement Impérial, je m'en étonne ; je pourrais peut-être le comprendre si la dépêche qui a fait connaître à Constantinople les actes de quelques séditeux, n'avait annoncé, en même temps, la repression complète de cette tentative de désordre. Mais ce que je ne puis m'expliquer, c'est que les in-

quiétudes de V. A. ne lui aient inspiré qu'un blâme pour mon Gouvernement, et pour les mesures rigoureuses qui ont sauvé la tranquillité publique.

„A coup sûr, Altesse, votre perspicacité si éprouvée a été mise, cette fois, en défaut. Imparfaitement renseigné sur les faits, privé de tout moyen direct d'information, vous avez tenu, de bonne foi, je n'en puis pas douter, un langage qui engendrerait, si je n'y veillais, des difficultés que vous n'avez pas soupçonnées ; car votre lettre pourrait certainement être interprétée par les intéressés comme un véritable encouragement. Et en effet, on serait porté à croire, d'après les dires de V. A., que les événements du $\frac{3}{15}$ Août ont eu une importance politique réelle ; ce n'est plus, à ses yeux, une échauffourée ; c'est une révolution, c'est toute la Roumanie soulevée contre mon Gouvernement, c'est „l'expression brutale d'un mécontentement général !“ Je ne saurais admettre qu'on pût tirer d'aussi fâcheuses conséquences d'un incident local qui se produit partout, qui se produisait récemment, par des causes aussi futiles à Munich, à Barcelonne, ce qui ne prouve absolument rien contre les Gouvernements de Bavière et d'Espagne. Je conteste donc formellement que les désordres du $\frac{3}{15}$ Août aient eu le caractère général que V. A. croit devoir leur attribuer. L'attitude des habitants de la capitale, pendant cette journée, les témoignages recueillis sur tous les points du territoire, attestent, au contraire, que le peuple roumain repousse avec indignation et énergie toute tentative contre les institutions du Pays. Ces manifestations éclatantes seront ac-

cueillics avec satisfaction par V. A., je n'en doute pas ; car elles dissiperont ses inquiétudes et elles combleront ses vœux, en lui portant l'assurance qu'aucun „germe de désaffection publique“ n'existe dans l'esprit de nos intelligentes populations.

„Ce n'est pas sans regret que je me vois ainsi forcé de démontrer à V. A. qu'elle a été trompée sur le caractère et la gravité des évènements du ³/₁₁ Aofût, et qu'elle a accepté de trop bonne foi, des erreurs dont il lui eût été facile de se défendre. A quelles sources V. A. s'est-elle inspirée ? je l'ignore ; mais il est certain qu'elle n'a demandée aucune information à mon Gouvernement, qu'elle a été mal renseignée sur le principe de la sédition, et qu'elle a complètement ignoré que cet incident allait être exploité, si l'autorité avait faibli, par tout ce qui est hostile à l'ordre de choses, que la Convention¹ a institué. Je ne saurais m'expliquer autrement que V. A. ait été amenée à juger, avec une si grande précipitation, des évènements qu'elle ne pouvait apprécier, puisque, de son propre aveu, elle n'en connaissait point les causes, et à jeter sans un plus ample examen, la désapprobation sur un Gouvernement, dont la S. Porte a souvent et hautement loué les efforts, les tendances et le progrès.

„N'ai-je donc pas le droit de m'étonner que V. A. n'ait eu que des paroles sévères pour les autorités qui ont su maintenir l'ordre public ? J'aurais mieux compris que V. A. se félicitât d'un acte de vigueur, dont les Puissances garantes, et surtout la S. Porte, peuvent apprécier les heureuses conséquences, au point de vue du

maintien de la tranquillité générale en Orient. D'ailleurs, Altesse, vous n'aurez certainement pas oublié que dans ces dernières années, la sollicitude du Gouvernement Impérial s'est toujours exercée dans une voie complètement opposée à celle que vous semblez vouloir suivre aujourd'hui. Combien de fois la S. Porte, sur les craintes les plus légères, pour un discours imprudent de tel ou tel député, par exemple, ne s'est-elle pas plainte, et par l'organe de V. A. elle-même, que mon Gouvernement tolérât les turbulentes agitations de l'ancienne Chambre, et les intrigues de certains hommes qui obéissaient à des influences pernicieuses ? Et quand des idées subversives étaient hautement prêchées, comme une excitation aux désordres qui éclataient le lendemain, V. A. s'étonne que mon Gouvernement ait réprimé, par la force, de si dangereuses tentatives !

„Fallait-il donc, ce jour là, laisser le champ libre aux émeutiers ? Et, à supposer que mon Gouvernement n'eut pas fait son devoir, qui se serait chargé de rétablir l'ordre, alors vraiment compromis ? La S. Porte, sans doute, de concert avec les Puissances Garantes ? Dieu garde la S. Porte, Altesse, de subir cette nécessité, et de se laisser entraîner dans des complications, dont les conséquences échappent à toute prévision humaine.

„Je veux à cette occasion, me faire un devoir de rappeler à V. A. ce que j'ai eu le plaisir de dire à tous les hauts fonctionnaires Ottomans, lors de mes deux voyages à Constantinople, sur la nécessité d'une entente intime et sincère entre la S. Porte et mon Gouvernement: „Voyez d'un oeil satisfait, leur disais-je, les événements et les actes qui peuvent augmenter la pros-

périté de la Roumanie. Relever les Roumains, consolider leurs institutions, encourager leur développement de leurs forces, diriger leurs aspirations, maintenir leurs privilèges, leurs immunités, faire respecter leurs droits pour qu'ils sachent mieux respecter les droits des autres, c'est travailler aussi bien dans l'intérêt de l'Empire Ottoman, que dans l'intérêt de la Roumanie elle-même; c'est donner, tout à la fois, à la Roumanie, des garanties sérieuses pour son repos et sa prospérité, et à l'Empire Ottoman, des garanties non moins sérieuses, pour sa sécurité et sa puissance. Avec des princes dont la S. Porte ne savait pas toujours ménager les droits ni la dignité, Bucarest et Iassy devaient fatalement chercher leur appui dans des influences extérieures, il n'est pas besoin de rappeler quels ont été pendant longtemps les résultats de cette politique. Mais avec un prince qui entend que la Roumanie jouisse complètement des droits d'autonomie et d'indépendance intérieure, acquis ab antiquo au pays, droits reconnus et consacrés par le Traité de Paris et par la Convention, et qui veut respecter, comme il l'a proclamé, et prouvé en toute circonstance, des liens également profitables à l'Empire Ottoman et aux Principautés-Unies; avec un prince qui sera certain de trouver à Constantinople, les égards dûs au pays qu'il représente, et aussi les égards dûs à sa position personnelle, la S. Porte pourra toujours compter sur la Roumanie, et jamais aucun danger ne lui viendra du côté des Roumains. Telle a été jadis, disais-je encore, la politique traditionnelle du Divan. Que le Gouvernement Impérial veuille bien porter ses regards dans le passé, et se rappeler quelles furent les relations de la

S. Porte avec les premiers princes Roumains qui ont recherché la garantie de sa suzeraineté: il puisera de grands enseignements dans la sage et clairvoyante politique des glorieux Sultans de XV-e et XVI-e siècles; il comprendra combien alors l'existence de la Moldavie et de la Valachie, comme Etats, était jugée précieuse pour l'Empire Ottoman, et pourquoi les Sultans Bajazet I, Mohammed II, Sélim I et Suleyman II, loin d'assimiler les Principautés à leurs autres possessions, loin d'étouffer une nationalité qui était à la discrétion de leurs armes puissantes, ont voulu, au contraire, s'en faire un rempart, respecter leur indépendance intérieure, et assurer fortement l'autonomie et les privilèges du peuple Roumain.

„Aujourd'hui, Altesse, je vous tiendrai absolument le même langage. La situation réciproque de l'Empire Ottoman et des Principautés-Unies n'a pas changé: leur situation commune vis-à-vis de l'extérieur est la même, leurs intérêts sont aussi intimement unis que dans le passé. Selon moi, tout désordre qui menace la tranquillité publique en Roumanie, tout danger qui menacerait notre sol et notre autonomie, sont également des menaces pour l'Empire Ottoman. Et c'est pourquoi je n'aurai jamais la faiblesse condamnable de laisser à la S. Porte le soin de prendre, en pareil cas, les mesures concertées que la Convention lui impose. Je comprends plus hautement et plus dignement mes devoirs.

„Et, pour parler une dernière fois de la triste journée du ⁹/₁₅ Août, félicitons nous donc ensemble de ce que le désordre ait été promptement réprimé. Je gémiss,

autant que personne, des rigueurs qu'il a fallu d'employer, et m'élevant, avec V. A. vers les domaines de la philosophie, je souhaite, moi aussi, que la force ne devienne pas le seul moyen d'apaisement dans ce monde : et cependant, je n'hésite pas à vous déclarer que, toutes les fois qu'un fait se posera devant moi, comme se sont posés les évènements du $\frac{3}{15}$ Août, c'est-à-dire, toutes les fois que des menées subversives mettront en péril les institutions du pays, je saurai répondre à la confiance du peuple roumain et à ses désirs, en maintenant énergiquement l'ordre public ; toutes les fois que la tranquillité de la Roumanie sera compromise, de quelque part que vienne le danger, je ne consulterai que mon devoir, mes droits et nos intérêts communs. J'aime trop mon pays, je comprends trop bien la valeur de nos liens avec la S. Porte et ses légitimes préoccupations, pour jamais les sacrifier à la crainte d'une responsabilité que je saurai toujours accepter, si lourde qu'elle puisse être. V. A. elle-même a pu se convaincre plus d'une fois, dans sa longue carrière, que la raison politique a des exigences terribles, et qu'il est des heures où le devoir s'impose inexorablement aux esprits les plus portés à la mansuétude.

„En terminant, Altesse, je vous exprime mes regrets très-profonds d'un incident qui n'altérera point, je l'espère, des rapports personnels, à la conservation desquels j'ai mis tous mes soins. Votre Altesse reviendra bientôt, je n'en doute pas, à des appréciations plus exactes sur la situation des Principautés-Unies : j'en ai pour garants sa haute intelligence et la sollicitude dont tout loyal

exécuteur des volontés de S. M. I. doit être animé envers les Roumains.

„Quant à moi, Altesse, les intérêts de mon Pays ont toujours été et seront toujours les seuls mobiles de mes actes, et ces intérêts sont, à mes yeux, inséparables de ceux de l'Empire Ottoman. C'est vous dire que, pénétré de mes devoirs, comme l'ince et comme Roumain, je ferai tous mes efforts pour entretenir, avec la S. Porte, ces relations intimes dont les avantages reciproques frappaient si vivement l'an dernier l'esprit éclairé de V. A. Puissent ces heures de confiance revenir! Le Gouvernement de la S. Porte me trouvera toujours animé des mêmes sentiments, qui m'ont valu des témoignages si éclatants de la bienveillance particulière de S. M. I. le Sultan, Notre Auguste Suzerain, et de Sa vive sollicitude pour la Roumanie.

„Recevez, Altesse, l'assurance de ma très haute considération.

(Signé) ALEXANDRE JEAN.

Aceste acte le-am inserat dintr'o broşurică imprimată în tipografia Monitorului Oficial, anul 1865.

Th. C

**Firman d'investiture du Prince Charles de Hohenzollern
comme Prince des Principautés-Unies, en date de Constantinople, le 23 Octobre 1866.**

Au prince Charles de Hohenzollern, qui vient d'être investi de la dignité de prince des Principautés-Unies de Moldavie et de Valachie.

N'ayant rien de plus à coeur que de faire cesser les

perturbations qui ont depuis quelque tems éprouvé les Principautés-Unies, de Moldavie et de Valachie, partie importante de mon empire, et de voir se développer leur prospérité, le bonheur et le bien-être de leurs habitants, et ce but ne pouvant être atteint que par l'établissement d'un ordre de choses solide et stable ;

Connaissant d'autre part la sagesse, la haute intelligence et les capacités qui te distinguent, je te confère le rang et les prérogatives de prince des Principautés-Unies, aux conditions suivantes, énoncées dans la lettre vizirienne qui t'a été adressée en date du 19 octobre de l'année courante, et que tu as acceptée par ta réponse, datée du 20 du même mois, et par lesquelles :

Tu t'engages, en ton nom et au nom de tes successeurs,

1° A respecter dans leur intégrité mes droits de suzeraineté sur les Principautés-Unies qui font partie intégrante de mon empire, dans les limites fixées par les stipulations des anciennes conventions; et par le traité de Paris de 1856;

2° A ne pas dépasser, dans quelque forme que ce soit, sans une entente préalable avec mon gouvernement, le chiffre de 30,000 hommes, auquel la force armée de toute espèce des Principautés-Unies pourra être élevée ;

3° L'autorisation ayant été donnée de notre part aux Principautés-Unies d'avoir une monnaie spéciale, portant un signe de notre gouvernement, qui sera ultérieurement décidé entre notre Sublime-Porte et toi, à considérer cette autorisation sans effet, tant que cette décision n'aura pas été prise ;

4° A considérer, comme par le passé, obligatoires pour les Principautés-Unies tous les traités et conventions

existant entre ma Sublime-Porte et les autres puissances, en tant qu'ils ne porteraient pas atteinte aux droits des Principautés-Unies établis et reconnus par les actes qui les concernent ; à maintenir et respecter également le principe, qu'aucun traité ou convention ne pourrait être conclu directement, par les Principautés-Unies avec les puissances étrangères. Toutefois, mon gouvernement impérial ne manquera pas à l'avenir, de consulter les Principautés-Unies sur les dispositions de tout traité ou convention qui pourrait toucher à leurs lois et réglemens commerciaux.

Les arrangemens d'un intérêt local entre les deux administrations limitrophes, et n'ayant pas la forme de traité officiel, ni de caractère politique, continueront à rester en dehors de ces restrictions ;

5° A t'abstenir de créer aucun ordre ou décoration destiné à être conféré au nom des Principautés-Unies ;

6° A respecter constamment mes droits de suzeraineté sur les Principautés-Unies, qui font partie intégrante de mon empire, et de maintenir toujours avec soin les liens séculaires qui les unissent à la Turquie ;

7° A augmenter le tribut payé à mon gouvernement par les Principautés-Unies, dans la mesure qui sera ultérieurement fixée de concert avec toi ;

8° A ne pas permettre que le territoire des Principautés-Unies serve de point de réunion à des fauteurs de troubles, de nature à porter atteinte à la tranquillité, soit des autres parties de mon empire, soit des États voisins ;

9° A t'entendre ultérieurement avec mon gouvernement impérial, sur l'adoption de mesures pratiques neces-

saires pour rendre encore plus efficaces l'aide et la protection dues à ceux de nos sujets qui, des autres parties de mon empire, se rendront dans les Principautés-Unies dans le but d'y exercer le commerce ;

Vu les conditions ci-dessus énoncées et les engagements contenus dans la réponse précitée à la lettre de mon grand-vizir, le rang et les prérogatives de prince des Principautés-Unies, te sont conférés à titre héréditaire, à toi et à tes descendants en ligne directe, sous la réserve que, en cas de vacance, ce rang sera conféré à l'aîné de tes descendants par un firman impérial.

En conséquence tu veilleras à ce qu'aucun acte contraire aux conditions qui précèdent et aux dispositions fondamentales des traités et conventions conclus entre les puissances amies et alliés de mon empire, relativement aux Principautés-Unies, ne soit permis ; et tu consacreras tes soins à perfectionner et à assurer la bonne administration des Principautés-Unies et à développer le bien-être et la prospérité de leurs habitants, conformément à mon désir impérial.

Le 14 djemazi-ul-Ahir 1283.
(23 octobre 1866).

Acest Firman s'au reproduș textual, din „*Annuaire des Deux Mondes*“ pe anul 1867. Th. C.

Le billet de dix mille ducats que j'ai donné à Monsieur Adossidès, secrétaire intime de S. A. Aali-Pacha, et que mon cousin le Vornik Theodoritza Balsche confirme, que cette somme sera valable et payée; je m'engage à ne la réclamer de mon cousin, que dans le cas où mon cousin sera nommé Prince de Moldavie par les

VOLUMUL IX AL URICARULUI.

C. 31.

soins de Monsieur Adossidès. En foi de quoi, j'ai donné ce papier à mon cousin, contre la lettre qu'il écrira à S. E. l'évêque de Nicomédie.

1855 Mars 15, Iassy.

P. Balsch.

Acest document diplomatică, autentică, fiind în posesiunea mea, l'am oferit Domnului D. A. Sturdza, spre al depune în Bibliotheca Academiei Române.

Th. C.

Sublime Porte
Ministère des Affaires Etrangères.

Monsieur le Caïmacam,

Je m'empresse de vous informer que par décret Impérial en date du 2 de Moharrem 1273, Sa Majesté Impériale le Sultan vient de décider que la somme qui était mensuellement payée comme liste civile au Prince Ghyka, exhospodar de Moldavie, vous serait également allouée, pour faire face aux dépenses que les hautes fonctions auxquelles vous a appelé la confiance du Gouvernement Impérial, doivent naturellement vous imposer.

Votre Excellence voudra donc bien se considérer autorisé par la présente ci, à toucher mensuellement la somme susmentionnée de la Vestiarié Moldave.

Agréez, Monsieur le Caïmacam, les assurances de ma haute considération.

Constantinople le 8 Septembre 1856.

Fuad.

A Son Excellence

Le Grand Vornik Théodore Balsche, Caïmacam de Moldavie à Iassy.

Originalul se află în păstrarea mea.

Th. C.

CĂIMACAMIA PRINCIPATULUI MOLDOVEI.

Mult iubitei mele soții D-sale k.k Ecaterina Balș.

Intre cele mai sante îndatoriri, care le reclamă îngrijirea Guvernului este și creșterea ficelor patriei, ce sînt menite după a lor poziție a conlucra la întemeierea fericirii familiilor, prin practicarea principiilor de religie, a îndatoririlor și a cunoștințelor pozitive, pe care se razimă edificiul societății.

După ce cu progresul timpului și educația fetelor, au cerut o desvoltare mai mare, apoi s'au fondat și la noi un așezămînt public pentru a lor creștere, care s'au îndănuit cu mijloacele neapărate de a putea produce succesul dorit. Dar realizarea acestui scop mîntuitoriu, nu atîrnă numai de la organizarea sistematică a așezămîntului, ce încă și de la esacta punere în lucrare a dispozițiilor, și a lor cu sfințenie păzire, după regulile statornicite.

De și acest așezămînt este, după a sa organizare supus Departamentului de cult și de instrucție publică, însărcinat cu mănținerea dispozițiilor privitoare de creștere și de studii, totuși internatul, compus din un număr însemnătoriu de fete, este lipsit de privigherea ochiului de mamă, carele cu duiosie se pătrundă toate nevoile acestor fragide ființi.

Dorind a complecta o asemenea măsură și prețuind a D-voastră simpatie pentru buna creș-

tere și moralul a ficelor de cetățeni, am socotit de cuviință a vă încredința patronajul institutelor publice și private de învățătura fetelor, ca pe temeiul așezămîntului se privigheți și se depliniți toate măsurile țintitoare la îmbunătățirea acestei fapte plăcute lui D-zeu, pentru folosul societății și a Voastră proprie mulțămire.

Th. Balș.

Contra-semnat D.D. *G Asaki*
Șeful secției,   Spat. *Luponi.*

SECȚIA I.

din

Departamentul culturai și al instrucției publice.

No. 3570.

Anul 1856, Iuliu în 27 zile.

Iași.

Originalul se află în păstrarea mea.

Th. C.

Monsieur,

C'est avec un sentiment de sincère et profonde reconnaissance que j'ai appris, par la communication verbale, que vous m'avez faite, les dispositions généreuses que l'autorité ecclésiastique de Russie vient de prendre dès aprésent pour la remise à l'autorité ecclésiastique de Moldavie, des églises situées dans les

A Monsieur de Popoff, Gérant du Consulat Impérial de Russie en Moldavie & c

districts de la Bessarabie, qui seront annexés à cette principauté, ainsi que de tous les objets du Culte et de toutes les valeurs, dont ces églises sont en possession.

Quant aux désirs du haut Clergé de l'Empire à l'égard des institutions religieuses dans la portion du territoire en question, et particulièrement des églises de St. Thérapon et d'Ismaïl, désirs dont vous vous êtes rendu l'interprète, je me suis empressé de m'entendre à ce sujet avec S. Em.^{ce} le Métropolitain de Moldavie, et je me fais un devoir agréable de vous déclarer, Monsieur, ce qui suit :

1° Le Gouvernement de la principauté prendra à tâche non seulement d'assurer aux habitans des districts susmentionnés l'exercice de leur culte national dans toute son étendue, mais aussi de faciliter par tous les moyens en son pouvoir, le développement de ce Culte et de toutes les institutions qui s'y rattachent.

2° Sans parler des droits réservés aux habitans de ces districts par l'art. XXI du traité du 18/30 mars, et indépendamment des mesures sur lesquelles le Gouvernement Moldave aurait à s'entendre en temps et lieu avec le Commissaire Impérial pour la réorganisation des principautés, ce Gouvernement se fera un devoir de veiller au maintien de l'ordre et de la tranquillité, ainsi qu'à la conservation de tous les bienfaits qu'a valus aux habitans de ces districts, le régime paternel de la Russie. Il fera, en un mot de leur bien-être, de leur progrès et de leur prospérité l'objet de sa sollicitude particulière.

3° En ce qui regarde l'Eglise de St. Thérapon, fon-

dée en 1829 par feu l'Empereur Nicolas, et entretenue aux frais du Gouvernement Impérial, le Gouvernement de la principauté, loin de voir le moindre obstacle à ce que la dite église continue même sous le régime de la Principauté à jouir de ce privilège dû à la glorieuse mémoire de son auguste fondateur, et à relever du siège épiscopal de Kherson, consentira volontiers quant à lui et en tant que la question est de sa compétence, à la réalisation du desir formé à cet égard par le haut clergé de l'Empire.

4e Il serait presque superflu de dire que comme pays orthodoxe, la Moldavie respectera la pieuse destination des cloches de l'Eglise d'Ismaïl; le Gouvernement Moldave tient pourtant à en donner l'assurance, et s'engage à ne jamais les détourner de leur destination actuelle.

Telles sont, Monsieur, les dispositions que, de concert avec Son Eminence, j'ai résolu de faire, pour aller au devant des vœux de l'autorité ecclésiastique de Russie, dispositions que, pour ma part, je ne considère que comme un faible témoignage de mon zèle et de mon empressement à être agréable à la Cour Impériale.

Je vous prie d'être, auprès du Ministère Impérial, ainsi qu'auprès du Représentant de S. M. l'Empereur à Constantinople, l'interprète des sentiments qui m'animent et que je viens d'exprimer.

Je profite de cette occasion, pour vous offrir, Monsieur, l'assurance de ma considération très distinguée.

Iassy 18 Novembre 1856.

Th. Balsche.

Minuta acestei note, corectată de Caimacamul Balșu, este în păstrarea mea. Th. C.

No. 1.

Iassy, le 1 Février 1857.

Eccellence,

Les travaux pour la détermination des longitudes entrepris en Russie dès 1816 par l'Etat Major et l'Académie Impériale des Sciences viennent d'être achevés. On est parvenu à déterminer l'arc du méridien qui, parti de Fuglencs, sur l'océan glacial, aboutit à un point situé dans les environs d'Ismail près du village Staraiïa Necrasovka, sur une colline de la hauteur de 20 sagènes au dessus du niveau du Danube. Il y a entre les deux points 2700 verstes en ligne droite.

Ce travail surpasse, par son étendue, ainsi que par son exactitude, tous les travaux de ce genre exécutés jusqu'aujourd'hui.

Pour l'indication du point qui termine l'arc du méridien, le département de l'Etat-Major a soumis à Sa Majesté l'Empereur le projet d'ériger une pyramide en fer de fonte, avec une inscription en russe et en latin, pyramide dont le centre serait un cylindre de cuivre, qui servirait à indiquer le point. Sa Majesté ayant daigné agréer le projet, la pyramide vient d'être complètement achevée. Mais l'endroit où elle a été destinée à être placée se trouve dans la partie de la Bessarabie qui sera annexée à la Principauté. Or, comme il serait regrettable, qu'un résultat aussi important de la science, dû surtout aux travaux du savant

A S. E.-ce. Mr. de Balsche, Caumacam de Moldavie etc. etc.

académicien Struve, qui ne l'a obtenu qu'au bout de huit années employées sans relâche à des calculs astronomiques, fût perdu à cause d'un changement de frontière, le gouvernement Impérial serait tout disposé même après la remise du territoire susmentionné, à l'autorité moldave, à réaliser l'idée une fois conçue. Il s'agit seulement d'une entente préalable avec le gouvernement de la Principauté, et c'est ce dont je viens d'être chargé par le Ministère.

En communiquant à Votre Excellence ce qui précède, j'ai tout lieu d'espérer qu'Elle voudra bien donner son consentement au projet en question, et ordonner dans la suite toutes les mesures qu'Elle jugera convenables, pour la conservation du monument scientifique après qu'il aura été érigé.

J'ai l'honneur d'être avec une haute considération, de Votre Excellence,

Le très obéissant serviteur

(Signé) **S. Popoff.**

Originalul se află în Biblioteca Academiei Române.

Th. C.

Sublima Poartă.

Domnule Ambasadore

Am onoare a vă trimite alăturat aci copia unui raport dat, este cât-va timp, Sublimei Porți, din partea prințului Cuza, ospodarul Moldo-României. Acest document cu-

prinde o espozițiune prea lamurita a greutăților pe care administrațiunea Principatelor înțelnește în fapt, din pozițiunea pe care constituțiunea actuală le-a creat, și caută a dovedi urgența de a se introduce modificații, de natura a consolida ordinea, și a desvolta prosperitatea în această țară.

Organisațiunea ce'i de reformat, este opera unei împreună înțelegeri, prin urmare modificarea ei trebuie sa fie obiectul unei alte noi înțelegeri între puterile semnătoare ale convențiunei din Parisu din 19 August 1858.

Sublima Poartă, ca putere suzerana, este în dreptul seu de a trage băgarea de samă a marilor puteri garante, asupra acestei afaceri și de ale esprima, în același timp, punctul de vedere sub care ea îl privește.

Reformele pe care principele Cuza, dorește a le vedea adoptate, atingu de aproape cele trei puncturi principale ale constituțiunei Principatelor-Unite, adeca: legea electorala, unirea ambelor ministere și ale Adunarilor.

Toata lumea știe care au fost la început sentimentul guvernului imperialu, în privința unirii ambelor provincii. Noi am combatut totdeauna acest principiu, fiind că îl credeam plin de dificultăți, și încă de atunci nu amu lipsit a prevedea, aceia ce se întâmplă astazi. din minutul care s'a întâmplat indoita alegere a ospodarului actualu. Noi credem astazi, împreună cu principele Cuza, ca, odată indoita alegere recunoscută și primita, mecanismul administrațiunei, ast-feliu cum au fost așezat de

zisa Convențiune, nu poate a mai funcționa intr'unu mod placut, și ca va trebui sa se caute a se modifica conform cu circumstanțele intamplate.

In cat pentru feliul reformelor de adoptat, creдем ca reunirea Adunarilor și ministerilor, și, prin urmare, abolițiunea comitetului central de la Focșani, ar fi cele din tăi puncturi de regulat.

Cu toate acestea, pozițiunea ospodarului fiind escepționala și numai pe vieața, această depărtare de principiul fundamental, cată aseminea să aiba același caracter, adeca, in actul prin care s'ar consfinți, va trebui să fie curat și deslușit stipulat pastrarea acestui principiu de care este vorba, și a declara astă schimbare dată in favoarea unirei ambelor ospodarate numai în persoana prințului Cuza. Aceasta este condițiunea sine qua non a primirei noastre.

Incat pentru a ceia ce se atinge despre modificarea legii electorale, acestu punctu ni se pare a cere multa înțelepciune și gândire. Educațiunea constituțională ale acestor provincii nu este încă savîrșită. Dacă, cu unu elementu conservator din care Adunările se află compuse, nu se poate introduce cu nici unū prețu liniștea și neinteresul, fără care aseminea instituții nu pot să aducă, de cat turburarea și anarchia; dacă acest element, care este privit pretutundine, in altă parte, ca acel alū ordinei și alū conservațiunei, pune în Moldo-România piedici mersului afacerilor și imbunătățirei stă-

rei sociale a populațiilor, ce se va întâmpla când se va deschide porțile Adunarilor la o partidă a căreia principii politice nu tindu la nimic mai puțin, de catu a resturna tot ce este dreptu, și a pune în locu'i revoluțiunea? Asemenea exemple am avut cu prisos în Divanele Ad-hoc, care ne aducem aminte, că s'au ocupat de toate lucrurile, afara de acelea pentru care erau chismate. Pe de alta parte inconveniențele însemnate în memoriul în chestiune, ni se pare ca merita cea mai serioasa bagare de samă, și am fi de parere de a cere de la principe, acele modifiții ce ar fi judecate neaparate, a fi prezentate la aprobația Sublimei Porți și Puterilor garante, recomandandu'și, în același timp, să se sileasca câtu se va putea, a se departa de stancile ce am însemnatu.

Fie bine înțelesu ca daca, de o parte, Sublima Poartă se arăta atat de bine dispusă a pune pe guvernul local din nauntrul Principatelor în stare de a respunde la trebuințele intereselor locuitorilor ei, se crede, de alta parte în dreptu să aștepte din partea guvernului Principatelor, în toate chestiunile esteriore, o purtare conforma cu politica generală a imperiului, din care Moldo-Valahia facu parte integrantă, precum și respectul religiosu pentru pozițiunea pe care tratatele în ființă s'au însemnatu.

Ni se pare de o potrivă urgentu a hotărî într'un mod categoric și curat, mijloacele de a aduce pe zisul guvern pe caile datorielor sale, dacă vre-o-dată ar voi a nu le recunoaște.

Din ordinul Maestăteii Şale Imperiale, te învitu a comunica aceasta depeşa D-lui ministru al Maestăteii Sale Imperiale, şi a'î declara că suntem gata a ne înţelege asupra baselor sus însemnate cu DD. represintanţi a'î înaltelor guverne garante, îndata ce vor fi autorisaţi de curţele lor.

(Subt-semnat:) *Aali Paşa.*

Această circulară Otomană s'au reproduş mai întâi în diarul *Unirea*, şi apoi în *Tribuna Română* din Iaşi, în No 129 din 21 Iulie anul 1861.

În volumul al X-le, voiî căuta să înserez şi raportul Domnitorului României Alexandru Cuza, despre care face menţiune această circulară.

Tot odată credî că voiî publica şi răspunsul Domnitorului Carol I din 20 Octomvrie 1866, de care se vorbeşce în Frmanul inserat la pagina 479.—M'au asigurat că acel documentî s'ar fi aflând în Diarul francez „la Gazette des Etrangers,” care apărea la Viena. El s'ar fi reproduş în *Sămănătorul* No. 43 din 5 Noem. 1872.

Th. C.

Societatea Academică Română.

„Convorbirile Literare“ in No. 15 Anul I, din 1 Octomvrie, 1867, publică următoarele :

Sunt membri titulari :

D. Alexandri Vasilie.—D. Babeşu Vincentiu (Banatu).—D. Bariţu George (Transilvania).—D. Caragiani Ioan (Macedonia).—D. Cipariu Timoteu (Transilvania).—D. Eliade Rădulescu.—D. Hodoşu (Transilvania).—D. Hurmuzachi Alexandru (Bucovina).—D. Ionescu Nicolae.—D. Laurianu A. T.—D. Maiorescu Titu.—D. Maximu I.—D. Mocioni de Foën (Banatu).—D. Munteanu Gavril (Transilvania).—D. Roman Alexandru (Banatu).—D. Sbiera Ioan (Bucovina).—D. Străjescu

Ioan (Besarabia).—D. Ureche-Alexandrescu Vasilie.

La aceștia se adaugă DD. Hajdeu (tatăl) și Gonata din partea Besarabiei, și Casacovici din partea Macedoniei, fără ca participarea d-lor să fie asigurată. DD. Hajdeu și Gonata fiind opriți de guvernul rusesc, ear D. Casacovici impededat prin starea sănătăței sale. D. Constantin Negruzzi a declinat onoarea de a face parte din cauza sănătăței.

Observăm că Gh. Asaki, Poeții Grigore Alicesandrescu, D. Bolintineanu și publicistul Cesar Boliac nu se văd făcând parte din membrii Academiei. Th. C.

Z A P I S

Adecă Alba femee lui Pecurin scriu și mărturisesc cu ceastă scrisuri anumită, cum am vîndut dumisale lui Ursachie visternicul celui mari, gîmătate de jirebie din Lipoești cu tot vinitul ce va fi pe acea jirebie, cu ficiorii mei de preut anume Andrei și Gligore, și meă facut din mîna lui plata deplin, denaintea lui Cuștă din Lipoești, și denaintea lui Vasilie, și denaintea dumisale lui Pătrașcu ot Oprășeni, și denaintea a mulți oameni bun megieși, și lui pentru credință ne am pus și degetele, și să aibă dumnealui al face șidere, dat pentru această scrisuri de la noi se știe.

vleat 7141 (1633) April 10.

(isc.) *Vasilie Delipoești.*

A Pătrașcu capitanul.

Afrangulie Stolniceasa.

Acest zapis scris pe hârtie, in original se păstrează de mine.

Th. C.

FINE VOLUM. IX.

TABLA MATERIILOR

VOLUMULUI AL IX^{le} DIN URICARIU

<u>Anul</u>	<i>Pagina</i>
1445 (6953). Carte de la Stefan Cel Mare, pentru câte-va sate pe Putna, date lui Oana Ureacă.	137
(*) In calendarul pe 1872 a Institutului Albinei, este inserat acest Urică la pagina 28, însă fiind că traducerea se pare abătută în mai multe locuri am preferat a admite în colecțiunea de Uricariu textul din „Notițe Istorice“.	
1529 (7037). Inscripțiunea de pe piatra mormintală a lui Radu Voda de la Curtea de Argeșu	152
1601 (7109) Decem. 12. Suret de la Ieremica Movilă Vodă	432
1606 (7114) Hrisov de la Ieremia Movila Vodă atingător de Monastirea Golia din Iași	139
1613, Documente de la Ali Pașia Magearoglu	435
1618 (7126). Cartea lui Radu VV. pentru Mănăstirea Galata	147
1633 (7141) April 10. Zapis pentru vânzarea unei jumătăți de jirebic din Lipoesti.	493
1642 (7150) Genarie 29. Cartea lui Vasilie Vodă	441
1668 (7116) Avgust 26. Cartea lui Iliăș Alexandru Vodă	434
1669 (7177). Hrisov de la Ioan Duca VV. atingător de Biserica Barboiū din Iași	143
1670 [7118]. Carte de la Duca VV. dată Alesandrei jupănesei lui Iordaki Spătarul, pentru moșii, odoare, argint, haine și bucate	315
1677 [7185]. Cartea a patru arhieriei pentru Monastirea Pobrata	129
1693 [7201]. Cartea lui Ioan Constantin VV. Domnū Țerei Românești către Necșule vatah de Ilaiu pentru mai multe jacuri ce făcea acest vatah	153
— Cartea lui Ioan Basaraba VV. către pîrgarii din Brașov pentru libera trecere a mărfurilor	154
1704 (7212). Cartea lui Ilie Ianaki Spatar și sôciă sa Tofana, atingătoare de Monastirea Răchitoasa, din ținutul Tecuciului	149

<u>Anul</u>	<u>Pag.</u>
1717 (7225). Hrisov de la Mihaï Racoviță VV. atingătoriu de Stolnicul Vasilie Ciaurul, luându-se trei sate Buciulești, Hălăucești și Spinoasa . . .	155
1720. Suplica a 69 de boieri olteni, adresată din Tîrgul-Jiului Princepelui Eugenie . . .	161
1753 (7262). Hrisov de la Constantin Gehan Racoviță Vodă, din Valahia	125
1770. Ouvîntarea deputațiunelor din Bucuresci și Iași, făcută Impărătesei Ecaterina la 28 Mart	166
1803. Anaforaoa Mitropolitului Moldovei Veniamin cu rezoluția lui Alesandru Constantin Moruz Vodă, atingătoare de Văratie și Agapia . .	134
1804. Suret după arătarea Consulului Rusescū către M. S. Vodă, cum și nota dată către Caimacami	118
1812. Doue scrisori a Impăraților Napoleon al Franciei și Alisandru I al Rosiei	446
1822—32. Corespondenție între doi amorezi, sau limba Româniască din aceste timpuri. [S'au dat o scurtă skițare din viața lui Neculai Istrati] . .	273
1828—1831. Contract, după hotărârea obșteștii anaforale intru a se vinde moșiile Sf. Mormînt pe trei ani începători de la Sf. Gheorghie 1828	449
1830. Intimpinarea Epitropiei școlelor Naționale, contra călugărilor Greci de la Trei-Ierarhi din Iași.	23
1831. Discours prononcé en roumain, à l'occasion de l'ouverture de l'Assemblée G-le Extraordinaire de Valachie le 10 Mars, par Kisseleff	280
1835. Intimpinare la Memoarul opoșițiunei Boierilor contra lui Mihaiu Sturdza VV.	1
— Făgăduința jurământului a impiegaților din Besarabia.	21
1837. Conservatorul filarmonicu al elevilor moldoveni	28
1837. Adresa corposului profesoral către Referendariul G. Asaki	29
1837—38. Tablou despre starea școlilor în Principatul Moldovei	76
— Foaia cărților și a manuscriptelor după	

<u>Anul</u>	<u>Pag.</u>
care se paradosescă obiectele în scótele Publice	82
1837. Beilicuri	124
1838. Relație asupra scóclor Moldover . .	169
1841. Notice sur l'Etat de l'Instruction Pu- blique en Moldavie	30
— Règlement de l'Instruction Publique en France	33
1843. Așezământul Monastirei Neamțul . . .	179
1844. Starea învățăturilor în Moldova . . .	44
1844. Formularul de contract al Egumenilor Greți adiverit de Patriarhul Tarigradului . . .	49
1844. Adresa Epitropiei învățăturilor publice cătră comisia cercetătoare semilor caselor obștești din 4 Martie sub No. 147	56
1844—45. Programa obiectelor, precum au a se urma în clasele gradului I și II pe anul sco- lastic	86
1845. Adresa comisiei Obștești Adunări cătră Referendarul învățăturilor Publice Postelnicul Gh. Asaki	58
1845. Referatul Comisiei cercetătoare de semi cătră cinstita obștească obicnuită Adunare . .	59
1845. Budgetul casei scólelor pe anul scol- stic începător de la 1 Octom. 1844 până la 1 Octom. 1845	100
1846. Anaforaoa Epitropiei scólelor spre a se lua în tratatie pricina scólelor Naționale din 1 Februarie	61
1847. Lista tinerilor trimiși la studii, în ală- turare cu o epistolă a D-lui Ion Ghica, fost Prin- cipe de Samos	48
1847. Resoluție domniască pusă pe cerirea co- munităței de Huși, ca să se zidiască casa de scóală	67
1848. Epistola Domnului Giers, consulul Impă- răției Rusiei în Iași	442
1849. Jurnalul Comitetului privitor la îmbu- nătățirea boțerescului în Moldova	69
1849. Lista persoanelor ce au a asista în bi- serica Sf. Neculaț la sacrul In. S. Grigorie Al.	

<u>Anul</u>	<u>Pag.</u>
Ghica Voievod, în 2 Octomv.	116
1849. Epistola unui boieru mare din Valahia adresată lui Aristarhi, pentru a căpăta Domnia țerei	168
1850. Hrisovul Domnului Gr. Al. Ghica Vodă, dat Monăstirei Neamțu	302
1851. Cererea Eforiei de Iași făcută Postel. G. Asaki, atingătoare de marca Iașilor	105
1855. Ofisul Domnescu adresat Mitropolitului Moldovei sub No. 617	305
— Marca Moldovei	106
1855. Ofisul Domnescu sub No. 618, adresat Starețului Natanail, al Sfintelor Monastiri Neam- țul și Secul.	307
1855. Ofisul Domnesc adresat Arhimandritului Antonie Egumen Monast. Bogdana	314
1856. Restatornicirea censurei în Moldova	108
1856, Martie 15. Sinetul de zece miș galbeni datu lui Adossides, ca să stăruiască în numirea Domnitorului Moldovei	481
1856, Septem. 8. Decretul Sultanului ca Caima- camul Balșu să primiască din Visteria Moldovei, acciași listă civilă ce au avut'o Domnitorul Gr. Ghica Vodă	482
1856, Iuliu în 27. Ofisul Caimacamului adresat K.K. Catinca Balșu, spre a avea îngrijire despre scoalele de fete	483
1856, Noem. 18. Comunicațiunea Caimacamu- lui Balșu, făcută Domnului Popoff gerant consula- tului rusesc în Moldova pentru biserica Therapont	484
1857, din 1 Februar. Nota consulului rusesc din Iași, adresată Caimacamului Balșu atingătoare de piramida științifică a arcului meridian, ce are a se rădica în apropiere de Ismail	487
1859. Felicitarea adresată de prezidentul Eforiei de Iași Aga Th. Codrescu, înălțimei Sale Alesan- dru Cuza Vodă, la suirea sa pe tronul Moldovei	211
1859, Septem. 6. Acte relative la Principatele- Unite. Protocol No. XXII	454
1861. Circulara otomană adresată Ambasadorilor	

<u>Anul</u>	<i>Pag.</i>
sei, atingătoare de suprimarea comisiunei centrale de la Focșani, reforma legii electorale, unirea ambelor ministere și ale Adunărilor	488
— Tabloul Hronologică din Istoria veche și nouă a Moldovei, după manuscrisele Patriei și cele streine, orânduit de Gh. Asaki	209
1865. Epistola Marelui Vizir și răspunsul Prințului României Alexandru Ioan Cuza	468
1866. Cuvânt pronunțat de dl. Neculai Roseti Roznovano în sala Primăriei de Iași la 29 Martie	109
1866. Mandatul de aducere dată contra lui G. Asaki ca rebel la 3 Aprilie. (Aice s'au adaos câte-va fapte, cum și salutarea la ziua onomastică a lui G. Asaki, făcută de dl. Neculai Voinov)	111
1866, în 23 Octom. Firmanul de investitură a Prințului Carol de Hohenzollern ca Domnitoriu al României	474
1867. Înființarea Societății Academice Române	493
1869. Adresa Ministeriului Cultelor și Instrucțiunii Publice a României, către Gh. Asaki atingătoare de scrierile lui Ion Buday	115
1877—78. Tabloul ostașilor din al IV-le Corp de Armată, Divizia VII, Regim. VII de linie, căzuți în războiul Independenței	245
1877—78. Tabloul ostașilor din al IV-le Corp de armată, Divizia VII, Regim. XIII Dorobanți, căzuți în războiul Independenței	253
1877—78. Tabloul ostașilor din Regim. VIII de linie, a acelor ce au murit pentru apărarea Patriei pe câmpul de onoare, și dobândirea Independenței	261
— Sigilul Municipiului Iașilor	271
1887. Adresa Academiei Române sub No. 3593 atingătoare de colecțiunile ce i le-au dăruit Dl. Th. Codrescu, membru Corespondent al Academiei (Aice urmează o notiță)	278

Din scrierea Contelui P. D. Kisseleff.

1828. Rescriptul Împăratului Neculaș adresat Contelui Palen	385
— Proiectu de Rescript către generalul Feldmareșal Contele Witghenștein	390
1832. Kisseleff către Contele Nesselrod	321
1832. Kisseleff către Contele Nesselrod	327
1832. Depeșia din 8 Martie	328
1832. Epistolă secretă a lui Kisseleff către Butenef	336
1832. Butenef către Nesselrod	344
1832. Kisseleff Contelui Nesselrod	349
1832. Epistola lui Kisseleff către contele Nesselrod	354
1832. Kisseleff către Butenef	358
1833. Kisseleff contelui Orlov	362
1833. A. Remarques sur les observations motivées par la lettre de 19 Juin	366
1833. B. Projet sur la question de savoir: quel serait dans l'état actuel des choses le parti, qu'il faudrait prendre à l'égard des principautés	375
1833. Orlov către Kisseleff	381
1833. Note verbale remise par Kisseleff à Orlov le 13 Juillet à Odessa	382
1834. Orlov către Kisseleff	383
1834. Darea de Seamă a Generalului Adiutant Kisseleff despre administrarea Moldovei și Valahiei de la 15 Noemvrie 1828 până la 1 Ianuarie 1834	396

Doze-deci și nouă subscriituri în facsimile, litografiate, de la Domnitori, Mitropoliți și alte persoane istorice, pe opt pagine, cuprindând în dosul lor și ceva lămuriri.

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, with a large flourish extending to the right.

11

Handwritten text in a cursive script, appearing to be a signature or a name, with a large flourish extending to the right.

12

A. Doinici

13

Handwritten text in a cursive script, possibly a signature or a name, with a large flourish extending to the right.

11) Mateiŭ Vodă Domnitorul Munteniei contimpuran cu Vasilie Vodă.

12) Ghenghea Vel Logofăt, pe la 1633.

13) Alisandru Donici, Fabulist moldovanŭ.

14) Amfilohie, episcop Hotinului pe la 1785, autorul mai multor scrieri: Aritmetica, Geografia după Bouffier, și Gramatica Theologicăscă.

15) Iacob Stamati Mitropolit Moldovei pe la 1792, unul din cei mai curagioși și mai buni iconomi ai Bisericei.

20) Alesandru Constantin, Domnitor Moldovei.

21) Solomon Bîrlădeanu, vel Visternică pe la 1657.

22) Enaki Kogălniceanu, biv vel Medelnicer, pe la 1783, au scris cronica sa.

Handwritten signature in cursive script, possibly containing the name "H. B. P. da" and other illegible characters.

20

Handwritten signature in cursive script, possibly containing the name "G. Z. Co. mas B. da" and other illegible characters.

www.dacoromanica.ro

Handwritten signature in cursive script, possibly containing the name "E. J. P. da" and other illegible characters.

22

Handwritten cursive script with various characters and symbols, including a large initial 'H' and a sequence of characters with tilde accents.

23

Handwritten signature: H. Schmidländer

24

Handwritten signature with a large flourish and a date '16' and '18'.

26

Handwritten signature: Peter Jovanovic

25

- 23) Io Constantin Cehan-Racovița Voevod.
- 24) K. Antioh Kantemir, satiricu rusesc.
- 25) Petru Moghilă, Arhiepiscop Kievului,
fiu de Domn moldovan.
- 26) Toderașcu Petreceico vel Logofetu.

16) Mihailu Sturza Voevodu, Domnitorul Moldovei de la 1834—1849.

— 17) Tudosie Dubău, Cronicar moldovanu.

18) Ioan Buhușu vel Logofăt, pe la 1701.

19) Paisie (velicio)vski starețu, Manastirilor Niamțu și Secul.

Handwritten signature or calligraphic flourish, possibly containing the name "Iacob" or similar, written in a highly stylized, cursive script.

16

Handwritten signature or calligraphic flourish, possibly containing the name "Iacob" or similar, written in a highly stylized, cursive script. Includes the number "100" and some illegible characters.

17

Handwritten signature or calligraphic flourish, possibly containing the name "Iacob" or similar, written in a highly stylized, cursive script. Includes the number "100" and some illegible characters.

18

Handwritten signature or calligraphic flourish, possibly containing the name "Iacob" or similar, written in a highly stylized, cursive script.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Above the staff, there are some markings: a '2' with a horizontal line, a '6' with a horizontal line, a '4' with a horizontal line, and an 'e' with a horizontal line. Below the staff, there is a small number '5'.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Below the staff, there is a small number '6'.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Above the staff, there are some markings: a '7' with a horizontal line, a '4' with a horizontal line, and a '2' with a horizontal line. Below the staff, there is a small number '7'.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Below the staff, there is a small number '8'.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Below the staff, there is a small number '9'.

Handwritten musical notation on a five-line staff. The notes are written in a cursive style. Above the staff, there are some markings: a '10' with a horizontal line, a '6' with a horizontal line, and a '2' with a horizontal line. Below the staff, there is a small number '10'.

10

- 5) Io Istratie Dabija Vodă.
- 6) Iordaki Canta(cuzino), vel vornic, compilatorul Cronicului moldovenesc.
- 7) Andronaki Donici Vornic, legist al Moldovei.
- 8) Ioan Sobieski, rege al Poloniei, învingătoru la Hotin, mântuitorul Vienei.
- 9) Ionașcu Balșu.
- 10) Dimitrie Kantemir, Domnitorul Moldovei și Cronicarul ei.

29) Io Mihaï Racovițiã Voevod, la anul 1717.—Această iscălitură am reprodus'o din facsimile, ce este litografiată în Calendarul Albinei 'Românesci pe 1852.

27

28

27) Io Matei Ghica Vodă la anul 1755.

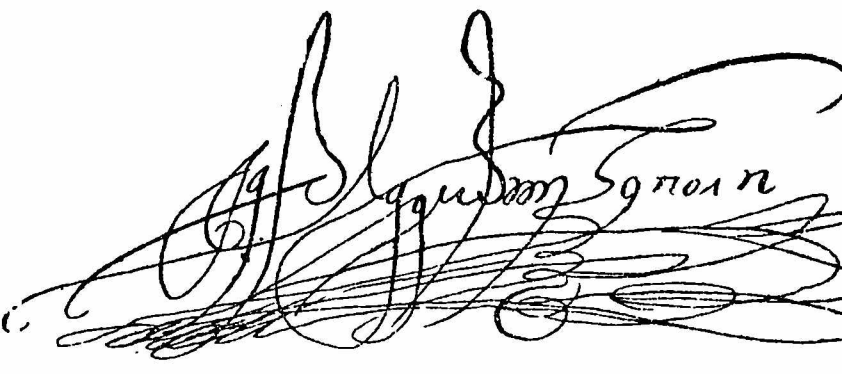
28) Io Duca Voevod, la 1670 (la pagina 316 unde este reprodusă cartea domniască, trebuie a se citi *Io Duca W. iară nu Noi.*)

1) Varlaam Mitropolit Moldovei de la 1631—1654. Sub dînsul s'au ținut sinodul de Iași în 1642, în contra protestanților; el au archipastorit de a doua oară la 1663.

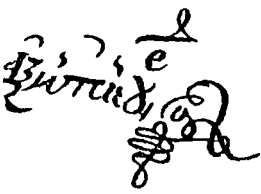
2) Acsinte Uricaru, chronograf moldovanu, pe la anii 1717.

3) Io Stefan Petri(ceicu), Domn Moldovei la anul 1672, urmatu după Duca Voda.

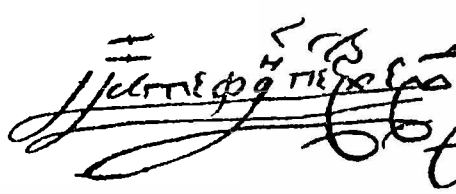
4) Grigorie Ureche cronicar moldovană.

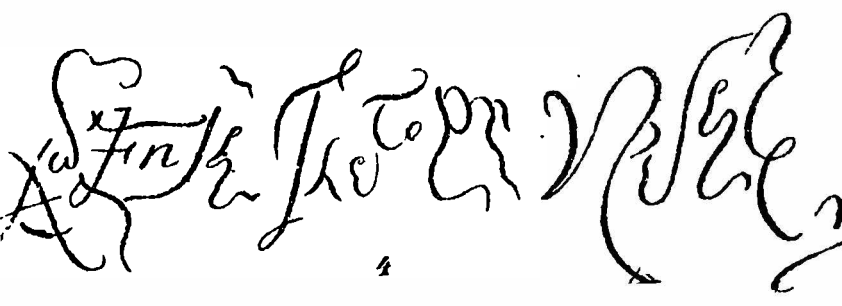
1

2

3

4